

STATUTEN EN HUISHOUELIJK REGLEMENTEN PvdA

Vastgesteld door het congres van 21 en 22 januari 2012 te 's Hertogenbosch

Gewijzigd op het congres van 15 en 16 februari 2014 te Breda

Gewijzigd op het congres van 17 en 18 januari 2015 te Utrecht

Gewijzigd op het congres van 13 februari 2016 te Amersfoort

Gewijzigd op het congres van 14 en 15 januari 2017 te Utrecht

Gewijzigd op het congres van 7 maart 2020 te Nieuwegein

Hoofdstuk 1. Algemeen

Artikel 1. De naam en de zetel

1. De vereniging, genaamd Partij van de Arbeid, is gevestigd te 's-Gravenhage. Zij wordt in de statuten en reglementen "de partij" genoemd.
2. Leden en organen van de partij hebben niet het recht onder of met gebruikmaking van de naam Partij van de Arbeid een rechtspersoon op te richten, behoudens goedkeuring van het partijbestuur.
3. De naam Partij van de Arbeid mag uitsluitend door of namens de geledingen van de partij worden gebruikt.

Artikel 2. Het doel

De Partij van de Arbeid is een sociaaldemocratische partij, die zich inspant om haar beginselen te verwezenlijken zoals deze nader zijn omschreven in het door het congres vastgestelde beginselprogramma.

Artikel 3. De middelen

De partij tracht dit doel te bereiken door het formuleren van programma's die leidraad zijn bij het politiek handelen van de partij en haar vertegenwoordigers, door het selecteren en verkiesbaar stellen van vertegenwoordigers alsmede het leveren van bestuurders in het publieke domein, door het onderhouden van wisselwerking met de samenleving, door het in stand houden van de partijorganisatie en overige middelen die ten dienste van het doel van de partij staan.

Hoofdstuk 2. De leden

Artikel 4. Het lidmaatschap

De toelating als lid

1. Het lidmaatschap van de partij staat open voor ingezetenen van Nederland en Nederlanders verblijvend buiten Nederland die de leeftijd van zestien jaar hebben bereikt.

Het jeugdlidmaatschap van de partij staat open voor ingezetenen in Nederland jonger dan zestien jaar die de leeftijd van twaalf jaar hebben bereikt. Het jeugdlidmaatschap is gratis.

2. Behoudens een door het partijbestuur te maken uitzondering, kan geen lid van de partij zijn degene die:
  - a. zitting heeft in een vertegenwoordigend lichaam voor een andere politieke groepering, indien de partij op eigen titel of via een samenwerkingsverband heeft deelgenomen aan de verkiezingen voor dat vertegenwoordigend lichaam, of lid is van een bestuur van de desbetreffende politieke groepering,

---

¹ In de statuten en reglementen wordt veelvuldig "hij" gebruikt als bedoeld wordt op een lid van de partij. Vanzelfsprekend dient hiervoor ook "zij" te worden gelezen

dan wel op een andere manier actief deelneemt aan een andere landelijke, regionale of plaatselijke politieke groepering;

b. geplaatst wordt op de kandidatenlijst van een andere politieke groepering, tenzij de ter zake bevoegde geleding van de partij besloten heeft hierin of hiermee een samenwerkingsverband aan te gaan of deel te nemen aan een gezamenlijke kandidatenlijst, dan wel niet deelneemt aan de betreffende verkiezingen;

c. op eigen titel zitting heeft in een vertegenwoordigend lichaam op een zetel die verkregen is door plaatsing op de kandidatenlijst van de partij of een samenwerkingsverband waarin de partij deelneemt;

d. een bestuurlijke functie bekleedt waarbij hij is of wordt benoemd door een vertegenwoordigend lichaam waarin de partij of een samenwerkingsverband waarin de partij deelneemt is vertegenwoordigd, en waarbij hij niet is of wordt voorgedragen door de fractie van de partij of het samenwerkingsverband waarin de partij deelneemt.

Indien de omstandigheden, op grond waarvan het partijbestuur een uitzondering heeft gemaakt zich wijzigen, neemt het partijbestuur een nieuwe beslissing.

3. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor de toelating en uitschrijving van leden. Het partijbestuur is bevoegd de toelating als lid te weigeren van degene van wie naar de mening van het partijbestuur te verwachten valt dat hij de partij schade berokkent of zal berokkenen.

Rechten en plichten verbonden aan het lidmaatschap

4. Leden van de Partij van de Arbeid worden geacht te hebben kennisgenomen van de integriteitscode van de partij en de strekking hiervan te onderschrijven.

5. Aan het lidmaatschap van de Partij van de Arbeid zijn ledenrechten verbonden, waaronder het recht om deel te nemen aan de beraadslagingen en de besluitvorming binnen de partij en de geleding waarvan het lid deel uitmaakt, en het recht om zich verkiesbaar te stellen voor functies binnen de partij en deze namens de partij te vervullen.

Het jeugdlidmaatschap geeft slechts toegang tot het jongerenprogramma van de PvdA.

6. Bij de uitoefening van ledenrechten in een afdeling of in een gewest is bepalend in welke gemeente het betreffende lid woonachtig is. Het partijbestuur kan daartoe een uittreksel uit de Gemeentelijke Basis Administratie verlangen.

De beëindiging van het lidmaatschap

7. Het lidmaatschap van de partij eindigt:

a. door opzegging of overlijden;

b. door royement;

c. door beëindiging op het moment dat een lid een contributieachterstand heeft laten ontstaan over een door het partijbestuur te bepalen periode.

Een beëindiging sub c kan ongedaan gemaakt worden door hernieuwde aanmelding als lid, onder het aanbod de achterstallige betalingen geheel of gedeeltelijk te voldoen. Ingeval van een aanbod tot gedeeltelijke betaling beslist het partijbestuur over de redelijkheid van het aanbod.

8. Leden van de partij die zitting hebben in een vertegenwoordigend lichaam of lid zijn van een bestuur van de partij kunnen geen lid zijn van een andere politieke groepering, tenzij de partij deelneemt in die andere groepering op grond van een besluit van de bevoegde vergadering.

9. Royement kan alleen worden uitgesproken wanneer een lid in strijd met de statuten, reglementen of besluiten van de partij handelt of de partij op onredelijke wijze benadeelt. Met inachtneming van de bepalingen van de reglementen, waarbij in omschreven gevallen sprake kan zijn van bemiddeling, wordt een royement uitgesproken door het partijbestuur. De geroyeerde heeft recht van beroep bij de beroepscommissie.

Hoofdstuk 3. Geledingen van de partij

Artikel 5. Het congres

Positionering en samenstelling

1. Het congres is het hoogste gezag binnen de partij. Alle leden hebben toegang tot het congres en kunnen deelnemen aan de beraadslagingen.

Het congres is openbaar, tenzij het besluit om een deel van de agenda besloten te behandelen.

2. De leden van de fracties in Tweede Kamer, Eerste Kamer en van de delegatie in het Europees Parlement, alsmede bewindspersonen die lid zijn van de partij, nemen deel aan het congres met raadgevende stem. Zij mogen niet deelnemen aan stemmingen.

3. Het partijbestuur kan anderen uitnodigen om het congres bij te wonen. Het presidium kan anderen dan die mogen deelnemen aan de beraadslaging het woord verlenen.

Taak

4. Het congres beslist over de volgende onderwerpen:

a. het op voorstel van het partijbestuur vaststellen van het beginsel-programma en de politieke koers van de partij op middellange en lange termijn, alsmede programma's voor de deelname aan nationale of Europese verkiezingen.

b. het op voordracht van het partijbestuur of van een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie vaststellen van de kandidatenlijsten bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Eerste Kamer en het Europees Parlement;

c. het aangaan van een lijstverbinding met andere partijen bij de verkiezingen zoals bedoeld in sub b;

d. de deelname van de partij in een regeringscoalitie op grond van het eindresultaat van de onderhandelingen;

e. de verkiezing van de leden van het partijbestuur, van de leden van het presidium, van de leden van de beroepscommissie en van de deelnemers aan de delegatie van de vergadering van de Partij van Europese Sociaaldemocraten;

- f. de beoordeling van het door het partijbestuur gevoerde beleid;
- g. de aanwijzing van de politiek leider;
- h. de agenda van het congres en de orde van de vergadering;
- i. vaststelling en wijziging van de statuten en de reglementen of het ontbinden van de partij.

5. Het congres kan over de volgende onderwerpen beslissingen nemen:

- a. het geven van opdrachten aan het partijbestuur;
- b. standpunten van de partij die in de plaats komen van of een aanvulling geven op hetgeen in programma 's die op dat moment van kracht zijn is vastgelegd;
- c. het tot zich trekken van beslissingen die door andere geledingen van de partij genomen dienen te worden.

Het uitschrijven van het congres en de voorbereiding ervan

6. Het congres komt minstens eenmaal per kalenderjaar bijeen.

7. Het partijbestuur bepaalt de datum en de plaats waar het congres wordt gehouden en welke onderwerpen het wil agenderen. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor de inrichting en het beschikbaar stellen van een applicatie op de website van de partij met in elk geval de volgende mogelijkheden:

- publicatie van de congresvoorstellen van het partijbestuur;
- indienen van nieuwe voorstellen door leden;
- discussiëren over de voorstellen;
- indienen van amendementen op de voorstellen;
- stemmen over voorstellen en amendementen teneinde het presidium in staat te stellen agenda en afhandelingsvoorstel op te stellen.

8. Op verzoek van minstens 750 leden wordt op een eerstvolgend congres een agendapunt opgevoerd. Tevens kan de Verenigingsraad het partijbestuur opdragen een agendapunt op te voeren.

9. Als behandeling geen uitstel kan verdragen wordt op verzoek van minstens 2500 leden een congres uitgeschreven. Ook de Verenigingsraad kan het partijbestuur opdragen om die reden een congres uit te schrijven.

10. Minimaal 11 weken voor het congres worden de voorstellen voor het congres gepubliceerd op de website van de partij in de applicatie beschikbaar als bedoeld in lid 7. Op dat moment wordt de applicatie opengesteld voor het indienen van nieuwe voorstellen, voor discussie en voor het indienen van amendementen.

11. De gewesten organiseren minimaal 7 weken voor het congres voorcongressen waar de voorstellen voor het congres worden besproken, en waar besloten kan worden amendementen in te brengen voor stemming in de applicatie als bedoeld in lid 7.

12. Voorstellen, amendementen en moties kunnen worden ingediend door het partijbestuur of door de leden.

13. 5 Weken voor het congres wordt de discussiemogelijkheid en het indienen van nieuwe voorstellen en amendementen in de applicatie gesloten, en wordt de stemmogelijkheid als bedoeld in lid 7 voor de duur van één week geopend.

14. Het presidium doet minimaal 3 weken voorafgaande aan het congres een voorstel voor de agenda van het congres. Het presidium houdt in zijn voorstel rekening met de resultaten van de stemming via de applicatie. Voorstellen van het partijbestuur worden altijd geagendeerd.

Indien een congres wordt bijeengeroepen op basis van een verzoek als bedoeld in lid 8, wordt in elk geval het onderwerp geagendeerd op grond waarvan dit verzoek is gedaan.

15. Voorafgaande aan het congres, en indien nodig bij de behandeling van de agendapunten, doet het presidium een voorstel voor de wijze van afhandeling van de amendementen en de moties. Het presidium volgt in dit voorstel de uitkomst van de stemmingen als bedoeld in lid 13 en ziet erop toe dat het aantal te bespreken amendementen beperkt blijft.

16. Het presidium leidt de vergadering en bewaakt de agenda en de afhandeling.

17. Het congres stelt de agenda vast, op voorstel van het presidium.

Overige bepalingen

18. In de reglementen worden regels gegeven ten aanzien van de voorbereiding en het verloop van het congres. Daarvan kan worden afgeweken, indien het congres een spoedeisend karakter heeft. Het partijbestuur voorziet in afwijkingen in de voorbereiding en het verloop, na overleg met het presidium, en maakt die bekend aan de leden van de partij.

Artikel 6. De afdeling

Positionering en taak

1. Een afdeling omvat één of meer gemeenten. Een afdeling bestaat uit de leden van de partij die woonachtig zijn in die gemeente(n). Het partijbestuur kan toestaan dat in één gemeente twee of meer afdelingen gevestigd zijn en dat afdelingen in het buitenland zijn gevestigd.

2. Een afdeling heeft tot doel deel te nemen aan lokale politiek en om de plaats te zijn waar de tot de afdeling behorende leden hun ledenrechten kunnen uitoefenen, dan wel waar deze ondersteund worden.

De instelling en opheffing van een afdeling, en de toedeling van leden tot een afdeling

3. De oprichting en opheffing van een afdeling, alsmede de fusie van afdelingen tot één nieuwe afdeling behoeft de goedkeuring van het partijbestuur. Het betrokken gewestelijk bestuur wordt in de gelegenheid gesteld over een dergelijke beslissing advies uit te brengen aan het partijbestuur.
4. Een afdeling telt minstens 25 leden. Hiervan kan alleen worden afgeweken met toestemming van het partijbestuur, dat een dergelijke toestemming geeft voor hoogstens 4 jaar. Voor een nieuwe periode dient opnieuw een verzoek te worden ingediend bij het partijbestuur. Het betrokken gewestelijk bestuur wordt in de gelegenheid gesteld over een dergelijke beslissing advies uit te brengen aan het partijbestuur.
5. Indien een afdeling minder dan 25 leden telt, of als in een afdeling van minstens 25 leden de afdelingsvergadering het besluit neemt de afdeling op te heffen, of indien het bij een afdeling van minstens 25 leden duurzaam niet lukt om te voldoen aan de vereisten van statuten en reglementen, dan besluit het partijbestuur bij welke andere afdeling(en) de leden die het betreft worden ingedeeld, na het inwinnen van advies van het gewestelijk bestuur.
6. Leden die woonachtig zijn in het buitenland kunnen worden ingedeeld bij afdelingen die gevestigd zijn in het buitenland. Dergelijke afdelingen behoeven de goedkeuring van het partijbestuur dat tevens vaststelt welk gebied een dergelijke afdeling omvat.
7. Leden die niet kunnen worden ingedeeld bij een afdeling en leden die daartoe toestemming krijgen van het partijbestuur op basis van een schriftelijk gemotiveerd verzoek, worden aangemerkt als algemene leden. Zij hebben geen rechten in een afdeling en kunnen zich niet op die wijze laten vertegenwoordigen in een partijgeleding.

De organisatie van een afdeling

8. Het hoogste gezag in een afdeling ligt bij de afdelingsvergadering. Voor een afdelingsvergadering worden alle leden van de afdeling uitgenodigd. Een afdeling organiseert minstens twee maal per jaar een afdelingsvergadering.
9. Een afdeling wordt bestuurd door een bestuur waarvan alle leden telkens voor een periode van twee jaar worden gekozen uit de leden van de afdeling door de afdelingsvergadering. In afwijking van het bepaalde in de eerste volzin kan de afdelingsvergadering, met inachtneming van wat daarover in de reglementen is bepaald, besluiten de leden van het afdelingsbestuur voor een periode van hoogstens 4 jaar te kiezen, mits minstens tweejaarlijks verkiezingen voor leden van het bestuur worden gehouden. Leden van het afdelingsbestuur treden in functie op de dag nadat de afdelingsvergadering de bestuursleden heeft gekozen.
10. Leden van de gebiedscommissies in Rotterdam en leden van de bestuurscommissies in Amsterdam, leden van de gemeenteraadsfractie en leden van het college van burgemeester en wethouders mogen geen lid zijn van het afdelingsbestuur. De voorzitter van de gemeenteraadsfractie, de fracties in de gebiedscommissies in Rotterdam en de bestuurscommissies in Amsterdam, en wethouders kunnen de vergaderingen van het afdelingsbestuur bijwonen met raadgevende stem. Indien de fractievoorzitter verhinderd is, kan hij zich laten vervangen door een ander fractielid.
11. Een afdeling kan door de afdelingsvergadering worden ingedeeld in onderafdelingen, indien een afdeling minstens twee gemeenten omvat of als de gemeente waarin de afdeling opereert is ingedeeld in stadsdelen waarvoor een vertegenwoordigend lichaam is ingesteld.

Overige bepalingen

12. Indien als gevolg van een gemeentelijke herindeling de afdelingen in de afzonderlijke gemeenten die samengaan moeten fuseren, dan vindt deze fusie niet later plaats dan nadat het besluit tot herindeling onherroepelijk is geworden.

13. Indien in een gemeente democratisch gelegitimeerde binnengemeentelijke overheden bestaan, kan het partijbestuur ermee instemmen dat de afdelingen worden georganiseerd voor het gebied van deze binnengemeentelijke overheden. Voor aangelegenheden die de gehele gemeente omvatten treedt dan de gemeenschappelijke vergadering van de leden van alle afdelingen in die gemeente op als bevoegde vergadering.

Artikel 7. Het gewest

Positionering en taak

1. Het gewest is de geleding van de partij, waarin de afdelingen in één provincie deelnemen.
2. Het gewest heeft als doel deel te nemen aan de provinciale politiek en het bestuur van de in die provincie gevestigde waterschappen, en om binnen de kaders die het partijbestuur geeft het functioneren van de partij als vereniging te ondersteunen.

De organisatie van een gewest

3. Het hoogste gezag van het gewest ligt bij de gewestelijke vergadering. Alle in het gewest woonachtige leden hebben toegang tot de gewestelijke vergadering en hebben daar één stem.
4. De gewestelijke vergadering kan besluiten om regio's in te stellen.
5. Het gewest wordt bestuurd door een bestuur waarvan de leden telkens voor een periode van twee jaar worden gekozen uit de leden die woonachtig zijn in het gewest. Het bestuur treedt in functie op de dag nadat de gewestelijke vergadering de bestuursleden heeft gekozen. In afwijking van het bepaalde in de eerste volzin kan de gewestelijke vergadering, met inachtneming van wat daarover in de reglementen is bepaald, besluiten de leden van het gewestelijk bestuur voor een periode van hoogstens 4 jaar te kiezen, mits minstens tweejaarlijks verkiezingen voor leden van het bestuur worden gehouden. Leden van het gewestelijk bestuur treden in functie op de dag nadat gewestelijke vergadering de bestuursleden heeft gekozen.
6. Leden van de Provinciale Statenfractie, leden van het college van Gedeputeerde Staten en leden van de fractie in het waterschapsbestuur mogen geen lid zijn van het gewestelijk bestuur. Zij kunnen deelnemen aan de vergaderingen van het gewestelijk bestuur met raadgevende stem.

Artikel 8. De Politieke Ledenraad

Positionering en taak

1. De Politieke Ledenraad adviseert het partijbestuur, de politiek leider, de fracties in Tweede Kamer en Eerste Kamer en de delegatie van de partij in het Europees Parlement gevraagd en ongevraagd met betrekking tot de uitvoering van de programma's en de politieke koers.

Het uitschrijven van een Politieke Ledenraad en de agenda

2. Het partijbestuur bepaalt de datum en de plaats waar de Politieke Ledenraad wordt gehouden. Tevens bepaalt het partijbestuur welke onderwerpen het wil agenderen.

3. Op verzoek van 750 leden wordt op een eerstvolgende Politieke Ledenraad een agendapunt opgevoerd. Als de behandeling van dat onderwerp dat vergt wordt daarvoor een Politiek Ledenraad bijeengeroepen.

4. Op verzoek van de Tweede Kamerfractie, de Eerste Kamerfractie of de delegatie in het Europees Parlement wordt een agendapunt opgevoerd op een eerstvolgende Politieke Ledenraad en als de behandeling van dat onderwerp dat vergt wordt een Politieke Ledenraad bijeengeroepen.

5. De Politieke Ledenraad stelt de agenda vast op voorstel van het presidium. Het presidium doet zijn voorstel over de agenda na overleg met het partijbestuur op grond van het bepaalde in lid 2 en met inachtneming van opgevoerde onderwerpen op grond van de leden 3 en 4. Indien een Politieke Ledenraad bijeen wordt geroepen op basis van de leden 3 of 4, wordt in elk geval het onderwerp geagendeerd op grond waarvan dit verzoek is gedaan.

6. Het presidium leidt de vergadering en bewaakt de agenda en de afhandeling. Het presidium kan voorafgaande aan de Politieke Ledenraad of bij de behandeling van agendapunten een afhandelingsvoorstel doen.

7. Voorstellen, amendementen en moties kunnen worden ingediend door ieder lid en door het partijbestuur. Bepalingen over dit recht van initiatief zijn geregeld in het reglement.

8. Vergaderingen van de Politieke Ledenraad zijn openbaar, tenzij de vergadering besluit om een deel van de agenda besloten te behandelen.

De deelname aan de Politieke Ledenraad

9. Alle leden hebben toegang tot de Politieke Ledenraad en kunnen deelnemen aan de beraadslaging en stemmingen.

10. Het partijbestuur kan anderen uitnodigen om de Politieke Ledenraad bij te wonen. Het presidium kan anderen dan die mogen deelnemen aan de beraadslaging het woord verlenen.

11. Voor vergaderingen van de Politieke Ledenraad worden de leden van de fracties in Tweede Kamer en Eerste Kamer en van de delegatie in het Europees Parlement en bewindspersonen die lid zijn van de partij, uitgenodigd. Zij nemen evenals de leden van het partijbestuur deel aan de vergadering met raadgevende stem.

Artikel 9. De Verenigingsraad

Positionering en taak

1. De Verenigingsraad heeft tot taak beslissingen te nemen over in de reglementen omschreven organisatorische en financiële aangelegenheden van de vereniging en om over andere organisatorische en financiële kwesties gevraagd en ongevraagd advies te geven aan het partijbestuur.

Het uitschrijven van een vergadering van de Verenigingsraad en de agenda

2. Het partijbestuur bepaalt de datum en de plaats waar een vergadering van de Verenigingsraad wordt gehouden. Tevens bepaalt het partijbestuur welke onderwerpen het wil agenderen.

3. Op verzoek van afdelingen die samen minstens 10% van de leden tellen of door minstens 5 gewesten, wordt een agendapunt opgevoerd op een eerstvolgende vergadering van de Verenigingsraad, maar als de behandeling van dat onderwerp dat vergt wordt de Verenigingsraad bijeengeroepen.

4. De Verenigingsraad stelt de agenda vast, op voorstel van het presidium. Het presidium doet zijn voorstel over de agenda na overleg met het partijbestuur op grond van het bepaalde in lid 2 en met in acht nemen van lid 3. Indien een vergadering van de Verenigingsraad bijeen wordt geroepen op basis van lid 3, wordt in elk geval het onderwerp geagendeerd op grond waarvan dit verzoek is gedaan.

5. Het presidium leidt de vergadering en bewaakt de agenda en de afhandeling. Het presidium kan voorafgaande aan een vergadering van de Verenigingsraad of bij de behandeling van agendapunten een afhandelingsvoorstel doen.

6. Voorstellen, amendementen en moties kunnen worden ingediend door het partijbestuur of door (de afgevaardigden van) de in de Verenigingsraad vertegenwoordigde afdelingen of regionaal gebundelde afdelingen en de gewesten.

7. De vergaderingen van de Verenigingsraad zijn besloten. De besluiten worden openbaar gemaakt, tenzij de vergadering of het partijbestuur besluit tot vertrouwelijkheid.

De deelname aan de Verenigingsraad

8. De Verenigingsraad bestaat uit afgevaardigden van de gewesten en van grote afdelingen of regionaal gebundelde afdelingen. Deze afgevaardigden worden uit en door de besturen aangewezen en nemen deel aan de vergadering zonder een gebonden stemopdracht. Na afloop van een vergadering van de Verenigingsraad legt een afgevaardigde verantwoording af aan de geleding die hij vertegenwoordigde met betrekking tot het verloop van de vergadering en zijn stemgedrag.

9. De leden van het partijbestuur nemen deel aan de vergadering met raadgevende stem.

10. De vergadering kan ermee instemmen dat anderen dan de afgevaardigden de vergadering bijwonen en dat aan hen het woord wordt verleend.

Artikel 10. Het partijbestuur

Positionering en taak

1. Het partijbestuur is belast met het bestuur van de partij, het beheer van de partijorganisatie en het uitvoeren van alle overige taken en bevoegdheden die aan het partijbestuur zijn toegewezen en is daarover verantwoording schuldig aan het congres en de Verenigingsraad.
2. Het partijbestuur vertegenwoordigt de partij in en buiten rechte. Naast de algemene bepalingen die gelden volgens het Burgerlijk Wetboek wordt de partij vertegenwoordigd door de voorzitter of door de penningmeester. Bij afwezigheid wordt de voorzitter vervangen door de vicevoorzitter. Het partijbestuur of de voorzitter kan voor daarbij aangegeven doeleinden een of meer van zijn leden, van de geledingen of van de medewerkers van de partij machtigen.
3. Het partijbestuur is bevoegd tot het sluiten van overeenkomsten tot het kopen, vervreemden of bezwaren van registergoederen, het sluiten van overeenkomsten waarbij de partij zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een derde verbindt.

Verkiezing, ontslag en incompatibiliteiten

4. De leden van het partijbestuur worden gekozen door het congres.
5. De leden van het partijbestuur kunnen te allen tijde, samen of afzonderlijk, door het congres als lid van het partijbestuur worden ontslagen.
6. De leden van het partijbestuur worden gekozen voor een periode van vier (4) jaar. Verkiezingen van leden van het partijbestuur vinden elke twee (2) jaar plaats.
7. Leden van het partijbestuur die een volle periode van vier (4) jaar zitting hebben gehad, zijn hoogstens eenmaal aansluitend herkiesbaar in de positie die ze in het partijbestuur hebben bekleed. Na die periode zijn de leden van het partijbestuur wel herkiesbaar in een andere, al dan niet rechtstreeks gekozen, functie.
8. Leden van het partijbestuur treden in functie op de dag nadat het congres de bestuursleden heeft gekozen.
9. De leden van de fracties in de Eerste en Tweede Kamer en leden van de delegatie in het Europees Parlement, alsmede leden van de partij die deelnemen aan het kabinet mogen geen lid zijn van het partijbestuur.

Overige bepalingen

10. Leden van het partijbestuur mogen geen lid zijn van de Verenigingsraad, het presidium of de beroepscommissie.
11. De politiek leider, de voorzitters van de fracties in de Tweede en Eerste Kamer en de voorzitter van de delegatie in het Europees Parlement wonen de vergaderingen van het partijbestuur bij met raadgevende stem.
12. De directeur van de Wiardi Beckman Stichting, de voorzitter van het Centrum voor Lokaal Bestuur en een vaste vertegenwoordiger van het landelijk bestuur van de Jonge Socialisten kunnen de

vergaderingen van het partijbestuur bijwonen met raadgevende stem, mits zij partijlid zijn.

13. Het partijbestuur kan anderen uitnodigen om aan de vergadering of onderdelen daarvan deel te nemen, met raadgevende stem, of om die bij te wonen.

14. Indien het partijbestuur beraadslaagt of besluit over een ontwerp-kandidatenlijst, er vertrouwelijke aangelegenheden aan de orde zijn of als een lid van het bestuur een persoonlijk feit wil bespreken, dan kan de voorzitter van het bestuur of een meerderheid van het bestuur besluiten dat één of meer in dat besluit genoemde adviserende leden als bedoeld in de leden 11 en 12 deze beraadslagingen niet kunnen bijwonen dan wel er niet aan kunnen deelnemen en geen gebruik kunnen maken van hun adviserende stem. Een besluit dienaangaande van de voorzitter kan door het bestuur herroepen worden.

15. De vergaderingen van het partijbestuur zijn besloten. De agenda en de besluiten worden openbaar gemaakt, tenzij het partijbestuur besluit tot vertrouwelijkheid.

16. Het partijbestuur kan een commissie benoemen die tot taak heeft aanbevelingen aan het congres te doen met betrekking tot zaken die daarvoor naar het oordeel van het bestuur in aanmerking komen.

Artikel 11. Het presidium

1. Het presidium heeft tot taak de vergaderingen van het congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad te leiden en om een goed verloop van deze vergaderingen te bewerkstelligen, zowel tijdens de vergadering als in de voorbereiding daarvan.

2. De leden van het presidium worden gekozen door het congres voor een periode van 4 jaar. Verkiezing van leden van het presidium vindt elke twee jaar plaats, waarbij telkens een deel van de leden aftredend is.

3. De leden van het presidium kunnen aansluitend op de vervulling een volle periode van 4 jaar eenmaal worden herkozen.

4. Leden van het presidium treden in functie op de dag nadat het congres de leden heeft gekozen.

5. Leden van het presidium mogen geen lid zijn van het partijbestuur of afgevaardigde naar de Verenigingsraad, dan wel lid zijn van de fractie in de Tweede of Eerste Kamer, of van de delegatie in het Europees Parlement.

Artikel 12. De beroepscommissie

1. De beroepscommissie doet bindende uitspraken in beroep in geval van roeyement, alsmede in die gevallen waarvan de beslissing in beroep door de statuten of de reglementen aan haar is opgedragen. Bij elke uitspraak wordt gemotiveerd op welke gronden deze tot stand is gekomen. De beroepscommissie doet uitspraak over de voorgelegde kwestie en kan daarbij een uitspraak doen over de procedure die gevolgd is.

2. De leden van de beroepscommissie worden gekozen door het congres.

3. De leden van de beroepscommissie worden gekozen voor een periode van 4 jaar. Verkiezingen van leden van de beroepscommissie vinden elke twee jaar plaats, waarbij telkens een deel van de leden

aftredend is. Het partijbestuur kan een aanbeveling doen.

4. Herverkiezing van leden is één keer mogelijk als zij een volle periode van vier jaar hebben bekleed.

5. Leden van de beroepscommissie treden in functie op de dag nadat het congres de leden heeft gekozen.

6. Een lid van de beroepscommissie kan geen lid zijn van het partijbestuur of een dienstbetrekking vervullen bij de partij of een daaraan verbonden rechtspersoon. Een lid van de beroepscommissie neemt niet deel aan de behandeling van een aangelegenheid, indien dat lid betrokkenheid heeft bij een geleding van de partij die in die aangelegenheid betrokken is, of van wie op andere wijze de schijn bestaat van partijdigheid in die aangelegenheid, dit ter beoordeling van de beroepscommissie.

Artikel 13. De politiek leider

1. De politiek leider van de partij is eerstverantwoordelijk voor het dagelijkse politieke handelen in de landelijke politiek, voor de uitvoering van het programma voor de Tweede Kamerverkiezingen en de politieke koers van de partij. Daarover legt hij verantwoording af aan het congres, de Politieke Ledenraad en het partijbestuur.

2. Politiek leider is degene die lijsttrekker is bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Hij kan de functie uitsluitend bekleden als (beoogd) voorzitter van de Tweede Kamerfractie of minister in een kabinet.

Hoofdstuk 4. Overige bepalingen

Artikel 14. Vertegenwoordigers en bestuurders in het publieke domein

1. De leden gekozen tot lid van de Tweede Kamer op een lijst onder de naam Partij van de Arbeid, vormen de Tweede Kamerfractie van de partij.

2. De leden gekozen tot lid van de Eerste Kamer op een lijst onder de naam Partij van de Arbeid, vormen de Eerste Kamerfractie van de partij.

3. De leden gekozen tot lid van het Europees Parlement op de lijst van de Partij van de Arbeid, maken deel uit van de fractie Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten in het Europees Parlement en worden gemeenschappelijk aangeduid als de delegatie in het Europees Parlement.

4. De leden gekozen tot lid van de gemeenteraad op een lijst onder de naam Partij van de Arbeid, vormen de gemeenteraadsfractie van de partij. Indien de afdelingsvergadering daartoe heeft besloten, vormen de gemeenteraadsleden van de partij één fractie met leden van één of meer andere partijen.

5. De leden gekozen tot lid van Provinciale Staten op een lijst onder de naam Partij van de Arbeid, vormen de Statenfractie van de partij. Indien de gewestelijke vergadering daartoe heeft besloten, vormen de Statenleden van de partij één fractie met leden van één of meer andere partijen.

6. De leden gekozen tot lid van een waterschapsbestuur op een lijst onder de naam Partij van de Arbeid, vormen de waterschapsfractie van de partij. Indien de gewestelijke vergadering daartoe heeft besloten, vormen de leden van de partij in het waterschapsbestuur één fractie met leden van één of meer andere partijen.

7. De leden gekozen tot lid van elk ander vertegenwoordigend college op een lijst onder de naam Partij van de Arbeid, vormen de fractie van de partij in dat college. Indien de bevoegde vergadering daartoe heeft besloten, vormen de leden van de partij van deze fractie één fractie met leden van één of meer andere partijen.

8. De in de leden 1, 2 en 3 bedoelde vertegenwoordigers leggen schriftelijk verantwoording af aan het congres en aan de Politieke Ledenraad. De vertegenwoordigers die bedoeld zijn in de leden 4 tot en met 7 leggen schriftelijk verantwoording af aan de vergadering die hen op de kandidatenlijst heeft geplaatst via welke zij verkozen zijn.

9. Bestuurders die benoemd zijn door één van de vertegenwoordigende colleges die bedoeld zijn in de leden 4 tot en met 7, dan wel daarvan het vertrouwen genieten, en lid zijn van de partij worden aangemerkt als leden van de partij die indirect op grond van hun lidmaatschap van de partij een functie bekleden in het publieke domein.

10. Van alle leden van de partij die direct op grond van hun lidmaatschap een functie bekleden in het publieke domein wordt verwacht dat zij zich inzetten voor het bevorderen van de verwezenlijking van het doel van de partij in de onderscheiden vertegenwoordigende lichamen en dat zij daarvan verantwoording afleggen aan de partij, met inachtneming van hun staatsrechtelijke positie. Van alle leden van de partij die indirect op grond van hun lidmaatschap een functie bekleden in het publieke domein wordt verwacht dat zij zich inzetten voor het bevorderen van de verwezenlijking van het doel van de partij in de functie die zij bekleden, met inachtneming van hun staatsrechtelijke positie.

Artikel 15. De geldmiddelen van de partij

1. De leden zijn verplicht contributies te betalen overeenkomstig de reglementen.

2. De geldmiddelen van de partij bestaan uit:

a. de contributies vanwege het partijlidmaatschap, alsmede aanvullende en specifieke contributies die verbonden zijn aan het bekleden van een functie in het openbaar bestuur die direct of indirect voortvloeit uit het lidmaatschap van de partij;

b. donaties en schenkingen;

c. erfstellingen en legaten;

d. renten van beleggingen;

e. andere inkomsten.

3. Afhankelijk van de hoogte van de in lid 2, sub b bedoelde donaties en schenkingen kan het partijbestuur gehouden zijn aan publicatie van de naam van de doneur of schenker.

4. Het partijbestuur stelt met instemming van de Verenigingsraad het aandeel van de contributie vast dat ter beschikking van de afdelingen en gewesten komt.

5. Het toezicht en de controle op de administratie worden uitgeoefend door het partijbestuur. De jaarcijfers worden ter controle voorgelegd aan de accountant. De jaarcijfers worden vastgesteld door het partijbestuur en goedgekeurd door de Verenigingsraad.

Artikel 16. Bemiddeling en toezicht

1. Indien een geleding van de partij handelt in strijd met de statuten, reglementen of besluiten van de partij, dan wel de partij op onredelijke wijze benadeelt of dreigt te benadelen, is het partijbestuur bevoegd maatregelen te nemen, zoals het buiten werking stellen van besluiten van partijgeledingen en het geven van aanwijzingen.
2. Indien een lid van de partij handelt in strijd met de statuten, reglementen of besluiten van de partij, dan wel de partij op onredelijke wijze benadeelt of dreigt te benadelen, is het partijbestuur bevoegd maatregelen te nemen, zoals het geven van een vertrouwelijke of openbare berisping, een tijdelijk verbod stellen op verkiesbaarstelling namens de partij en een tijdelijk of blijvend roeyement als lid van de partij.
3. Indien een volksvertegenwoordiger van de partij handelt in strijd met de statuten, reglementen of besluiten van de partij dan wel de partij op onredelijke wijze benadeelt of dreigt te benadelen, is het partijbestuur bevoegd betrokkene uit zijn functie(s) terug te roepen. Het partijbestuur legt geen maatregel op aan een lid of geleding dan nadat dat lid of die geleding in de gelegenheid gesteld te hebben verweer te voeren.
4. Alvorens over te gaan tot het nemen van maatregelen, wint het partijbestuur informatie in en onderzoekt het mogelijkheden tot een minnelijke oplossing. Deze taak kan worden opgedragen aan een lid van het partijbestuur of aan anderen die namens het partijbestuur optreden. Indien het partijbestuur dit wenselijk of noodzakelijk acht kunnen ook in de periode waarin informatie wordt ingewonnen of de mogelijkheden van een minnelijke oplossing worden onderzocht maatregelen worden genomen als bedoeld in lid 1 en 2.
5. Tegen de uitspraken van het partijbestuur staat beroep open bij de beroepscommissie, tenzij anders bepaald.
6. De reglementen geven nadere regels omtrent de uitoefening van deze bevoegdheid.

Artikel 17. Integriteit

1. Elk lid van de partij laat zich in zijn politieke handelen leiden door de kernwaarden van de partij die tezamen met een aantal gedragsnormen zijn beschreven in de erecode van de partij. Leden die kandidaat zijn voor het lidmaatschap van een volksvertegenwoordiging, dienen in het kader van hun bereidverklaring de van deze erecode deel uitmakende verklaring te ondertekenen. Leden die door een fractie van de partij worden voorgedragen voor een ambt waarin verantwoording dient te worden afgelegd aan een volksvertegenwoordigend orgaan, worden geacht in het kader van hun benoeming de van deze erecode deel uitmakende verklaring te ondertekenen.
2. Er is een Commissie Integriteit die belast is met het uitspreken van een oordeel over feitelijke kwesties met betrekking tot integriteit. Het partijbestuur kan de commissie om advies vragen; betrokken leden en partijgeledingen kunnen een verzoek hiertoe indienen via het partijbestuur. De commissie kan gevraagd en ongevraagd het partijbestuur adviseren over integriteit.
3. De leden van de Commissie Integriteit worden benoemd en ontslagen door het partijbestuur.
4. Een lid van de Commissie Integriteit kan geen lid zijn van het partijbestuur of een dienstbetrekking vervullen bij de partij. Een lid van de Commissie Integriteit neemt niet deel aan de behandeling van

een aangelegenheid, indien dat lid betrokkenheid heeft bij een geleding van de partij die in die aangelegenheid betrokken is, of van wie op andere wijze de schijn kan bestaan van partijdigheid in die aangelegenheid, dit ter beoordeling van de Commissie Integriteit.

Artikel 18. Besluitvorming in de partij

1. Besluiten worden genomen door de deelnemers aan de bevoegde vergadering. Voor het stemmen kan het verantwoordelijk bestuur de applicatie genoemd in artikel 5 lid 7 beschikbaar maken. In dat geval is het verlenen van volmachten mogelijk. In de reglementen wordt het gebruik van de applicatie, het verlenen en ontvangen van volmachten en de wijze van besluitvorming nader geregeld.
2. Als daartoe redenen aanwezig zijn, kan het bestuur dat verantwoording verschuldigd is aan de bevoegde vergadering een voorlopige voorziening treffen inzake een kwestie die aan de bevoegde vergadering is. Het bestuur legt daarover verantwoording af aan de bevoegde vergadering.
3. De bevoegde vergadering of het bestuur dat daaraan verantwoording schuldig is, kan besluiten een beslissing te laten nemen via een ledenraadpleging onder de leden die in of door de bevoegde vergadering worden gerepresenteerd. Bij een ledenraadpleging over de vervulling van een positie is de uitkomst een gekwalificeerde voordracht aan de bevoegde vergadering die een definitieve beslissing neemt. Over het houden van een ledenraadpleging gelden de bepalingen in de reglementen.

Artikel 19. Geestverwante organisaties en werkverbanden binnen de partij

1. De Jonge Socialisten in de Partij van de Arbeid (JS) zijn de dragers van het politieke jongerenwerk in de partij.
2. De Wiardi Beckman Stichting (WBS) is het wetenschappelijk bureau dat met de Partij van de Arbeid verbonden is.
3. Het Centrum voor Lokaal Bestuur is de vereniging van leden van de Partij van de Arbeid die in het lokale, provinciale en waterschapsbestuur en daaraan gerelateerde bestuurslichamen direct of indirect op grond van hun lidmaatschap van de partij een functie bekleden. Ook leden die dergelijke functies bekleed hebben, kunnen lid worden van het Centrum voor Lokaal Bestuur.
4. De Foundation Max van der Stoel is de met de partij verbonden politieke stichting die zich vanuit internationale solidariteit richt op de ontwikkeling en versterking van democratische waarden, op de ondersteuning van de sociaaldemocratische beweging, de ontwikkeling van zusterpartijen van de PvdA en op het onderhouden van een dialoog met geestverwanten binnen en buiten Nederland.
5. De geestverwante organisaties zoals genoemd in lid 1 tot en met 4 dienen hun statuten en reglementen, alsmede wijzigingen daarin te laten goedkeuren door het partijbestuur.
6. Platforms en netwerken in de partij die op grond van statuten en reglementen van de partij rechten kunnen doen gelden bij beraadslagingen of besluitvorming binnen de partij, dienen door het partijbestuur erkend te worden. Over een dergelijke erkenning door het partijbestuur adviseert de Verenigingsraad en deze erkenning is voor een bepaalde tijd die hoogstens 4 jaar bedraagt. Voor een nieuwe periode is een nieuw besluit van het partijbestuur nodig. De erkenning van dergelijke werkverbanden binnen de partij wordt door het partijbestuur aan de leden bekend gemaakt. Bij de erkenning worden afspraken gemaakt over de toegankelijkheid voor leden van de partij en het functioneren en naar buiten treden van het werkverband. Reglementen van een werkverband,

inclusief de wijzigingen daarin, behoeven de goedkeuring van het partijbestuur.

Artikel 20. Samenwerking in de Europese Unie

1. De partij neemt deel aan de politiek in de Europese Unie via het lidmaatschap van de Partij van Europese Sociaaldemocraten.
2. De bepalingen bij het verkiezen van leden van de partij in het Europees Parlement stemmen zo goed mogelijk overeen met de verkiezing van leden van de Tweede Kamer, met dien verstande dat de leden van de partij die verkozen zijn in het Europees Parlement daarin de delegatie van de partij vormen in de fractie Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten

Hoofdstuk 5. Slot- en overgangsbepalingen

Artikel 21. Uitwerking in reglementen

1. Bij reglement worden nadere regels gesteld over de organisatie en financiën van de partij en de wijze waarop de kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen en daarmee samenhangende aangelegenheden wordt georganiseerd.
2. De reglementen en wijzigingen daarin worden vastgesteld door het congres. Dit gebeurt bij meerderheid van stemmen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen niet worden meegeteld bij het bepalen van de uitslag.
3. De reglementen mogen niet in strijd zijn met het bepaalde in de statuten. Indien de bepalingen in de statuten en de reglementen onderling tegenstrijdig zijn bij de toepassing, dan gaan de bepalingen uit de statuten voor.
4. De reglementen voor de partij en wijzigingen daarin treden in werking 30 dagen nadat deze door het congres zijn aangenomen, tenzij bij de vaststelling door het congres anders is bepaald.
5. Het is aan partijgeledingen niet toegestaan regels te stellen die in strijd zijn met de statuten en reglementen van de partij.

Artikel 22. Wijziging van de statuten

1. De statuten en wijzigingen daarin worden vastgesteld door het congres. Dit gebeurt bij meerderheid van stemmen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen niet worden meegeteld bij het bepalen van de uitslag.
2. De statuten treden in werking zodra deze zijn neergelegd in een notariële akte. Een wijziging van de statuten treedt niet in werking voordat deze is neergelegd in een notariële akte. Tot het verlijden van deze notariële akte is ieder lid van het partijbestuur bevoegd.

Artikel 23. Slotbepalingen

1. Het partijbestuur is bevoegd in elk onvoorzien geval waarin statuten of reglementen niet voorzien, alsmede bij spoedeisende kwesties waarbij de voorgeschreven procedure niet volstaat, in naam van

de partij te beslissen, onverminderd zijn verantwoordelijkheid tegenover het congres.

2. De partij is opgericht voor onbepaalde tijd.

3. Bij ontbinding van de partij geschiedt de liquidatie door het partijbestuur, overeenkomstig het bepaalde in het Burgerlijk Wetboek. Bij het ontbindingsbesluit zal tevens worden bepaald dat het batig saldo wordt besteed ten behoeve van een ANBI met een soortgelijke doelstelling of van een buitenlandse instelling die uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogd en die een soortgelijke doelstelling heeft.

Deel 1. Algemeen deel

Hoofdstuk 1.1. Bepalingen over de vergaderorde van en de besluitvorming in alle geledingen

Artikel 1.1. Algemene bepalingen (ten aanzien van vergaderorde en besluitvorming)

1. Vergaderingen van partijgeledingen kunnen alleen worden gehouden, indien zij die toegang hebben tot die vergadering daarvan tijdig op de hoogte zijn gesteld, met vermelding van tijd, plaats en de te behandelen agendapunten of onderwerpen en tevens of de vergadering te volgen is via internet en men via de stemapplicatie kan deelnemen.
2. De deelnemers aan een vergadering zijn de leden die deel uitmaken van de geleding die vergadert en die in persoon aanwezig zijn dan wel die zijn ingelogd middels de applicatie.
3. Stemmen bij volmacht is slechts toegestaan wanneer de stemapplicatie gebruikt wordt. De volmachten moeten vóór aanvang van de vergadering via de stemapplicatie verleend worden. Een gemachtigde kan hoogstens namens twee andere leden stemmen.
4. Ondersteuning voor voorstellen, initiatieven, kandidaten en dergelijke dienen verifieerbaar te zijn. Voor specifieke gevallen kunnen de reglementen dienaangaande nadere eisen stellen aan vorm en inhoud.

Artikel 1.2. Besluiten over de orde van een vergadering

1. De agenda wordt vastgesteld door de vergadering, tenzij anders is bepaald in de reglementen. De voorzitter volgt de agenda. De vergadering bepaalt de orde van de vergadering, met inachtneming van het bepaalde in lid 4 tot en met 8.
2. Ter vergadering kunnen agendapunten worden opgevoerd of afgevoerd door de aanwezige deelnemers. Bij het ter vergadering opvoeren van agendapunten kunnen bij deze agendapunten alleen besluiten worden genomen als deze spoedeisend zijn. Indien het spoedeisend karakter ontbreekt, terwijl wel besluiten voorliggen of voorgelegd kunnen worden, wordt het agendapunt verdaagd tot een volgende vergadering of wordt een nieuwe vergadering uitgeschreven.
3. Als spoedeisende besluiten moeten worden genomen door een daartoe bevoegde vergadering, terwijl de bevoegde vergadering redelijkerwijs niet tijdig bijeengeroepen kan worden, dan kunnen daartoe bevoegde partijgeledingen of functionarissen een voorziening treffen of een besluit nemen. Het bestuur of de functionaris die een dergelijke voorziening treft of een dergelijk besluit neemt, legt daarover verantwoording af aan de bevoegde vergadering.
4. Elke bij de vergadering aanwezige deelnemer kan een voorstel van orde doen. De voorzitter bepaalt of een dergelijk voorstel terstond wordt behandeld of wordt verdaagd naar een meer geschikt moment.
5. Het is niet toegestaan een voorstel van orde te doen tijdens een stemming en totdat de uitslag van de stemming is vastgesteld door de voorzitter.

6. Voordat de beraadslaging over een agendapunt of onderwerp begint, kan de voorzitter een afhandelingsvoorstel doen. Een dergelijk voorstel kan ook voorafgaande aan de vergadering worden gedaan. Elke bij de vergadering aanwezige deelnemer kan ten opzichte van dit afhandelingsvoorstel een amendement indienen. Over het afhandelingsvoorstel wordt besloten voordat het agendapunt of onderwerp in behandeling wordt genomen.
7. De stemming over een voorstel van orde vindt plaats middels de stemapplicatie of als deze niet gebruikt wordt bij handopsteken. In het tweede geval kan de voorzitter van een vergadering over een dergelijk voorstel een schriftelijke of elektronische stemming laten plaatsvinden als de uitslag onvoldoende duidelijk is. Ook de vergadering kan besluiten tot het houden van een schriftelijke of elektronische stemming over een voorstel van orde.
8. Een voorstel van orde is aangenomen als meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen vóór het voorstel is, waarbij de blanco stemmen niet meetellen. Als evenveel stemmen voor als tegen zijn uitgebracht, is het voorstel verworpen. Als geen stemming wordt verlangd, wordt het voorstel van orde geacht met algemene stemmen te zijn aangenomen.

Artikel 1.3. De voorzitter

1. Een vergadering wordt geleid door een voorzitter. Als regel is dat de voorzitter van de geleding die vergadert. Als de voorzitter van de geleding die vergadert of een meerderheid van de vergadering dat verlangt, wordt een andere deelnemer aan de vergadering of een daartoe uitgenodigde persoon die geen deel uitmaakt van de vergadering aangewezen door de vergadering als voorzitter.
2. Bij vergaderingen van het congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad treedt een lid van het presidium op als voorzitter.
3. Indien aan de vergadering voorstellen of moties worden voorgelegd, formuleert de voorzitter de uitkomst van de vergadering ten aanzien van deze voorstellen of moties. Deze uitkomst is van kracht, zo lang deze niet door de bevoegde vergadering wordt herroepen of gewijzigd.
4. De voorzitter kan een vergadering te allen tijde schorsen voor korte of langere tijd, met vermelding van de reden van de schorsing.
5. Indien de voorzitter van een vergadering verstek laat gaan of tijdens de vergadering om welke reden ook het voorzitterschap neerlegt, voorziet de vergadering in het voorzitterschap.

Artikel 1.4. De uitnodiging voor en verslaglegging van een vergadering

1. De uitnodiging voor een vergadering en de verslaglegging gebeuren door of onder verantwoordelijkheid van de secretaris van de partijgeleding die vergadert. De verslaglegging van een vergadering kan gebeuren in de vorm van het vastleggen van de besluiten van de vergadering.
2. Het verslag van een vergadering wordt in een volgende vergadering vastgesteld door die vergadering.
3. Tenzij anders bepaald dient de oproeping voor een vergadering minstens 7 dagen voor de vergadering bij de leden te zijn die worden uitgenodigd voor die vergadering. In spoedeisende gevallen kan afgeweken worden van gebruikelijke termijnen.

4. Het aankondigen en convoceren van vergaderingen geschiedt met behulp van reguliere post of digitale post indien het digitale adres door het lid aan de partij is opgegeven.

Artikel 1.5. Het tellen van stemmen en het bepalen van de uitslag

1. Stemmen uitgebracht met een niet geldige stemkaart, met een niet bij de stemming geldig stembiljet, op kandidaten die niet aan de orde zijn of waarbij de voorkeur onduidelijk of onleesbaar is weergegeven, en in het geval dat bij een elektronische of telefonische stemming de bevoegdheid tot stemmen niet is vast te stellen, zijn ongeldig.
2. Bij het bepalen van de uitslag worden het aantal uitgebrachte stemmen vermeld, het aantal ongeldige stemmen, het aantal blanco stemmen en het aantal stemmen dat op voorliggende mogelijkheden of kandidaten is uitgebracht. Bij het bepalen van een uitslag van een stemming bij handopsteken kan volstaan worden met de vaststelling dat een meerderheid voor of tegen het voorstel heeft gestemd.
3. Bij het bepalen van de uitslag worden ongeldige en blanco stemmen buiten beschouwing gelaten. Een meerderheid van stemmen wordt dus alleen gerekend over de overige, geldig uitgebrachte stemmen.
4. De voorzitter bepaalt de uitslag van de stemming. Hij kan daarin worden bijgestaan door een commissie van stemopneming die wordt samengesteld door de voorzitter of de vergadering. Deze commissie wijst uit zijn midden een voorzitter aan. Indien deze commissie de uitslag opneemt, maakt de voorzitter van de commissie de uitslag bekend. Van een commissie van stemopneming mogen geen leden deel uitmaken die zelf kandidaat zijn voor een functie waarover in de vergadering wordt gestemd.

Over het stemmen met de webapplicatie

5. Indien bij een vergadering voor het stemmen gebruik gemaakt zal worden van de applicatie op de website van de partij wordt altijd een commissie van stemopneming benoemd als bedoeld in lid 4. De voorzitter doet een voorstel voor de samenstelling hiervan.
6. De commissie van stemopneming heeft te allen tijde toegang tot de technische informatie over de uitvoering van de stemming, en volgt zo de gang van zaken.
7. Indien de commissie tijd nodig heeft om zich er van te overtuigen dat de stemming ordentelijk en zonder technisch falen is verlopen informeert ze de voorzitter van de vergadering. Deze schorst de vergadering voor korte tijd. De commissie kan om nadere technische informatie over de zojuist uitgevoerde stemming vragen, en kan zich laten adviseren door ter zake deskundigen.
8. De commissie besluit zo snel als mogelijk over de geldigheid van de stemming. De voorzitter van de commissie informeert de vergadering terstond over dit besluit, en licht dit zo nodig toe.
9. Indien vanuit de vergadering bezwaar gemaakt wordt tegen de conclusie van de commissie geeft de voorzitter van de vergadering gelegenheid tot discussie daarover. Vervolgens wordt bij handopsteken over de geldigheid besloten. De voorzitter kan een schriftelijke of elektronische stemming laten plaatsvinden als de uitslag onvoldoende duidelijk is. Ook de vergadering kan besluiten tot het houden van een schriftelijke of elektronische stemming.

10. Indien de stemming als niet geldig is beoordeeld, kan de commissie van stemopneming de stemming uitstellen om het gebleken probleem te verhelpen. Wanneer dit naar het oordeel van de commissie niet binnen redelijke termijn lukt, wordt de stemming herhaald zonder de applicatie te gebruiken.
11. Volgende stemmingen vinden plaats zonder de applicatie te gebruiken, totdat de commissie van stemopneming tot de conclusie komt dat dit weer mogelijk is.

Artikel 1.6. Besluitvorming over zaken

1. De besluitvorming over zaken betreft de vaststelling van:
  - a. resoluties en programma's;
  - b. procedures en plannen;
  - c. statuten en reglementen;
  - d. begrotingen en jaarverslagen;
  - e. moties die uitmonden in een opdracht;
  - f. overige besluiten van een daartoe bevoegde vergadering niet zijnde besluiten over de orde van de vergadering.
2. Een besluit kan alleen worden genomen door de geleding of de functionaris die op grond van de statuten of reglementen bevoegd is om het besluit te nemen. Indien een geleding een voorstel behandelt als voorbereiding op de behandeling in de bevoegde vergadering, gelden dezelfde bepalingen als bij het nemen van een besluit.
3. Voorstellen tot het nemen van een besluit worden gedaan door de geledingen die in de statuten en reglementen zijn genoemd of deelnemers aan een vergadering, in overeenstemming met het bepaalde ten aanzien van die vergadering. Als geen beperkende bepalingen bestaan, zijn alle leden van de geleding die vergadert bevoegd een voorstel te doen. Voorstellen dienen tijdig gedaan te worden en bekend gemaakt te worden aan alle leden van de vergadering. Indien een voorstel wordt gedaan staande de vergadering heeft een voorstel alleen bekend te zijn bij de aanwezige leden van de vergadering. Als geen beperkende bepalingen bestaan, kunnen voorstellen worden gedaan tot aan het moment waarop de besluitvorming begint. Indien de voorzitter of de vergadering daarin bewilligt, kunnen voorstellen worden gedaan tijdens de besluitvorming.
4. Elke daartoe bevoegde geleding of deelnemer van een vergadering kan ten opzichte van een voorstel een amendement indienen dat strekt tot wijziging van een voorgelegd voorstel. Deze amendementen zijn vanaf het moment van indiening onderdeel van de besluitvorming. Ter vergadering kan dit alleen door de aanwezige deelnemers, tenzij voor de vergadering van een geleding andere regels zijn gesteld. Amendementen die naar het oordeel van de voorzitter of de vergadering een strekking hebben die tegengesteld is aan het voorstel of daarmee geen verband houden, zijn ontoelaatbaar. Het verwerpen van een voorstel of van een gedeelte van een voorstel wordt niet aangemerkt als een amendement, maar staat altijd open aan de vergadering. Op een amendement zijn de bepalingen van lid 3 van toepassing.
5. Indien de geleding of het lid dat een voorstel heeft ingediend besluit tot aanpassing van dat voorstel, dan geldt vanaf dat moment dit aangepaste voorstel als voorstel. Het komt in de plaats van het oorspronkelijk voorstel. Indien amendementen zijn ingediend op een onderdeel van het oorspronkelijk voorstel voordat deze is gewijzigd, dan worden de indieners van deze

amendementen door de voorzitter in de gelegenheid gesteld te beoordelen of zij hun amendementen handhaven, wijzigen of intrekken. Indien een amendement door de indieners wordt gewijzigd, dan geldt vanaf dat moment het gewijzigde amendement als het te behandelen amendement.

6. Het indienen, wijzigen of intrekken van een voorstel of een amendement is de verantwoordelijkheid van de eerste ondertekenaar van een voorstel of amendement.
7. Indien de voorzitter van een vergadering oordeelt dat de tekst van een voorstel of amendement onvoldoende helder is voor het nemen van een besluit, kan hij de redactie aanpassen. Een dergelijke aanpassing kan alleen ongedaan gemaakt worden als een meerderheid van de vergadering daartoe beslist.
8. Een voorzitter van een vergadering kan voorstellen of amendementen met eenzelfde strekking samenvoegen. Een dergelijke samenvoeging kan alleen ongedaan gemaakt worden als een meerderheid van de vergadering daartoe beslist.

Artikel 1.7. De stemming over zaken

1. De stemming over zaken vindt plaats middels de stemapplicatie of als deze niet gebruikt wordt bij handopsteken. In het tweede geval kan de voorzitter van een vergadering een schriftelijke of elektronische stemming laten plaatsvinden. De vergadering kan bij de stemming over zaken besluiten tot het houden van een schriftelijke of elektronische stemming.
2. Tenzij de reglementen anders aangeven, is een voorstel aangenomen als meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen vóór het voorstel is uitgebracht, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten. Als evenveel stemmen voor als tegen zijn uitgebracht, is het voorstel verworpen. Als geen stemming wordt verlangd, wordt het voorstel geacht met algemene stemmen te zijn aangenomen.
3. Bij elk voorstel wordt eerst gestemd over de amendementen, in volgorde van verstrekkendheid. Indien een dergelijke volgorde niet is aan te geven, bepaalt de voorzitter de volgorde van de stemming. Over elk onderdeel van een voorstel is afzonderlijke stemming mogelijk, op aangeven van de voorzitter of op verzoek van een lid van de vergadering. Een dergelijke stemming of een voorstel of een gedeelte daarvan gehandhaafd blijft, vindt niet eerder plaats dan nadat de tekst is vastgesteld waarover gestemd kan worden.
4. Over elk voorstel, al dan niet gewijzigd na de besluitvorming over amendementen, vindt een (eind)stemming plaats. Als geen stemming wordt verlangd, wordt het (eind)voorstel geacht met algemene stemmen te zijn aangenomen.

Artikel 1.8. Besluitvorming over personen

1. De besluitvorming over personen kan gaan over:
  - a. het kiezen van een kandidaat waarbij één functie vervuld moet worden;
  - b. het kiezen van kandidaten als in één stemming twee of meer functies vervuld moeten worden;
  - c. het vaststellen van een kandidatenlijst;
  - d. het opzeggen van het vertrouwen in iemand die een functie bekleedt bij het vervullen van die functie.

2. Een besluit over personen kan alleen worden genomen door een geleding die op grond van de statuten of de reglementen bevoegd is om daarover het besluit te nemen. Indien een geleding een voorstel dat betrekking heeft op personen behandelt als voorbereiding op de behandeling door de bevoegde vergadering, dan gelden dezelfde bepalingen als bij het nemen van een besluit over personen.

Artikel 1.9. De stemming over personen in een vergadering

1. Indien bij de stemming over personen meer kandidaten beschikbaar zijn dan er plaatsen zijn toe te wijzen, geeft de voorzitter van de vergadering voorafgaande aan de stemming aan welke kandidaten beschikbaar zijn.
2. De stemming over personen in een vergadering gebeurt schriftelijk of langs beveiligde elektronische weg op een wijze waardoor het uitbrengen van een stem een vertrouwelijk karakter behoudt. De uitslag van elke stemming wordt terstond aan de vergadering bekend gemaakt.
3. Bij de aankondiging van een stemming over personen wordt door of onder verantwoordelijkheid van de secretaris van de bevoegde vergadering vooraf aan alle betrokkenen bekend gemaakt op welke wijze, bij wie en tot welk moment kandidaten zich kunnen melden of gesteld kunnen worden. Tenzij anders bepaald in de reglementen, kunnen alleen kandidaten die aan deze voorwaarden voldoen in aanmerking komen voor het vervullen van een functie of een plaats op een kandidatenlijst. Van kandidaten die voor een functie in aanmerking komen, dient bekend te zijn dat zij bewilligen in aanvaarding van die functie.
4. Indien over de verkiezing van een persoon in een enkelvoudige functie een geldige ledenraadpleging is gehouden, wordt deze positie vervuld door de kandidaat die bij de ledenraadpleging is aangewezen, tenzij de bevoegde vergadering een andere beschikbare kandidaat verkiest met een meerderheid van minstens tweederde van de geldig uitgebrachte stemmen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten.

Artikel 1.10. De verkiezing als er één positie vervuld moet worden

1. Bij het kiezen van een kandidaat als er één positie vervuld moet worden, wordt gekozen uit de kandidaten die voor die functie beschikbaar zijn of zijn gesteld.
2. Indien twee of meer kandidaten beschikbaar zijn als er één positie vervuld moet worden, is de kandidaat gekozen die meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen op zich verenigt, waarbij blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten. Indien twee kandidaten beschikbaar zijn en zij behalen een gelijk aantal stemmen, dan vindt een herstemming plaats; indien dan beide kandidaten opnieuw evenveel stemmen behalen, beslist het lot.
3. Indien 3 of meer kandidaten beschikbaar zijn en geen van de kandidaten behaalt bij de stemming meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten, dan vindt herstemming plaats tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen. Als bij een herstemming het niet mogelijk is twee kandidaten aan te wijzen omdat twee of meer kandidaten een gelijk aantal stemmen hebben behaald, dan worden alle kandidaten die dat betreft toegelaten tot de herstemming. Indien bij de herstemming de resterende kandidaten een gelijk aantal stemmen behalen zodat niet één van hen verkozen kan worden verklaard, dan vindt tussen hen een herstemming plaats. Indien deze kandidaten dan opnieuw een gelijk aantal stemmen behalen, beslist het lot.

4. Indien er één positie vervuld moet worden, slechts één kandidaat beschikbaar is, dan is deze zonder stemming verkozen, tenzij de vergadering besluit de kandidaatstelling te heropenen en te stemmen in een volgende vergadering. Op een dergelijk voorstel zijn de bepalingen van toepassing die gelden voor een stemming over personen.
5. Indien er één positie vervuld moet worden geen kandidaat beschikbaar is, wordt de kandidaatstelling heropend en wordt de stemming gehouden in een volgende vergadering.

Artikel 1.11. De verkiezing als tegelijk twee of meer posities vervuld moeten worden

1. Bij het kiezen van kandidaten als tegelijk twee of meer posities vervuld moeten worden, wordt gekozen uit de kandidaten die voor die functies beschikbaar zijn of zijn gesteld.
2. Indien het aantal beschikbare kandidaten hoogstens het aantal te vervullen posities bedraagt, zijn de kandidaten zonder stemming verkozen, tenzij bij één of meerdere kandidaten door de vergadering een voorstel wordt ingediend en aangenomen waarin wordt uitgesproken dat het niet gewenst is dat deze de te vervullen positie bekleedt. Op een dergelijk voorstel zijn de bepalingen van toepassing die gelden voor een stemming over personen.
3. Indien één of meer posities niet vervuld kunnen worden door gebrek aan kandidaten, wordt voor deze posities de kandidaatstelling heropend en wordt over de vervulling van deze posities in een volgende vergadering gestemd.
4. Indien er meer kandidaten beschikbaar zijn dan er plaatsen zijn te vervullen, wordt in één stemming beslist over de vervulling van alle beschikbare posities. Bij deze stemming is een stem slechts geldig als daarbij evenveel namen zijn genoemd als er plaatsen te vervullen zijn. De kandidaten die de meeste stemmen krijgen, mits dat aantal stemmen meer bedraagt dan de helft van het aantal uitgebrachte geldige stemmen, zijn verkozen. Indien na deze stemming er één of meer posities resteren die nog niet vervuld zijn, vindt een herstemming plaats tussen het dubbeltal van de nog te vervullen posities. De kandidaten die aan deze herstemming deelnemen zijn de kandidaten die in de eerste stemming de meeste stemmen hebben gekregen, maar niet verkozen zijn. De kandidaat die in de herstemming de meeste stemmen krijgt is verkozen.
5. Indien kandidaten in een stemming evenveel stemmen krijgen als gevolg waarvan geen winnaar is aan te wijzen, vindt herstemming plaats tussen deze kandidaten.
6. Indien er een herstemming nodig is tussen een dubbeltal van het nog te vervullen aantal plaatsen, maar door het behalen van een gelijk aantal stemmen van daarvoor in aanmerking komende kandidaten het niet mogelijk is precies op dat dubbeltal uit te komen, nemen alle kandidaten die dat gelijke aantal stemmen behaalden in de eerste stemming deel aan de tweede stemming.

Artikel 1.12. De stemming bij het vaststellen van een kandidatenlijst

1. Het vaststellen van een kandidatenlijst gebeurt aan de hand van een ontwerp-kandidatenlijst die aan de bevoegde vergadering wordt voorgelegd door het bestuur of door een onafhankelijke commissie. Bij het vaststellen van een kandidatenlijst geschiedt de stemming plaats na plaats, te beginnen bij de eerste plaats op de lijst.
2. Indien over het lijsttrekkerschap een geldige ledenraadpleging is gehouden, wordt de eerste plaats ingenomen door de kandidaat die bij de ledenraadpleging als lijsttrekker is aangewezen.

3. Voor een plaats op de kandidatenlijst zijn kandidaat diegene die op de ontwerp-kandidatenlijst voor die plaats is voorgedragen en anderen die door de stemhebbende leden van de vergadering worden voorgedragen uit de beschikbare kandidaten. De beschikbare kandidaten zijn de kandidaten die geplaatst zijn op de ontwerp-kandidatenlijst en nog niet geplaatst zijn door de vergadering en de kandidaten die vermeld zijn op de lijst van niet geplaatste kandidaten.
4. Kandidaten kunnen zich te allen tijde, vooraf aan de vergadering en tijdens de vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld, terugtrekken tot aan het moment dat zij geplaatst zijn door de vergadering. Als een kandidaat geplaatst is op de kandidatenlijst, kan hij zich niet meer terugtrekken. Een kandidaat die zich terugtrekt, dient dit kenbaar te maken aan de secretaris van de bevoegde vergadering of aan de voorzitter van de vergadering; als een kandidaat zich terugtrekt, is deze niet langer beschikbaar voor de lijst.
5. Indien voor een plaats niet één of meer tegenkandidaten worden gesteld, is de op de ontwerp-kandidatenlijst geplaatste kandidaat verkozen zonder dat stemming kan worden verlangd. Als naast de voorgestelde kandidaat één of meer kandidaten zijn voorgesteld voor een plaats, vindt een stemming plaats.
6. De kandidaat die meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen op zich verenigt is verkozen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten.
7. Indien voor een plaats op de kandidatenlijst tussen twee kandidaten gekozen wordt en zij behalen een gelijk aantal stemmen, dan vindt een herstemming plaats. Indien beide kandidaten dan opnieuw evenveel stemmen behalen, beslist het lot.
8. Indien voor een plaats op de kandidatenlijst tussen drie of meer kandidaten gekozen wordt en geen van de kandidaten behaalt bij de stemming meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten, dan vindt herstemming plaats tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen. De kandidaat die dan meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten, op zich verenigt is verkozen. Indien beide kandidaten in deze herstemming een gelijk aantal stemmen behalen, vindt een herstemming plaats tussen beide kandidaten. Als ook bij die herstemming deze kandidaten opnieuw een gelijk aantal stemmen behalen, beslist het lot.
9. Indien bij de keuze tussen drie of meer kandidaten voor een plaats op de kandidatenlijst twee of meer kandidaten een gelijk aantal stemmen behalen, terwijl minstens één van die kandidaten deel zou moeten uitmaken van een herstemming, dan worden alle kandidaten die dat betreft toegelaten tot de herstemming. De kandidaat die dan meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten, op zich verenigt is verkozen. Indien bij de herstemming kandidaten een gelijk aantal stemmen behalen terwijl geen kandidaat is verkozen of meer stemmen heeft, dan vindt tussen de kandidaten met een gelijk aantal stemmen een herstemming plaats. Indien dan deze kandidaten opnieuw een gelijk aantal stemmen behalen, beslist het lot. Indien de situatie optreedt dat in de herstemming tussen meer dan twee kandidaten geen kandidaat is verkozen en twee of meer kandidaten een gelijk aantal stemmen behalen, maar elk een lager aantal heeft dan de andere kandidaat, dan vindt eerst een herstemming tussen de beide kandidaten met evenveel stemmen plaats om te bepalen welke kandidaat in een herstemming treedt met de kandidaat met de meeste stemmen.

10. Indien een tegenkandidaat verkozen wordt verklaard, schuiven de voor de betrokken plaats op de ontwerp-kandidatenlijst voorgestelde kandidaat en de daarop volgende kandidaten op naar de eerstvolgende lagere plaats op de ontwerp-kandidatenlijst.
11. De vergadering kan voordat een kandidaat door de vergadering op een plaats is gezet een kandidaat de kandidatuur ontnemen; hiervoor is een meerderheid van minstens tweederde van de geldig uitgebrachte stemmen vereist, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten. Op een dergelijk voorstel zijn de bepalingen van toepassing die gelden voor een stemming over personen.
12. Indien een kandidaat die op de ontwerp-kandidatenlijst is geplaatst zich terugtrekt na het vaststellen van de ontwerp-kandidatenlijst en voordat hij door de bevoegde vergadering is geplaatst op de kandidatenlijst, of indien de bevoegde vergadering een wijziging aanbrengt ten opzichte van de voorgelegde ontwerp-kandidatenlijst, is het aan het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingcommissie die de ontwerp-kandidatenlijst aan de vergadering heeft voorgelegd toegestaan wijziging aan te brengen in de ontwerp-kandidatenlijst, met dien verstande dat de reeds door de vergadering geplaatste kandidaten geen andere plaats meer toegekend kunnen krijgen.
13. Indien bij de vaststelling van een kandidatenlijst bij minstens drie achtereenvolgende posities geen tegenkandidaat is gesteld, staat het de voorzitter van de vergadering vrij om te vragen of voor de nog vast te stellen posities een tegenkandidaat gesteld zal worden. Indien dat niet het geval is, concludeert de voorzitter dat de nog niet afgehandelde plaatsen op de lijst zijn vastgesteld zoals voorgesteld.
14. Indien een kandidaat die geplaatst is op de ontwerp-kandidatenlijst zich terugtrekt vóór de vergadering waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld, is het aan het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die de ontwerp-kandidatenlijst voorlegt aan de vergadering toegestaan een andere kandidaat voor te stellen die tot dat moment niet beschikbaar was. Voordat in dat geval de ontwerp-kandidatenlijst in behandeling wordt genomen, dient de vergadering in te stemmen met de beschikbaarheid van een dergelijke kandidaat.
15. De vergadering bepaalt de lengte van de kandidatenlijst, binnen de door de wet gestelde voorwaarden.

Artikel 1.13. Het opzeggen van vertrouwen in een persoon in de functie die hij bekleedt

1. De bevoegde vergadering kan het vertrouwen opzeggen in een lid dat een functie bekleedt waarin hij door die vergadering is geplaatst, voor zover dat gaat over het vervullen van die functie. Een voorstel met die strekking dient op schrift te worden ingediend en vermeldt zowel de naam als de functie van betrokkene. Op een dergelijk voorstel zijn de bepalingen van toepassing die gelden voor een stemming over personen.
2. Indien een uitspraak als bedoeld in lid 1 openstaat voor beroep en dat beroep wordt ook binnen de voorgeschreven termijn ingesteld, dan dient eerst de uitspraak in beroep te worden afgewacht voordat de betrokkene terugtreedt. Het partijbestuur kan evenwel maatregelen nemen, ook ten aanzien van betrokkene, die een werkbare situatie bevorderen.
3. Indien op grond van de reglementen geen beroep mogelijk is op de uitspraak als bedoeld in lid 1 of de betrokkene die wel recht van beroep heeft, stelt dat beroep niet in, dan legt het lid waartegen een dergelijke uitspraak is aangenomen zijn functie terstond neer.

Artikel 1.14. Besluitvorming over moties die uitmonden in een gevoelen of een verzoek

1. Tenzij anders is bepaald in de reglementen, kan een lid van de vergadering op elk moment een motie indienen waarin een gevoelen wordt verwoord of een verzoek wordt gericht aan een fractie, een functionaris of geleding van de partij. Een motie kan ingediend worden voorafgaande aan of tijdens de vergadering.
2. De stemming over moties vindt plaats middels de stemapplicatie of als deze niet gebruikt wordt bij handopsteken. In het tweede geval kan de voorzitter van een vergadering over een motie een schriftelijke of elektronische stemming laten plaatsvinden. De vergadering kan besluiten tot het houden van een schriftelijke of elektronische stemming over een motie.
3. Een motie als bedoeld in lid 1 kan niet worden geamendeerd. Het indienen, wijzigen, aanhouden of intrekken van een motie is de verantwoordelijkheid van de eerste ondertekenaar van een motie.
4. Indien de voorzitter van een vergadering oordeelt dat de tekst van een motie onvoldoende helder is voor het uitspreken van een gevoelen of het doen van een verzoek, kan hij de redactie aanpassen. Een dergelijke aanpassing kan alleen ongedaan gemaakt als een meerderheid van de vergadering daartoe beslist.
5. Een voorzitter van een vergadering kan moties met eenzelfde strekking samenvoegen. Een dergelijke samenvoeging kan alleen ongedaan gemaakt als een meerderheid van de vergadering daartoe beslist.
6. Tenzij de reglementen anders beslissen, is een motie aangenomen als meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen vóór het voorstel is, waarbij de blanco uitgebrachte stemmen buiten beschouwing worden gelaten. Als evenveel stemmen voor als tegen zijn uitgebracht, is de motie verworpen. Als geen stemming wordt verlangd, wordt de motie geacht met algemene stemmen te zijn aangenomen.
7. Indien moties over hetzelfde onderwerp in stemming worden gebracht, gebeurt dat in volgorde van verstrekkendheid. Indien een dergelijke volgorde niet is aan te geven, bepaalt de voorzitter de volgorde waarin de moties in stemming worden gebracht.

Hoofdstuk 1.2. De ledenraadpleging

Artikel 1.15. Algemene bepalingen inzake een ledenraadpleging

1. Bij een ledenraadpleging worden alle leden die stemgerechtigd zijn voor een tijdig bekend gemaakt uiterste moment in de gelegenheid gesteld via een schriftelijke, telefonische of elektronische stem deel te nemen aan de besluitvorming.
2. Een ledenraadpleging wordt gehouden over de keuze van een lijsttrekker bij de verkiezingen van de Tweede Kamer, van de Eerste Kamer en bij de verkiezing van het Europees Parlement, alsmede over de keuze van de voorzitter van de partij. Een dergelijke ledenraadpleging kan alleen worden gehouden als minstens twee geschikte kandidaten beschikbaar zijn om uit te kiezen, die elk voldoende worden ondersteund. Als dat niet het geval is vervalt de ledenraadpleging.
3. Een ledenraadpleging over personen kan alleen worden gehouden over de vervulling van een voorzitter van een geleding of een lijsttrekker, mits de vergadering die bevoegd is om de betreffende functie te vervullen tijdig en vooraf heeft besloten over de vervulling van deze functie een ledenraadpleging te houden. Een dergelijke uitgeschreven ledenraadpleging kan

vervolgens alleen worden gehouden als minstens twee geschikte kandidaten beschikbaar zijn om uit te kiezen, die elk voldoende worden ondersteund. Als dat niet het geval is, vervalt de voorgenomen ledenraadpleging.

4. Indien het een ledenraadpleging betreft over de lijsttrekker, dan wordt een dergelijke ledenraadpleging op een zodanig tijdstip gehouden dat degene die op grond van de uitslag als lijsttrekker is gekozen in de gelegenheid is om advies uit te brengen bij het opstellen van het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerpkeuzelijst.
5. Een ledenraadpleging over een zaak kan worden gehouden als de vergadering die bevoegd is om over dat onderwerp een beslissing te nemen daartoe besluit of als het bestuur dat verantwoording schuldig is aan die vergadering tot een ledenraadpleging besluit.
6. Een ledenraadpleging over een zaak wordt gehouden als dit wordt verzocht bij het betrokken bestuur door:
  - a. minstens 10% van het aantal leden bij een ledenraadpleging onder alle leden van de partij of minstens 10% van de leden van de geleding als een ledenraadpleging in en door die geleding wordt gehouden;
  - b. in het geval dat een ledenraadpleging onder alle leden van de partij wordt gehouden door afdelingen die samen minstens 10% van het aantal leden van de partij tellen, of als bij een ledenraadpleging in een gewest door afdelingen die samen minstens 10% van het aantal leden van het gewest tellen met een minimum van 3 afdelingen binnen het gewest;
  - c. in het geval dat een ledenraadpleging wordt gehouden in een afdeling die meer dan 500 leden telt, volstaat in afwijking van het gestelde onder a, een minimum van 50 leden.
7. Een ledenraadpleging over een zaak vraagt een keuze tussen twee of meer uitvoerbare uitkomsten met een vraagstelling die door het bestuur van de geleding waarin de ledenraadpleging wordt gehouden is vastgesteld.

Artikel 1.16. Uitsluiting van ledenraadpleging

1. Geen ledenraadpleging kan worden gehouden over andere functies dan die van lijsttrekker of voorzitter.
2. Geen ledenraadpleging kan worden gehouden over de statuten en de reglementen, over beslissingen over personen anders dan bedoeld in het eerste lid, over de begroting en financiële aangelegenheden, over meervoudige aangelegenheden zoals programma's, over de rechtspositie van medewerkers van de partij en bezoldigde bestuurders, over de deelname aan een dagelijks bestuur of het kabinet, over uitspraken van de beroepscommissie en over zaken waarin de statuten of reglementen reeds voorzien.
3. Geen ledenraadpleging over een zaak kan worden gehouden als over deze aangelegenheid door de bevoegde vergadering minder dan twee jaar daarvoor een beslissing is genomen, tenzij het een voornemen betreft van een fractie om af te wijken van een standpunt in het verkiezingsprogramma, voor zover dat niet via een coalitieakkoord is bevestigd of gewijzigd.

Artikel 1.17. De deelname van kandidaten aan een ledenraadpleging

1. De geschiktheid van kandidaten voor de functie waarvoor een ledenraadpleging wordt gehouden, wordt beoordeeld door het bestuur van de bevoegde geleding of een door de bevoegde vergadering ingestelde onafhankelijke kandidaatstellingscommissie, aan de hand van de

profielchets en zonder acht te slaan op de standpunten van de kandidaat over de politieke of organisatorische koers en het programma van de partij. Op een dergelijke beoordeling van een kandidaat zijn de bepalingen van toepassing in de reglementen van de partij over de kandidaatstelling.

2. Een kandidaat kan alleen deelnemen aan een ledenraadpleging, indien zijn kandidatuur is ondersteund door leden van de partij die deel uitmaken van de geleding die de ledenraadpleging organiseert. Het aantal leden dat een kandidaat dient te ondersteunen is geregeld in de reglementen over de kandidaatstelling. Daarin worden ook geregeld op welke wijze en binnen welke termijn deze ondersteuning moet blijken. De controle op de ondersteuning wordt uitgevoerd door of namens het bestuur van de bevoegde geleding.

Artikel 1.18. De uitslag en de geldigheid van een ledenraadpleging

1. Indien een ledenraadpleging wordt gehouden met 3 of meer kandidaten wordt de uitslag bepaald door middel van een stemming waarbij de deelnemende leden een voorkeursvolgorde aangeven.
2. Bij een dergelijke stemming dienen de deelnemende leden alle beschikbare kandidaten te plaatsen in een door het lid gewenste volgorde. Stemmen waarbij niet alle beschikbare kandidaten zijn geplaatst zijn ongeldig. In afwijking van artikel 1.5. lid 3 zijn bij een ledenraadpleging blanco stemmen ongeldige stemmen die echter wel meetellen voor het bepalen van de deelname aan de ledenraadpleging als bedoeld in de leden 5 en 6, en daarom apart worden geteld en vermeld.
3. Bij het bepalen van de uitslag wordt eerst geteld hoeveel stemmen van eerste voorkeur elke kandidaat op zich heeft verenigd. Indien een kandidaat daarbij een meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, is hij verkozen. Indien geen van de kandidaten bij het opmaken van de uitslag een meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen van eerste voorkeur op zich heeft verenigd, valt de kandidaat met de minste stemmen af. Voor de geldig uitgebrachte stemmen waarbij de voorkeurskandidaat afvalt, treedt de tweede voorkeur in de plaats van de eerste voorkeur. Indien een kandidaat in deze nieuwe situatie een meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, is hij verkozen. Indien geen van de kandidaten bij het opmaken van deze volgende uitslag een meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, valt de kandidaat die dan de minste stemmen op zich heeft verenigt af. In dat laatste geval wordt bij de stemmen op de afgefallen kandidaat de eerstvolgende voorkeur geteld bij het bepalen van de uitslag in een volgende ronde enzovoort, totdat in een ronde een kandidaat een meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen op zich verenigt. Indien zich op enig moment een situatie voordoet dat twee of meer kandidaten even veel stemmen op zich verenigen, terwijl slechts één van deze kandidaten moet afvallen, dan beslist het lot.
4. Indien bij een ledenraadpleging over een zakelijke kwestie uit drie of meer uitkomsten kan worden gekozen, dan gelden de leden 1 tot en met 3, met dien verstande dat in plaats van "kandidaten" gelezen moet worden "voorgelegde uitkomsten".
5. Onmiddellijk na het sluiten van de ledenraadpleging op landelijk niveau wordt de telling verricht door het presidium of door een door het presidium samengesteld stembureau. De uitslag bij een andere geleding wordt vastgesteld door een stembureau dat door het bestuur van de geleding dat de ledenraadpleging organiseert, is ingesteld. Deze uitslag is openbaar en bevat in ieder geval het aantal leden dat gerechtigd was deel te nemen aan de ledenraadpleging, het aantal uitgebrachte stemmen, het aantal ongeldige stemmen, het aantal blanco stemmen en het aantal stemmen dat, eventueel in een aantal ronden, op elke kandidaat of op de voorgelegde keuzen is

uitgebracht. Bij de bepaling van de geldigheid van de uitslag worden de ongeldig uitgebrachte stemmen buiten beschouwing gelaten, maar tellen de blanco stemmen wel mee. Bij het bepalen van de uitslag blijven de ongeldig uitgebrachte stemmen en de blanco stemmen buiten beschouwing. Bij de bepaling van de uitslag zijn zo veel mogelijk de regels van toepassing van artikel 1.5.

6. De uitslag van een ledenraadpleging heeft geen betekenis als de som van het aantal geldig uitgebrachte stemmen en uitgebrachte blanco stemmen lager is dan 15% van het aantal leden dat gerechtigd was om deel te nemen aan de ledenraadpleging.
7. De uitslag van een ledenraadpleging over een zaak geldt als ware het de beslissing van de bevoegde vergadering.
8. Een lid kan binnen 3 dagen na de vaststelling van de uitslag van een ledenraadpleging beroep aantekenen bij de beroepscommissie tegen onregelmatigheden bij de ledenraadpleging. De beroepscommissie neemt zo spoedig mogelijk een beslissing. Als het beroep gegrond wordt verklaard, neemt het (partij-)bestuur onverwijld een beslissing over het gevolg ervan voor de uitslag van de ledenraadpleging, met inachtneming van eventuele aanwijzingen van de zijde van de beroepscommissie.

Hoofdstuk 1.3. Het lidmaatschap

Artikel 1.19. Het verkrijgen van het lidmaatschap

1. Iemand die tot de partij wil toetreden, meldt zich aan bij het partijbestuur.
2. Indien door een lid van het partijbestuur of – binnen 30 dagen na toezending van de mededeling van aanmelding – door het bestuur van de afdeling bij welke degene die tot de partij wil toetreden zal worden ingedeeld bezwaar wordt aangetekend, neemt het partijbestuur binnen 60 dagen na aanmelding een beslissing. Indien geen bezwaar wordt aangetekend, is het lid vanaf het moment dat dit vaststaat toegelaten. Indien wel bezwaar is aangetekend, maar het partijbestuur neemt niet tijdig een beslissing, dan geldt de betrokkene als toegelaten.
3. De betrokkene wordt terstond op de hoogte gesteld van de beslissing van het partijbestuur. Aan een nieuw toegelaten lid wordt meegedeeld in welke afdeling van de partij hij is ingedeeld. Tevens wordt hem meegedeeld dat hij zijn ledenrechten niet eerder kan uitoefenen dan nadat de eerste contributiebetaling door het partijbestuur is ontvangen en deze ontvangst door het partijbestuur is bevestigd. De betrokken afdeling wordt terstond op de hoogte gesteld van deze definitieve toelating als lid. Tevens wordt het aanstaande lid op de hoogte gesteld van de bepaling in artikel 17, lid 1 van de statuten en de inhoud van artikel 1.30.
4. Indien het partijbestuur iemand het lidmaatschap weigert, wordt de motivering van deze weigering aan de betrokkene schriftelijk overgebracht.

Artikel 1.20. Het verkrijgen van de ledenrechten

1. Een nieuw toegelaten lid verkrijgt actieve en passieve ledenrechten vanaf het moment dat hij door het partijbestuur is toegelaten en zijn eerste contributiebetaling in het bezit van het partijbestuur is. Het nieuwe lid moet deze contributiebetaling zelf hebben gedaan of daartoe persoonlijk opdracht voor hebben gegeven. Het nieuwe lid en de secretaris van de afdeling waarbij hij is ingedeeld worden ervan op de hoogte gesteld dat hij de ledenrechten kan uitoefenen.

2. Het moment waarop in een kandidaatstellingsprocedure de ledenrechten verkregen moeten zijn, is de vaststelling van de ontwerp kandidatenlijst door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die daartoe is ingesteld.
3. Op verzoek van een lid op grond van zwaarwichtige redenen, of als een lid in het buitenland is gevestigd, kan het partijbestuur besluiten een lid niet in te delen bij een afdeling van de partij. Een dergelijk lid heeft zo veel mogelijk dezelfde ledenrechten als leden die wel tot een afdeling behoren. Dergelijke leden heten algemene leden.

Artikel 1.21. Plaatsing op een kandidatenlijst

1. Om geplaatst te worden op een kandidatenlijst die door de partij wordt ingediend, dan wel namens de partij op een kandidatenlijst van een gemeenschappelijke kandidatenlijst, dient betrokkene lid te zijn van de partij.
2. In bijzondere omstandigheden kan het partijbestuur dispensatie toekennen om iemand op een kandidatenlijst te plaatsen die geen lid is van de partij of om aannemelijke redenen niet tijdig lid kon zijn van de partij. Een dergelijke dispensatie dient te zijn toegekend voorafgaande aan de vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld in de vergadering die de kandidatenlijst vaststelt dient vooraf aan die vaststelling geïnformeerd te worden over een dergelijke dispensatie en de redenen daarvoor. Tegen het niet geven van dispensatie is geen beroep mogelijk.
3. Een verzoek om dispensatie als bedoeld in lid 2 kan worden gedaan door of namens het bestuur of onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die een ontwerp kandidatenlijst opstelt.

Hoofdstuk 1.4. Bemiddeling, toezicht en beroep

Artikel 1.22. Bemiddeling en toezicht

1. Maatregelen als bedoeld in de artikelen 4 en 16 van de statuten worden genomen door het partijbestuur. Schriftelijke verzoeken kunnen worden ingediend door de bevoegde vergadering van een geleding van de partij, het bestuur van die geleding of een betrokken fractie van de partij. Maatregelen kunnen worden genomen op eigen initiatief van het partijbestuur.
2. Het partijbestuur laat verzoekers na ontvangst van het verzoek onverwijld weten in hoeverre het op het verzoek wil ingaan. Het kan desgewenst voorlopige voorzieningen treffen. Een afwijzing van het verzoek wordt met redenen omkleed.
3. Een verzoek wordt slechts in behandeling genomen als het voldoet aan tenminste de volgende drie zorgvuldigheidseisen:
  - a. het omschrijft welke statutaire of reglementaire bepaling dan wel welk besluit of belang van de partij wordt aangetast of bedreigd, en op welke feiten en omstandigheden het verzoek gebaseerd is;
  - b. het deelt mee in hoeverre het betrokken lid of orgaan in de gelegenheid is gesteld zich te rechtvaardigen en hoe van deze gelegenheid gebruik is gemaakt;
  - c. het omschrijft welke maatregelen naar het oordeel van de verzoekers genomen dienen te worden.
4. Ingeval de beoogde maatregel het terugroepen van een volksvertegenwoordiger uit één of meer van zijn functies is, neemt het partijbestuur zijn beslissing op advies van een commissie van goede diensten.

5. Deze commissie van goede diensten bestaat uit drie leden, waarvan: één lid aan te wijzen door het in het geding zijnde partijlid, één lid aan te wijzen door de partijgeleding die de zaak aanhangig heeft gemaakt, en één lid door de twee voornoemde leden gezamenlijk.
6. Indien tegelijkertijd verzoeken worden gedaan met betrekking tot meer dan één lid in dezelfde kwestie, dan bestaat de mogelijkheid om de bemiddeling op te dragen aan één commissie van goede diensten die elk van de verzoeken behandelt. In dat geval mogen de in het geding zijnde leden voor de commissie als bedoeld in lid 5 te samen één lid aanwijzen.
7. De leden van de commissie van goede diensten dienen lid te zijn van de partij. De commissie van goede diensten regelt haar eigen werkzaamheden en hoort alle betrokkenen. Zij brengt binnen 60 dagen advies uit aan het partijbestuur.
8. Het partijbestuur neemt een besluit tot maatregelen als bedoeld in lid 1 zo mogelijk binnen 30 dagen nadat het advies als bedoeld in lid 7 is ontvangen. Als de commissie van goede diensten te kennen geeft geen advies te kunnen uitbrengen of als zij niet binnen 60 dagen een advies uitbrengt, dan neemt het partijbestuur zo mogelijk binnen 30 dagen daarna een besluit tot maatregelen als bedoeld in lid 1.
9. Het partijbestuur deelt maatregelen als bedoeld in lid 1 schriftelijk en met redenen omkleed aan alle belanghebbenden mee.
10. Maatregelen van tijdelijke aard hebben een werkingsduur van hoogstens 6 maanden, met dien verstande dat de termijn die aan een maatregel van tijdelijke aard is verbonden kan worden aangepast door naderhand genomen rechtsgeldige besluiten.
11. Het partijbestuur ziet toe op de gelijke informatieverstrekking in het kader van procedures met betrekking tot bemiddeling en toezicht aan zowel het in geding zijnde partijlid als aan de partijgeleding die de zaak aanhangig heeft gemaakt. Tegen een besluit van het partijbestuur staat binnen 30 dagen beroep open bij de beroepscommissie.
12. In geval de maatregel het terugroepen van een volksvertegenwoordiger uit één of meer van zijn functies is, wordt de betrokkene conform de gedragscode en interne bereidverklaring gevraagd zijn zetel ter beschikking te stellen aan de partij. Indien betrokkene 30 dagen na terugroeping hieraan geen gehoor heeft gegeven, volgt royement. Tegen een dergelijk royement staat geen beroep open.

Artikel 1.23. Het beroep

1. De beroepscommissie doet uiterlijk 60 dagen na dagtekening van een beroep een voor alle betrokkenen bindende uitspraak, tenzij anders bepaald in de reglementen.
2. Ten behoeve van het uitbrengen van een uitspraak heeft de beroepscommissie gelegenheid gegeven tot hoor en wederhoor. Indien het een beroep betreft in het kader van een kandidaatstelling, beoordeelt de beroepscommissie de wenselijkheid van hoor en wederhoor, met dien verstande dat dit geen vertragende werking mag hebben op het doen van een uitspraak.
3. Een beroep heeft opschortende werking, behoudens voor maatregelen die zijn bedoeld als voorlopige voorziening. Een dergelijke voorlopige voorziening mag de terugkeer tot de oorspronkelijke situatie niet blokkeren.

4. De beroepscommissie deelt per aangetekende brief haar beslissing aan de betrokkene(n) mee en stelt het partijbestuur van deze beslissing op de hoogte.

Artikel 1.24. De beroepscommissie

1. De beroepscommissie telt 5 leden. Telkens zijn 2 of 3 leden per twee jaar aftredend. De beroepscommissie stelt een rooster van aftreden vast. Als door tussentijds defungeren een lid de termijn niet volmaakt, wordt na een volgende verkiezing van leden door het congres een nieuw rooster van aftreden vastgesteld, waarbij de laatst genomen beslissing over het rooster van aftreden gerespecteerd wordt.
2. Indien door tussentijds aftreden het aantal leden van de beroepscommissie minder dan 3 bedraagt, voorziet het partijbestuur in een tijdelijke vervulling van één of meer vacatures. Deze tijdelijke leden zijn aftredend als het congres leden van de beroepscommissie kiest.
3. De beroepscommissie kiest uit haar midden een voorzitter en een vicevoorzitter.
4. De beroepscommissie regelt zelf haar werkzaamheden.
5. Het partijbestuur draagt zorg voor de ondersteuning van de beroepscommissie.
6. De uitspraken van de beroepscommissie zijn openbaar, tenzij anders bepaald in de reglementen.
7. De beroepscommissie doet uitspraak in aanwezigheid van minimaal drie leden.

Hoofdstuk 1.5. De geldmiddelen en de contributies

Artikel 1.25. De contributies

1. Het partijbestuur regelt de tarieven en de inning van de contributies en donaties. Deze regeling is openbaar en wordt voldoende bekend gemaakt. Het partijbestuur zorgt dat leden van de partij die het aangaat van deze regeling en wijzigingen daarvan op de hoogte worden gesteld.
2. De partij kent algemene contributies die alle leden verschuldigd zijn en aanvullende contributies die de leden verschuldigd zijn die een functie in het openbaar bestuur bekleden die direct of indirect voortvloeit uit het lidmaatschap van de partij.
3. Het partijbestuur stelt een lijst vast van functies waarbij leden die deze functies bekleden aanvullende contributies aan de partij schuldig zijn, gehoord de Verenigingsraad en het bestuur van het Centrum voor Lokaal Bestuur.
4. De algemene en aanvullende contributies worden door of namens het partijbestuur geïnd en de inkomsten hiervan worden verantwoord in de jaarrekening van de partij.
5. De besturen van afdelingen en gewesten kunnen naast de aanvullende contributies als bedoeld in lid 2 specifieke contributies vaststellen voor leden die namens de partij deelnemen aan de fractie die verbonden is aan die geleding, alsmede voor de dagelijkse bestuurders die op voordracht van deze fractie benoemd zijn. Dergelijke specifieke contributies worden door of namens het betreffende bestuur geïnd en de inkomsten hiervan worden verantwoord in de jaarrekening van het betreffende bestuur. De inkomsten uit specifieke contributies zijn bestemd voor het voeren van campagne, tenzij anders wordt besloten door de bevoegde vergadering.

6. Het partijbestuur kan een richtlijn geven ten aanzien van de hoogte en de bestemming van de in lid 5 bedoelde specifieke contributies.

Artikel 1.26 Giftenregeling

1. Met dit artikel wordt beoogd vorm te geven aan een giftenregeling in de zin van de Wet financiering politieke partijen.
2. Onder gift wordt verstaan:
  - a. iedere om niet ontvangen bijdrage in de vorm van geld, goederen of diensten;
  - b. niet als gift wordt aangemerkt de uit hoofde van het lidmaatschap van de partij of uit specifieke partijfuncties verschuldigde contributie, aanvullende of specifieke contributie.

De toelaatbaarheid van giften

3. a. De partij neemt geen giften aan:
  - die anoniem worden gedaan of waarvan de juiste herkomst niet valt vast te stellen;
  - die kennelijk worden gedaan in de verwachting van economische of politieke begunstiging;
  - waarvan aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.
- b. Leden nemen geen giften aan ten bate van een verkiezingscampagne van henzelf of van een ander lid, voor een verkiezing voor een politieke functie of voor een functie in de PvdA.

Verantwoording van bijdragen

4. Overeenkomstig hetgeen is bepaald in de Wet op de financiering politieke partijen:
  - a. zal van bijdragen van meer dan € 1.000 bedrag, datum en naam en adres van de gever worden geregistreerd;
  - b. worden bijdragen van in totaal € 4.500 of meer per jaar gemeld aan de minister van Binnenlandse Zaken ten behoeve van het door hem op te stellen overzicht van bijdragen aan politieke partijen.

Procedure na ontvangen van niet toelaatbare giften

5. a. Anonieme giften en giften waarvan de herkomst niet valt vast te stellen worden over gemaakt op de daartoe aangewezen rekening van de minister van Binnenlandse Zaken.
  - b. Alle overige niet toelaatbare giften worden gerestitueerd.
6. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op:
    - a. lokale afdelingen, gewesten en alle andere organisatorische verbanden in/met de partij;
    - b. de neveninstellingen.

Artikel 1.27. De geldmiddelen en de controle

1. Het partijbestuur stelt jaarlijks – na instemming van de Verenigingsraad – de afdracht vast aan afdelingen en gewesten. Deze afdracht wordt betaalbaar gesteld nadat door een afdeling of gewest een begroting is ingediend.
2. De partij heeft een spaarfonds voor de verkiezingen. De middelen daarin worden verkregen uit een door het partijbestuur vast te stellen bedrag uit de opbrengst uit de aanvullende contributies, alsmede uit vrijwillige bijdragen, schenkingen en andere inkomsten.
3. Het partijbestuur stelt regels met betrekking tot het onttrekken van gelden aan het in lid 2 genoemde fonds.

4. Geledingen van de partij waaraan via een afdracht of bijdrage door het partijbestuur middelen zijn toegekend zijn autonoom in de besteding van deze middelen, binnen richtlijnen die het partijbestuur, gehoord de Verenigingsraad, daarover uitvaardigt.

Artikel 1.28. Overige bepalingen inzake de geldmiddelen

1. Indien door geledingen van de partij rechtspersonen worden opgericht of in stand gehouden, die geheel of ten dele inkomsten kennen van of op grond van regels van de partij, dan behoeft deze rechtspersoon de goedkeuring van het partijbestuur.
2. Bij rechtspersonen als bedoeld in lid 1 is het bestuur van de geleding die deze rechtspersoon heeft ingesteld of wil instellen er aan gehouden om in de jaarverantwoording de verantwoording op te nemen met betrekking tot in ieder geval het beheer en de besteding van de inkomsten van die rechtspersoon die van de partij afkomstig zijn of voortkomen uit regels van de partij.

Hoofdstuk 1.6. Integriteit

Artikel 1.29 Belangenverstremgeling

1. Leden dienen belangenverstremgeling en de schijn daarvan te voorkomen bij de uitoefening van een bestuursfunctie in de partij en van een politieke functie.
2. De beoordeling of een (beoogde) combinatie van functies leidt tot (de schijn van) belangenverstremgeling ligt in eerste instantie bij het betrokken lid zelf en wanneer deze hierin naar het oordeel van de vergadering waaraan het betrokken lid uit hoofde van zijn functie(s) direct of indirect verantwoording verschuldigd is mogelijk tekortschiet, bij deze vergadering. Via een verzoek aan het partijbestuur kunnen deze vergadering, maar ook de betrokkene zelf of het bestuur van de betreffende bestuurslaag over de vraag of er sprake is van (de schijn van) belangenverstremgeling te allen tijde advies vragen aan de Commissie Integriteit. Het partijbestuur kan zelf ook het initiatief tot zo'n adviesaanvraag nemen.
3. Mocht de vergadering, al dan niet na advies van de Commissie Integriteit, van oordeel zijn dat sprake is van (de schijn van) belangenverstremgeling, dan dient het betrokken lid zich ofwel als kandidaat terug te trekken om de beoogde combinatie te voorkomen, ofwel (een van) de conflicterende functie(s) binnen een half jaar neer te leggen ten einde een reeds bestaande ongewenste combinatie te beëindigen. Dit oordeel van de vergadering wordt door het bestuur van de betreffende bestuurslaag aan betrokkene gedaan in de vorm van een besluit, waartegen beroep openstaat bij de beroepscommissie. Op deze procedure zijn de bepalingen van artikel 1.23 van toepassing.

Artikel 1.30. De erecode en de verklaring bij de kandidaatstelling

1. Van de leden van de partij wordt verwacht dat hun optreden en opstelling in het publieke domein in overeenstemming is met de normen en waarden die de partij verlangt van iedereen in het publieke domein. Als houvast dient daarbij de "erecode". Deze erecode wordt vastgesteld en gewijzigd door het partijbestuur, gehoord de Verenigingsraad.
2. Aanvullend hierop wordt van leden die direct of indirect een functie bekleden namens de partij en zij die een functie bekleden binnen de partij verwacht dat zij het belang van de publieke zaak en van de partij stellen boven hun persoonlijke belang.

3. In verband met het gestelde in lid 2 wordt aan kandidaten voor een vertegenwoordigende functie een door hen te ondertekenen verklaring voorgelegd. Als een kandidaat deze verklaring niet wil onderschrijven, kan hij geen kandidaat zijn voor een vertegenwoordigende functie namens de partij.
4. De tekst van de in lid 3 bedoelde verklaring en wijzigingen daarin worden vastgesteld door het partijbestuur, gehoord de Verenigingsraad en het bestuur van het Centrum voor Lokaal Bestuur.

Artikel 1.31. De Commissie Integriteit

1. De commissie telt minstens 3 en hoogstens 5 leden.
2. De commissie kiest uit haar midden een voorzitter en een vicevoorzitter.
3. De commissie regelt zelf haar werkzaamheden.
4. Het partijbestuur draagt zorg voor de ondersteuning van de commissie.
5. De leden van de commissie worden benoemd voor een periode van vier jaar. Zij zijn eenmaal herbenoembaar na het vervullen van een volle periode. Het partijbestuur stelt een rooster van aftreden vast, zodat elke twee jaar (ongeveer) de helft van de commissie aftredend is.

Artikel 1.32. Persoonsgegevens en privacy

1. Het partijbestuur draagt zorg voor een protocol en het handhaven daarvan met betrekking tot het verzamelen, bewaren en verwijderen van persoonsgevoelige informatie bij en onder verantwoordelijkheid van alle geledingen van de partij.
2. Elk lid van de partij heeft toegang tot de informatie die over hem bewaard wordt bij of onder verantwoordelijkheid van een geleding van de partij.
3. Het partijbestuur draagt zorg voor een systeem door middel waarvan alle leden andere leden via e-mail kunnen bereiken, voor zover die andere leden aangegeven hebben dat hun e-mailadres voor dat doel gebruikt mag worden. Personen zijn in dat systeem in elk geval vindbaar op basis van naam, afdeling en functie in of namens de partij.
4. Elk lid heeft het recht en wordt in de gelegenheid gesteld te bepalen of zijn lidmaatschap of gegevens over hem voor andere leden toegankelijk zijn, als bedoeld in lid 3.

Hoofdstuk 1.7. Overige bepalingen

Artikel 1.33. De binding aan het verkiezingsprogramma

1. Een lid van een fractie in een vertegenwoordigend lichaam is gebonden aan het desbetreffende verkiezingsprogramma, tenzij hij schriftelijk een zwaarwegend persoonlijk voorbehoud heeft kenbaar gemaakt vóór de vaststelling van de kandidatenlijst.
2. De in lid 1 bedoelde binding wordt opgeheven, wanneer het afleggen van verantwoording over een afwijking van het verkiezingsprogramma niet leidt tot het opzeggen van het vertrouwen in het betrokken fractielid als bedoeld in artikel 1.13.

3. Indien de fractie waarvan het lid deel uitmaakt met andere fracties een akkoord heeft gesloten tot vorming van een kabinet of college, dan gaat dat akkoord voor het verkiezingsprogramma, voor zover het akkoord afwijkt van het verkiezingsprogramma, maar geldt het verkiezingsprogramma voor zover het akkoord zich niet over de betreffende punten uitspreekt, voor het handelen van de betrokken partijleden en partijgeledingen.
4. Een lid van een fractie die een akkoord als bedoeld in lid 3 is overeengekomen is gebonden aan het desbetreffende akkoord. Een lid van de fractie kan een zwaarwegend persoonlijk voorbehoud kenbaar maken aan de fractie vooraf aan of bij het sluiten van het akkoord. Van een dergelijk voorbehoud wordt het bestuur van de betrokken geleding op de hoogte gebracht. Een en ander geldt ook voor een lid van de fractie dat op een later moment door opvolging deel gaat uitmaken van de fractie.

Artikel 1.34. Evenwichtige vertegenwoordiging

1. Overal waar in de partij besturen, afvaardigingen en dergelijke worden gekozen of kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen worden vastgesteld, wordt gestreefd naar een gelijke vertegenwoordiging qua sekse en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd, regio en diversiteit.
2. De verantwoordelijke besturen voeren hiervoor een actief beleid en leggen daarover verantwoording af aan de leden.

Artikel 1.35. Onverenigbare functies

1. Leden mogen niet langer dan één jaar de volgende functies combineren, ongeacht of de wet de combinatie toelaat: lid van een gemeenteraad, van een algemeen bestuur van een waterschap, van Provinciale Staten, van de Tweede Kamer, van het Europees Parlement, wethouder, gedeputeerde, staatsecretaris, minister, dijkgraaf, burgemeester en Commissaris van de Koning, tenzij de wet de combinatie voorschrijft. Op leden van de bestuurscommissie in Amsterdam en de gebiedscommissie in Rotterdam is de eerste volzin van overeenkomstige toepassing, echter zij kunnen wel gemeenteraadslid zijn.
2.
  - a. Lidmaatschap van een afdelingsbestuur of gewestbestuur is onverenigbaar met en eindigt door lidmaatschap van het partijbestuur.
  - b. Lidmaatschap van een afdelingsbestuur eindigt door het gedurende zes maanden lid zijn van een gewestbestuur, behoudens verlenging van deze termijn door het Partijbestuur.
  - c. Lidmaatschap van een afdelingsbestuur, een gewestbestuur of het partijbestuur eindigt door het tevens vervullen van een politieke functie die daarmee volgens de statuten onverenigbaar is.
3. Het partijbestuur is bevoegd tot het verlenen van dispensatie voor de gevallen als genoemd in artikel 1.35 lid 2 sub b of c. Het partijbestuur kan aan deze dispensatie een termijn verbinden.

Artikel 1.36. De zittingsduur

1. Tenzij in de statuten of reglementen van de partij anders is bepaald, kan de zittingsduur van een lid in een functie in of namens de partij niet worden begrensd.
2. Indien iemand een functie in of namens de partij gedurende 12 jaar of langer heeft vervuld, dienen zwaarwegende redenen aanwezig te zijn om voor een volgende periode in die functie in aanmerking te komen.

Artikel 1.37. De jongerenorganisatie

De jongerenorganisatie dient tweejaarlijks een verslag van haar werkzaamheden in bij het partijbestuur. Dit verslag wordt gelijktijdig met het tweejaarlijkse verslag van het partijbestuur ter kennis gebracht van het congres.

Artikel 1.38. Leden in dienstverband bij de partij

1. Leden van de partij die als medewerker in loondienst zijn van de partij of van een neveninstelling, dan wel als medewerker van de Tweede Kamerfractie, de Eerste Kamerfractie of de delegatie in het Europees Parlement kunnen geen lid zijn van het partijbestuur, van de beroepscommissie, van het presidium of van de Verenigingsraad.
2. Indien een afdeling of een gemeenteraadsfractie direct of via een stichting medewerkers in loondienst heeft, dan kunnen deze medewerkers geen deel uitmaken van de gemeenteraadsfractie en van het afdelingsbestuur.
3. Indien een gewest, een Statenfractie of een waterschapsfractie direct of via een stichting medewerkers in loondienst heeft, dan kunnen deze medewerkers geen deel uitmaken van de Statenfractie en van het gewestelijk bestuur.
4. Ten aanzien van het gestelde in lid 2 en 3 kan een geleding aan het partijbestuur een gemotiveerd verzoek richten om in een concreet geval dispensatie te verlenen. Het partijbestuur kan deze dispensatie verlenen, met aangeven van de termijn waarvoor deze dispensatie geldt.
5. De bepalingen uit dit artikel betreffen ook leden die op grond van een zakelijke relatie met de partij gelijk te stellen zijn aan leden die een dienstbetrekking vervullen bij de partij.

Artikel 1.39. Evenwichtige informatie bij de kandidaatstelling en de besluitvorming over kandidaten

1. Bij elke kandidaatstelling waarbij informatie van de kandidaten wordt gevraagd, beperkt het verzoek om informatie zich tot: de motivering van de kandidaat om in aanmerking te komen voor de functie waarvoor hij kandidaat wil zijn, informatie die relevant is in verband met het vervullen van de functie en die zoveel mogelijk te herleiden is op het vastgestelde profiel voor de functie waarvoor de kandidaat in aanmerking wil komen, alsmede elke informatie die redelijkerwijs relevant is om een beeld te verkrijgen van de kandidaat in relatie tot de kandidaatstelling.
2. Indien een kandidaat weigert de gevraagde informatie (deels) te geven, of wanneer die naar het oordeel van het partijorgaan dat de informatie verlangt, onvoldoende is, krijgt de kandidaat de gelegenheid de gevraagde informatie alsnog te geven, te wijzigen of aan te vullen.
3. Indien een kandidatuur niet in de procedure betrokken wordt in verband met het, ook na herhaald verzoek, niet leveren van de gevraagde informatie door de kandidaat, kan deze beroep aantekenen bij de beroepscommissie. Op een dergelijk beroep zijn de bepalingen van toepassing in artikel 1.23.
4. Indien blijkt dat een kandidaat bij het verstrekken van gevraagde informatie relevante gegevens heeft verzwegen of verdraaid, dan wel dat sprake is van misleiding, dan kan het bevoegde partijorgaan de kandidatuur terstond ongedaan maken. Daarvan wordt de kandidaat onverwijld schriftelijk op de hoogte gebracht, waarna de kandidaat beroep kan aantekenen bij de beroepscommissie. Op een dergelijk beroep zijn de bepalingen van toepassing in artikel 1.23.

5. Een bestuur draagt er zorg voor dat de verzamelde informatie over de kandidaten bij een verkiezing of het vaststellen van een kandidatenlijst tijdig aan de leden ter beschikking komt, gelijkvormig en gelijksoortig voor alle kandidaten, ook indien door of vanwege het bestuur een voorstel wordt gedaan of advies wordt gegeven ten aanzien van de keuze uit die kandidaten

Deel 2. De Afdelingen

Artikel 2.1. De taken van de afdeling

De taken van de afdeling zijn:

- a. het organiseren van de deelname aan de verkiezing van de gemeenteraad, de deelgemeenteraad of de stadsdeelraad, onder meer door het maken van een verkiezingsprogramma en het opstellen en indienen van een kandidatenlijst;
- b. het adviseren van de gemeenteraadsfractie ten aanzien van de lokale politiek;
- c. het beoordelen van het onderhandelingsresultaat bij de vorming van een nieuw college van burgemeester en wethouders, waarbij de gemeenteraadsfractie voorstelt om daaraan deel te nemen;
- d. het werven van leden voor bestuurlijke en vertegenwoordigende functies;
- e. het bevorderen van het politieke debat binnen en buiten de afdeling op lokaal niveau;
- f. de voorbereiding van en deelname aan het congres;
- g. de voorbereiding van en deelname aan het gewestelijk voorcongres;
- h. de voorbereiding van en deelname aan de gewestelijke vergadering;
- i. de voorbereiding van en deelname aan de Politieke ledenraad
- j. alle overige activiteiten om leden te werven, om de leden de gelegenheid te geven actief deel te nemen in de partij en het gedachtegoed van de partij uit te dragen.

Artikel 2.2. De afdelingsvergadering

1. De afdelingsvergadering is het hoogste gezag binnen de afdeling.
2. De afdelingsvergadering komt minstens twee maal per jaar bijeen en verder zo vaak als het afdelingsbestuur dat nodig acht of als een aandeel van de leden van de afdeling conform artikel 2.3. lid 6 daarom verzoekt.
3. De afdelingsvergadering is openbaar, tenzij de vergadering anders besluit.
4. Stemgerechtigd zijn de ter vergadering aanwezige leden die deel uitmaken van de afdeling.
5. Een lid van het partijbestuur of van het bestuur van het gewest waartoe de afdeling behoort heeft de bevoegdheid elke vergadering van de afdeling bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
6. Een lid van de fractie legt desgevraagd verantwoording af aan de afdelingsvergadering.
7. Een wethouder heeft het recht de vergadering te informeren over het gevoerde en te voeren beleid en de vergadering heeft het recht daarover informatie aan de wethouder te vragen.
8. Indien een door de partij voorgedragen wethouder geen deel uitmaakt van de betrokken afdeling, dan neemt de betreffende wethouder deel aan de afdelingsvergadering met raadgevende stem.
9. Indien een afdeling twee of meer gemeenten omvat, kan de ledenvergadering besluiten de lokale politiek te behandelen in vergaderingen waarvoor de leden worden uitgenodigd die woonachtig zijn in de betreffende gemeente. De bepalingen in de leden 4, 6 en 7 worden daarbij overeenkomstig toegepast.

Artikel 2.3. De uitnodiging voor en de verslaglegging van de afdelingsvergadering

1. De aankondiging van de afdelingsvergadering dient tenminste 3 weken voor de vergadering bij de leden te zijn bezorgd.
2. De uitnodiging voor de afdelingsvergadering, de agenda en eventuele voorstellen dienen uiterlijk 7 dagen vóór de vergadering bij de leden te zijn bezorgd, tenzij anders bepaald. Deze voorstellen worden ingediend door het bestuur of door één of meer leden van de afdeling, waarbij het bestuur zorg draagt voor toezending van de voorstellen aan de leden. Onder voorstellen worden ook moties begrepen. Tenzij de afdelingsvergadering anders besluit, wordt de uitnodiging digitaal verstuurd, maar aan leden zonder een bij de partij bekend e-mailadres of als zij hebben kenbaar gemaakt op een bij de partij bekend e-mailadres deze uitnodigingen niet te willen ontvangen, wordt een schriftelijke uitnodiging gestuurd.
3. De uitnodiging wordt schriftelijk verstuurd, maar kan digitaal verstuurd worden aan leden die hebben aangegeven dat hun e-mailadres voor partijberichten gebruikt mag worden.
4. De uitnodiging voor de afdelingsjaarvergadering dient de leden tijdig te bereiken, waarna zij minstens 14 dagen de gelegenheid hebben voorstellen in te dienen en namen te noemen voor de te verkiezen functies. Deze voorstellen dienen uiterlijk 7 dagen voor de jaarvergadering bij de leden te zijn bezorgd.
5. In spoedeisende gevallen kan van de in de leden 1 en 2 genoemde termijnen worden afgeweken, met dien verstande dat de aankondiging respectievelijk uitnodiging, agenda en eventuele voorstellen uiterlijk twee dagen vóór de extra vergadering bij de leden dienen te zijn bezorgd.
6. Het afdelingsbestuur moet een onderwerp agenderen op de eerstvolgende afdelingsvergadering, indien:
  - a. dit door minstens 10% van de leden wordt verlangd in afdelingen die minder dan 200 leden tellen;
  - b. dit door minstens 20 leden wordt verlangd in afdelingen die 200 leden of meer tellen.Als de behandeling van dat onderwerp dat verlangt, wordt zo spoedig mogelijk een afdelingsvergadering belegd waarop dat onderwerp is geagendeerd.
7. De secretaris draagt zorg voor een verslag van de afdelingsvergadering. Dat verslag kan bestaan uit een besluitenlijst. Het verslag wordt vastgesteld in een volgende afdelingsvergadering.

Artikel 2.4. Nadere bepalingen over afdelingsvergaderingen

Algemene bepalingen

1. Jaarlijks in het laatste kalenderkwartaal houdt de afdeling een vergadering waarop het werkplan en de begroting voor het daarop volgende jaar worden vastgesteld. Indien een afdelingsbestuur daartoe besluit, kan een werkplan een periode beslaan van twee jaar en dient dit spoedig na de verkiezing van het afdelingsbestuur voorgelegd te worden aan de afdelingsvergadering.
2. In het eerste kalenderkwartaal houdt de afdeling haar jaarvergadering, waarop:
  - a. het beleid van het afdelingsbestuur in het voorafgaande kalenderjaar wordt besproken aan de hand van het financieel verslag en het jaarverslag;
  - b. de door de kascontrolecommissie aan de hand van betalingsbewijzen gecontroleerde financiële rekening over het voorgaande kalenderjaar wordt vastgesteld; in geval van goedkeuring wordt door de vergadering de penningmeester daarmee decharge verleend;

- c. de leden van het afdelingsbestuur en de leden van de kascontrolecommissie worden gekozen.
3. Kandidaten voor de in lid 2, sub c genoemde functies worden gesteld door de leden van de afdeling conform artikel 2.3. lid 4, maar uiterlijk voor aanvang van de jaarvergadering.
4. De verkiezingen van de leden van het afdelingsbestuur en de kascontrolecommissie gebeuren telkens voor een periode van twee jaar, zodat deze verkiezingen het ene jaar wel en het andere jaar niet plaatsvinden, tenzij opengevallen plaatsen vervuld moeten worden. Indien de afdelingsvergadering heeft gekozen voor de mogelijkheid om bestuursleden te kiezen voor 4 jaar, vindt de verkiezing van bestuursleden als regel elke twee jaar plaats, waarbij telkens ongeveer de helft van het bestuur aftredend is op basis van een door het bestuur vastgesteld rooster van aftreden.

Kascontrolecommissie

5. De kascontrolecommissie bestaat uit minstens 2 leden, allen lid van de afdeling. De leden mogen geen deel uitmaken van het bestuur van de afdeling, de raadsfractie, of direct of via een stichting in loondienst zijn van de afdeling dan wel de raadsfractie.
6. De kascontrolecommissie onderzoekt na een boekjaar en als de penningmeester het concept financieel verslag heeft opgemaakt de feitelijkheid en rechtmatigheid van de inkomsten en uitgaven, alsmede de posten op de balans. Op grond van het verrichte onderzoek brengt de kascontrolecommissie verslag uit aan de afdelingsvergadering, voorafgaande aan de behandeling van het financieel verslag.
7. Indien in het eerste kwartaal van een jaar waarin de leden van het afdelingsbestuur worden gekozen verkiezingen plaatsvinden voor de gemeenteraad, is het toegestaan de verkiezingen als bedoeld in lid 2, sub c te laten plaatsvinden in het tweede kwartaal.

Artikel 2.5. Het afdelingsbestuur

1. Het afdelingsbestuur bestaat uit minstens 3 door de afdelingsvergadering op de jaarvergadering gekozen leden, waarbij elk lid deel uitmaakt van de afdeling. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen. De afdelingsvergadering bepaalt het aantal leden van het afdelingsbestuur.
2. In functie gekozen bestuurslidmaatschappen worden vervuld door verschillende personen. Wanneer zich geen kandidaat meldt voor een in functie gekozen bestuurslidmaatschap, kan één persoon gedurende ten hoogste zes maanden maximaal twee in functie gekozen bestuurslidmaatschappen combineren. Voor deze combinatie is instemming van de afdelingsvergadering vereist. Het partijbestuur kan deze termijn verlengen.
- 3.. Leden van de gebiedscommissies in Rotterdam, bestuurscommissies in Amsterdam, de gemeenteraadsfractie en leden van het college van burgemeester en wethouders mogen geen lid zijn van het (onder-)afdelingsbestuur. De voorzitter van de gemeenteraadsfractie en wethouders kunnen de vergaderingen van het bestuur bijwonen, met raadgevende stem. Indien de fractievoorzitter verhinderd is, kan hij zich laten vervangen door een ander fractielid.
4. De leden van het afdelingsbestuur kunnen te allen tijde, samen of afzonderlijk, door de ledenvergadering als lid van het bestuur worden ontslagen.

5. De leden van het afdelingsbestuur treden tweejaarlijks af op de jaarvergadering, maar zijn terstond herkiesbaar. Bij tussentijds aftreden van een bestuurslid kan de afdelingsvergadering in de opengevallen plaats voorzien, mits deze verkiezing is geagendeerd. Indien een in functie gekozen bestuurslid tussentijds terugtreedt of wordt ontslagen, dan voorziet de afdelingsvergadering uiterlijk in de eerstvolgende jaarvergadering in de vacature.
6. Voor zover in de statuten of de reglementen niet anders is bepaald, is het afdelingsbestuur verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken van de afdeling.
7. Het afdelingsbestuur draagt er zorg voor dat de leden van de gemeenteraadsfractie en de wethouders die door de gemeenteraadsfractie of een door de partij erkende gemeenschappelijke fractie zijn voorgedragen worden uitgenodigd voor het bijwonen van de afdelingsvergadering. Indien een wethouder geen deel uitmaakt van de afdeling, neemt hij aan de afdelingsvergadering deel met raadgevende stem.
8. Een lid van het afdelingsbestuur heeft de bevoegdheid elke vergadering van de gemeenteraadsfractie bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
9. De penningmeester draagt er zorg voor dat de vastgestelde begroting en het werkplan van de afdeling worden toegezonden aan het partijbestuur, op basis waarvan de afdeling kan beschikken over de afdracht aan de afdeling uit de centrale middelen.
10. Het afdelingsbestuur heeft de bevoegdheid de giften als bedoeld in artikel 1.26 lid 2 te weigeren indien aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.
11. Een lid van het partijbestuur heeft de bevoegdheid de vergadering van het bestuur van elke afdeling bij te wonen. Een lid van het bestuur van het gewest heeft de bevoegdheid de vergadering van het bestuur van elke afdeling binnen het gewest bij te wonen. Zij hebben daarin een raadgevende stem.
12. Indien de afdelingsvergadering heeft gekozen voor het verkieszen van bestuursleden voor een periode van 4 jaar, dan stelt het bestuur een rooster van aftreden vast met het oogmerk dat telkens ongeveer de helft van het bestuur elke twee jaar aftredend is. Als door tussentijdse wisselingen in de samenstelling of voortijdig aftreden van bestuursleden bij een bestuursverkiezing niet ongeveer de helft aftredend is, kan een bestuur een nieuw rooster van aftreden vaststellen, waarbij het eerdere rooster van aftreden wordt gerespecteerd en de zittingsperiode van elk bestuurslid niet langer dan 4 jaar is.

Artikel 2.6. Deelname aan de Verenigingsraad

1. In afdelingen van meer dan 0,8% van het ledental van de partij worden een afgevaardigde en een plaatsvervanger aangewezen uit en door het bestuur. Als ledental geldt het aantal leden vermeld op het door het partijbestuur verstrekte ledenoverzicht van de eerste week in januari, voorafgaande aan de vergadering van de verenigingsraad. Bij tussentijdse oprichting, samenvoeging of splitsing van (een) afdeling(en) geldt het ledental op de datum dat die wijziging ingaat. Deze aanwijzing gebeurt voor een periode van twee jaar.
2. Indien een aantal afdelingen samen recht hebben op een afgevaardigde in de Verenigingsraad, dan bepalen de besturen van die afdelingen in onderling overleg op welke wijze de afgevaardigde en de plaatsvervanger worden aangewezen. Deze aanwijzing gebeurt voor een periode van twee

jaar. Indien de betrokken besturen verzuimen afspraken te maken of daar onderling niet uitkomen, kan het gewestelijk bestuur bevorderen dat daarover afspraken gemaakt worden.

3. Afgevaardigden voor de Verenigingsraad betrekken de besturen die ze vertegenwoordigen bij de voorbereiding van de vergadering van de Verenigingsraad, maar nemen deel zonder een gebonden stemopdracht. Afgevaardigden leggen verantwoording af aan de besturen die ze vertegenwoordigen over het verloop van de vergadering van de Verenigingsraad en hun stemgedrag.

Artikel 2.7. Lokale afdeling van de Jonge Socialisten

1. Indien er een lokale afdeling van de Jonge Socialisten bestaat in het gebied van een afdeling, dan heeft deze lokale afdeling gelijke rechten als de leden ten aanzien van het doen van voorstellen, alsmede het indienen van moties en amendementen in de afdelingsvergadering.
2. Indien er een lokale afdeling van de Jonge Socialisten bestaat in het gebied van een afdeling, dan heeft deze lokale afdeling het recht met een lid deel te nemen aan de vergaderingen van het afdelingsbestuur, met raadgevende stem. Deze vertegenwoordiger dient lid te zijn van de partij.

Artikel 2.8. Afdelingen die niet samenvallen met één gemeente

1. Een afdeling kan door de afdelingsvergadering worden ingedeeld in onderafdelingen, indien een afdeling minstens twee gemeenten omvat of als de gemeente waarin de afdeling fungeert ingedeeld is in stadsdelen waar een vertegenwoordigend lichaam is ingesteld. Indien een afdeling onderafdelingen kent, vormt het bestuur van de afdeling ook het bestuur van de onderafdelingen. Het bestuur kan voor een onderafdeling een bestuurscommissie instellen die belast is met het bestuur van de onderafdeling. In een dergelijke bestuurscommissie en in het afdelingsbestuur kunnen geen leden deelnemen die deel uitmaken van een gemeenteraad of van het vertegenwoordigend college van een deelgemeente of van het bestuur van een gemeente of van die deelgemeente.
2. Indien een afdeling twee of meer gemeenten omvat, wordt bevorderd dat in het bestuur leden uit de verschillende gemeenten deelnemen. Indien een bestuurscommissie wordt ingesteld, kan het bestuur zich bij de samenstelling verstaan met de ledenvergadering van de onderafdeling of met de leden die in de betreffende gemeente wonen.
3. Indien in een gemeente democratisch gelegitimeerde binnengemeentelijke overheden bestaan, kan het partijbestuur ermee instemmen dat de afdelingen worden georganiseerd voor het gebied van deze binnengemeentelijke overheden.
De bepalingen van dit reglement zijn zo veel mogelijk van toepassing op afdelingen die een deel van een gemeente omvatten. In dat geval beperkt een dergelijke afdeling zich bij de lokale politiek tot de activiteiten die samenhangen met de deelgemeente of het stadsdeel. Voor aangelegenheden die de gehele gemeente omvatten treedt dan de gemeenschappelijke vergadering van de leden van alle afdelingen in die gemeente op als bevoegde vergadering. Deze gemeenschappelijke vergadering kiest een federatiebestuur dat zo veel mogelijk voldoet aan de bepalingen met betrekking tot het bestuur van een afdeling, met dien verstande dat dit federatiebestuur en de gemeenschappelijke vergadering zich beperken tot de politiek van de gemeente als geheel.

Deel 3. De gewesten

Artikel 3.1. De taken van het gewest

De taken van het gewest zijn:

- a. het organiseren van de deelname aan de Provinciale Statenverkiezingen, onder meer door het maken van een verkiezingsprogramma en het opstellen en indienen van een kandidatenlijst;
- b. het adviseren van de Statenfractie ten aanzien van de provinciale politiek;
- c. het beoordelen van het onderhandelingsresultaat bij de vorming van een nieuw college van Gedeputeerde Staten, waarbij de Statenfractie voorstelt om daaraan deel te nemen;
- d. het organiseren van de deelname aan de waterschapsverkiezingen, onder meer door het maken van een verkiezingsprogramma en het opstellen en indienen van een kandidatenlijst;
- e. het adviseren van de fractie in het waterschapsbestuur ten aanzien van de daar te voeren politiek;
- f. het beoordelen van het onderhandelingsresultaat bij de vorming van een nieuw dagelijks bestuur van het waterschap, waarbij de waterschapsfractie voorstelt om daaraan deel te nemen;
- g. het werven van leden voor bestuurlijke en vertegenwoordigende functies;
- h. het bevorderen van het politieke debat binnen en buiten het gewest op regionaal niveau;
- i. het adviseren aan het partijbestuur over kandidaten bij het voorbereiden van een ontwerpkandidatenlijst voor de Tweede Kamer, alsmede het bevorderen van de werkzaamheden van Kamerleden in de regio's die binnen het gewest vallen;
- j. het maken, uitvoeren en afleggen van verantwoording over een plan voor de werving en selectie van kandidaten voor vervulling van functies namens de partij;
- k. het organiseren en faciliteren van voorcongressen;
- l. alle overige activiteiten om leden de gelegenheid te geven actief deel te nemen in de partij.

Artikel 3.2. De gewestelijke vergadering

1. De gewestelijke vergadering is het hoogste gezag binnen het gewest.
2. De gewestelijke vergadering komt minstens tweemaal per jaar bijeen en verder zo vaak als het gewestelijk bestuur dat nodig acht of als een aandeel van de afdelingen in het gewest conform artikel 3.3. lid 3 daarom verzoekt.
3. De gewestelijke vergadering wordt gevormd door alle in het gewest woonachtige leden. Dit mits als lid ter vergadering aanwezig of, indien deze gebruikt wordt, via de stemapplicatie ingelogd.
4. Leden van de Statenfractie en de door de Statenfractie voorgedragen leden van Gedeputeerde Staten, alsmede leden van de fracties in het waterschapsbestuur wonen de gewestelijke vergadering bij met raadgevende stem.
5. De gewestelijke vergadering is openbaar, tenzij de vergadering anders besluit.
6. Een lid van het partijbestuur heeft de bevoegdheid elke vergadering van het gewest bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
7. Een lid van de Statenfractie of van een fractie in het waterschapsbestuur legt desgevraagd verantwoording af aan de gewestelijke vergadering.
8. Een gedeputeerde heeft het recht de vergadering te informeren over het gevoerde en te voeren beleid en de vergadering heeft het recht daarover informatie aan de gedeputeerde te vragen.

9. Voor een gewestelijke vergadering worden uitgenodigd de leden van de Tweede Kamerfractie en de Eerste Kamerfractie die tot taak hebben contacten te onderhouden met het betreffende gewest of de regio's daarin. Zij nemen deel aan de gewestelijke vergadering met raadgevende stem.

Artikel 3.3. De uitnodiging voor en de verslaglegging van de gewestelijke vergadering

1. De aankondiging van de gewestelijke vergadering dient tenminste 3 weken voor de vergadering bij alle leden die woonachtig zijn in het gewest te zijn bezorgd.
2. De uitnodiging voor de gewestelijke vergadering en eventuele voorstellen dienen uiterlijk 7 dagen vóór de vergadering bij alle leden die woonachtig zijn binnen het gewest te zijn bezorgd, tenzij anders bepaald. Deze voorstellen worden ingediend door het bestuur of door één of meer leden, waarbij het bestuur zorg draagt voor toezending van de voorstellen aan de leden. Tenzij de gewestelijke vergadering anders besluit, wordt de uitnodiging digitaal verstuurd. Aan leden zonder een bij de partij bekend e-mailadres, of aan leden die kenbaar hebben gemaakt de uitnodiging niet via e-mail te willen ontvangen, wordt een schriftelijke uitnodiging gestuurd.
3. Indien dit door minstens 10% procent van de leden binnen het gewest wordt verlangd, wordt een onderwerp op de eerstvolgende gewestelijke vergadering geagendeerd. Als behandeling niet kan wachten tot de eerstvolgende vergadering, is het gewestelijk bestuur gehouden zo spoedig mogelijk een gewestelijke vergadering uit te schrijven waarop dat onderwerp wordt geagendeerd.
4. De uitnodiging voor de gewestelijke jaarvergadering dient alle leden woonachtig binnen het gewest tijdig te bereiken, waarna zij 14 dagen de gelegenheid hebben om voorstellen in te dienen en namen te noemen van kandidaten voor functies die vacant zijn of gaan worden. Deze voorstellen en een overzicht van de gestelde kandidaten dienen uiterlijk 7 dagen voor de jaarvergadering bij de bovengenoemde leden te zijn bezorgd.
5. In spoedeisende gevallen kan van de in de leden 1 en 2 genoemde termijnen worden afgeweken, met dien verstande dat de aankondiging respectievelijk uitnodiging, agenda en eventuele voorstellen uiterlijk twee dagen vóór de extra vergadering bij de leden woonachtig in het gewest dienen te zijn bezorgd.
6. De secretaris draagt zorg voor een verslag van de gewestelijke vergadering. Dat verslag kan bestaan uit een besluitenlijst. Het verslag wordt vastgesteld in een volgende gewestelijke vergadering.

Artikel 3.4. Nadere bepalingen over gewestelijke vergaderingen

1. Jaarlijks in het laatste kalenderkwartaal houdt het gewest een vergadering waarop het werkplan en de begroting voor het daarop volgende jaar worden vastgesteld. Indien een gewestelijk bestuur daartoe besluit, kan een werkplan een periode beslaan van twee jaar en dient dit spoedig na de verkiezing van een gewestelijk bestuur voorgelegd te worden aan de gewestelijke vergadering.
2. In het eerste kalenderkwartaal houdt het gewest zijn jaarvergadering waarop:
  - a. het beleid van het gewestelijk bestuur in het voorafgaande kalenderjaar wordt besproken aan de hand van het financieel verslag en het jaarverslag;
  - b. de door de kascontrolecommissie aan de hand van betalingsbewijzen gecontroleerde financiële rekening over het voorgaande kalenderjaar wordt vastgesteld; in geval van

- goedkeuring van de rekening wordt door de vergadering de penningmeester daarmee decharge verleend;
- c. de leden van het gewestelijk bestuur en de leden van de kascontrolecommissie worden gekozen uit de door de leden binnen het gewest gestelde kandidaten; deze kandidaten moeten woonachtig zijn binnen het gewest.
3. De leden van het gewestelijk bestuur en de leden van de kascontrolecommissie worden in beginsel voor twee jaar gekozen. Deze verkiezingen vinden om het jaar plaats. Indien de gewestelijke vergadering heeft gekozen voor de mogelijkheid om bestuursleden te kiezen voor 4 jaar, vindt de verkiezing van bestuursleden om het jaar plaats, waarbij telkens ongeveer de helft van het bestuur aftredend is op basis van een door het bestuur vastgesteld rooster van aftreden. Indien tussentijds opengevallen plaatsen moeten worden opgevuld, wordt afgeweken van het uitgangspunt dat de verkiezingen om het jaar plaatsvinden.
  4. Indien in het eerste kwartaal van een jaar waarin de leden van het gewestelijk bestuur worden gekozen verkiezingen plaatsvinden voor Provinciale Staten, is het toegestaan de verkiezingen als bedoeld in lid 2, sub c te laten plaatsvinden in het tweede kwartaal.

Kascontrolecommissie

5. De kascontrolecommissie bestaat uit minstens 2 leden, allen woonachtig binnen het gewest. De leden van de kascontrolecommissie mogen geen deel uitmaken van het gewestelijk bestuur, de Statenfractie, een waterschapsfractie of direct of via een stichting in loondienst zijn van het gewest dan wel de Statenfractie of een waterschapsfractie.
6. De kascontrolecommissie onderzoekt na een boekjaar en als de penningmeester het concept financieel verslag heeft opgemaakt de feitelijkheid en rechtmatigheid van de inkomsten en uitgaven, alsmede de posten op de balans. Op grond van het verrichte onderzoek brengt de kascontrolecommissie verslag uit aan de gewestelijke vergadering, voorafgaande aan de behandeling van het financieel verslag.

Artikel 3.5. Het gewestelijk bestuur

1. Het gewestelijk bestuur bestaat uit minstens 3 leden, door de gewestelijke vergadering gekozen uit de in de provincie woonachtige leden van de partij. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen. De gewestelijke vergadering bepaalt het aantal leden van het gewestelijk bestuur.
2. In functie gekozen bestuurslidmaatschappen worden vervuld door verschillende personen. Wanneer zich geen kandidaat meldt voor een in functie gekozen bestuurslidmaatschap, kan één persoon gedurende ten hoogste zes maanden maximaal twee in functie gekozen bestuurslidmaatschappen combineren. Voor deze combinatie is instemming van de gewestvergadering vereist. Het partijbestuur kan deze termijn verlengen.
3. Leden van de Statenfractie, van het college van Gedeputeerde Staten en van de fractie in het waterschapsbestuur mogen geen lid zijn van het gewestelijk bestuur.
4. De voorzitter van de Statenfractie, de gedeputeerde(n), alsmede de fractievoorzitter van de waterschapsfractie kunnen aan de vergaderingen van het gewestelijk bestuur deelnemen met raadgevende stem. De fractievoorzitter van de Statenfractie kan zich laten vervangen door een ander lid van de Statenfractie en de fractievoorzitter van de waterschapsfractie door een ander lid van die fractie.

5. Het bestuur treedt tweejaarlijks af op de jaarvergadering, maar de leden zijn terstond herkiesbaar. Bij tussentijds aftreden van een bestuurslid kan de gewestelijke vergadering in de opengevallen plaats voorzien, mits deze verkiezing is geagendeerd. Indien een in functie gekozen bestuurslid tussentijds terugtreedt of wordt ontslagen, dan voorziet de gewestelijke vergadering uiterlijk in de eerstvolgende jaarvergadering in de vacature.
6. De leden van het bestuur kunnen te allen tijde, samen of afzonderlijk, door de gewestelijke vergadering als lid van het bestuur worden ontslagen.
7. Voor zover in de statuten of reglementen niet anders is bepaald, is het gewestelijk bestuur verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken van het gewest.
8. Het gewestelijk bestuur draagt er zorg voor dat de leden van de Statenfractie, de gedeputeerden die door de Statenfractie zijn voorgedragen en de leden van de waterschapsfractie(s) worden uitgenodigd voor het bijwonen van de gewestelijke vergadering.
9. Een lid van het gewestelijk bestuur heeft de bevoegdheid elke vergadering van het bestuur of ledenvergadering van een tot dit gewest behorende afdeling bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
10. Een lid van het gewestelijk bestuur heeft de bevoegdheid elke vergadering van de Statenfractie en de waterschapsfractie bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
11. Het gewestelijk bestuur bepaalt welk lid uit zijn midden optreedt als afgevaardigde in de Verenigingsraad. Deze afgevaardigde betreft het bestuur bij de voorbereiding van de vergadering van de Verenigingsraad, maar neemt deel zonder gebonden stemopdracht. De afgevaardigde legt verantwoording af aan het bestuur over het verloop van de vergadering van de Verenigingsraad en zijn stemgedrag. Het bestuur wijst uit zijn midden tevens een plaatsvervangend afgevaardigde aan.
12. De penningmeester draagt er zorg voor dat de vastgestelde begroting en het werkplan van het gewest worden toegezonden aan het partijbestuur, op basis waarvan het gewest kan beschikken over de afdracht aan het gewest uit de centrale middelen.
13. Het gewestelijk bestuur heeft de bevoegdheid de giften als bedoeld in artikel 1.26 lid 2 te weigeren indien aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.
14. Een lid van het partijbestuur heeft de bevoegdheid de vergadering van het bestuur van elke gewest bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
15. Indien de gewestelijke vergadering heeft gekozen voor het verkiezen van bestuursleden voor een periode van 4 jaar, dan stelt het bestuur een rooster van aftreden vast met het oogmerk dat telkens ongeveer de helft van het bestuur elke twee jaar aftredend is. Als door tussentijdse wisselingen in de samenstelling of voortijdig aftreden van bestuursleden bij een bestuursverkiezing niet ongeveer de helft aftredend is, kan een bestuur een nieuw rooster van aftreden vaststellen, waarbij het eerdere rooster van aftreden wordt gerespecteerd en de zittingsperiode van elk bestuurslid niet langer dan 4 jaar is.

Artikel 3.6. Indelen in regio's

1. De gewestelijke vergadering kan het gewest indelen in regio's. De afdelingen in een regio en de gewestelijke vergadering kunnen taken en bevoegdheden overdragen aan de regionale

vergadering of een regio-overleg dat bestaat uit vertegenwoordigers van het gewestelijk bestuur en de afdelingsbesturen in die regio.

2. Bij verkiezingen voor de waterschappen kunnen (tijdelijk) regio's worden aangewezen die overeenstemmen met het gebied van het waterschap. De gewestelijke vergadering kan daarbij taken en bevoegdheden overdragen aan een regiovergadering waarin de afdelingen zijn vertegenwoordigd die binnen het gebied van een waterschap liggen, naar rato van het aantal leden dat in dat waterschap woont. Als een waterschap in het gebied van meer gewesten ligt, ligt het initiatief bij het gewest waarbinnen de hoofdzetel van het waterschap ligt. Het gewestelijk bestuur treft in dat geval de nodige regelingen in overleg met de andere gewestelijke besturen in het gebied van het waterschap.

Artikel 3.7. Provinciale afdeling van de Jonge Socialisten

Indien er een provinciale afdeling van de Jonge Socialisten bestaat in het gebied van een gewest, dan heeft deze provinciale afdeling het recht met een lid deel te nemen aan de vergaderingen van het gewestelijk bestuur, met raadgevende stem. Deze vertegenwoordiger dient lid te zijn van de partij.

Deel 4. De geledingen op landelijk niveau

Hoofdstuk 4.1. Het congres

Artikel 4.1. De voorbereiding van het congres

1. Elk lid kan tot 5 weken voordat het congres wordt gehouden amendementen en moties indienen ter behandeling in het congres. Voorstellen, amendementen of moties die worden ondersteund door schriftelijke handtekeningen van minstens 100 andere leden komen direct in aanmerking voor de door het Presidium op te stellen agenda.
2. Elk lid kan tot 5 weken voordat het congres wordt gehouden door middel van de applicatie op de website voorstellen, amendementen en moties indienen ter behandeling in het congres. Voorstellen, amendementen of moties die worden ondersteund door minstens een door het Presidium vastgesteld aantal andere leden komen in aanmerking voor stemming via die applicatie. Dit aantal wordt voorafgaande aan de procedure door het Presidium vastgesteld.
3. Uiterlijk 5 weken voor het congres neemt de indiener van een voorstel waarop amendementen zijn ingediend een beslissing of hij zijn voorstel handhaaft of aanpast. De indiener van een voorstel geeft daarbij aan of hij n.a.v. ingediende amendementen zijn voorstel wijzigt en licht dat toe. Indien het oorspronkelijke voorstel op grond van de ingediende amendementen wordt aangepast, is het gewijzigde voorstel vervolgens het voorstel dat aan het congres wordt voorgelegd. Indien amendementen op het oorspronkelijke voorstel leiden tot een wijziging zonder dat de amendementen in zijn geheel worden overgenomen, wordt aan de indieners van die amendementen gevraagd of zij hun amendementen willen handhaven of intrekken of, gegeven de wijziging in het voorstel, willen wijzigen. Zij dienen dit zo spoedig mogelijk te laten weten, maar kunnen dit aangeven tot aan de behandeling van het voorstel tijdens het congres. Een amendement dat geen andere inhoud heeft dan om het voorstel of een deel daarvan te schrappen, wordt beschouwd als een verzoek om over dat voorstel of een deel ervan te stemmen en komt derhalve pas in stemming nadat de tekst is vastgesteld waarvoor stemming wordt verlangd.
4. Voorafgaand aan het congres, en indien nodig bij de behandeling van de agendapunten, doet het presidium een voorstel voor de wijze van afhandeling van de amendementen en de moties, dit met inachtneming van de uitkomst van de stemmingen als bedoeld in art. 5 lid 13, zodanig dat het aantal te bespreken amendementen beperkt blijft.
5. Het partijbestuur stelt de beschrijvingsbrief minstens 2 weken voor het congres vast. Deze beschrijvingsbrief wordt tezamen met het door het presidium opgestelde afhandelingsvoorstel gepubliceerd op de website. Het partijbestuur maakt dit aan alle leden bekend.
6. Tot aan het congres kunnen voorstellen en moties worden ingediend, mits aannemelijk gemaakt kan worden dat indiening daarvan niet mogelijk was conform de termijnen die in lid 2 en lid 3 worden genoemd. Het presidium beoordeelt de voorstellen en moties op actualiteit; indien deze ontbreekt worden deze te laat ingediende voorstellen en moties niet in behandeling genomen. De beoordeling hiervan kan het presidium ook overlaten aan het congres.

Artikel 4.2. Overige bepalingen

1. Voor de kosten van het congres reserveert het partijbestuur jaarlijks een bedrag.

2. Het partijbestuur publiceert binnen drie maanden na afloop van het congres op de website van de partij een verslag van de discussie tijdens het congres en een overzicht van de genomen besluiten, de uitslag van de stemmingen over voorstellen en amendementen, de behandelde moties en de uitkomst van de besluitvorming daarover, alsmede de toezeggingen die van de zijde van het partijbestuur, de Kamerfracties of de delegatie in het Europees Parlement aan het congres zijn gedaan.

Artikel 4.3. De voorbereiding van de Politieke Ledenraad

1. Het partijbestuur is belast met de voorbereiding van de (agenda van) de Politieke Ledenraad en raadpleegt hierbij het presidium. De aankondiging van een vergadering van een niet spoedeisende Politieke Ledenraad dient minstens 3 weken voorafgaand aan de vergadering bekend gemaakt te worden aan de leden. De uitnodiging voor de vergadering, de agenda en eventuele voorstellen dienen uiterlijk 7 dagen voor de vergadering ter kennis gebracht te worden van de leden die zich hebben opgegeven om aan de vergadering deel te nemen, terwijl de voornoemde stukken tevens op de website van de partij wordt gepubliceerd.
2. Het partijbestuur, de fracties in de Tweede Kamer en Eerste Kamer en de delegatie in het Europees Parlement hebben het recht voorafgaand aan of tijdens de vergadering voorstellen te doen over adviezen die door de Politieke Ledenraad worden vastgesteld. Adviezen kunnen de vorm aannemen van een resolutie en zijn in dat geval amendeerbaar. Het partijbestuur heeft het recht moties voor te leggen aan de Politieke Ledenraad.
3. Elk lid kan voorstellen doen voor adviezen die door de Politieke Ledenraad worden behandeld of moties voorleggen aan de Politieke Ledenraad door middel van de applicatie op de website van de partij. Voorstellen en moties die worden ondersteund door minstens een door het presidium vastgesteld aantal andere leden komen in aanmerking voor stemming via die applicatie. Dit aantal wordt voorafgaande aan de procedure door het presidium vastgesteld met een minimum aantal van 100. Een lid dat een dergelijk voorstel of motie indient treedt op als indiener van dit voorstel of deze motie en heeft het recht het voorstel of de motie toe te lichten en te verdedigen tijdens de Politieke Ledenraad.
4. Een door de Politieke Ledenraad aangenomen advies wordt duidelijk geadresseerd en wordt door de betreffende geleding beschouwd als een zwaarwegend advies. Dat houdt in dat aan de Politieke Ledenraad gerapporteerd wordt wat met het advies is gebeurd en dat bij afwijken van het advies dit wordt gemotiveerd.
5. De Politieke Ledenraad komt minstens 3 maal per jaar bijeen.

Artikel 4.4. Verslaglegging van de Politieke Ledenraad

Het partijbestuur publiceert binnen 30 dagen na een vergadering van de Politieke Ledenraad op de website van de partij een verslag van de discussie tijdens de Politieke Ledenraad en een overzicht van de genomen besluiten en behandelde moties. Het overzicht van de genomen besluiten bevat minstens de uitkomst van de stemmingen van de behandelde amendementen, adviezen en moties.

Hoofdstuk 4.3. De Verenigingsraad

Artikel 4.5. De samenstelling van de Verenigingsraad

1. De Verenigingsraad bestaat uit afgevaardigden uit de besturen van de afdelingen of groepen van samenwerkende afdelingen die (samen) meer dan 0,8% van het ledental van de partij aan leden

tellen, alsmede uit afgevaardigden uit de besturen van de gewesten. De in het buitenland gevestigde afdelingen van de partij mogen samen een afgevaardigde aanwijzen. Bij ontstentenis kan de afgevaardigde worden vervangen door een plaatsvervanger die eveneens lid moet zijn van het bestuur van een afdeling of het gewest. Als ledental geldt het aantal leden vermeld op het door het partijbestuur verstrekte ledenoverzicht van de eerste week in januari, voorafgaande aan de vergadering van de Verenigingsraad.

2. In afdelingen van meer dan 0,8% van het ledental van de partij worden een afgevaardigde en een plaatsvervanger aangewezen uit en door het bestuur. Deze aanwijzing gebeurt voor een periode van twee jaar.
3. Het partijbestuur besluit over de samenwerking van afdelingen die samen meer dan 0,8% van het ledental van de partij aan leden tellen en daarmee het recht hebben een afgevaardigde aan te wijzen. In bijzondere gevallen kan het partijbestuur de samenwerking goedkeuren als deze afdelingen samen minder dan 0,8% van het ledental van de partij aan leden tellen. Een dergelijke toestemming geldt voor twee jaar; voor een nieuwe periode van twee jaar dient opnieuw toestemming gevraagd en verleend te worden. Het gewestelijk bestuur kan bij de samenwerking van afdelingen van advies dienen.
4. De afgevaardigde en de plaatsvervanger namens een aantal samenwerkende afdelingen worden aangewezen in overleg tussen de besturen van de betrokken afdelingen. Deze afgevaardigde en de plaatsvervanger zijn lid van een afdelingsbestuur. Deze aanwijzing is voor een periode van twee jaar.
5. De afgevaardigde en de plaatsvervanger van de gewesten worden aangewezen uit en door het gewestelijk bestuur. Deze aanwijzing gebeurt voor een periode van twee jaar.
6. De leden van het partijbestuur nemen deel aan de vergadering van de Verenigingsraad met raadgevende stem.
7. Elke afgevaardigde heeft recht op vergoeding van reiskosten indien hij een vergadering van de Verenigingsraad heeft bijgewoond. Als basis voor deze vergoeding gelden de reiskosten tweede klas van de spoorwegen, aangevuld met daarop aansluitend openbaar vervoer. Deze vergoeding kan de afgevaardigde declareren bij de afvaardigende geleding.

Artikel 4.6. Taken Verenigingsraad

1. De Verenigingsraad keurt de volgende stukken goed, nadat deze door het partijbestuur zijn vastgesteld:
  - a. het werkplan;
  - b. de jaarrekening.
2. De Verenigingsraad stelt de begroting van de partij vast, op voorstel van het partijbestuur.
3. De Verenigingsraad kan het partijbestuur opdragen een congres bijeen te roepen of besluiten dat op een eerstvolgend congres een onderwerp wordt geagendeerd.
4. De Verenigingsraad adviseert het partijbestuur gevraagd en ongevraagd over aangelegenheden inzake de organisatie en de financiën van de partij.
5. Indien de Verenigingsraad de jaarrekening heeft goedgekeurd, wordt daarmee de penningmeester decharge verleend.

Artikel 4.7. Voorbereiding, verloop en verslaglegging van de vergadering van de Verenigingsraad

1. Het partijbestuur is belast met de voorbereiding van de (agenda van) een vergadering van de Verenigingsraad en raadpleegt hierbij het presidium. De aankondiging van een vergadering van de Verenigingsraad dient minstens 3 weken voorafgaand aan de vergadering bekend gemaakt te worden aan de afgevaardigden. De uitnodiging voor de vergadering, de agenda en eventuele voorstellen dienen uiterlijk 7 dagen voor de vergadering ter kennis gebracht te worden van de afgevaardigden.
2. De Verenigingsraad komt minstens 4 maal per jaar bijeen.
3. Vergaderingen van de Verenigingsraad zijn besloten.
4. Afgevaardigden betrekken de besturen die ze vertegenwoordigen bij de voorbereiding van de vergadering van de Verenigingsraad, maar nemen deel zonder een gebonden stemopdracht.
5. Het partijbestuur zendt binnen 30 dagen na een vergadering van de Verenigingsraad een verslag van de discussie en een overzicht van de genomen besluiten toe aan de afgevaardigden in de Verenigingsraad en de secretarissen van de afdelingen en gewesten.
6. Afgevaardigden leggen binnen een redelijke termijn na afloop van een vergadering van de Verenigingsraad verantwoording af aan de besturen die ze vertegenwoordigen over het verloop van de vergadering en hun stemgedrag.

Hoofdstuk 4.4. Het partijbestuur

Artikel 4.8. De taken van het partijbestuur

1. Het partijbestuur is belast met het bestuur en de algemene leiding van de partij, het beheer van de partijorganisatie en het uitvoeren van alle overige taken en bevoegdheden die aan het partijbestuur zijn toegewezen.
2. Het partijbestuur is belast met het toezicht op de naleving en handhaving van de statuten en reglementen.
3. Het partijbestuur roept het congres bijeen en voert de besluiten van het congres uit.
4. Het partijbestuur roept de Politieke Ledenraad bijeen.
5. Het partijbestuur roept de Verenigingsraad bijeen en voert de besluiten van de Verenigingsraad uit.
6. Het partijbestuur bemiddelt bij het voorkomen of beslechten van conflicten binnen de partij.
7. Het partijbestuur bevordert de deelname van de leden aan het politieke debat en de besluitvorming door middel van het organiseren van bijeenkomsten, manifestaties, digitale discussieplatforms en dergelijke. Ten behoeve daarvan kan het partijbestuur adviesgroepen, commissies, netwerken en werkgroepen instellen, respectievelijk deze als zodanig erkennen.
8. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor het onderhouden van contacten met maatschappelijke groepen en organisaties.

9. Het partijbestuur heeft de bevoegdheid de giften als bedoeld in artikel 1.26 lid 2 te weigeren indien aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.
10. Het partijbestuur is belast met de voorlichting over en in de partij en met de campagnevoering.
11. Het partijbestuur stelt tweejaarlijks een verslag op van haar werkzaamheden en brengt dit ter kennis van het congres.
12. Het partijbestuur stelt de jaarlijkse begroting van de inkomsten en uitgaven van de partij op ter vaststelling door de Verenigingsraad en legt daar na het begrotingsjaar verantwoording over af. Het beheert de geldmiddelen en de eigendommen van de partij.
13. Het partijbestuur is belast met de erkenning van de in artikel 19 van de statuten bedoelde geestverwante organisaties, platforms en netwerken alsmede met de goedkeuring van statuten en reglementen, alsmede wijzigingen daarin, van deze organisaties, platforms en netwerken. Het partijbestuur onderhoudt contacten met deze organisaties, platforms en netwerken. Het partijbestuur stelt zich op de hoogte van de besteding van door de partij verstrekte subsidies en bijdragen aan deze organisaties, platforms en netwerken.
14. Het partijbestuur is belast met het werven van leden, het voeren van de ledenadministratie, het innen van de contributies en de aanvullende contributies, en het adequaat informeren van de leden.
15. Het partijbestuur betoont zich actief in het werven, selecteren, opleiden en begeleiden van kaderleden, volksvertegenwoordigers en ambtsdragers.
16. In afwachting van een besluit door het bevoegde orgaan kan het partijbestuur iemand in de uitoefening van een functie schorsen of andere maatregelen treffen. In dat geval bevordert het partijbestuur dat er zo spoedig mogelijk een besluit genomen wordt en kan daartoe een termijn stellen. Deze maatregelen worden aan betrokkenen medegedeeld, met opgave van de redenen.
17. Het partijbestuur draagt er zorg voor dat met de leden van de fracties in de Tweede en Eerste Kamer, met bewindspersonen die lid zijn van de partij, alsmede met de leden van de delegatie in het Europees Parlement jaarlijkse voortgangsgesprekken worden gehouden.

Artikel 4.9. Samenstelling en verkiezing

Samenstelling, zittingsduur en tussentijds aftreden

1. Het partijbestuur bestaat uit 11 leden. De voorzitter, de vicevoorzitter, de penningmeester en de internationaal secretaris worden in functie gekozen.
2. In functie gekozen bestuurslidmaatschappen worden vervuld door verschillende personen. Wanneer zich geen kandidaat meldt voor een in functie gekozen bestuurslidmaatschap, kan één persoon gedurende ten hoogste zes maanden maximaal twee in functie gekozen bestuurslidmaatschappen combineren. Voor deze combinatie is instemming van het congres vereist. De Verenigingsraad kan deze termijn verlengen.
3. Leden van het partijbestuur die een volle periode van 4 jaar zitting hebben vervuld, zijn hoogstens eenmaal aansluitend herkiesbaar in de positie die ze in het partijbestuur bekleden. Na die periode zijn de leden van het partijbestuur wel herkiesbaar in een andere, al dan niet rechtstreeks gekozen, functie.

4. Binnen drie maanden na de verkiezing van leden van het partijbestuur wordt door het partijbestuur een rooster van aftreden vastgesteld, waarin de laatst genomen beslissing over het rooster van aftreden wordt gerespecteerd. In dat rooster van aftreden wordt geregeld dat telkens ongeveer de helft van de plaatsen openvalt, met dien verstande dat het moment van aftreden van de voorzitter een ander is dan het moment van aftreden van de vicevoorzitter en dat het moment van aftreden van de bezoldigde bestuurders niet tegelijk is.
5. In geval van een tussentijdse vacature in het partijbestuur wordt deze opgevuld door de kandidaat die bij de meest recente verkiezing van de overige leden van het partijbestuur het eerstvolgende hoogste aantal stemmen heeft behaald bij de eerste stemming over het vervullen van de vacatures van niet in functie gekozen leden. Daarbij geldt dat de kandidaat minimaal 15% van de stemmen moet hebben behaald.
Leden die tussentijds door opvolging lid van het partijbestuur zijn geworden, zijn bij de eerstvolgende gelegenheid dat leden van het partijbestuur worden verkozen aftredend. Indien de vacature is ontstaan bij een in functie gekozen lid, beslist het partijbestuur welk bestuurslid deze functie zal overnemen, met dien verstande dat ingeval de positie van voorzitter open is gevallen deze positie wordt overgenomen door de vicevoorzitter.
6. Indien een lid van het partijbestuur dat een positie inneemt als bezoldigd bestuurder tussentijds aftreedt, wordt er in de opvolging voorzien tijdens het eerstvolgende congres waarop verkiezing conform de procedurebepalingen redelijkerwijze mogelijk is.

Verkiezing

7. Het partijbestuur stelt, na advies daarover te hebben ingewonnen van de Verenigingsraad, voorafgaande aan de opening van de kandidaatstelling voor leden van het partijbestuur, een profielschets vast voor het te verkiezen partijbestuur, respectievelijk de te vervullen posities in het partijbestuur. Deze profielschets bevat een advies betreffende de gewenste samenstelling van het partijbestuur en de eisen waaraan de kandidaten moeten voldoen. Tevens wordt daarin aangegeven welke posities in het partijbestuur bezoldigd zijn. De hoogte van de bezoldiging wordt vastgesteld door het partijbestuur, met dien verstande dat de leden van het partijbestuur die een bezoldigde functie bekleden, niet deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming over dat onderwerp.
8. Het partijbestuur kan – na advies van de Verenigingsraad – een commissie benoemen, die tot taak heeft op basis van in lid 7 bedoelde profielschets aanbevelingen te doen aan het congres betreffende de verkiezing van het partijbestuur. Kandidaten voor de op handen zijnde bestuursverkiezing of leden die met een kandidaat nauwe betrekkingen onderhouden, kunnen geen deel uitmaken van deze commissie.
9. Het partijbestuur bepaalt in een procedureschema een datum voor welke de gemotiveerde sollicitatiebrieven van leden die kandidaat willen zijn in het bezit van het partijbestuur dienen te zijn.
10. Indien de vacature moet worden vervuld van voorzitter van het partijbestuur, wordt daartoe een ledenraadpleging gehouden, op basis van een zodanige procedure, dat de uitslag moet kunnen worden bekend gemaakt voorafgaande aan het congres waarop andere posities in het partijbestuur worden vervuld. De benoeming van een verkozen kandidaat via een geldige ledenraadpleging gaat in op de (eerste) dag dat het congres wordt gehouden. Indien geen ledenraadpleging kan worden gehouden, omdat slechts één kandidaat aan de vereisten voldoet of indien de uitslag van de ledenraadpleging ongeldig is door onvoldoende deelname, kiest het congres op voordracht van het partijbestuur de voorzitter.

11. Voor deelname aan de ledenraadpleging voor de vervulling van het voorzitterschap gelden alle bepalingen ten aanzien van de verkiezing van een lid van het partijbestuur, met dien verstande dat een kandidaat uiterlijk op een in het procedureschema als bedoeld in lid 4 genoemd tijdstip minstens 100 geldige handtekeningen moet overleggen ter ondersteuning van zijn kandidatuur.
12. De handtekeningen als bedoeld in lid 11 dienen te worden gezet door leden van de partij en vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren, zoals naam, adres. Aan kandidaten wordt na hoogstens 3 dagen kenbaar gemaakt of zij voldoende geldige handtekeningen hebben verzameld. Indien dat niet het geval is, krijgt een kandidaat de gelegenheid om binnen 7 dagen aanvullend handtekeningen te verzamelen om de minimaal vereiste 100 geldige handtekeningen te overleggen.
13. Het partijbestuur draagt er zorg voor dat bij het horen van de kandidaten de door de kandidaat ondertekende verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen en de inhoud van de erecode worden besproken. Daarvan wordt aantekening gemaakt op de door de kandidaat ondertekende verklaring, waarbij deze aantekening wordt ondertekend door de voorzitter van het bestuur of, indien daarvan sprake is, van de adviescommissie kandidaatstelling of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.

Niet toelaten van kandidaten

14. De door het bestuur ingestelde kandidaatstellingscommissie genoemd in 4.8 lid 18,, kan besluiten een kandidaat niet verder in de procedure te betrekken, indien deze niet voldoet aan de eisen opgenomen in de profielschets of indien te verwachten is dat deze kandidaat ernstige schade zal berokkenen aan het aanzien van de partij. De kandidaat wordt onverwijld schriftelijk op de hoogte gebracht van dit besluit onder vermelding van de wijze waarop hij in beroep kan gaan bij de beroepscommissie.
15. De beslissing tot het niet toelaten van een kandidaat tot de kandidaatstelling dient minstens 5 weken voor de vaststelling van de aanbevelingenlijst van kandidaten voor het partijbestuur genomen te worden. Deze beslissing heeft geen opschortende werking voor het opstellen van de aanbevelingenlijst.
16. Tegen de beslissing als bedoeld in lid 13 staat binnen zeven dagen na dagtekening van de kennisgeving beroep open bij de beroepscommissie. Dit beroep dient schriftelijk te worden ingesteld.
17. De beroepscommissie toetst of de kandidaatstellingscommissie in redelijkheid tot haar oordeel heeft kunnen komen. Hiertoe kan de beroepscommissie de kandidaat en de voorzitter van de kandidaatstellingscommissie horen of in de gelegenheid stellen hun standpunt schriftelijk toe te lichten.
18. De beroepscommissie doet uitspraak binnen 14 dagen na dagtekening van het beroepschrift en maakt deze uitspraak onverwijld schriftelijk kenbaar aan de betrokkene en aan de in lid 12 genoemde commissie. Deze uitspraak is vertrouwelijk en niet vatbaar voor hoger beroep. Als de beroepscommissie niet tijdig een beslissing neemt, is de kandidaat alsnog toegelaten.
19. Indien de beroepscommissie het beroep gegrond verklaart, wordt de kandidaat alsnog opgenomen op de aanbevelingenlijst van kandidaten of de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten. De aldus gewijzigde aanbevelingenlijst wordt bekend gemaakt aan de leden uiterlijk 3 weken voorafgaand aan het congres.

Artikel 4.10. Besluiten van het partijbestuur

1. De besluitenlijst van een vergadering van het partijbestuur wordt na vaststelling gepubliceerd op het voor leden toegankelijke deel van de website van de partij.
2. Het partijbestuur kan besluiten specifieke agendapunten vertrouwelijk te behandelen. Bij het opmaken van de agenda beslist de voorzitter van het partijbestuur of sprake is van een vertrouwelijke behandeling van een agendapunt. Het verslag van een vertrouwelijk te behandelen agendapunt wordt in een vertrouwelijk deel van de besluitenlijst opgenomen dat niet via de website gepubliceerd wordt.
3. Besluiten van het partijbestuur over de interpretatie van de reglementen en statuten vormen jurisprudentie ten behoeve van besluitvorming in de toekomst. Indien bij beslissingen van het partijbestuur of de beroepscommissie de privacy van een betrokkene in het geding is, worden de betreffende beslissingen en uitspraken zo goed mogelijk geanonimiseerd. Dergelijke besluiten worden in een voor de leden toegankelijk register opgenomen.

Hoofdstuk 4.5. Bepalingen over andere landelijke geledingen

Artikel 4.11. Het presidium

1. De taken van het presidium bij het congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad zijn:
  - a. het voorstellen en laten vaststellen van de agenda en daaraan verbonden voorstellen tot afhandeling van de agenda en agendapunten;
  - b. het leiden van de vergadering en het bevorderen van een goed verloop van de vergadering;
  - c. adviseren van het partijbestuur bij de voorbereiding van de vergadering.
2. Het presidium wordt door het partijbestuur geraadpleegd over de algemene voorbereiding van het congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad en de presentatie van de desbetreffende vergaderstukken.
3. Het presidium bestaat uit 9 leden.
4. Het presidium kiest uit zijn midden een voorzitter.
5. Binnen drie maanden na de verkiezing van leden van het presidium wordt door het presidium een rooster van aftreden vastgesteld, waarin de laatst genomen beslissing over het rooster van aftreden wordt gerespecteerd. In dat rooster van aftreden wordt geregeld dat telkens ongeveer de helft van de plaatsen openvalt.
6. Het presidium wijst uit zijn midden één of meer voorzitters aan van de vergadering of gedeelten van de vergadering die door het presidium geleid gaat worden. Het is de leden van het presidium die een vergadering voorzitten niet toegestaan deel te nemen aan de beraadslagingen en stemmingen die onder hun leiding plaats hebben.
7. In geval van een tussentijdse vacature in het presidium wordt deze opgevuld door de kandidaat die bij de meest recente verkiezing van de overige leden van het presidium het eerstvolgend hoogste aantal stemmen heeft behaald bij de eerste stemming. Leden die tussentijds door opvolging lid van het Presidium zijn geworden, zijn bij de eerstvolgende gelegenheid dat leden van het presidium worden verkozen aftredend.
8. Het presidium deelt de beschikbare spreektijd in een vergadering toe aan alle deelnemers aan de beraadslaging en bewaakt de realisatie daarvan.

9. Het presidium dient tweejaarlijks een verslag van haar werkzaamheden in bij het partijbestuur. Dit verslag wordt gelijktijdig met het tweejaarlijkse verslag van het partijbestuur ter kennis gebracht van het congres.
10. Het partijbestuur draagt zorg voor voldoende ondersteuning van het presidium.

Artikel 4.12. Geestverwante organisaties en werkverbanden binnen de partij

Status geestverwante organisaties en werkverbanden

1. Het partijbestuur kan organisaties met een eigen rechtsvorm erkennen als geestverwant aan de partij. Het partijbestuur dient de statuten en reglementen van deze organisaties, alsmede wijzigingen daarin, goed te keuren. Het partijbestuur kan dergelijke geestverwante organisaties zelf in het leven roepen.
2. Het partijbestuur kan netwerken en platforms in de partij, na advies daarover van de Verenigingsraad, erkennen als werkverbanden binnen de partij. Deze erkenning geldt hoogstens een periode van vier jaar, waarna opnieuw een verzoek tot erkenning gedaan en toegestaan moet worden. Als een werkverband wordt erkend, heeft dat de zelfde rechten in de partij als die van geestverwante organisaties.

Lidmaatschap van werkverbanden

3. Het lidmaatschap van een door het partijbestuur erkend werkverband staat open voor alle partijleden, behoudens door het partijbestuur goedgekeurde restricties.
4. Het bestuur van een door het partijbestuur erkend werkverband kan iemand die daarvan lid wil worden, schriftelijk en met redenen omkleed de toegang weigeren. Bezwaar tegen dit besluit staat open bij het partijbestuur. Het partijbestuur doet daarop binnen 30 dagen uitspraak. Op deze uitspraak is verder geen beroep mogelijk.
5. Werkverbanden dienen te beschrijven wat de rechten van partijleden zijn aangaande deelname aan het betreffende werkverband.
6. Het partijbestuur kan bij het vaststellen van de erkenning van een werkverband regels stellen betreffende het democratisch karakter van procedures en werkwijzen binnen dat werkverband.

Artikel 4.13. Partij van de Europese Sociaal-Democraten (PES)

1. Gedurende de zittingsperiode die de PES hanteert, maakt een door het partijbestuur aan te wijzen lid deel uit van het Presidium van de PES.
2. Tot de taak van het congres van de PES behoort (onder meer) het vaststellen van het Manifest voor de verkiezing van de leden van de fractie van de Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten in het Europees Parlement. De partij erkent dit manifest als het programma van de delegatie van de partij in het Europees Parlement.
3. Het congres kiest tweejaarlijks de delegatie naar het congres van de PES. Van deze delegatie maken in ieder geval deel uit de voorzitter van de Tweede Kamerfractie, de politiek leider, de internationaal secretaris, het Nederlandse lid van het Presidium van de PES, een lid van de Tweede Kamerfractie en een lid van de delegatie van de partij in het Europees Parlement. Het congres kiest de overige leden van de delegatie. Het partijbestuur kan daartoe een aanbeveling doen. Herverkiezing van de door het congres gekozen leden is twee maal mogelijk.

4. In geval van een tussentijdse vacature in de PES-delegatie wordt deze opgevuld door de kandidaat die bij de meest recente verkiezing van de overige leden van de PES-delegatie het eerstvolgend hoogste aantal stemmen heeft behaald bij de eerste stemming. Leden die tussentijds door opvolging lid van de PES-delegatie zijn geworden, zijn bij de eerstvolgende gelegenheid dat leden van de PES-delegatie worden verkozen aftredend.
5. De voorzitter van de partij kan de vergadering van de delegatie naar het PES-congres bijwonen.
6. De delegatie naar het PES-congres is verantwoording schuldig aan het congres. Daartoe brengt ze elke twee jaar schriftelijk verslag uit aan het congres.

Deel 5. Deelname aan het lokaal bestuur

Artikel 5.1. De gemeenteraadsfractie

1. De leden van de gemeenteraad die verkozen zijn op één gezamenlijke lijst onder de naam Partij van de Arbeid vormen de gemeenteraadsfractie van de partij.
2. Indien de afdelingsvergadering dat heeft goedgekeurd, vormen de gemeenteraadsleden van de partij één fractie met gemeenteraadsleden van één of meer andere partijen of zijn onderdeel van een fractie van een lokale groepering waarin de partij deelneemt.

Artikel 5.2. De taken van het afdelingsbestuur bij de deelname aan het lokaal bestuur

1. De taken van het afdelingsbestuur zijn:
  - a. het werven van potentiële kandidaten voor een positie in het lokaal bestuur;
  - b. het organiseren van de kandidaatstelling voor de gemeenteraad en het zorg dragen voor de activiteiten die daarbij moeten plaatsvinden;
  - c. indien de afdelingsvergadering gekozen heeft voor het houden van een ledenraadpleging over het lijsttrekkerschap, dient een lijst opgesteld te worden van geschikte personen uit de kandidaten die voldoende handtekeningen kunnen overleggen;
  - d. het toetsen van kandidaten aan de vooraf in de profielschets geformuleerde eisen;
  - e. het opstellen, toelichten en verdedigen van de ontwerp-kandidatenlijst;
  - f. het voorbereiden van een ontwerpverkiezingsprogramma;
  - g. het voeren van voortgangsgesprekken met en beoordelen van (de leden van) de zittende fractie en door de fractie voorgedragen wethouders.
2. Het afdelingsbestuur kan zich bij de in lid 1 genoemde taken, zoals bijvoorbeeld vermeld in sub d, e en f, laten bijstaan door een commissie, waarbij de verantwoordelijkheid van het bestuur voor die taak onverlet blijft.
3. De afdelingsvergadering kan besluiten om het voorbereiden, vaststellen en verdedigen van een ontwerp-kandidatenlijst, zoals vermeld in lid 1, sub d en e, in handen te geven van een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. De afdelingsvergadering kan besluiten andere taken in handen te leggen van een commissie die wordt ingesteld door de afdelingsvergadering.

Artikel 5.3. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

1. Het partijbestuur stelt ten behoeve van de gemeenteraadsverkiezingen een schema van voorbereiding op, dat uiterlijk 18 maanden vóór deze verkiezingen wordt gepubliceerd. Het afdelingsbestuur neemt dit schema bij zijn werkzaamheden in acht. Dit schema vermeldt in elk geval de uiterste datum waarop een profielschets wordt gepubliceerd en de uiterste datum waarop leden bij het afdelingsbestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief kunnen indienen.
2. Uiterlijk 15 maanden voor de datum van de gemeenteraadsverkiezingen stelt de afdelingsvergadering vast of deelgenomen wordt aan deze verkiezingen en op welke wijze. Over de keuze voor deelname wordt het partijbestuur uiterlijk 12 maanden voor de desbetreffende verkiezing geïnformeerd. Eventuele deelname in een verband waarin de naam PvdA niet wordt gebruikt, kan alleen na toestemming van het partijbestuur.
3. Indien wordt besloten aan de verkiezingen deel te nemen, stelt de afdelingsvergadering uiterlijk 14 maanden voor de datum van de gemeenteraadsverkiezingen een draaiboek vast voor de

voorbereidingen van deze verkiezingen. Daaronder vallen in elk geval de werkwijze bij het opstellen van het ontwerpverkiezingsprogramma, de profielschets en de ontwerp kandidatenlijst.

4. In de vergadering bedoeld in lid 3 stelt de afdelingsvergadering tevens vast of de lijsttrekker wordt aangewezen op een eerder moment dan dat de kandidatenlijst wordt vastgesteld.
5. Indien de afdelingsvergadering besluit tot een eerdere aanwijzing van de lijsttrekker, kan ervoor worden gekozen voor de vervulling van de positie van lijsttrekker een ledenraadpleging te houden. Als een dergelijke beslissing niet op dat moment wordt genomen, kan niet op een later moment alsnog besloten worden om een ledenraadpleging hierover te houden.
6. Indien de afdelingsvergadering conform lid 4 heeft besloten de lijsttrekker voorafgaand aan het vaststellen van de kandidatenlijst aan te wijzen, maar geen ledenraadpleging te houden conform lid 5, wordt de lijsttrekker door de afdelingsvergadering gekozen. Een dergelijke verkiezing dient plaats te vinden voordat de ontwerp kandidatenlijst en het ontwerpverkiezingsprogramma worden gepresenteerd. Voor deze vergadering waarin de lijsttrekker wordt aangewezen, gelden dezelfde regels als bij een vergadering waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld.
7. Indien op grond van lid 6 de lijsttrekker vooraf wordt gekozen, dienen de leden die zich kandideren, voor een plaats op de kandidatenlijst, in de gelegenheid te worden gesteld aan te geven of zij beschikbaar zijn voor de positie van lijsttrekker. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie kan daarnaast kandidaten verzoeken beschikbaar te zijn voor de functie van lijsttrekker. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie kan aan de vergadering een aanbeveling doen uit de kandidaten die te kennen hebben gegeven beschikbaar te zijn voor de positie van lijsttrekker.
8. Indien de afdelingsvergadering als bedoeld in lid 3 heeft besloten een ledenraadpleging te houden over de positie van de lijsttrekker, kan tevens worden besloten de procedure conform lid 6 te volgen in het geval dat deze ledenraadpleging niet gehouden kan worden, omdat er geen of slechts één kandidaat voldeed aan de vereisten om deel te nemen aan een ledenraadpleging, dan wel indien de ledenraadpleging ongeldig wordt verklaard.
9. In de vergadering bedoeld in lid 3 wordt tevens besloten of de ontwerp kandidatenlijst wordt opgesteld door het afdelingsbestuur of door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Indien voor de werkzaamheden inzake de kandidaatstelling het afdelingsbestuur minder dan 3 leden telt, moet een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie worden ingesteld. Ook wordt op deze afdelingsvergadering vastgesteld op welke wijze de fractie geadviseerd wordt inzake de keuze van de kandidaat-wethouder(s) en of daar een aparte selectiecommissie voor zal worden ingesteld.
10. Indien het afdelingsbestuur de ontwerp kandidatenlijst opstelt, nemen bestuursleden die kandidaat zijn of voornemens zijn kandidaat te zijn, dan wel nauwe betrekkingen onderhouden met beschikbare kandidaten, tot aan de vaststelling van de kandidatenlijst geen deel aan de beraadslagingen en andere activiteiten inzake de opstelling van de ontwerp kandidatenlijst.
11. Indien tot de instelling van een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is besloten, worden de leden daarvan benoemd door de afdelingsvergadering. Deze commissie stelt de conceptprofiel schets en de ontwerp kandidatenlijst op en legt deze rechtstreeks voor aan en verdedigt deze op de afdelingsvergadering. Het afdelingsbestuur heeft in dat geval een facilitaire taak.

12. Indien een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de ontwerp kandidatenlijst opstelt, kunnen leden die kandidaat zijn of voornemen kandidaat te zijn, dan wel nauwe betrekkingen onderhouden met beschikbare kandidaten, geen deel uitmaken van een dergelijke commissie. De leden van de zittende gemeenteraadsfractie of wethouders kunnen geen deel uitmaken van een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
13. Het afdelingsbestuur kan zich door een adviescommissie laten bijstaan. De bepalingen voor het afdelingsbestuur inzake het opstellen van de ontwerp kandidatenlijst zijn gelijkelijk van toepassing voor de werkzaamheden en de samenstelling van een dergelijke commissie. Leden van de zittende gemeenteraadsfractie of wethouders kunnen geen deel uitmaken van een dergelijke adviescommissie. Ook indien het afdelingsbestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, stelt het afdelingsbestuur de ontwerp kandidatenlijst vast en legt deze aan de afdelingsvergadering voor.
14. Het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst worden door de afdelingsvergadering vastgesteld. Mochten er meer afdelingen in één gemeente liggen, dan vormen alle leden van de betreffende afdelingen een gezamenlijke vergadering. Liggen er echter meer gemeenten in één afdeling dan worden besluiten ten aanzien van die gemeenten alleen door de leden van de afdeling genomen die in de betreffende gemeente wonen.
15. De afdelingsvergadering besluit over samenwerking met andere partijen. Indien besloten wordt om samen met een andere partij een kandidatenlijst op te stellen, worden alle werkzaamheden zoveel mogelijk op dezelfde wijze georganiseerd als in het geval dat de partij zelfstandig een kandidatenlijst zou indienen.
16. Het afdelingsbestuur draagt tot de dag van de verkiezingen zorg voor de eventuele afstemming met andere partijen, zoals besprekingen over een lijstverbinding, samenwerking in de campagne of de vorming van een gezamenlijke fractie.

Artikel 5.4. De besluitvorming over het verkiezingsprogramma

1. Het ontwerpverkiezingsprogramma wordt opgesteld door of onder verantwoordelijkheid van het afdelingsbestuur.
2. De afdelingsvergadering stelt uiterlijk 6 weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum het verkiezingsprogramma vast. De vaststelling van het verkiezingsprogramma gaat vooraf aan het vaststellen van de kandidatenlijst.
3. Het afdelingsbestuur zendt minstens 2 weken voor de afdelingsvergadering waarin het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld, het ontwerpverkiezingsprogramma toe aan de leden van de afdeling. Daarbij wordt bekend gemaakt hoe de leden amendementen kunnen indienen en voor welke datum die beschikbaar moeten zijn.
4. In de vergadering waarop het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld, zijn de leden die woonachtig zijn in de gemeente waarin de verkiezingen plaatsvinden stemgerechtigd. De vergadering is openbaar, maar kan door de vergadering besloten worden verklaard.
5. Een lid van een gemeenteraadsfractie is gebonden aan het verkiezingsprogramma dat voor deze verkiezingen is vastgesteld, tenzij hij voordat de ontwerp kandidatenlijst in behandeling wordt genomen door de afdelingsvergadering schriftelijk een zwaarwegend persoonlijk voorbehoud heeft kenbaar gemaakt ten opzichte van onderdelen van het programma.

6. De in lid 5 bedoelde binding wordt opgeheven, wanneer het afleggen van verantwoording over een afwijking van het verkiezingsprogramma niet leidt tot de terugroeping van het betrokken fractielid.
7. Bij de besluitvorming over de vaststelling van het verkiezingsprogramma worden de bepalingen inzake de vergaderorde en besluitvorming, zoals beschreven in deel 1 van de reglementen, in acht genomen.

Artikel 5.5. Profielschets en kandidaatstelling

1. Alvorens de kandidaatstelling geopend wordt, wordt door het afdelingsbestuur of door de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie, na overleg met de gemeenteraadsfractie, de profielschets van de toekomstige gemeenteraadsfractie opgesteld en aan de afdelingsvergadering voorgelegd ter vaststelling. De profielschets bevat een advies betreffende de gewenste samenstelling van de fractie en de eisen waaraan de individuele fractieleden moeten voldoen. In de profielschets wordt apart aandacht besteed aan de lijsttrekker, de fractievoorzitter en de wethouder(s). In de profielschets wordt in elk geval opgenomen dat bij de samenstelling van de fractie wordt gestreefd naar een gelijke vertegenwoordiging qua sekse en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd en diversiteit.
2. Aan de leden van de afdeling wordt door het afdelingsbestuur bekend gemaakt in welke periode en voor welke datum men zich kandidaat kan stellen en op welke wijze dat moet gebeuren. Tevens wordt de vastgestelde profielschets onder de aandacht gebracht.
3. Leden van de partij kunnen zich schriftelijk of per mail aan de secretaris van het afdelingsbestuur als kandidaat aanmelden. Zij overleggen daarbij een gemotiveerde sollicitatiebrief en andere informatie die bij de aankondiging in lid 2 werd gevraagd.
4. Zodra de secretaris deze aanmelding ontvangt, wordt aan het kandiderend lid een bereidverklaring en een verklaring ter ondertekening toegezonden als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen. Pas als de secretaris de bereidverklaring en de in de vorige volzin bedoelde verklaring, beide door de kandidaat ondertekend, heeft ontvangen voor de datum als vermeld in het in artikel 3, lid 3 bedoelde draaiboek, kan het lid tot de procedure worden toegelaten. Aanvullend hierop kan door of namens het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie op elk moment van de kandidaatstellingsprocedure aan een kandidaat een Verklaring Omtrent Gedrag worden gevraagd.
5. Het afdelingsbestuur kan een lid de toegang tot de kandidaatstellingsprocedure weigeren als dat lid duidelijk niet past in de vastgestelde profielschets dan wel dat te verwachten is dat het toelaten van deze kandidaat de partij ernstige schade zal toebrengen. Dit wordt het lid minstens 5 weken voor de vaststelling van de kandidatenlijst schriftelijk bericht. Hierbij wordt hem de beroepsmogelijkheid meegedeeld.6. Wanneer een kandidaat niet (meer) wordt toegelaten tot de kandidaatstellingsprocedure, heeft deze het recht om binnen 7 dagen schriftelijk in beroep te gaan bij de beroepscommissie. Het instellen van beroep heeft geen opschortende werking inzake de werkzaamheden ten behoeve van het opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst. De beroepscommissie kan een nadere schriftelijke motivering vragen aan het afdelingsbestuur of het betrokken lid dan wel hen oproepen om gehoord te worden.
7. De beroepscommissie toetst of het afdelingsbestuur of de onafhankelijke commissie in redelijkheid tot zijn besluit heeft kunnen komen. De beroepscommissie doet uitspraak binnen 14 dagen na de ontvangst van het beroepschrift. Deze uitspraak wordt het betrokken lid onverwijld meegedeeld en is niet vatbaar voor hoger beroep. De uitspraak is vertrouwelijk.

8. Indien het beroep gegrond wordt verklaard, wordt de kandidatuur van het betrokken lid direct in de kandidaatstellingsprocedure betrokken. Het lid wordt alsnog op de ontwerp kandidatenlijst of op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten geplaatst. Indien de ontwerp kandidatenlijst reeds is gepubliceerd, wordt de aangepaste ontwerp kandidatenlijst met de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten zo spoedig mogelijk aan de leden gezonden.

Artikel 5.6. De ledenraadpleging over de lijsttrekker

1. De ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker vindt alleen plaats indien de afdelingsvergadering bij het vaststellen van de verkiezingsprocedure als bedoeld in artikel 5.3. lid 3 bepaald heeft een ledenraadpleging te houden over de vervulling van de positie van lijsttrekker. Als niet op dat moment beslist is tot het houden van een ledenraadpleging, kan niet in een later stadium alsnog besloten worden een ledenraadpleging te houden.
2. De ledenraadpleging die bedoeld is om een lijsttrekker aan te wijzen, wordt op een zodanig tijdstip gehouden, dat de uitslag tijdig bekend is om de lijsttrekker in de gelegenheid te stellen om advies uit te brengen voor de vaststelling van het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerp kandidatenlijst.
3. Kandidaten die zich aanmelden voor een lijsttrekkerverkiezing, dienen daarbij op de dag die bepaald wordt in het draaiboek als bedoeld in artikel 5.3. lid 3 de geldige handtekeningen van minstens 10% van de stemhebbende leden van de afdeling te overleggen, of bij afdelingen met minstens 500 leden minstens 50 geldige handtekeningen. Deze handtekeningen dienen te worden gezet door leden van de partij in die afdeling en vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren in de ledenadministratie, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Indien niet minstens twee kandidaten voldoende handtekeningen kunnen overleggen en naar het oordeel van het afdelingsbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie voldoende geschikt zijn voor de positie van lijsttrekker, vervalt de ledenraadpleging.
4. Indien een kandidaat, blijkend uit controle door of namens het bestuur, niet het vereiste aantal geldige handtekening kan overleggen, dient deze binnen een periode van minstens 7 dagen met aanvullende handtekeningen het vereiste aantal vol te maken. Voor deze aanvullende handtekeningen gelden de zelfde eisen als opgenomen in lid 3.
5. Het afdelingsbestuur kan bij de ledenraadpleging over de verkiezing van de lijsttrekker een aanbeveling aan de leden doen ten aanzien van de kandidaten voor het lijsttrekkerschap.
6. Het afdelingsbestuur draagt er zorg voor dat bij de ledenraadpleging de bepalingen inzake de ledenraadpleging in hoofdstuk 1.2. van deel 1 van de reglementen in acht worden genomen.

Artikel 5.7. Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp kandidatenlijst

1. Het afdelingsbestuur stelt op basis van de profielschets een lijst van kandidaten in volgorde op en plaatst de overige kandidaten op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
2. Indien het afdelingsbestuur conform artikel 5.3. lid 9 voor deze werkzaamheden een adviescommissie heeft ingesteld, dan kunnen in deze commissie bestuursleden deelnemen. Deze commissie rapporteert aan het afdelingsbestuur. Het afdelingsbestuur stelt vervolgens de ontwerp kandidatenlijst vast.

3. Het afdelingsbestuur hoort de kandidaten en baseert zich verder op de profielschets, de adviezen van de zittende fractievoorzitter en, indien bekend, de lijsttrekker. Daarnaast worden de uitkomsten van de gevoerde voortgangsgesprekken en de ervaringen van het afdelingsbestuur in de oordeelsvorming betrokken. Bij het horen van de kandidaten worden de door de kandidaat ondertekende verklaring op basis van artikel 1.28. lid 3 van deel 1 van de reglementen en de inhoud van de erecode besproken. Daarvan wordt aantekening gemaakt op de door de kandidaat ondertekende verklaring, waarbij deze aantekening wordt ondertekend door de voorzitter van het bestuur of, indien daarvan sprake is, van de adviescommissie kandidaatstelling of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
4. Mocht het afdelingsbestuur van mening zijn dat de aanmelding van kandidaten ontoereikend is, dan kan het bestuur uit eigen beweging actief zoeken naar geschikte kandidaten en deze aan de lijst toevoegen. Dergelijke kandidaten kunnen pas deel uitmaken van de procedure als zij voldoen aan het gestelde in artikel 5.5. lid 4.
5. Het is toegestaan leden die aan de bestuurshandelingen met betrekking tot de kandidaatstelling hebben deelgenomen met instemming van de afdelingsvergadering aan het laatste deel van de vastgestelde kandidatenlijst toe te voegen.
6. Een kandidaat kan zich te allen tijde terugtrekken, tot aan het moment dat hem door de vergadering een plaats is toegewezen op de kandidatenlijst.
7. De schriftelijke toelichting op de kandidaten kan door het afdelingsbestuur beperkt worden tot de kandidaten op de ontwerp-kandidatenlijst.
8. Het afdelingsbestuur deelt voor het publiceren van de ontwerp-kandidatenlijst de kandidaat diens voorziene plaats op de ontwerp-kandidatenlijst mee.
9. Het afdelingsbestuur kan na de mededeling aan de kandidaten van hun plaats op de ontwerp-kandidatenlijst de ontwerp-kandidatenlijst bijstellen of aanvullen tot het moment van publicatie.

Artikel 5.8. De besluitvorming over de ontwerp-kandidatenlijst

1. De afdelingsvergadering stelt uiterlijk 6 weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum de kandidatenlijst vast uit de leden die vermeld zijn op de ontwerp-kandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
2. Het afdelingsbestuur zendt minstens twee weken voor de afdelingsvergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld, de ontwerp-kandidatenlijst toe aan de leden van de afdeling. De reeds eerder vastgestelde profielschets wordt bij de ontwerp-kandidatenlijst gevoegd.
3. Aan de afdelingsvergadering waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld, nemen deel de leden die woonachtig zijn in de gemeente waarin de lijst zal uitkomen. De vergadering is openbaar, maar kan door de vergadering besloten worden verklaard.
4. De afdelingsvergadering kan de behandeling van de ontwerp-kandidatenlijst niet eerder starten dan nadat het verkiezingsprogramma is vastgesteld.
5. De voorbehouden die kandidaten bij het verkiezingsprogramma hebben gemaakt, worden voor de behandeling van de ontwerp-kandidatenlijst bekend gemaakt.

6. De afdelingsvergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld, wordt voorgezeten door de voorzitter van de afdeling. Deze kan zich door een ander laten vervangen.
7. Vóór het vaststellen van de kandidatenlijst wordt aan de leden door middel van een algemene beschouwing de gelegenheid gegeven om de werkwijze van het afdelingsbestuur of de onafhankelijke commissie bij het voorbereiden en vaststellen van de ontwerp-kandidatenlijst te bespreken, alsmede om algemene zaken betreffende de ontwerp-kandidatenlijst te bespreken zonder dat daarbij geduid wordt op individuele kandidaten.
8. Bij het vaststellen van de volgorde van de kandidatenlijst worden de bepalingen van hoofdstuk 1.1. van deel 1 van de reglementen in acht genomen, in het bijzonder die van artikel 1.12.
9. De toelichting op de werkwijze van het afdelingsbestuur en de motivering van de volgorde op de ontwerp-kandidatenlijst gebeurt door het afdelingsbestuur.
10. De afdelingsvergadering kan al dan niet op advies van het afdelingsbestuur haar zienswijze geven over de geschiktheid van kandidaten voor het fractievoorzitterschap of het wethouderschap. Deze zienswijze is een zwaarwegend advies aan de fractie. De gemeenteraadsfractie kiest de fractievoorzitter en beslist over de voordracht van de wethouder(s), maar zal zich bij afwijking van de zienswijze van de afdelingsvergadering daarover verantwoorden aan de afdelingsvergadering.
11. Indien een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is ingesteld, neemt deze commissie de taken over die in dit artikel (behoudens lid 12) en artikel 5.7. zijn opgedragen aan het afdelingsbestuur.
12. Het afdelingsbestuur draagt zorg voor publicatie van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst en voor inschrijving bij het hoofdstembureau.
13. Van alle kandidaten die geplaatst zijn op de kandidatenlijst zoals vastgesteld door de afdelingsvergadering, wordt de verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode) mede getekend door de voorzitter van de afdeling of als deze zelf geplaatst is op de kandidatenlijst, door zijn plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de voorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door de secretaris van de afdeling bewaard.

Artikel 5.9. De lijstverbinding

De afdelingsvergadering stelt vast of en met welke andere partij(en) een lijstverbinding aangegaan zal worden.

Artikel 5.10. De positie van de lijsttrekker

1. De lijsttrekker heeft het recht het afdelingsbestuur over het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerp-kandidatenlijst te adviseren voordat de besluitvorming hierover in het afdelingsbestuur plaatsvindt.
2. De lijsttrekker heeft het recht in de vergadering(en) waarin het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst worden vastgesteld, zijn visie hierop kenbaar te maken voorafgaande aan stemmingen hierover.

Artikel 5.11. De vorming van het college van burgemeester en wethouders

1. De gemeenteraadsfractie zorgt dat het afdelingsbestuur de onderhandelingen goed kan volgen en in staat is om de fractie hierover te adviseren. Een vertegenwoordiger van het afdelingsbestuur woont de vergaderingen hierover van de fractie bij met raadgevende stem.
2. Een vertegenwoordiger van het afdelingsbestuur woont de binnen partijverband te voeren selectiegesprekken met kandidaten voor het wethouderschap bij met raadgevende stem. Deze vertegenwoordiger voorziet de ledenvergadering tijdig van informatie.
3. Een kandidaat-wethouder wordt alleen voorgedragen door de fractie, indien hij een verklaring heeft ondertekend als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode). Een dergelijke verklaring wordt mede getekend door de voorzitter van de fractie of als deze zelf kandidaat is voor de positie van wethouder door diens plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de fractievoorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door de secretaris van de fractie bewaard.
4. Indien de gemeenteraadsfractie met (een) andere fractie(s) overeenstemming heeft bereikt over een coalitieakkoord en de collegesamenstelling, legt de fractie, alvorens tot ondertekening over te gaan, aan de afdelingsvergadering verantwoording af over het bereikte onderhandelingsresultaat. Om deel te nemen aan het college van burgemeester en wethouders, dient de afdelingsvergadering in te stemmen met deelname.
5. In geval van een tussentijdse vacature in het college van burgemeester en wethouders waarbij de gemeenteraadsfractie in de gelegenheid is een kandidaat voor te dragen, gelden zoveel mogelijk de bepalingen uit dit reglement inzake de selectie en voordracht van wethouders.
6. Voor zover het coalitieakkoord afwijkt van het verkiezingsprogramma, treedt het in de plaats van het verkiezingsprogramma, totdat de gemeenteraadsfractie haar steun aan het coalitieakkoord intrekt. Wanneer het coalitieakkoord niet in een aangelegenheid voorziet, is de fractie gebonden aan het eigen verkiezingsprogramma.

Artikel 5.12. Het functioneren van de gemeenteraadsfractie en het voeren van voortgangsgesprekken

1. De gemeenteraadsfractie en de individuele fractieleden bevorderen de verwezenlijking van de doelstellingen van de partij en in het bijzonder van het verkiezingsprogramma in de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders.
2. De gemeenteraadsfractie kiest uit haar midden een voorzitter en een secretaris.
3. Een vertegenwoordiger van het afdelingsbestuur heeft het recht de vergaderingen van de gemeenteraadsfractie bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
4. De gemeenteraadsfractie en de fractieleden spannen zich in om zo goed mogelijke contacten te onderhouden met de geledingen, de leden en de kiezers van de partij. Zij legt minstens één keer per jaar verantwoording af aan de afdelingsvergadering over het door de fractie gevoerde beleid en de activiteiten.
5. De afdelingsvergadering kan de fractie en haar leden vragen verantwoording af te leggen over de activiteiten en de ingenomen standpunten. Andersom heeft de fractie het recht dat uit eigen beweging te doen.

6. Een wethouder heeft het recht de afdelingsvergadering te informeren over het gevoerde en te voeren beleid en de vergadering heeft het recht daarover informatie aan de wethouder te vragen. Het afdelingsbestuur draagt er zorg voor dat de wethouder(s) die door de gemeenteraadsfractie of een door de partij erkende gemeenschappelijke fractie is/zijn voorgedragen en de fractieleden worden uitgenodigd voor het bijwonen van afdelingsvergaderingen.
7. Het afdelingsbestuur is gehouden jaarlijks voortgangsgesprekken te (doen) voeren met de fractieleden en wethouders die op voordracht van de partij zitting hebben in het college van burgemeester en wethouders. Het bestuur kan besluiten deze gesprekken te laten voeren door een delegatie uit het afdelingsbestuur of door een commissie waarvan al dan niet leden van het bestuur deel uitmaken. Deze gesprekken betreffen het functioneren en de ontwikkeling van de betreffende volksvertegenwoordiger of bestuurder. Bij gesprekken die gevoerd worden in de aanloop naar een nieuwe kandidaatstelling voor de gemeenteraadsverkiezingen waarbij betrokkene overweegt kandidaat te zijn, kan het afdelingsbestuur of de commissie die de gesprekken voert, een indicatie geven van de steun die de betrokkene hierbij kan verwachten.
8. De fractievoorzitter verschaft inlichtingen aan het afdelingsbestuur of de commissie over het functioneren van de leden van de fractie en van de wethouders ten behoeve van het voeren van de voortgangsgesprekken. De fractievoorzitter kan aan de gesprekken deelnemen.
9. Voordat de verslagen op schrift definitief worden vastgesteld, wordt het betrokken fractielid of de betrokken wethouder in de gelegenheid gesteld commentaar op de tekst te geven. Voor zover dit niet leidt tot wijziging van de tekst, wordt het commentaar aan het verslag gehecht.
10. De verslagen van de voortgangsgesprekken, evenals eventueel daarmee verbonden commentaar van degene met wie is gesproken, worden vertrouwelijk ter beschikking gesteld aan het afdelingsbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie ter voorbereiding van de ontwerp-kandidatenlijst.

Artikel 5.13. Slotbepalingen

1. In geval van tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen zijn de bepalingen van de statuten en de reglementen die gaan over de gemeenteraadsverkiezingen zoveel mogelijk gelijkelijk van toepassing.
2. Wanneer de gemeentelijke indeling (tijdelijk) niet correspondeert met die van de partij, wordt zoveel mogelijk naar de geest van dit reglement gehandeld. Indien een afdeling twee of meer gemeenten omvat, neemt de afdeling voor elk van de gemeenten een beslissing over deelname aan de verkiezingen en zo dat voor een gemeente het geval is, worden de beslissingen genomen door de leden die in die gemeente woonachtig zijn conform de bepalingen voor een afdeling die één gemeente omvat. Indien in een gemeente twee of meer afdelingen zijn ingesteld, fungeert bij de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen de gezamenlijke vergadering van deze afdelingen als afdelingsvergadering.
3. Indien in een gemeente decentrale vertegenwoordigende lichamen bestaan en door fracties in deze decentrale lichamen of in de gemeenteraad dagelijks bestuurders worden voorgedragen die aan een vertegenwoordigend orgaan verantwoording schuldig zijn, dan gelden zo veel mogelijk de bepalingen zoals die van toepassing zijn op de deelneming aan de verkiezingen voor de gemeenteraad en de daarmee samenhangende aangelegenheden.

4. In geval van samenwerkingsverbanden als bedoeld in artikel 5.1. lid 2, wordt zoveel mogelijk volgens de strekking van dit reglement gehandeld.
5. Voor zover zich situaties voordoen die niet voorzien zijn in dit reglement, wordt zoveel mogelijk naar de geest van dit reglement gehandeld. Bij onduidelijkheden daarover beslist het partijbestuur.

Deel 6. Deelname aan het provinciaal bestuur

Artikel 6.1. De Statenfractie

1. De leden van Provinciale Staten die verkozen zijn op één gezamenlijke lijst onder de naam Partij van de Arbeid vormen de Statenfractie van de partij.
2. Indien de gewestelijke vergadering dat heeft goedgekeurd, vormen de Statenleden van de partij een fractie met Statenleden van één of meer andere partijen of zijn onderdeel van een fractie van een provinciale groepering waarin de partij deelneemt.

Artikel 6.2. De taken van het gewestelijk bestuur bij de deelname aan het provinciaal bestuur

1. De taken van het gewestelijk bestuur zijn:
  - a. het werven van potentiële kandidaten voor een positie in het provinciaal bestuur;
  - b. het organiseren van de kandidaatstelling voor Provinciale Staten en het zorg dragen voor de activiteiten die daarbij moeten plaatsvinden;
  - c. indien de gewestelijke vergadering gekozen heeft voor het houden van een ledenraadpleging over het lijsttrekkerschap, dient een lijst opgesteld te worden van geschikte personen uit de kandidaten die voldoende handtekeningen kunnen overleggen;
  - d. het toetsen van kandidaten aan de vooraf in de profielschets geformuleerde eisen;
  - e. het opstellen, toelichten en verdedigen van de ontwerp kandidatenlijst;
  - f. het voorbereiden van een ontwerpverkiezingsprogramma;
  - g. het voeren van voortgangsgesprekken met en beoordelen van (de leden van) de zittende fractie en door de fractie voorgedragen gedeputeerden.
2. Het gewestelijk bestuur kan zich bij de uitvoering van de in lid 1 genoemde taken, zoals het voorbereiden en vaststellen van de ontwerp kandidatenlijst, laten bijstaan door een commissie, waarbij de verantwoordelijkheid van het bestuur voor die taak onverlet blijft.
3. De gewestelijke vergadering kan besluiten om het voorbereiden en vaststellen van een ontwerp kandidatenlijst, zoals vermeld in lid 1, sub d en e, in handen te geven van een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. De gewestelijke vergadering kan besluiten ook andere taken in handen te leggen van een commissie die wordt ingesteld door de gewestelijke vergadering.

Artikel 6.3. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

1. Het partijbestuur stelt ten behoeve van de Statenverkiezingen een schema van voorbereiding op, dat uiterlijk 18 maanden vóór de verkiezingen wordt gepubliceerd. Het gewestelijk bestuur neemt dit schema bij zijn werkzaamheden in acht. Dit schema vermeldt in elk geval de uiterste datum waarop onder verantwoordelijkheid van het gewestelijk bestuur na overleg met de fractie een profielschets wordt opgesteld en gepubliceerd en de uiterste datum waarop leden bij het gewestelijk bestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief kunnen indienen.
2. Uiterlijk 15 maanden voor de datum van de Statenverkiezingen stelt de gewestelijke vergadering vast of deelgenomen wordt aan deze verkiezingen en op welke wijze.
3. Indien wordt besloten aan de verkiezingen deel te nemen stelt de gewestelijke vergadering uiterlijk 14 maanden voor de datum van de Statenverkiezingen een draaiboek vast voor de voorbereidingen van deze verkiezingen. Daaronder vallen in elk geval de werkwijze bij het opstellen van het ontwerpverkiezingsprogramma, de profielschets en de ontwerp kandidatenlijst.

4. In de vergadering bedoeld in lid 3 wordt tevens vastgesteld of de lijsttrekker wordt aangewezen op een eerder moment dan dat de kandidatenlijst wordt vastgesteld.
5. Indien de gewestelijke vergadering besluit tot een eerdere aanwijzing van de lijsttrekker, kan ervoor worden gekozen voor de vervulling van de positie van lijsttrekker een ledenraadpleging te houden. Als een dergelijke beslissing niet op dat moment wordt genomen, kan niet op een later moment alsnog besloten worden om een Ledenraadpleging hierover te houden.
6. Indien de gewestelijke vergadering conform lid 4 heeft besloten de lijsttrekker voorafgaand aan het vaststellen van de kandidatenlijst aan te wijzen, maar geen ledenraadpleging te houden conform lid 5, wordt de lijsttrekker door de gewestelijke vergadering gekozen. Een dergelijke verkiezing dient plaats te vinden voordat de ontwerp-kandidatenlijst en het ontwerpverkiezingsprogramma worden gepresenteerd. Voor deze vergadering waarin de lijsttrekker wordt aangewezen, gelden dezelfde regels als bij een vergadering waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld.
7. Indien op grond van lid 6 de lijsttrekker vooraf wordt gekozen, dienen de leden die zich kandideren voor een plaats op de kandidatenlijst, in de gelegenheid te worden gesteld aan te geven of zij beschikbaar zijn voor de positie van lijsttrekker. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie kan daarnaast kandidaten verzoeken beschikbaar te zijn voor de functie van lijsttrekker. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie kan aan de vergadering een aanbeveling doen uit de kandidaten die te kennen hebben gegeven beschikbaar te zijn voor de positie van lijsttrekker.
8. Indien de vergadering als bedoeld in lid 3 heeft besloten een ledenraadpleging te houden over de positie van de lijsttrekker, kan tevens worden besloten de procedure conform lid 6 te volgen in het geval dat deze ledenraadpleging niet gehouden kan worden, omdat er geen of slechts één kandidaat voldeed aan de vereisten om deel te nemen aan een ledenraadpleging, dan wel indien de ledenraadpleging ongeldig wordt verklaard.
9. In de vergadering als bedoeld in lid 3 wordt tevens besloten of de ontwerp-kandidatenlijst wordt opgesteld door het gewestelijk bestuur of door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Indien voor de werkzaamheden inzake de kandidaatstelling het gewestelijk bestuur minder dan 3 leden telt, wordt een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie ingesteld. Leden van het gewestelijk bestuur kunnen lid zijn van de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Ook wordt vastgesteld op welke wijze de fractie geadviseerd wordt inzake de keuze van de kandidaat-gedeputeerde(n) en of daar een aparte selectiecommissie voor zal worden ingesteld.
10. Indien het gewestelijk bestuur de ontwerp-kandidatenlijst opstelt, nemen bestuursleden die kandidaat zijn of voornemens zijn kandidaat te zijn, dan wel nauwe betrekkingen onderhouden met beschikbare kandidaten, tot aan de vaststelling van de kandidatenlijst geen deel aan de beraadslagingen en andere activiteiten inzake de opstelling van de ontwerp-kandidatenlijst.
11. Indien tot de instelling van een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is besloten, worden de leden daarvan benoemd door de gewestelijke vergadering. Deze commissie stelt de conceptprofiel-schets en de ontwerp-kandidatenlijst op en legt deze rechtstreeks voor aan en verdedigt deze op de gewestelijke vergadering. Het gewestelijk bestuur heeft in dat geval een facilitaire taak.
12. Indien een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de ontwerp-kandidatenlijst opstelt, kunnen leden die kandidaat zijn of voornemen kandidaat te zijn, dan wel nauwe betrekkingen

onderhouden met beschikbare kandidaten, geen deel uitmaken van een dergelijke commissie. De leden van de zittende Statenfractie of gedeputeerden kunnen geen deel uitmaken van een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.

13. Het gewestelijk bestuur kan zich door een adviescommissie laten bijstaan. De bepalingen voor het gewestelijk bestuur inzake het opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst zijn gelijkelijk van toepassing voor de werkzaamheden en de samenstelling van een dergelijke adviescommissie. Leden van de zittende Statenfractie of gedeputeerden kunnen geen deel uitmaken van deze adviescommissie. Ook indien het gewestelijk bestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, stelt het gewestelijk bestuur de ontwerp-kandidatenlijst vast en legt deze aan de gewestelijke vergadering voor.
14. De gewestelijke vergadering besluit over samenwerking met andere partijen. Indien besloten wordt om samen met een andere partij een kandidatenlijst op te stellen, worden alle werkzaamheden zoveel mogelijk op dezelfde wijze georganiseerd als in het geval dat de partij zelfstandig een kandidatenlijst zou indienen.
15. Het gewestelijk bestuur draagt tot de dag van de verkiezingen zorg voor de eventuele afstemming met andere partijen, zoals besprekingen over een lijstverbinding, samenwerking in de campagne of de vorming van een gezamenlijke fractie.

Artikel 6.4. De besluitvorming over het verkiezingsprogramma

1. Het ontwerpverkiezingsprogramma wordt opgesteld door of onder verantwoordelijkheid van het gewestelijk bestuur.
2. De gewestelijke vergadering stelt uiterlijk 6 weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum het verkiezingsprogramma vast.
3. Het gewestelijk bestuur zendt minstens 2 weken voor de gewestelijke vergadering waarin het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld, het ontwerpverkiezingsprogramma toe aan in het gewest woonachtige leden. Daarbij wordt bekend gemaakt hoe de leden amendementen kunnen indienen en voor welke datum die beschikbaar moeten zijn.
4. Een lid van een Statenfractie is gebonden aan het verkiezingsprogramma dat voor deze verkiezingen is vastgesteld, tenzij hij voordat de ontwerp-kandidatenlijst in behandeling wordt genomen door de gewestelijke vergadering schriftelijk een zwaarwegend persoonlijk voorbehoud heeft kenbaar gemaakt ten opzichte van onderdelen van het programma.
5. De in lid 4 bedoelde binding wordt opgeheven, wanneer het afleggen van verantwoording over een afwijking van het verkiezingsprogramma niet leidt tot de terugroeping van het betrokken fractielid.
6. Bij de besluitvorming over de vaststelling van het verkiezingsprogramma worden de bepalingen inzake de vergaderorde en besluitvorming, in het bijzonder de stemming over zaken zoals beschreven in hoofdstuk 1.1 van deel 1 van de reglementen in acht genomen.

Artikel 6.5. Profielschets en kandidaatstelling

1. Alvorens de kandidaatstelling geopend wordt, wordt de profielschets van de toekomstige Statenfractie opgesteld en aan de gewestelijke vergadering voorgelegd ter vaststelling. De profielschets bevat een advies betreffende de gewenste samenstelling van de fractie en de eisen waaraan de individuele fractieleden moeten voldoen. In de profielschets wordt apart aandacht

besteed aan de lijsttrekker, de fractievoorzitter en de gedeputeerde(n). De profielschets dient beschikbaar te zijn wanneer de kandidaatstelling geopend wordt. De conceptprofielschets wordt opgesteld door het gewestelijk bestuur, na overleg met de Statenfractie. In de profielschets wordt in elk geval opgenomen dat bij de samenstelling van de fractie wordt gestreefd naar een gelijke vertegenwoordiging qua sekse en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd, regio en diversiteit.

2. Aan de leden woonachtig in het gewest wordt door het gewestelijk bestuur bekend gemaakt in welke periode en voor welke datum men zich kandidaat kan stellen en op welke wijze dat moet gebeuren. Tevens wordt de vastgestelde profielschets onder de aandacht gebracht.
3. Leden van de partij kunnen zich schriftelijk of per mail aan de secretaris van het gewestelijk bestuur als kandidaat aanmelden. Zij overleggen daarbij een gemotiveerde sollicitatiebrief en andere informatie die bij de aankondiging in lid 2 werd gevraagd.
4. Zodra de secretaris deze aanmelding ontvangt, worden aan het kandiderend lid een bereidverklaring en een verklaring als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen ter ondertekening toegezonden. Pas als de secretaris de bereidverklaring en de in de vorige volzin bedoelde verklaring, ondertekend door de kandidaat, heeft ontvangen voor de datum als vermeld in het in artikel 6.3. lid 3 bedoelde draaiboek, kan het lid tot de procedure worden toegelaten. Aanvullend hierop kan door of namens het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie op elk moment van de kandidaatstellingsprocedure aan een kandidaat een Verklaring Omtrent Gedrag worden gevraagd.
5. Het gewestelijk bestuur kan een lid de toegang tot de kandidaatstellingsprocedure weigeren als dat lid duidelijk niet past in de vastgestelde profielschets dan wel dat te verwachten is dat het toelaten van deze kandidaat de partij ernstige schade zal toebrengen. Dit wordt het lid minstens 5 weken voor de vaststelling van de kandidatenlijst schriftelijk bericht. Hierbij wordt hem de beroepsmogelijkheid meegedeeld.
6. Wanneer een kandidaat niet (meer) wordt toegelaten tot de kandidaatstellingsprocedure, heeft deze het recht om binnen 7 dagen schriftelijk in beroep te gaan bij de beroepscommissie. Het instellen van beroep heeft geen opschortende werking inzake de werkzaamheden ten behoeve van het opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst. De beroepscommissie kan een nadere schriftelijke motivering vragen aan het gewestelijk bestuur of het betrokken lid dan wel hen oproepen om gehoord te worden.
7. De beroepscommissie toetst of het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke commissie in redelijkheid tot zijn besluit heeft kunnen komen. De beroepscommissie doet uitspraak binnen 14 dagen na de ontvangst van het beroepsschrift. Deze uitspraak wordt het betrokken lid onverwijld meegedeeld en is niet vatbaar voor hoger beroep. De uitspraak is vertrouwelijk.
8. Indien het beroep gegrond wordt verklaard, wordt de kandidatuur van het betrokken lid direct in de kandidaatstellingsprocedure betrokken. Het lid wordt alsnog op de ontwerp-kandidatenlijst of op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten geplaatst. Indien de ontwerp-kandidatenlijst reeds is gepubliceerd, wordt de aangepaste ontwerp-kandidatenlijst met de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten zo spoedig mogelijk aan de leden gezonden.

Artikel 6.6. De ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker

1. De ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker vindt alleen plaats indien de gewestelijke vergadering bij het vaststellen van de verkiezingsprocedure als bedoeld in artikel 6.3. lid 3 heeft

bepaald een ledenraadpleging te houden over de vervulling van de positie van de lijsttrekker. Als niet op dat moment beslist is tot het houden van een ledenraadpleging, kan niet in een later stadium alsnog besloten worden een ledenraadpleging te houden.

2. De ledenraadpleging die bedoeld is om een lijsttrekker aan te wijzen, wordt op een zodanig tijdstip gehouden, dat de uitslag tijdig bekend is om de lijsttrekker in de gelegenheid te stellen om advies uit te brengen voor de vaststelling van het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerp kandidatenlijst.
3. Kandidaten die zich aanmelden voor een lijsttrekkersverkiezing, dienen daarbij de geldige handtekeningen van minstens 50 leden te overleggen op de dag die bepaald wordt in het draaiboek als bedoeld in artikel 6.3. lid 3. Deze handtekeningen dienen te worden gezet door leden van de partij in die provincie en vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren in de ledenadministratie, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Indien niet minstens twee kandidaten voldoende handtekeningen kunnen overleggen en naar het oordeel van het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie voldoende geschikt zijn voor de positie van lijsttrekker, vervalt de ledenraadpleging.
4. Indien een kandidaat, blijkend uit controle door of namens het bestuur niet het vereiste aantal geldige handtekening heeft overgelegd, dient deze binnen een periode van minstens 7 dagen met aanvullende handtekeningen het vereiste aantal vol te maken. Voor deze aanvullende handtekeningen gelden de zelfde eisen als opgenomen in lid 3.
5. Het gewestelijk bestuur kan bij de ledenraadpleging over de verkiezing van de lijsttrekker een advies aan de leden voorleggen met een aanbeveling ten aanzien van de kandidaten voor het lijsttrekkerschap.
6. Het gewestelijk bestuur draagt er zorg voor dat bij de ledenraadpleging de bepalingen inzake de ledenraadpleging in hoofdstuk 1.2 van deel 1 van de reglementen in acht worden genomen.

Artikel 6.7. Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp kandidatenlijst

1. Het gewestelijk bestuur stelt op basis van de profielschets een lijst van kandidaten in volgorde op en plaatst de overige kandidaten op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
2. Indien het gewestelijk bestuur voor deze werkzaamheden een adviescommissie heeft ingesteld conform artikel 6.3. lid 9, dan kunnen bestuursleden hierin zitting nemen. Deze commissie rapporteert aan het gewestelijk bestuur. Het gewestelijk bestuur stelt vervolgens de ontwerp kandidatenlijst vast.
3. Het gewestelijk bestuur hoort de kandidaten en baseert zich verder op de profielschets, de adviezen van de fractievoorzitter en, indien bekend, de lijsttrekker. Daarnaast worden de uitkomsten van de gevoerde voortgangsgesprekken en de ervaringen van het gewestelijk bestuur in de oordeelsvorming betrokken. Bij het horen van de kandidaten worden de door de kandidaat ondertekende verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen en de inhoud van de erecode besproken. Daarvan wordt aantekening gemaakt op de door de kandidaat ondertekende verklaring, waarbij deze aantekening wordt ondertekend door de voorzitter van het bestuur of, indien daarvan sprake is, van de adviescommissie kandidaatstelling of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.

4. Mocht het gewestelijk bestuur van mening zijn dat de aanmelding van kandidaten ontoereikend is, dan kan het bestuur uit eigen beweging actief zoeken naar geschikte kandidaten en deze aan de lijst toevoegen. Dergelijke kandidaten kunnen pas deel uitmaken van de procedure als zij voldoen aan het gestelde in artikel 6.5. lid 4.
5. Een kandidaat kan zich te allen tijde terugtrekken, tot aan het moment dat hem door de vergadering een plaats is toegewezen op de kandidatenlijst.
6. De schriftelijke toelichting op de kandidaten kan door het gewestelijk bestuur beperkt worden tot de kandidaten op de ontwerp-kandidatenlijst.
7. Het gewestelijk bestuur deelt voor het publiceren van de ontwerp-kandidatenlijst de kandidaat diens voorziene plaats op de lijst mee.
8. Het gewestelijk bestuur kan na de mededeling aan de kandidaten van hun plaats op de ontwerp-kandidatenlijst de ontwerp-kandidatenlijst bijstellen of aanvullen tot het moment van publicatie.

Artikel 6.8. De besluitvorming over de ontwerp-kandidatenlijst

1. De gewestelijke vergadering stelt uiterlijk 6 weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum de kandidatenlijst vast uit de leden die vermeld zijn op de ontwerp-kandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
2. Het gewestelijk bestuur zendt minstens twee weken voor de gewestelijke vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld, de ontwerp-kandidatenlijst toe aan de in het gewest woonachtige leden. De reeds eerder vastgestelde profielschets wordt bij de ontwerp-kandidatenlijst gevoegd.
3. De gewestelijke vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld is openbaar, maar kan door de vergadering besloten worden verklaard.
4. De gewestelijke vergadering kan de behandeling van de ontwerp-kandidatenlijst niet eerder starten dan nadat het verkiezingsprogramma is vastgesteld.
5. De voorbehouden die kandidaten bij het verkiezingsprogramma hebben gemaakt, worden voor de behandeling van de ontwerp-kandidatenlijst bekend gemaakt.
6. De gewestelijke vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld, wordt voorgezeten door de voorzitter van het gewest. Deze kan zich door een ander laten vervangen.
7. Vóór het vaststellen van de kandidatenlijst wordt aan de deelnemers aan de vergadering door middel van een algemene beschouwing de gelegenheid gegeven om de werkwijze van het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke commissie bij het voorbereiden en vaststellen van de ontwerp-kandidatenlijst te bespreken, alsmede om algemene zaken betreffende de ontwerp-kandidatenlijst te bespreken zonder dat daarbij geduid wordt op individuele kandidaten.
8. Bij het vaststellen van de volgorde van de kandidatenlijst worden de bepalingen van hoofdstuk 1.1 van deel 1 van de reglementen in acht genomen, in het bijzonder die van artikel 1.12.
9. De toelichting op de werkwijze van het gewestelijk bestuur en de motivering van de volgorde op de ontwerp-kandidatenlijst gebeurt door het gewestelijk bestuur.

10. De gewestelijke vergadering kan al dan niet op advies van het gewestelijk bestuur haar zienswijze geven over de geschiktheid van kandidaten voor het fractievoorzitterschap of als gedeputeerde. Deze zienswijze is een zwaarwegend advies aan de fractie. De Statenfractie kiest de fractievoorzitter en beslist over de voordracht van de gedeputeerde(n), maar zal zich bij afwijking van de zienswijze van de gewestelijke vergadering daarover verantwoorden aan de gewestelijke vergadering.
11. Indien een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is ingesteld, neemt deze commissie de taken over die in dit artikel (behoudens lid 12) en artikel 6.7. zijn opgedragen aan het gewestelijk bestuur.
12. Het gewestelijk bestuur draagt zorg voor publicatie van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst en voor inschrijving bij het hoofdstembureau.
13. Van alle kandidaten die geplaatst zijn op de kandidatenlijst zoals vastgesteld door de gewestelijke vergadering wordt de verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode) mede getekend door de voorzitter van het gewest of als deze zelf geplaatst is op de kandidatenlijst door zijn plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de voorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door de secretaris van het gewest bewaard.

Artikel 6.9. De lijstverbinding

De gewestelijke vergadering stelt vast of en met welke andere partij(en) een lijstverbinding aangegaan zal worden.

Artikel 6.10. De positie van de lijsttrekker

1. De lijsttrekker heeft het recht het gewestelijk bestuur over het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerp-kandidatenlijst te adviseren voordat de besluitvorming hierover in het bestuur plaats vindt.
2. De lijsttrekker heeft het recht in de vergadering(en) waarin het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst worden vastgesteld, zijn visie hierop kenbaar te maken voorafgaande aan de stemmingen hierover.

Artikel 6.11. De vorming van het college van Gedeputeerde Staten

1. De Statenfractie zorgt dat het gewestelijk bestuur de onderhandelingen goed kan volgen en in staat is om de fractie hierover te adviseren. Een vertegenwoordiger van het gewestelijk bestuur woont de vergaderingen hierover van de fractie bij met raadgevende stem.
2. Een vertegenwoordiger van het gewestelijk bestuur woont de binnen partijverband te voeren selectiegesprekken met kandidaten voor de positie van gedeputeerde bij met raadgevende stem. Deze vertegenwoordiger voorziet de gewestelijke vergadering tijdig van informatie.
3. Een kandidaat-gedeputeerde wordt alleen voorgedragen door de fractie, indien hij een verklaring heeft ondertekend als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode). Een dergelijke verklaring wordt mede getekend door de voorzitter van de fractie of als deze zelf kandidaat is voor de positie van gedeputeerde voor diens plaatsvervanger. Afschrift van deze

door de kandidaat en door de fractievoorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door de secretaris van de fractie bewaard.

4. Indien de Statenfractie met (een) andere fractie(s) overeenstemming heeft bereikt over een coalitieakkoord en collegesamenstelling, legt de fractie, alvorens tot ondertekening over te gaan, aan de gewestelijke vergadering verantwoording af over het bereikte onderhandelingsresultaat. Om deel te nemen aan het college van Gedeputeerde Staten dient de gewestelijke vergadering in te stemmen met deelname.
5. In geval van een tussentijdse vacature in een college van Gedeputeerde Staten waarbij de Statenfractie in de gelegenheid is een kandidaat voor te dragen, gelden zoveel mogelijk de bepalingen uit dit reglement inzake de selectie en voordracht van kandidaten voor een dergelijk college.
6. Voor zover het coalitieakkoord afwijkt van het verkiezingsprogramma, treedt het in de plaats van het verkiezingsprogramma, totdat de Statenfractie haar steun aan het coalitieakkoord intrekt. Wanneer het coalitieakkoord niet in een aangelegenheid voorziet, is de fractie gebonden aan het eigen verkiezingsprogramma.

Artikel 6.12. Het functioneren van de Statenfractie en het voeren van voortgangsgesprekken

1. De Statenfractie en de individuele fractieleden bevorderen de verwezenlijking van de doelstellingen van de partij en in het bijzonder van het verkiezingsprogramma in Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten.
2. De Statenfractie kiest uit haar midden een voorzitter en een secretaris.
3. Een vertegenwoordiger van het gewestelijk bestuur heeft het recht alle vergaderingen van de Statenfractie bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
4. De Statenfractie en de fractieleden spannen zich in om zo goed mogelijke contacten te onderhouden met de geledingen, de leden en de kiezers van de partij. De fractie legt minimaal één keer per jaar verantwoording af aan de gewestelijke vergadering over het door de fractie gevoerde beleid en de activiteiten.
5. De gewestelijke vergadering kan de fractie en de fractieleden vragen verantwoording af te leggen over de activiteiten en de ingenomen standpunten. Andersom heeft de fractie het recht dat uit eigen beweging te doen.
6. Een gedeputeerde heeft het recht de vergadering te informeren over het gevoerde en te voeren beleid en de vergadering heeft het recht daarover informatie aan de gedeputeerde te vragen. Het bestuur draagt er zorg voor dat de gedeputeerden die door de Statenfractie of een door de partij erkende gemeenschappelijke fractie zijn voorgedragen en de leden van de Statenfractie worden uitgenodigd voor het bijwonen van gewestelijke vergaderingen.
7. Het gewestelijk bestuur is gehouden jaarlijks voortgangsgesprekken te (doen) voeren met de fractieleden en de gedeputeerden. Het bestuur kan besluiten deze gesprekken te laten voeren door een delegatie uit het bestuur of door een adviescommissie waarvan al dan niet leden van het bestuur deel uitmaken. Deze gesprekken betreffen het functioneren en de ontwikkeling van de betreffende volksvertegenwoordiger of bestuurder. Bij gesprekken die gevoerd worden in de aanloop naar een nieuwe kandidaatstelling voor de provinciale verkiezingen waarbij betrokkene

overweegt kandidaat te zijn, kan het gewestelijk bestuur of de commissie die namens het bestuur het gesprek voert, een indicatie geven van de steun die de betrokkene hierbij kan verwachten.

8. De fractievoorzitter verschaft inlichtingen aan het gewestelijk bestuur of de commissie die de voortgangsgesprekken voert over het functioneren van de leden van de fractie en van de gedeputeerden ten behoeve van het voeren van de voortgangsgesprekken. De fractievoorzitter kan aan de gesprekken deelnemen.
9. Voordat de verslagen op schrift definitief worden vastgelegd, wordt het betrokken fractielid of de betrokken gedeputeerde in de gelegenheid gesteld commentaar op de tekst te geven. Voor zover dit niet leidt tot wijziging van de tekst, wordt het commentaar aan het verslag gehecht.
10. De verslagen van de voortgangsgesprekken, evenals eventueel daarmee verbonden commentaar van degene met wie is gesproken, worden vertrouwelijk ter beschikking gesteld aan het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie ter voorbereiding van de ontwerp kandidatenlijst.

Artikel 6.13. Slotbepalingen

1. In geval van samenwerkingsverbanden als bedoeld in artikel 6.1. lid 2, wordt zoveel mogelijk volgens de strekking van dit reglement gehandeld.
2. Voor zover zich concrete situaties voordoen die niet voorzien zijn in dit reglement, wordt zoveel mogelijk naar de geest van dit reglement gehandeld. Bij onduidelijkheden daarover beslist het partijbestuur.

Deel 7. Deelname aan het waterschapsbestuur

Artikel 7.1. De waterschapsfractie

1. De leden van het waterschapsbestuur die in een waterschap op één gezamenlijke lijst onder de naam Partij van de Arbeid zijn verkozen vormen de waterschapsfractie van de partij.
2. Indien de gewestelijke vergadering dat heeft goedgekeurd, vormen de vertegenwoordigers van de partij in het waterschapsbestuur één fractie met de vertegenwoordigers van één of meer andere partijen of zijn onderdeel van een fractie van een groepering in het waterschapsbestuur waarin de partij deelneemt.

Artikel 7.2. De taken van het gewestelijk bestuur bij de deelname aan het waterschapsbestuur

1. De taken van het gewestelijk bestuur zijn:
  - a. het werven van potentiële kandidaten voor een positie in het waterschapsbestuur;
  - b. het organiseren van de kandidaatstelling voor het waterschapsbestuur en het zorg dragen voor de activiteiten die daarbij moeten plaatsvinden;
  - c. indien de gewestelijke vergadering gekozen heeft voor het houden van een ledenraadpleging over het lijsttrekkerschap, dient een lijst opgesteld te worden van geschikte personen uit de kandidaten die voldoende handtekeningen kunnen overleggen;
  - d. het toetsen van kandidaten aan de vooraf in de profielschets geformuleerde eisen;
  - e. het opstellen, toelichten en verdedigen van de ontwerp kandidatenlijst;
  - f. het voorbereiden van een ontwerpverkiezingsprogramma;
  - g. het voeren van voortgangsgesprekken met en beoordelen van (de leden van) de zittende fractie.
2. Het gewestelijk bestuur kan zich bij de uitvoering van de in lid 1 genoemde taken, zoals het voorbereiden en vaststellen van de ontwerp kandidatenlijst, laten bijstaan door een commissie, waarbij de verantwoordelijkheid van het bestuur voor die taak onverlet blijft.
3. De gewestelijke vergadering kan besluiten om het voorbereiden en vaststellen van een ontwerp kandidatenlijst, zoals vermeld in lid 1, sub d en e, in handen te geven van een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. De gewestelijke vergadering kan besluiten ook andere taken in handen te leggen van een commissie die wordt ingesteld door de gewestelijke vergadering.
4. Indien een gewest twee of meer waterschappen omvat, beslist de gewestelijke vergadering of en voor welke taken de voorbereidingen voor de waterschapsverkiezingen worden overgelaten aan een vergadering waarin voor elk waterschap alleen de afdelingen die liggen in dat waterschap, deelnemen.

Artikel 7.3. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

1. Het partijbestuur stelt ten behoeve van de waterschapsverkiezingen een schema van voorbereiding op, dat uiterlijk 18 maanden vóór de verkiezingen wordt gepubliceerd. Het gewestelijk bestuur neemt dit schema bij zijn werkzaamheden in acht. Dit schema vermeldt in elk geval de uiterste datum waarop onder verantwoordelijkheid van het gewestelijk bestuur na overleg met de waterschapsfractie een profielschets wordt opgesteld en gepubliceerd en de uiterste datum waarop leden bij het gewestelijk bestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief kunnen indienen.
2. Uiterlijk 15 maanden voor de datum van de waterschapsverkiezingen stelt de gewestelijke vergadering vast of deelgenomen wordt aan deze verkiezingen en op welke wijze. Indien een

gewest twee of meer waterschappen omvat, wordt tevens besloten of alle activiteiten in de voorbereiding naar de waterschapsverkiezingen worden verricht voor een ongedeelde gewest of dat het gewest voor één of meer van de activiteiten wordt opgedeeld in regio's die overeenkomen met het gebied van een waterschap. Indien tot het laatste wordt besloten dan dienen de daartoe aangewezen activiteiten te worden behartigd door vergaderingen in een aangepaste samenstelling, zo veel mogelijk conform de bepalingen van dit reglement en onder coördinatie van het gewestelijk bestuur.

3. Indien wordt besloten aan de verkiezingen deel te nemen stelt de gewestelijke vergadering uiterlijk 14 maanden voor de datum van de waterschapsverkiezingen een draaiboek vast voor de voorbereidingen van deze verkiezingen. Daaronder vallen in elk geval de werkwijze bij het opstellen van het ontwerpverkiezingsprogramma, de profielschets en de ontwerp kandidatenlijst.
4. In de vergadering bedoeld in lid 3 wordt tevens vastgesteld of de lijsttrekker wordt aangewezen op een eerder moment dan dat de kandidatenlijst wordt vastgesteld.
5. Indien de gewestelijke vergadering besluit tot een eerdere aanwijzing van de lijsttrekker, kan ervoor worden gekozen voor de vervulling van de positie van lijsttrekker een ledenraadpleging te houden. Als een dergelijke beslissing niet op dat moment wordt genomen, kan niet op een later moment alsnog besloten worden om een ledenraadpleging hierover te houden.
6. Indien de gewestelijke vergadering conform lid 4 heeft besloten de lijsttrekker voorafgaand aan het vaststellen van de kandidatenlijst aan te wijzen, maar geen ledenraadpleging te houden conform lid 5, wordt de lijsttrekker door de gewestelijke vergadering gekozen. Een dergelijke verkiezing dient plaats te vinden voordat de ontwerp kandidatenlijst en het ontwerpverkiezingsprogramma worden gepresenteerd. Voor deze vergadering waarin de lijsttrekker wordt aangewezen, gelden de zelfde regels als bij een vergadering waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld.
7. Indien op grond van lid 6 de lijsttrekker vooraf wordt gekozen, dienen de leden die zich kandideren voor een plaats op de kandidatenlijst in de gelegenheid te worden gesteld aan te geven of zij beschikbaar zijn voor de positie van lijsttrekker. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie kan daarnaast kandidaten verzoeken beschikbaar te zijn voor de functie van lijsttrekker. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie kan aan de vergadering een aanbeveling doen uit de kandidaten die te kennen hebben gegeven beschikbaar te zijn voor de positie van lijsttrekker.
8. Indien de vergadering als bedoeld in lid 3 heeft besloten een ledenraadpleging te houden over de positie van de lijsttrekker, kan tevens worden besloten de procedure conform lid 6 te volgen in het geval dat deze ledenraadpleging niet gehouden kan worden, omdat er geen of slechts één kandidaat voldeed aan de vereisten om deel te nemen aan een ledenraadpleging, dan wel indien de ledenraadpleging ongeldig wordt verklaard.
9. In de vergadering als bedoeld in lid 3 wordt tevens besloten of de ontwerp kandidatenlijst wordt opgesteld door het gewestelijk bestuur of door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Indien voor de werkzaamheden inzake de kandidaatstelling het gewestelijk bestuur minder dan 3 leden telt, wordt een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie ingesteld. Leden van het gewestelijk bestuur kunnen lid zijn van de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Ook wordt vastgesteld op welke wijze de fractie geadviseerd wordt inzake de keuze van de kandidaat-dagelijks bestuurder(s) van het waterschap en of daar een aparte selectiecommissie voor zal worden ingesteld.

10. Indien het gewestelijk bestuur de ontwerp kandidatenlijst opstelt, nemen bestuursleden die kandidaat zijn of voornemen kandidaat te zijn, dan wel nauwe betrekkingen onderhouden met beschikbare kandidaten, tot aan de vaststelling van de kandidatenlijst geen deel aan de beraadslagingen en andere activiteiten inzake de opstelling van de ontwerp kandidatenlijst.
11. Indien tot de instelling van een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is besloten, worden de leden daarvan benoemd door de gewestelijke vergadering. Deze commissie stelt de conceptprofiel schets en de ontwerp kandidatenlijst op en legt deze rechtstreeks voor aan en verdedigt deze op de gewestelijke vergadering. Het gewestelijk bestuur heeft in dat geval een facilitaire taak.
12. Indien een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de ontwerp kandidatenlijst opstelt, kunnen leden die voornemens zijn kandidaat te zijn, dan wel nauwe betrekkingen onderhouden met beschikbare kandidaten, geen deel uitmaken van een dergelijke commissie. De leden van de zittende waterschapsfractie kunnen geen deel uitmaken van een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
13. Het gewestelijk bestuur kan zich door een adviescommissie laten bijstaan. De bepalingen voor het gewestelijk bestuur inzake het opstellen van de ontwerp kandidatenlijst zijn gelijkelijk van toepassing voor de werkzaamheden en de samenstelling van een dergelijke adviescommissie. Leden van de zittende waterschapsfractie kunnen geen deel uitmaken van deze adviescommissie. Ook indien het gewestelijk bestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, stelt het gewestelijk bestuur de ontwerp kandidatenlijst vast en legt deze aan de gewestelijke vergadering voor.
14. De gewestelijke vergadering besluit over samenwerking met andere partijen. Indien besloten wordt om samen met een andere partij een kandidatenlijst op te stellen, worden alle werkzaamheden zoveel mogelijk op dezelfde wijze georganiseerd als in het geval dat de partij zelfstandig een kandidatenlijst zou indienen.
15. Het gewestelijk bestuur draagt tot de dag van de verkiezingen zorg voor de eventuele afstemming met andere partijen, zoals besprekingen over een lijstverbinding, samenwerking in de campagne of de vorming van een gezamenlijke fractie.
16. Indien een gewest twee of meer waterschappen omvat:
  - a. kan de gewestelijke vergadering bij de instelling van een onafhankelijke commissie besluiten om voor de verkiezingen van elk waterschap afzonderlijk een aparte onafhankelijke commissie in te stellen;
  - b. indien het gewestelijk bestuur de verantwoordelijkheid heeft om de ontwerp kandidatenlijst voor te bereiden en op te stellen, dan kan het zich desgewenst laten bijstaan door adviescommissies per afzonderlijk waterschap;
  - c. kunnen de beslissingen over het wel of niet deelnemen aan de waterschapsverkiezingen, samenwerking met andere partijen e.d. onderling verschillen: dergelijke beslissingen worden derhalve per waterschap genomen.

Artikel 7.4. De besluitvorming over het verkiezingsprogramma

1. Het ontwerpverkiezingsprogramma wordt opgesteld door of onder verantwoordelijkheid van het gewestelijk bestuur.
2. De gewestelijke vergadering stelt uiterlijk 6 weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum het verkiezingsprogramma vast.

3. Het gewestelijk bestuur zendt minstens 2 weken voor de gewestelijke vergadering waarin het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld, het ontwerpverkiezingsprogramma toe aan in het waterschap woonachtige leden. Daarbij wordt bekend gemaakt hoe de leden amendementen kunnen indienen en voor welke datum die beschikbaar moeten zijn.
4. Een lid van een waterschapsfractie is gebonden aan het verkiezingsprogramma dat voor deze verkiezingen is vastgesteld, tenzij hij voordat de ontwerp kandidatenlijst in behandeling wordt genomen door de gewestelijke vergadering schriftelijk een zwaarwegend persoonlijk voorbehoud heeft kenbaar gemaakt ten opzichte van onderdelen van het programma.
5. De in lid 4 bedoelde binding wordt opgeheven, wanneer het afleggen van verantwoording over een afwijking van het verkiezingsprogramma niet leidt tot de terugroeping van het betrokken fractielid.
6. Bij de besluitvorming over de vaststelling van het verkiezingsprogramma worden de bepalingen inzake de vergaderorde en besluitvorming, in het bijzonder de stemming over zaken zoals beschreven in hoofdstuk 1.1 van deel 1 van de reglementen in acht genomen.

Artikel 7.5. Profielschets en kandidaatstelling

1. Alvorens de kandidaatstelling geopend wordt, wordt de profielschets van de toekomstige waterschapsfractie opgesteld en aan de gewestelijke vergadering voorgelegd ter vaststelling. De profielschets bevat een advies betreffende de gewenste samenstelling van de waterschapsfractie en de eisen waaraan de individuele fractieleden moeten voldoen. In de profielschets wordt apart aandacht besteed aan de lijsttrekker, de fractievoorzitter en de dagelijks bestuurder van het waterschap. De profielschets dient beschikbaar te zijn wanneer de kandidaatstelling geopend wordt. De conceptprofielschets wordt opgesteld door het gewestelijk bestuur, na overleg met de waterschapsfractie. In de profielschets wordt in elk geval opgenomen dat bij de samenstelling van de fractie wordt gestreefd naar een gelijke vertegenwoordiging qua sekse en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd, regio en diversiteit.
2. Aan de leden woonachtig in het gewest wordt door het gewestelijk bestuur bekend gemaakt in welke periode en voor welke datum men zich kandidaat kan stellen en op welke wijze dat moet gebeuren. Tevens wordt de vastgestelde profielschets onder de aandacht gebracht.
3. Leden van de partij kunnen zich schriftelijk of per mail aan de secretaris van het gewestelijk bestuur als kandidaat aanmelden. Zij overleggen daarbij een gemotiveerde sollicitatiebrief en andere informatie die bij de aankondiging in lid 2 werd gevraagd.
4. Zodra de secretaris deze aanmelding ontvangt, worden aan het kandiderend lid een bereidverklaring en een verklaring als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen ter ondertekening toegezonden. Pas als de secretaris de bereidverklaring en de in de vorige volzin bedoelde verklaring, ondertekend door de kandidaat, heeft ontvangen voor de datum als vermeld in het in artikel 7.3. lid 3 bedoelde draaiboek, kan het lid tot de procedure worden toegelaten. Aanvullend hierop kan door of namens het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie op elk moment van de kandidaatstellingsprocedure aan een kandidaat een Verklaring Omtrent Gedrag worden gevraagd.
5. Het gewestelijk bestuur kan een lid de toegang tot de kandidaatstellingsprocedure weigeren als dat lid duidelijk niet past in de vastgestelde profielschets dan wel dat te verwachten is dat het toelaten van deze kandidaat de partij ernstige schade zal toebrengen. Dit wordt het lid minstens

5 weken voor de vaststelling van de kandidatenlijst schriftelijk bericht. Hierbij wordt hem de beroepsmogelijkheid meegedeeld.

6. Wanneer een kandidaat niet (meer) wordt toegelaten tot de kandidaatstellingsprocedure, heeft deze het recht om binnen 7 dagen schriftelijk in beroep te gaan bij de beroepscommissie. Het instellen van beroep heeft geen opschortende werking inzake de werkzaamheden ten behoeve van het opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst. De beroepscommissie kan een nadere schriftelijke motivering vragen aan het gewestelijk bestuur of het betrokken lid dan wel hen oproepen om gehoord te worden.
7. De beroepscommissie toetst of het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke commissie in redelijkheid tot zijn besluit heeft kunnen komen. De beroepscommissie doet uitspraak binnen 14 dagen na de ontvangst van het beroepschrift. Deze uitspraak wordt het betrokken lid onverwijld meegedeeld en is niet vatbaar voor hoger beroep. De uitspraak is vertrouwelijk.
8. Indien het beroep gegrond wordt verklaard, wordt de kandidatuur van het betrokken lid direct in de kandidaatstellingsprocedure betrokken. Het lid wordt alsnog op de ontwerp-kandidatenlijst of op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten geplaatst. Indien de ontwerp-kandidatenlijst reeds is gepubliceerd, wordt de aangepaste ontwerp-kandidatenlijst met de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten zo spoedig mogelijk aan de leden gezonden.

Artikel 7.6. De ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker

1. De ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker vindt alleen plaats indien de gewestelijke vergadering bij het vaststellen van de verkiezingsprocedure als bedoeld in artikel 7.3. lid 3 heeft bepaald een ledenraadpleging te houden over de vervulling van de positie van de lijsttrekker. Als niet op dat moment beslist is tot het houden van een ledenraadpleging, kan niet in een later stadium alsnog besloten worden een ledenraadpleging te houden.
2. De ledenraadpleging die bedoeld is om een lijsttrekker aan te wijzen, wordt op een zodanig tijdstip gehouden, dat de uitslag tijdig bekend is om de lijsttrekker in de gelegenheid te stellen om advies uit te brengen voor de vaststelling van het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerp-kandidatenlijst.
3. Kandidaten die zich aanmelden voor een lijsttrekkersverkiezing, dienen daarbij de geldige handtekeningen van minstens 10% van de leden woonachtig in het gebied van het waterschap, voor zo ver dit vereiste aantal de 50 leden niet te boven gaat, te overleggen op de dag die bepaald wordt in het draaiboek als bedoeld in artikel 7.3., lid 3. Deze handtekeningen dienen vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Indien niet minstens twee kandidaten voldoende handtekeningen kunnen overleggen, vervalt de ledenraadpleging.
4. Indien een kandidaat, blijkend uit controle door of namens het bestuur, niet het vereiste aantal geldige handtekening kan overleggen, dient deze binnen een periode van minstens 7 dagen met aanvullende handtekeningen het vereiste aantal vol te maken. Voor deze aanvullende handtekeningen gelden de zelfde eisen als opgenomen in lid 3.
5. Het gewestelijk bestuur kan bij de ledenraadpleging over de verkiezing van de lijsttrekker een advies aan de leden voorleggen met een aanbeveling ten aanzien van de kandidaten voor het lijsttrekkerschap.

6. Het gewestelijk bestuur draagt er zorg voor dat bij de ledenraadpleging de bepalingen inzake de ledenraadpleging in hoofdstuk 1.2. van deel 1 van de reglementen in acht worden genomen.

Artikel 7.7. Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp kandidatenlijst

1. Het gewestelijk bestuur stelt op basis van de profielschets een lijst van kandidaten in volgorde op en plaatst de overige kandidaten op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
2. Indien het gewestelijk bestuur voor deze werkzaamheden een adviescommissie heeft ingesteld conform artikel 7.3. lid 9, dan kunnen bestuursleden hierin zitting nemen. Deze commissie rapporteert aan het gewestelijk bestuur. Het gewestelijk bestuur stelt vervolgens de ontwerp kandidatenlijst vast.
3. Het gewestelijk bestuur hoort de kandidaten en baseert zich verder op de profielschets, de adviezen van de fractievoorzitter en, indien bekend, de lijsttrekker. Daarnaast worden de uitkomsten van de gevoerde voortgangsgesprekken en de ervaringen van het gewestelijk bestuur in de oordeelsvorming betrokken. Bij het horen van de kandidaten worden de door de kandidaat ondertekende verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen en de inhoud van de erecode besproken. Daarvan wordt aantekening gemaakt op de door de kandidaat ondertekende verklaring, waarbij deze aantekening wordt ondertekend door de voorzitter van het bestuur of, indien daarvan sprake is, van de adviescommissie kandidaatstelling of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
4. Mocht het gewestelijk bestuur van mening zijn dat de aanmelding van kandidaten ontoereikend is, dan kan het bestuur uit eigen beweging actief zoeken naar geschikte kandidaten en deze aan de lijst toevoegen. Dergelijke kandidaten kunnen pas deel uitmaken van de procedure als zij voldoen aan het gestelde in artikel 7.5. lid 4.
5. Een kandidaat kan zich te allen tijde terugtrekken, tot aan het moment dat hem door de vergadering een plaats is toegewezen op de kandidatenlijst.
6. De schriftelijke toelichting op de kandidaten kan door het gewestelijk bestuur beperkt worden tot de kandidaten op de ontwerp kandidatenlijst.
7. Het gewestelijk bestuur deelt voor het publiceren van de ontwerp kandidatenlijst de kandidaat diens voorziene plaats op de lijst mee.
8. Het gewestelijk bestuur kan na de mededeling aan de kandidaten over hun plaats op de ontwerp kandidatenlijst de ontwerp kandidatenlijst bijstellen of aanvullen tot het moment van publicatie.

Artikel 7.8. De besluitvorming over de ontwerp kandidatenlijst

1. De gewestelijke vergadering stelt uiterlijk 6 weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum de kandidatenlijst vast uit de leden die vermeld zijn op de ontwerp kandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
2. Het gewestelijk bestuur zendt minstens 2 weken voor de gewestelijke vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld, de ontwerp kandidatenlijst toe aan de in het waterschap woonachtige leden. De reeds eerder vastgestelde profielschets wordt bij de ontwerp kandidatenlijst gevoegd.

3. De gewestelijke vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld is openbaar, maar kan door de vergadering besloten worden verklaard.
4. De gewestelijke vergadering kan de behandeling van de ontwerp-kandidatenlijst niet eerder starten dan nadat het verkiezingsprogramma is vastgesteld.
5. De voorbehouden die kandidaten bij het verkiezingsprogramma hebben gemaakt, worden voor de behandeling van de ontwerp-kandidatenlijst bekend gemaakt.
6. De gewestelijke vergadering waarin de kandidatenlijst wordt vastgesteld, wordt voorgezeten door de voorzitter van het gewest. Deze kan zich door een ander laten vervangen.
7. Vóór het vaststellen van de kandidatenlijst wordt aan de deelnemers aan de vergadering door middel van een algemene beschouwing de gelegenheid gegeven om de werkwijze van het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke commissie bij het voorbereiden en vaststellen van de ontwerp-kandidatenlijst te bespreken, alsmede om algemene zaken betreffende de ontwerp-kandidatenlijst te bespreken zonder dat daarbij geduid wordt op individuele kandidaten.
8. Bij het vaststellen van de volgorde van de kandidatenlijst worden de bepalingen van hoofdstuk 1.1 van deel 1 van de reglementen in acht genomen, in het bijzonder die van artikel 1.12.
9. De toelichting op de werkwijze van het gewestelijk bestuur en de motivering van de volgorde op de ontwerp-kandidatenlijst gebeurt door het gewestelijk bestuur.
10. De gewestelijke vergadering kan al dan niet op advies van het gewestelijk bestuur haar zienswijze geven over de geschiktheid van kandidaten voor het fractievoorzitterschap of als dagelijks bestuurder. Deze zienswijze is een zwaarwegend advies aan de fractie. De waterschapsfractie kiest de fractievoorzitter en beslist over de voordracht van de dagelijks bestuurder(s), maar zal zich bij afwijking van de zienswijze van de gewestelijke vergadering daarover verantwoorden aan de gewestelijke vergadering.
11. Indien een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is ingesteld, neemt deze commissie de taken over die in dit artikel (behoudens lid 13) en artikel 7.7. zijn opgedragen aan het gewestelijk bestuur.
12. Indien de begrenzing van het waterschap niet samenvalt met die van het gewest, dan treedt in de plaats van de gewestelijke vergadering een vergadering van de leden van alle afdelingen die liggen in het gebied van het waterschap, ook als dat waterschap ligt in het gebied van twee of meer gewesten.
13. Het gewestelijk bestuur draagt zorg voor publicatie van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst en voor inschrijving bij het hoofdstembureau.
14. Van alle kandidaten die geplaatst zijn op de kandidatenlijst zoals vastgesteld door de gewestelijke vergadering wordt de verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode) mede getekend door de voorzitter van het gewest en als deze zelf geplaatst is op de kandidatenlijst door zijn plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de voorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door de secretaris van het gewest bewaard.

Artikel 7.9. De lijstverbinding

De gewestelijke vergadering stelt vast of en met welke andere partij(en) een lijstverbinding aangegaan zal worden.

Artikel 7.10. De positie van de lijsttrekker

1. De lijsttrekker heeft het recht het gewestelijk bestuur over het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerpkandidatenlijst te adviseren voordat de besluitvorming hierover in het bestuur plaats vindt.
2. De lijsttrekker heeft het recht in de vergadering(en) waarin het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst worden vastgesteld, zijn visie hierop kenbaar te maken voorafgaande aan de stemmingen hierover.

Artikel 7.11. De vorming van het dagelijks bestuur

1. De waterschapsfractie zorgt dat het gewestelijk bestuur de onderhandelingen goed kan volgen en in staat is om de fractie hierover te adviseren. Een vertegenwoordiger van het gewestelijk bestuur woont de vergaderingen van de fractie hierover bij met raadgevende stem.
2. Een vertegenwoordiger van het gewestelijk bestuur woont de binnen partijverband te voeren selectiegesprekken met kandidaten voor een positie in het dagelijks bestuur bij met raadgevende stem. Deze vertegenwoordiger voorziet de gewestelijke vergadering tijdig van informatie.
3. Een kandidaat voor het dagelijks bestuur wordt alleen voorgedragen door de fractie, indien hij een verklaring heeft ondertekend als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode). Een dergelijke verklaring wordt mede getekend door de voorzitter van de fractie of als deze zelf kandidaat is voor de positie van dagelijks bestuurder door diens plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de fractievoorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door de secretaris van de fractie bewaard.
4. Indien de waterschapsfractie met (een) andere fractie(s) overeenstemming heeft bereikt over een coalitieakkoord en de samenstelling van het dagelijks bestuur, legt zij, alvorens tot ondertekening over te gaan, aan de gewestelijke vergadering verantwoording af over het bereikte onderhandelingsresultaat. Om deel te nemen aan het dagelijks bestuur van het waterschap dient de gewestelijke vergadering in te stemmen met deelname. De gewestelijke vergadering kan dit oordeel overlaten aan het gewestelijk bestuur.
5. In geval van een tussentijdse vacature in het dagelijks bestuurder van het waterschap waarbij de waterschapsfractie in de gelegenheid is een kandidaat voor te dragen, gelden zoveel mogelijk de bepalingen uit dit reglement inzake de selectie en voordracht van kandidaten voor het dagelijks bestuur.
6. Voor zover het coalitieakkoord afwijkt van het verkiezingsprogramma, treedt het in de plaats van het verkiezingsprogramma, totdat de waterschapsfractie haar steun aan het coalitieakkoord intrekt. Wanneer het coalitieakkoord niet in een aangelegenheid voorziet, is de fractie gebonden aan het eigen verkiezingsprogramma.

Artikel 7.12. Het functioneren van de waterschapsfractie en het voeren van voortgangsgesprekken

1. De waterschapsfractie en de individuele leden daarvan bevorderen de verwezenlijking van de doelstellingen van de partij en in het bijzonder van het verkiezingsprogramma in het waterschapsbestuur.
2. De waterschapsfractie kiest uit haar midden een voorzitter en een secretaris.
3. Een vertegenwoordiger van het gewestelijk bestuur heeft het recht alle vergaderingen van de waterschapsfractie bij te wonen. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
4. De waterschapsfractie en de fractieleden spannen zich in om zo goed mogelijke contacten te onderhouden met de geledingen, de leden en de kiezers van de partij. De waterschapsfractie legt minimaal één keer per jaar verantwoording af aan de gewestelijke vergadering over het door de fractie gevoerde beleid en de activiteiten.
5. De gewestelijke vergadering kan de fractie en haar leden vragen verantwoording af te leggen over de activiteiten en de ingenomen standpunten. Andersom heeft de fractie het recht dat uit eigen beweging te doen.
6. Het bestuur draagt er zorg voor dat de leden van de waterschapsfractie of de leden van de partij die deel uitmaken van een door de partij erkende gemeenschappelijke fractie worden uitgenodigd voor het bijwonen van gewestelijke vergaderingen.
7. Het gewestelijk bestuur is gehouden jaarlijks voortgangsgesprekken te (doen) voeren met de leden van de waterschapsfractie. Het bestuur kan besluiten deze gesprekken te laten voeren door een delegatie uit het bestuur of door een adviescommissie waarvan al dan niet leden van het bestuur deel uitmaken. Deze gesprekken betreffen het functioneren en de ontwikkeling van de betreffende fractieleden. Bij gesprekken die gevoerd worden in de aanloop naar een nieuwe kandidaatstelling bij de waterschapsverkiezingen waarbij betrokkene overweegt kandidaat te zijn, kan het gewestelijk bestuur of de commissie die namens het bestuur het gesprek voert, een indicatie geven van de steun die de betrokkene hierbij kan verwachten.
8. De fractievoorzitter verschaft inlichtingen aan het gewestelijk bestuur of de commissie die de voortgangsgesprekken voert over het functioneren van de leden van de fractie van het waterschap ten behoeve van het voeren van de voortgangsgesprekken. De fractievoorzitter kan aan de gesprekken deelnemen.
9. Voordat de verslagen op schrift definitief worden vastgelegd, wordt het betrokken fractielid in de gelegenheid gesteld commentaar op de tekst te geven. Voor zover dit niet leidt tot wijziging van de tekst, wordt het commentaar aan het verslag gehecht.
10. De verslagen van de voortgangsgesprekken, evenals eventueel daarmee verbonden commentaar van degene met wie is gesproken, worden vertrouwelijk ter beschikking gesteld aan het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie ter voorbereiding van de ontwerpandidatenlijst.

Artikel 7.13. Waterschappen die in twee of meer gewesten liggen

1. Indien een waterschap ligt in twee of meer gewesten, dan is het gewestelijk bestuur leidend van het gewest waarbinnen de hoofdzetel van het waterschap ligt.

2. Het gewestelijk bestuur dat leidend is conform lid 1, draagt er zorg voor dat de andere betrokken gewesten aangesloten zijn en blijven bij het voorbereiden van verkiezingen voor het waterschap, de vorming van het dagelijks bestuur en het volgen van de fractie.
3. Indien tussen gewesten geen overeenstemming is over de wijze waarop aangelegenheden met betrekking tot de waterschapsverkiezingen, de waterschapsfractie of de politiek rond een waterschap zijn geregeld of zich ontwikkelen, dan kan elk betrokken gewestelijk bestuur of de waterschapsfractie een beroep doen op het partijbestuur om te bemiddelen of maatregelen te nemen.

Artikel 7.14. Slotbepalingen

1. In geval van samenwerkingsverbanden als bedoeld in artikel 7.1. lid 2, wordt zoveel mogelijk volgens de strekking van dit reglement gehandeld.
2. Voor zover zich concrete situaties voordoen die niet voorzien zijn in dit reglement, wordt zoveel mogelijk naar de geest van dit reglement gehandeld. Bij onduidelijkheden daarover beslist het partijbestuur.

Deel 8. Deelname aan de Tweede Kamer

Artikel 8.1. De Tweede Kamerfractie

De leden van de Tweede Kamer die verkozen zijn op één gezamenlijke lijst onder de naam Partij van de Arbeid vormen de Tweede Kamerfractie van de partij.

Artikel 8.2. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

1. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor het geheel van activiteiten om deel te nemen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer, zoals de kandidaatstellingsprocedure, het voorbereiden van een verkiezingsprogramma en het voeren van campagne.
2. Het partijbestuur stelt een planningsschema op voor het geheel van activiteiten in de aanloop naar de verkiezingen van de Tweede Kamer met de daarbij geldende termijnen en tijdstippen en publiceert dit uiterlijk 18 maanden voor de vaststelling van de kandidatenlijst door het congres.
3. Het in lid 2 bedoelde schema bevat in ieder geval de uiterste data waarop:
  - a. de profielschets moet zijn opgesteld en gepubliceerd;
  - b. de keuze is gemaakt wie belast is met het voorbereiden en opstellen van een ontwerp-kandidatenlijst;
  - c. de leden bij het bestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief kunnen indienen voor de functie van Kamerlid en lijsttrekker;
  - d. het congres het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst vaststelt, met dien verstande dat de vaststelling van het verkiezingsprogramma moet plaatsvinden voor de vaststelling van de kandidatenlijst.
4. Het partijbestuur neemt bij alle werkzaamheden betreffende de kandidaatstellingsprocedure de data in het onder lid 2 bedoelde planningsschema in acht.
5. In geval van vervroegde verkiezingen mag van de gestelde termijnen worden afgeweken, maar wordt wel de procedure gevolgd als bedoeld in lid 3.

Artikel 8.3. De voorbereiding van het verkiezingsprogramma

1. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het ontwerpverkiezingsprogramma.
2. Het partijbestuur kan zich bij het opstellen van het ontwerpverkiezingsprogramma laten bijstaan door een commissie die door het partijbestuur wordt samengesteld.
3. Het congres stelt het verkiezingsprogramma vast.

Artikel 8.4. Het profiel van (de leden van) de Tweede Kamerfractie en de lijsttrekker

1. Het partijbestuur stelt ten behoeve van de verkiezingen, na overleg met de Tweede Kamerfractie, een profielschets op voor de Verenigingsraad die deze vaststelt. Deze profielschets wordt gepubliceerd uiterlijk op de datum die is opgenomen in het artikel 8.2. lid 2 genoemde planningsschema.

2. De profielschets bevat een advies over de gewenste samenstelling van de Tweede Kamerfractie en de eisen waaraan de afzonderlijke leden moeten voldoen. In deze profielschets wordt apart aandacht besteed aan de eisen die worden gesteld aan de fractievoorzitter en de lijsttrekker.
3. Bij de samenstelling van de fractie wordt – overeenkomstig deel 1, artikel 1.34. van de reglementen – gestreefd naar een gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd, regio en diversiteit.

Artikel 8.5. De voorbereiding en opstelling van een ontwerp kandidatenlijst

1. De ontwerp kandidatenlijst wordt opgesteld en voorbereid door het partijbestuur. Indien het congres daartoe besluit, kan in plaats van het partijbestuur een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie optreden voor het opstellen en voorbereiden van de ontwerp kandidatenlijst. Een dergelijke kandidaatstellingscommissie wordt samengesteld door het congres, en rapporteert het resultaat rechtstreeks aan het congres. Deze commissie treedt voor het voorbereiden, vaststellen van de ontwerp kandidatenlijst en het verdedigen daarvan tegenover het congres, in de plaats van het partijbestuur, zoals in navolgende artikelen is neergelegd. Het partijbestuur heeft in dat geval een facilitaire taak.
2. In een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie zoals bedoeld in lid 1 kunnen leden van het partijbestuur gekozen worden.

Artikel 8.6. Taken en werkwijze partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerp kandidatenlijst

1. Indien het partijbestuur de ontwerp kandidatenlijst opstelt heeft zij tot taak:
  - a. het opsporen en werven van potentiële kandidaten;
  - b. het toetsen van de geschiktheid van kandidaten voor het lijsttrekkerschap aan de in de profielschets geformuleerde en vastgestelde eisen waaraan de lijsttrekker moet voldoen;
  - c. het opstellen van een lijst van geschikte personen voor het lijsttrekkerschap uit de kandidaten die in aanmerking wensen te komen en voldoen aan de vereisten van ondersteuning van hun kandidatuur;
  - d. het toetsen van kandidaten aan vooraf geformuleerde kwaliteitseisen voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer en aan de profielschets;
  - e. het opstellen, toelichten en verdedigen van de ontwerp kandidatenlijst.
2. De leden van het partijbestuur die kandidaat zijn of die nauwe betrekking onderhouden met beschikbare kandidaten mogen niet deelnemen aan de beraadslaging of besluitvorming met betrekking tot de kandidaatstelling.
3. Het partijbestuur kan zich bij de onder lid 1 genoemde werkzaamheden laten bijstaan door een adviescommissie. Het partijbestuur kan leden van het bestuur benoemen in deze adviescommissie. Deze commissie regelt haar taken en werkzaamheden in overleg met het partijbestuur. Ook voor de leden van deze commissie geldt dat leden die kandidaat zijn of nauwe betrekking onderhouden met beschikbare kandidaten niet mogen deelnemen aan de beraadslaging of besluitvorming met betrekking tot de kandidaatstelling.

Artikel 8.7. Ledenraadpleging over de lijsttrekker

1. Om een lijsttrekker aan te wijzen houdt het partijbestuur een ledenraadpleging. Deze ledenraadpleging wordt op een zodanig tijdstip gehouden, dat de uitslag bekend is voordat het

ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerp kandidatenlijst worden vastgesteld door het partijbestuur.

2. Om kandidaat-lijsttrekker te zijn, dient men voor de datum die is opgenomen in het in artikel 8.2 lid 2 genoemde planningsschema minstens 100 geldige handtekeningen van leden van de partij die de kandidatuur ondersteunen te overleggen. Deze handtekeningen dienen vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren in de ledenadministratie, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Overigens zijn de bepalingen in artikel 8.9. zo veel mogelijk van toepassing.
3. Indien een kandidaat, blijkend uit controle door of namens het bestuur, niet het vereiste aantal geldige handtekening heeft overgelegd, dient deze binnen een periode van minstens 7 dagen met aanvullende handtekeningen het vereiste aantal vol te maken. Voor deze aanvullende handtekeningen gelden de zelfde eisen als opgenomen in lid 2.
4. Kandidaat-lijsttrekkers zijn de leden die op de functie van lijsttrekker hebben gesolliciteerd en door het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie als voldoende geschikt zijn beoordeeld aan de hand van het lijsttrekkersprofiel, zonder dat daarbij acht wordt geslagen op de opvattingen van de kandidaat over de politieke en organisatorische koers en het programma van de partij. Indien het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de kandidatuur van een lid afwijst op grond van het gestelde in de eerste volzin, is artikel 8.9. lid 4 tot en met 8 van overeenkomstige toepassing.
5. De ledenraadpleging kan alleen doorgang vinden indien minstens twee kandidaten beschikbaar zijn die voldoende geschikt zijn en voldoende ondersteund zijn. Het partijbestuur kan een voorkeur voor één van de kandidaten uitspreken.
6. De ledenraadpleging verloopt overeenkomstig het bepaalde in de reglementen, deel 1, artikel 1.15., 1.17. en 1.18.
7. De ledenraadpleging heeft geen betekenis als het aantal geldig uitgebrachte stemmen minder is dan 15% van het aantal leden dat aan de ledenraadpleging kon deelnemen.
8. Degene die op grond van de ledenraadpleging de meerderheid van de stemmen heeft gehaald overeenkomstig de wijze van verkiezen als bedoeld in deel 1, artikel 1.10. lid 2 en 3 van de reglementen, is de lijsttrekker. De lijsttrekker wordt door het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingcommissie geplaatst op de eerste plaats van de ontwerp kandidatenlijst
9. Indien de ledenraadpleging geen doorgang kan vinden, omdat er geen of slechts één kandidaat is, of als de ledenraadpleging niet geldig is, kan het partijbestuur een kandidaat aanwijzen die tot aan het congres dat de kandidatenlijst vaststelt de positie inneemt van lijsttrekker.
10. Indien de verkiezing van de politiek leider aan de orde is zonder dat dit gebeurt op het moment dat de lijsttrekker moet worden gekozen, gelden zo veel mogelijk de bepalingen die gelden voor het kiezen van de lijsttrekker. In dat geval kunnen alleen die leden zich kandideren die na verkiezing kunnen voldoen aan de eisen die gesteld worden in artikel 13 lid 2 van de statuten.

Artikel 8.8. Bevoegdheden van de lijsttrekker

1. De lijsttrekker is bevoegd het partijbestuur te adviseren over het ontwerpverkiezingsprogramma en de samenstelling van de ontwerp kandidatenlijst voordat deze worden vastgesteld.

2. De lijsttrekker heeft het recht om tijdens het congres over het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst, voorafgaand aan de stemmingen, zijn visie kenbaar te maken over een onderwerp van het programma of een kandidaat van de lijst.

Artikel 8.9. De kandidaatstellingsprocedure

1. Voor de datum die is opgenomen in het planningsschema, genoemd in artikel 8.2. lid 2, kunnen leden bij het partijbestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief indienen, vergezeld van de informatie die het partijbestuur verder van hen verlangt. Deze leden dienen hun kandidatuur te ondersteunen door minstens 100 handtekeningen te overleggen. Deze leden gelden vanaf dat moment als kandidaat.
2. De handtekeningen ter ondersteuning van een kandidaat dienen te worden gezet door leden van de partij en vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden in de ledenadministratie te identificeren, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Een kandidaat mag ook de handtekening van zichzelf benutten. Het partijbestuur kan beslissen dat deze handtekeningen geplaatst dienen te worden op door het partijbestuur vastgestelde formulieren. Indien na inlevering blijkt dat het aantal geldige ondersteunende handtekeningen minder bedraagt dan 100, krijgt de kandidaat nog 7 dagen de gelegenheid het ontbrekende aantal aan te vullen.
- 3.. Het partijbestuur stuurt zo spoedig mogelijk na ontvangst van de sollicitatiebrief als bedoeld in lid 1, de formulieren van de interne bereidverklaring en de verklaring als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen aan de kandidaat, waarbij wordt aangegeven voor welke datum deze ondertekend moeten zijn terugontvangen.
Elke kandidaat dient deze formulieren, voorzien van zijn handtekening, terug te zenden aan het partijbestuur. Indien deze formulieren, voorzien van de handtekening van de kandidaat, niet op tijd zijn ontvangen, wordt de kandidaat niet in de verdere procedure betrokken. Aanvullend hierop kan door of namens het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie op elk moment van de kandidaatstellingsprocedure aan een kandidaat een Verklaring Omtrent Gedrag worden gevraagd.

Niet toelaten van kandidaten

4. Het partijbestuur kan besluiten een kandidaat niet verder in de procedure te betrekken, indien een kandidaat duidelijk niet voldoet aan de eisen opgenomen in de profielschets of indien te verwachten is dat deze kandidaat ernstige schade zal berokkenen aan het aanzien van de partij. Een dergelijke beslissing over het niet toelaten van een kandidaat tot de kandidaatstelling dient minstens 5 weken voor de vaststelling van de kandidatenlijst door het congres genomen te worden. Deze beslissing heeft geen opschortende werking voor het opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst en het bekend maken van de ontwerp-kandidatenlijst.
5. De kandidaat op wie een beslissing als bedoeld in lid 4 van toepassing is, wordt daarvan onverwijld schriftelijk op de hoogte gebracht. Daarbij wordt de kandidaat geïnformeerd over de wijze waarop deze een beroep kan indienen bij de beroepscommissie. De kandidaat kan binnen een termijn van 7 dagen na dagtekening van de mededeling als bedoeld in lid 4 bij de beroepscommissie schriftelijk beroep aantekenen tegen de beslissing om hem of haar niet verder te betrekken in de kandidaatstellingsprocedure.
6. De beroepscommissie toetst of het partijbestuur in redelijkheid tot het oordeel kon komen om een kandidaat niet verder te betrekken in de procedure. De beroepscommissie kan de

betrokkene en het partijbestuur in de gelegenheid stellen de beslissing nader schriftelijk of mondeling toe te lichten.

7. De beroepscommissie doet uitspraak binnen een termijn van ten hoogste 14 dagen na dagtekening van het beroepschrift en maakt deze uitspraak onverwijld schriftelijk kenbaar aan de betrokkene en aan het partijbestuur. Deze uitspraak is vertrouwelijk en niet vatbaar voor hoger beroep. Als de beroepscommissie niet tijdig hun standpunten inneemt, is de kandidaat alsnog toegelaten.
8. Indien de beroepscommissie het beroep gegrond verklaart, wordt de kandidatuur van de betrokkene door het partijbestuur terstond in behandeling genomen. De kandidaat wordt vervolgens alsnog op de ontwerp kandidatenlijst of op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten opgenomen. De aldus gewijzigde ontwerp kandidatenlijst wordt bekend gemaakt aan de leden voorafgaand aan het congres.
9. Het partijbestuur draagt er zorg voor dat bij het horen van de kandidaten de door de kandidaat ondertekende verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen en de inhoud van de erecode worden besproken. Daarvan wordt aantekening gemaakt op de door de kandidaat ondertekende verklaring, waarbij deze aantekening wordt ondertekend door de voorzitter van het bestuur of, indien daarvan sprake is, van de adviescommissie kandidaatstelling of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
10. Elk gewestelijk bestuur heeft het recht ten hoogste drie kandidaten voor te dragen uit de beschikbare kandidaten, waarmee in het kader van de voorbereiding van de vaststelling van de ontwerp kandidatenlijst een selectiegesprek wordt gevoerd door of vanwege het partijbestuur.

Opstellen ontwerp kandidatenlijst

11. Het partijbestuur stelt uit de leden die de interne bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben afgegeven een gemotiveerde rangordening op. Deze rangordening vormt de ontwerp kandidatenlijst. Bij de plaatsing op de lijst wordt rekening gehouden met de electorale kracht van de kandidaten, waarover in de toelichting op de ontwerp kandidatenlijst verantwoording wordt afgelegd.
12. Bij kandidaten op de ontwerp kandidatenlijst die al zitting hebben in de Tweede Kamer, vraagt het partijbestuur advies over hun functioneren binnen de regio waaraan zij op grond van artikel 8.12. lid 9 verbonden zijn aan het betreffende gewestelijk bestuur, met in acht neming van de afspraken als bedoeld in artikel 8.12. lid 10. Een gewestelijk bestuur betreft bij dit advies in ieder geval de opvattingen van de afdelingen in die regio.
13. Het partijbestuur draagt er zorg voor dat bij de kandidaten die op de ontwerp kandidatenlijst staan op verkiesbaar geachte plaatsen uit elke provincie er minstens één kandidaat is geplaatst.
14. Het partijbestuur kan, na advies van de Verenigingsraad, besluiten om de laatste plaatsen van de ontwerp kandidatenlijst per kieskring in te vullen met kandidaten met een duidelijke regionale herkenbaarheid in die kieskring. Over de plaatsing van deze kandidaten vraagt het partijbestuur advies aan het gewestelijk bestuur, dat daarover overleg voert met de afdelingen in die kieskring.
15. Het partijbestuur kan bij leden informatie vragen over kandidaten. Indien het partijbestuur referenties wil natrekken over een kandidaat bij niet-leden van de partij, gebeurt dat in overleg met de betrokken kandidaat.

16. In het geval het partijbestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, dan stelt deze commissie een gemotiveerde rangordening op zoals bedoeld in lid 8. Deze rangordening is het advies aan het partijbestuur. Het partijbestuur stelt op basis van deze advieskandidatenlijst de ontwerp-kandidatenlijst vast.
17. Indien het aantal kandidaten niet toereikend is naar het oordeel van het partijbestuur om uit de beschikbare kandidaten op een bevredigende wijze een lijst te vormen die voldoet aan de profielschets, dan kan het partijbestuur actief mogelijke kandidaten uitnodigen om beschikbaar te zijn. Dergelijke kandidaten dienen te voldoen aan de vereisten van lid 3.
18. De leden die de interne bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben ingezonden maar niet op de ontwerp-kandidatenlijst geplaatst zijn, worden opgenomen op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
Indien een kandidaat te kennen geeft niet op de lijst van niet geplaatste kandidaten te willen staan of zich om welke reden ook in enige fase van de procedure terugtrekt, wordt deze niet verder meegenomen in de procedure.
19. Het partijbestuur deelt voor het publiceren van de ontwerp-kandidatenlijst de kandidaat diens voorziene plaats op de ontwerp-kandidatenlijst mee.
20. Het partijbestuur kan na de mededeling aan de kandidaten van hun plaats op de ontwerp-kandidatenlijst de ontwerp-kandidatenlijst bijstellen of aanvullen tot het moment van publicatie.
21. Een kandidaat kan zich terugtrekken tot aan het moment van de vaststelling van de lijst door het congres. Indien de ontwerp-kandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten zijn gepubliceerd, meldt het partijbestuur dit zo spoedig mogelijk aan het congres.
22. Het partijbestuur zendt de ontwerp-kandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten minstens 3 weken voor het congres dat de kandidatenlijst vaststelt aan alle leden.
23. Nadat het congres het verkiezingsprogramma heeft vastgesteld, bestaat de gelegenheid voor kandidaten om ten opzichte van onderdelen van het verkiezingsprogramma schriftelijk een zwaarwegend voorbehoud te maken. Het congres wordt, voordat het de ontwerp-kandidatenlijst in behandeling neemt, op de hoogte gesteld van eventuele voorbehouden.
24. Het congres stelt uiterlijk 6 weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum de kandidatenlijst vast uit de leden, inclusief de lijsttrekker, die vermeld zijn op de ontwerp-kandidatenlijst, dan wel op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
25. Indien het partijbestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, blijft het partijbestuur verantwoordelijk en bepaalt het partijbestuur welke taken en handelingen, zoals weergegeven in de leden 4 tot en met 18, door deze commissie worden uitgevoerd.
26. Van alle kandidaten die geplaatst zijn op de kandidatenlijsten zoals vastgesteld door het congres wordt de verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode) mede getekend door de voorzitter van het partijbestuur of als deze zelf geplaatst is op de kandidatenlijst door zijn plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de voorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door het partijbestuur bewaard.

27. Het partijbestuur vraagt aan de leden op de vastgestelde kandidatenlijst een instemmingverklaring en verzorgt de indiening van de kandidatenlijst met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van de Kieswet.

Onafhankelijke kandidaatstellingscommissie

28. Indien het congres een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie heeft ingesteld, treedt deze commissie in de plaats van het partijbestuur voor de taken en handelingen met betrekking tot het beoordelen van kandidaten en het opstellen en verdedigen van een ontwerp-kandidatenlijst, zoals weergegeven in de leden 4 tot en met 18 en 23.

Artikel 8.10. Het aangaan van een lijstverbinding

Het congres beslist over het aangaan van een lijstverbinding met één of meer andere partijen.

Artikel 8.11. Deelname aan het kabinet

1. Indien de Tweede Kamerfractie met (een) andere fractie(s) overeenstemming heeft bereikt over een regeerakkoord, legt zij - voordat zij tot ondertekening overgaat - verantwoording af jegens het congres over het bereikte onderhandelingsresultaat. Om toe te treden tot een kabinet, dient het congres daarmee in te stemmen.
2. Voor zover het regeerakkoord afwijkt van het verkiezingsprogramma, vormt het in plaats van het verkiezingsprogramma de basis voor het handelen van de betrokken partijleden en partijgeledingen.
3. Een kandidaat minister of staatssecretaris wordt alleen voorgedragen door de fractie, indien hij een verklaring heeft ondertekend als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode). Een dergelijke verklaring wordt mede getekend door de voorzitter van de fractie of als deze zelf kandidaat is voor de positie van minister of staatssecretaris door diens plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de fractievoorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door het partijbestuur bewaard.

Artikel 8.12. Functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

1. De Tweede Kamerfractie en de fractieleden bevorderen de verwezenlijking van de doelstellingen van de partij en in het bijzonder het verkiezingsprogramma, als vermeld in artikel 3, en het regeerakkoord in geval van deelname aan het kabinet.
2. De Tweede Kamerfractie en de fractieleden spannen zich in om zo goed mogelijk contacten te onderhouden met de geledingen, de leden en de kiezers van de partij.
3. Met de fractieleden in de Tweede Kamer en de bewindspersonen die namens de partij in het kabinet zitting hebben, worden jaarlijks voortgangsgesprekken gevoerd door het partijbestuur of, onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur, door een delegatie van het partijbestuur of een daartoe door het partijbestuur aangewezen commissie.
4. De fractievoorzitter kan deelnemen aan de voortgangsgesprekken.
5. De fractievoorzitter verschaft inlichtingen over het functioneren van de leden van de fractie aan het partijbestuur of aan de door het partijbestuur aangewezen delegatie of commissie.

6. Voordat een verslag van een voortgangsgesprek definitief wordt vastgesteld, wordt het betrokken fractielid in de gelegenheid gesteld commentaar op de tekst te geven. Voor zover dit niet leidt tot wijziging van de tekst, wordt het commentaar aan het verslag gehecht.
7. De verslagen van voortgangsgesprekken, evenals het eventueel daarmee verbonden aanvullend commentaar van het lid met wie is gesproken, worden vertrouwelijk ter beschikking gesteld aan het partijbestuur of aan de door het congres ingestelde onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
8. Bij gesprekken die gevoerd worden in de aanloop naar een nieuwe kandidaatstelling voor de Tweede Kamer waarbij het Kamerlid overweegt kandidaat te zijn, kan het partijbestuur of de delegatie of de commissie die namens het bestuur het gesprek voert, een indicatie geven van de steun die hij hierbij kan verwachten.
9. Bij de taakverdeling van de leden van de Tweede Kamerfractie worden zij verbonden aan gewesten of regio's binnen gewesten om de contacten met de partij en de samenleving te onderhouden. Deze toedeling gebeurt zo goed mogelijk in overleg met de gewestelijke besturen.
10. Het gewestelijk bestuur dat verbonden is aan de regio waarop een Tweede Kamerlid zich richt op basis van de toedeling uit lid 9, maakt afspraken met dat Kamerlid over diens inzet in die regio. Het gewestelijk bestuur betreft de afdelingen in die regio bij het maken van die afspraken. De gewestelijke vergadering wordt over deze afspraken geïnformeerd.

Deel 9. Deelname aan de Eerste Kamer

Artikel 9.1. De Eerste Kamerfractie

De leden van de Eerste Kamer die verkozen zijn op één gezamenlijke lijst onder de naam Partij van de Arbeid vormen de Eerste Kamerfractie van de partij.

Artikel 9.2. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

1. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor het geheel van activiteiten om deel te nemen aan de verkiezingen voor de Eerste Kamer, met name voor de kandidaatstellingsprocedure.
2. Het partijbestuur stelt een planningsschema op voor het geheel van activiteiten in de aanloop naar de verkiezingen van de Eerste Kamer met de daarbij geldende termijnen en tijdstippen en publiceert dit uiterlijk 18 maanden voor de vaststelling van de kandidatenlijst door het congres.
3. Het in lid 2 bedoelde schema bevat in ieder geval de uiterste data waarop:
  - a. de profielschets moet zijn opgesteld en gepubliceerd;
  - b. de keuze is gemaakt wie belast is met het voorbereiden en opstellen van een ontwerp-kandidatenlijst;
  - c. de leden bij het bestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief kunnen indienen voor de functie van Kamerlid en lijsttrekker;
  - d. het congres de kandidatenlijst vaststelt.
4. Het partijbestuur neemt bij alle werkzaamheden betreffende de kandidaatstellingsprocedure de data in het onder lid 2 bedoelde planningsschema in acht.
5. In geval van vervroegde verkiezingen mag van de gestelde termijnen worden afgeweken, maar wordt wel de procedure gevolgd als bedoeld in lid 3.

Artikel 9.3. Het profiel van de Eerste Kamerfractie en de lijsttrekker

1. Het partijbestuur stelt ten behoeve van de verkiezingen, na overleg met de Eerste Kamerfractie, een profielschets op voor de Verenigingsraad die deze vaststelt. Deze profielschets wordt gepubliceerd uiterlijk op de datum die is opgenomen in het in artikel 9.2. lid 2 genoemde planningsschema.
2. De profielschets bevat een advies over de gewenste samenstelling van de Eerste Kamerfractie en de eisen waaraan de afzonderlijke leden moeten voldoen. In deze profielschets wordt apart aandacht besteed aan de eisen die worden gesteld aan de fractievoorzitter en de lijsttrekker.
3. Bij de samenstelling van de fractie wordt – overeenkomstig deel 1 van de reglementen, artikel 1.34. – gestreefd naar een gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd, regio en diversiteit.

Artikel 9.4. De voorbereiding en opstelling van een ontwerp-kandidatenlijst

1. De ontwerp-kandidatenlijst wordt opgesteld en voorbereid door het partijbestuur. Indien het congres daartoe besluit, kan in plaats van het partijbestuur een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie optreden voor het opstellen en voorbereiden van de ontwerp-kandidatenlijst. Een dergelijke kandidaatstellingscommissie wordt samengesteld door het congres, en rapporteert het resultaat rechtstreeks aan het congres. Deze commissie treedt voor

het voorbereiden, vaststellen van de ontwerp kandidatenlijst en het verdedigen daarvan tegenover het congres, in de plaats van het partijbestuur, zoals in navolgende artikelen is neergelegd. Het partijbestuur heeft in dat geval een facilitaire taak.

2. In een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie zoals bedoeld in lid 1 kunnen leden van het partijbestuur gekozen worden.

Artikel 9.5. Taken en werkwijze partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerp kandidatenlijst

1. Indien het partijbestuur de ontwerp kandidatenlijst opstelt heeft zij tot taak:
  - a. het opsporen en werven van potentiële kandidaten;
  - b. het toetsen van de geschiktheid van kandidaten voor het lijsttrekkerschap aan de in de profielschets geformuleerde en vastgestelde eisen waaraan de lijsttrekker moet voldoen;
  - c. het opstellen van een lijst van geschikte personen voor het lijsttrekkerschap uit de kandidaten die in aanmerking wensen te komen en voldoen aan de vereisten van ondersteuning van hun kandidatuur;
  - d. het toetsen van kandidaten aan vooraf geformuleerde kwaliteitseisen voor het lidmaatschap van de Eerste Kamer en aan de profielschets van de Eerste Kamerfractie;
  - e. het opstellen, toelichten en verdedigen van de ontwerp kandidatenlijst.
2. De leden van het partijbestuur die kandidaat zijn of die nauwe betrekking onderhouden met beschikbare kandidaten, mogen niet deelnemen aan de beraadslaging of besluitvorming met betrekking tot de kandidaatstelling.
3. Het partijbestuur kan zich bij de onder lid 1 genoemde werkzaamheden laten bijstaan door een adviescommissie. Het partijbestuur kan leden van het bestuur benoemen in deze adviescommissie. Deze commissie regelt haar taken en werkzaamheden in overleg met het partijbestuur. Ook voor de leden van deze commissie geldt dat leden die kandidaat zijn of nauwe betrekking onderhouden met beschikbare kandidaten, niet mogen deelnemen aan de beraadslaging of besluitvorming met betrekking tot de kandidaatstelling.

Artikel 9.6. Ledenraadpleging over de lijsttrekker

1. Om een lijsttrekker aan te wijzen houdt het partijbestuur een ledenraadpleging. Deze ledenraadpleging wordt op een zodanig tijdstip gehouden, dat de uitslag bekend is voordat een ontwerp kandidatenlijst wordt vastgesteld door het partijbestuur.
2. Om kandidaat-lijsttrekker te zijn, dient men voor de datum die is opgenomen in het in artikel 9.2., lid 2 genoemde planningsschema minstens 100 geldige handtekeningen van leden van de partij die de kandidatuur ondersteunen te overleggen. Deze handtekeningen dienen vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren in de ledenadministratie, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Overigens zijn de bepalingen in artikel 9.8. zo veel mogelijk van toepassing.
3. Indien een kandidaat, blijkend uit controle door of namens het bestuur, niet het vereiste aantal geldige handtekening heeft overlegd, dient deze binnen een periode van minstens 7 dagen met aanvullende handtekeningen het vereiste aantal vol te maken. Voor deze aanvullende handtekeningen gelden de zelfde eisen als opgenomen in lid 2.4. Kandidaat-lijsttrekkers zijn de leden die op de functie van lijsttrekker hebben gesolliciteerd en door het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie als voldoende geschikt zijn beoordeeld aan de hand

van het lijsttrekkersprofiel, zonder dat daarbij acht wordt geslagen op de opvattingen van de kandidaat over de politieke en organisatorische koers en het programma van de partij. Indien het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de kandidatuur van een lid afwijst op grond van het gestelde in de eerste volzin, is artikel 9.8. lid 3 tot en met 7 van overeenkomstige toepassing.

5. De ledenraadpleging kan alleen doorgang vinden indien minstens twee kandidaten beschikbaar zijn die voldoende geschikt zijn en voldoende ondersteund zijn. Het partijbestuur kan een voorkeur voor één van de kandidaten uitspreken.
6. De ledenraadpleging verloopt overeenkomstig het bepaalde in de reglementen, deel 1, artikel 1.15., 1.17. en 1.18.
7. De ledenraadpleging heeft geen betekenis als het aantal geldig uitgebrachte stemmen minder is dan 15% van het aantal leden dat aan de ledenraadpleging kon deelnemen.
8. Degene die op grond van de ledenraadpleging de meerderheid van de stemmen heeft gehaald overeenkomstig de wijze van verkiezen als bedoeld in deel 1, artikel 1.10. lid 2 en 3 van de reglementen, is de lijsttrekker. De lijsttrekker wordt door het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingcommissie geplaatst op de eerste plaats van de ontwerp kandidatenlijst.

Artikel 9.7. De bevoegdheden van de lijsttrekker

1. De lijsttrekker is bevoegd het partijbestuur te adviseren over de samenstelling van de ontwerp kandidatenlijst voordat deze wordt vastgesteld.
2. De lijsttrekker heeft het recht om tijdens het congres waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld, voorafgaand aan de stemmingen, zijn visie kenbaar te maken over een kandidaat van de lijst.

Artikel 9.8. De kandidaatstellingsprocedure

1. Voor de datum die is opgenomen in het planningsschema, genoemd in artikel 9.2. lid 2, kunnen leden bij het partijbestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief indienen, vergezeld van de informatie die het partijbestuur verder van hen verlangt. Deze leden dienen hun kandidatuur te ondersteunen door minstens 100 handtekeningen te overleggen. Deze leden gelden vanaf dat moment als kandidaat. Bij het indienen van de sollicitatiebrief bestaat de gelegenheid voor kandidaten om ten opzichte van onderdelen van het op dat moment geldende verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamer schriftelijk een zwaarwegend voorbehoud te maken. Het congres wordt, voordat het de ontwerp kandidatenlijst in behandeling neemt, op de hoogte gesteld van eventuele voorbehouden.
2. De handtekeningen ter ondersteuning van een kandidaat dienen te worden gezet door leden van de partij en vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren in de ledenadministratie, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Een kandidaat mag ook de handtekening van zichzelf benutten. Het partijbestuur kan beslissen dat deze handtekeningen geplaatst dienen te worden op door het partijbestuur vastgestelde formulieren. Indien na inlevering blijkt dat het aantal geldige ondersteunende handtekeningen minder bedraagt dan 100, krijgt de kandidaat nog 7 dagen de gelegenheid het ontbrekende aantal aan te vullen.

3. Het partijbestuur stuurt zo spoedig mogelijk na ontvangst van de sollicitatiebrief als bedoeld in lid 1, de formulieren van de interne bereidverklaring en de verklaring als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen aan de kandidaat, waarbij wordt aangegeven voor welke datum deze ondertekend moeten zijn terugontvangen. Elke kandidaat dient deze formulieren, voorzien van zijn handtekening, terug te zenden aan het partijbestuur. Indien deze formulieren, voorzien van de handtekening van de kandidaat, niet op tijd zijn ontvangen, wordt de kandidaat niet in de verdere procedure betrokken. Aanvullend hierop kan door of namens het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie op elk moment van de kandidaatstellingsprocedure aan een kandidaat een Verklaring Omtrent Gedrag worden gevraagd.

Niet toelaten van kandidaten

4. Het partijbestuur kan besluiten een kandidaat niet verder in de procedure te betrekken, indien een kandidaat duidelijk niet voldoet aan de eisen opgenomen in de profielschets of indien te verwachten is dat deze kandidaat ernstige schade zal berokkenen aan het aanzien van de partij. Een dergelijke beslissing over het niet toelaten van een kandidaat tot de kandidaatstelling dient ten minste vijf weken voor de vaststelling van de kandidatenlijst door het congres genomen te worden. Deze beslissing heeft geen opschortende werking voor het opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst en het bekend maken van de ontwerp-kandidatenlijst.
5. De kandidaat op wie een beslissing als bedoeld in lid 3 van toepassing is, wordt daarvan onverwijld schriftelijk op de hoogte gebracht. Daarbij wordt de kandidaat geïnformeerd over de wijze waarop deze een bezwaar kan indienen bij de beroepscommissie. De kandidaat kan binnen een termijn van 7 dagen na dagtekening van de mededeling als bedoeld in artikel 9.3. bij de beroepscommissie schriftelijk bezwaar maken tegen de beslissing om hem of haar niet verder te betrekken in de kandidaatstellingsprocedure.
6. De beroepscommissie toetst of het partijbestuur in redelijkheid tot het oordeel kon komen om een kandidaat niet verder te betrekken in de procedure. De beroepscommissie kan de betrokkene en het partijbestuur in de gelegenheid stellen hun standpunten nader schriftelijk of mondeling toe te lichten.
7. De beroepscommissie doet uitspraak binnen een termijn van ten hoogste 14 dagen na dagtekening van het beroepschrift en maakt deze uitspraak onverwijld schriftelijk kenbaar aan de betrokkene en aan het partijbestuur. Deze uitspraak is vertrouwelijk en niet vatbaar voor hoger beroep. Als de beroepscommissie niet tijdig een beslissing neemt, is de kandidaat alsnog toegelaten.
8. Indien de beroepscommissie het bezwaar gegrond verklaart, wordt de kandidatuur van de betrokkene door het partijbestuur terstond in behandeling genomen. De kandidaat wordt vervolgens alsnog op de ontwerp-kandidatenlijst of op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten opgenomen. De aldus gewijzigde ontwerp-kandidatenlijst wordt bekend gemaakt aan de leden voorafgaand aan het congres.

Opstellen ontwerp-kandidatenlijst

9. Het partijbestuur draagt er zorg voor dat bij het horen van de kandidaten de door de kandidaat ondertekende verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen en de inhoud van de erecode worden besproken. Daarvan wordt aantekening gemaakt op de door de kandidaat ondertekende verklaring, waarbij deze aantekening wordt ondertekend door de voorzitter van het bestuur of, indien daarvan sprake is, van de adviescommissie kandidaatstelling of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.

10. Het partijbestuur stelt uit de leden die de interne bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben afgegeven een gemotiveerde rangordening op. Deze rangordening vormt de ontwerp kandidatenlijst.
11. In het geval het partijbestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, dan stelt deze commissie een gemotiveerde rangordening op zoals bedoeld in lid 8. Deze rangordening is het advies aan het partijbestuur. Het partijbestuur stelt op basis van deze advieskandidatenlijst de ontwerp kandidatenlijst vast.
12. Indien het aantal kandidaten niet toereikend is naar het oordeel van het partijbestuur om uit de beschikbare kandidaten op een bevredigende wijze een lijst te vormen die voldoet aan de profielschets, dan kan het partijbestuur actief mogelijke kandidaten uitnodigen om beschikbaar te zijn. Dergelijke kandidaten dienen te voldoen aan de vereisten van lid 2.
13. De leden die de interne bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben ingezonden maar niet op de ontwerp kandidatenlijst geplaatst zijn, worden opgenomen op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten. Indien een kandidaat te kennen geeft niet op de lijst van niet geplaatste kandidaten te willen staan of zich om welke reden ook in enige fase van de procedure terugtrekt, wordt deze niet verder meegenomen in de procedure.
14. Het partijbestuur deelt voor het publiceren van de ontwerp kandidatenlijst de kandidaat diens voorziene plaats op de ontwerp kandidatenlijst mee.
15. Het partijbestuur kan na de mededeling aan de kandidaten van hun plaats op de ontwerp kandidatenlijst de ontwerp kandidatenlijst bijstellen of aanvullen tot het moment van publicatie.
16. Een kandidaat kan zich terugtrekken tot aan het moment van de vaststelling van de lijst door het congres. Indien de ontwerp kandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten zijn gepubliceerd, meldt het partijbestuur dit zo spoedig mogelijk aan het congres.
17. Het partijbestuur zendt de ontwerp kandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten minstens 3 weken voor het congres dat de kandidatenlijst vaststelt aan alle leden.
18. Het congres stelt uiterlijk zes weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum de kandidatenlijst vast uit de leden, inclusief de lijsttrekker, die vermeld zijn op de ontwerp kandidatenlijst, dan wel op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
19. Indien het partijbestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, blijft het partijbestuur verantwoordelijk en bepaalt het partijbestuur welke taken en handelingen, zoals weergegeven in de leden 4 tot en met 13 door deze commissie worden overgenomen.
20. Van alle kandidaten die geplaatst zijn op de kandidatenlijst zoals vastgesteld door het congres wordt de verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode) mede getekend door de voorzitter van het partijbestuur of als deze zelf geplaatst is op de kandidatenlijst door zijn plaatsvervanger. Afschrift van deze door de kandidaat en door de voorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door het partijbestuur bewaard.

21. Het partijbestuur vraagt aan de leden op de vastgestelde kandidatenlijst een instemmingverklaring en verzorgt de indiening van de kandidatenlijst met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van de Kieswet. Onafhankelijke kandidaatstellingscommissie
22. Indien het congres een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie heeft ingesteld, treedt deze commissie in de plaats van het partijbestuur voor de taken en handelingen met betrekking tot het beoordelen van kandidaten en het opstellen en verdedigen van de ontwerp-kandidatenlijst, zoals weergegeven in de leden 4 tot en met 13 en 15.

Artikel 9.9. Functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

1. De Eerste Kamerfractie en de fractieleden bevorderen de verwezenlijking van de doelstellingen van de partij en in het bijzonder het verkiezingsprogramma.
2. De Eerste Kamerfractie en de fractieleden spannen zich in om zo goed mogelijk contacten te onderhouden met de geledingen, de leden en de kiezers van de partij.
3. Met de fractieleden in de Eerste Kamer worden jaarlijks voortgangsgesprekken gevoerd door het partijbestuur of, onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur, door een delegatie van het partijbestuur of een daartoe door het partijbestuur aangewezen commissie.
4. De fractievoorzitter kan deelnemen aan de voortgangsgesprekken.
5. De fractievoorzitter verschaft inlichtingen over het functioneren van de leden van de fractie aan het partijbestuur of aan de door het partijbestuur aangewezen delegatie of commissie.
6. Voordat een verslag van een voortgangsgesprek definitief wordt vastgesteld, wordt het betrokken fractielid in de gelegenheid gesteld commentaar op de tekst te geven. Voor zover dit niet leidt tot wijziging van de tekst, wordt het commentaar aan het verslag gehecht.
7. De verslagen van voortgangsgesprekken, evenals het eventueel daarmee verbonden aanvullend commentaar van het lid met wie is gesproken, worden vertrouwelijk ter beschikking gesteld aan het partijbestuur of aan de door het congres ingestelde onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
8. Bij gesprekken die gevoerd worden in de aanloop naar een nieuwe kandidaatstelling voor de Eerste Kamer waarbij het Kamerlid overweegt kandidaat te zijn, kan het partijbestuur of de delegatie of de commissie die namens het bestuur het gesprek voert, een indicatie geven van de steun die hij hierbij kan verwachten.
9. Bij de taakverdeling van de leden van de Eerste Kamerfractie worden zij verbonden aan gewesten of regio's binnen gewesten om de contacten met de partij en de samenleving te onderhouden. Deze toedeling gebeurt zo goed mogelijk in overleg met de gewestelijke besturen.

Deel 10. Deelname aan het Europees Parlement

Artikel 10.1. De delegatie in het Europees Parlement

De leden van het Europees Parlement die verkozen zijn op één gezamenlijke lijst onder de naam Partij van de Arbeid vormen de delegatie van de partij. Deze delegatie vormt onderdeel van de fractie Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten in het Europees Parlement.

Artikel 10.2. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

1. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor het geheel van activiteiten om deel te nemen aan de verkiezingen voor het Europees Parlement, zoals de kandidaatstellingsprocedure, het voorbereiden van een verkiezingsprogramma en het voeren van campagne.
2. Het partijbestuur stelt een planningsschema op voor het geheel van activiteiten in de aanloop naar de verkiezingen van het Europees Parlement met de daarbij geldende termijnen en tijdstippen en publiceert dit uiterlijk 18 maanden voor de vaststelling van de kandidatenlijst door het congres.
3. Het in lid 2 bedoelde schema bevat in ieder geval de uiterste data waarop:
  - a. de profielschets moet zijn opgesteld en gepubliceerd;
  - b. de keuze is gemaakt wie belast is met het voorbereiden en opstellen van een ontwerp-kandidatenlijst;
  - c. de leden bij het bestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief kunnen indienen voor de functie van Europarlementariër en lijsttrekker;
  - d. het congres het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst vaststelt, met dien verstande dat de vaststelling van het verkiezingsprogramma moet plaatsvinden voor de vaststelling van de kandidatenlijst.
4. Het partijbestuur neemt bij alle werkzaamheden betreffende de kandidaatstellingsprocedure de data in het onder lid 2 bedoelde planningsschema in acht.
5. In geval van vervroegde verkiezingen mag van de gestelde termijnen worden afgeweken, maar wordt wel de procedure gevolgd als bedoeld in lid 3.

Artikel 10.3. De voorbereiding van het verkiezingsprogramma

1. Het partijbestuur is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het ontwerpverkiezingsprogramma.
2. Het partijbestuur kan zich bij het opstellen van het ontwerpverkiezingsprogramma laten bijstaan door een commissie die door het partijbestuur wordt samengesteld.
3. Het congres stelt het verkiezingsprogramma vast.
4. Het congres kan besluiten om bij de verkiezing van het Europees Parlement een gemeenschappelijk programma te voeren van de Partij van Europese Sociaaldemocraten. De voorbereiding en de vaststelling gebeurt dan door het congres van de Partij van Europese Sociaaldemocraten, in verband waarmee het partijbestuur bepaalt hoe de inbreng van de partij daarin zo goed mogelijk wordt gewaarborgd.

Artikel 10.4. Het profiel van de delegatie en de lijsttrekker

1. Het partijbestuur stelt ten behoeve van de verkiezingen, na overleg met de delegatie in het Europees Parlement, een profielschets op voor de Verenigingsraad die deze vaststelt. Deze profielschets wordt gepubliceerd uiterlijk op de datum die is opgenomen in het in artikel 2, lid 2 genoemde planningsschema.
2. De profielschets bevat een advies over de gewenste samenstelling van de delegatie in het Europees Parlement en de eisen waaraan de afzonderlijke leden moeten voldoen. In deze profielschets wordt apart aandacht besteed aan de eisen die worden gesteld aan de fractievoorzitter en de lijsttrekker.
3. Bij de samenstelling van de fractie wordt – overeenkomstig deel 1 van de reglementen, artikel 1.34 – gestreefd naar een gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd, regio en diversiteit.

Artikel 10.5. De voorbereiding en opstelling van een ontwerp kandidatenlijst

1. De ontwerp kandidatenlijst wordt opgesteld en voorbereid door het partijbestuur. Indien het congres daartoe besluit, kan in plaats van het partijbestuur een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie optreden voor het opstellen en voorbereiden van de ontwerp kandidatenlijst. Een dergelijke kandidaatstellingscommissie wordt samengesteld door het congres en rapporteert het resultaat rechtstreeks aan het congres. Deze commissie treedt voor het voorbereiden, vaststellen van de ontwerp kandidatenlijst en het verdedigen daarvan tegenover het congres in de plaats van het partijbestuur, zoals in navolgende artikelen is neergelegd. Het partijbestuur heeft in dat geval een facilitaire taak.
2. In een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie zoals bedoeld in lid 1 kunnen leden van het partijbestuur gekozen worden.

Artikel 10.6. Taken en werkwijze partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerp kandidatenlijst

1. Indien het partijbestuur de ontwerp kandidatenlijst opstelt heeft zij tot taak:
  - a. het opsporen en werven van potentiële kandidaten;
  - b. het toetsen van de geschiktheid van kandidaten voor het lijsttrekkerschap aan de in de profielschets geformuleerde en vastgestelde eisen waaraan de lijsttrekker moet voldoen;
  - c. het opstellen van een lijst van geschikte personen voor het lijsttrekkerschap uit de kandidaten die in aanmerking wensen te komen en voldoen aan de vereisten van ondersteuning van zijn kandidatuur;
  - d. het toetsen van kandidaten aan vooraf geformuleerde kwaliteitseisen voor het lidmaatschap van de Europees Parlement en aan de profielschets;
  - e. het opstellen, toelichten en verdedigen van de ontwerp kandidatenlijst.
2. De leden van het partijbestuur die kandidaat zijn of die nauwe betrekking onderhouden met beschikbare kandidaten, mogen niet deelnemen aan de beraadslaging of besluitvorming met betrekking tot de kandidaatstelling. 3. Het partijbestuur kan zich bij de onder lid 1 genoemde werkzaamheden laten bijstaan door een adviescommissie. Het partijbestuur kan leden van het bestuur benoemen in deze adviescommissie. Deze commissie regelt haar taken en werkzaamheden in overleg met het partijbestuur. Ook voor de leden van deze commissie geldt dat leden die kandidaat zijn of nauwe betrekking onderhouden met beschikbare kandidaten, niet mogen deelnemen aan de beraadslaging of besluitvorming met betrekking tot de kandidaatstelling.

Artikel 10.7. Ledenraadpleging over de lijsttrekker

1. Om een lijsttrekker aan te wijzen houdt het partijbestuur een ledenraadpleging. Deze ledenraadpleging wordt op een zodanig tijdstip gehouden, dat de uitslag bekend is voordat het ontwerpverkiezingsprogramma en de ontwerpkeuzelijst worden vastgesteld door het partijbestuur.
2. Om kandidaat-lijsttrekker te zijn, dient men voor de datum die is opgenomen in het in artikel 10.2. lid 2 genoemde planningsschema minstens 100 geldige handtekeningen van leden van de partij die de kandidatuur ondersteunen te overleggen. Deze handtekeningen dienen vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren in de ledenadministratie, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Overigens zijn de bepalingen in artikel 10.9. zo veel mogelijk van toepassing.
3. Indien een kandidaat, blijkend uit controle door of namens het bestuur, niet het vereiste aantal geldige handtekening heeft overgelegd, dient deze binnen een periode van minstens 7 dagen met aanvullende handtekeningen het vereiste aantal vol te maken. Voor deze aanvullende handtekeningen gelden de zelfde eisen als opgenomen in lid 2.4. Kandidaat-lijsttrekkers zijn de leden die op de functie van lijsttrekker hebben gesolliciteerd en door het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie als voldoende geschikt zijn beoordeeld aan de hand van het lijsttrekkerprofiel, zonder dat daarbij acht wordt geslagen op de opvattingen van de kandidaat over de politieke en organisatorische koers en het programma van de partij. Indien het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de kandidatuur van een lid afwijst op grond van het gestelde in de eerste volzin, is artikel 10.9. lid 3 tot en met 7 van overeenkomstige toepassing.
5. De ledenraadpleging kan alleen doorgang vinden indien minstens twee kandidaten beschikbaar zijn die voldoende geschikt zijn en voldoende ondersteund zijn. Het partijbestuur kan een voorkeur voor één van de kandidaten uitspreken.
6. De ledenraadpleging verloopt overeenkomstig het bepaalde in de reglementen, deel 1, artikel 1.15., 1.17. en 1.18.
7. De ledenraadpleging heeft geen betekenis als het aantal geldig uitgebrachte stemmen minder is dan 15% van het aantal leden dat aan de ledenraadpleging kon deelnemen.
8. Degene die op grond van de ledenraadpleging de meerderheid van de stemmen heeft gehaald overeenkomstig de wijze van verkiezen als bedoeld in deel 1, artikel 1.10. lid 2 en 3 van de reglementen, is de lijsttrekker. De lijsttrekker wordt door het partijbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingcommissie geplaatst op de eerste plaats van de ontwerpkeuzelijst.

Artikel 10.8. De bevoegdheden van de lijsttrekker

1. De lijsttrekker is bevoegd het partijbestuur te adviseren over het ontwerpverkiezingsprogramma en de samenstelling van de ontwerpkeuzelijst voordat deze worden ter kennis van de leden gebracht worden.
2. De lijsttrekker heeft het recht om tijdens het congres over het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst, voorafgaand aan de stemmingen, zijn visie kenbaar te maken over een onderwerp van het programma of een kandidaat van de lijst.

Artikel 10.9. De kandidaatstellingsprocedure

1. Voor de datum die is opgenomen in het planningsschema, genoemd in artikel 10.2. lid 2, kunnen leden bij het partijbestuur een gemotiveerde sollicitatiebrief indienen, vergezeld van de informatie die het partijbestuur verder van hen verlangt. Deze leden dienen hun kandidatuur te ondersteunen door minstens 100 handtekeningen te overleggen. Deze leden gelden vanaf dat moment als kandidaat.
2. De handtekeningen ter ondersteuning van een kandidaat dienen te worden gezet door leden van de partij en vergezeld te gaan van gegevens die het mogelijk maken deze leden te identificeren in de ledenadministratie, zoals naam en adres. Indien een lid twee of meer handtekeningen heeft gegeven aan een zelfde kandidaat, telt slechts één van deze handtekeningen. Een kandidaat mag ook de handtekening van zichzelf benutten. Het partijbestuur kan beslissen dat deze handtekeningen geplaatst dienen te worden op door het partijbestuur vastgestelde formulieren. Indien na inlevering blijkt dat het aantal geldige ondersteunende handtekeningen minder bedraagt dan 100, krijgt de kandidaat nog 7 dagen de gelegenheid het ontbrekende aantal aan te vullen.
3. Het partijbestuur stuurt zo spoedig mogelijk na ontvangst van de sollicitatiebrief als bedoeld in lid 1, de formulieren van de interne bereidverklaring en de verklaring als bedoeld in artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen aan de kandidaat, waarbij wordt aangegeven voor welke datum deze ondertekend moeten zijn terugontvangen. Elke kandidaat dient deze formulieren, voorzien van zijn handtekening, terug te zenden aan het partijbestuur. Indien deze formulieren, voorzien van de handtekening van de kandidaat, niet op tijd zijn ontvangen, wordt de kandidaat niet in de verdere procedure betrokken. Aanvullend hierop kan door of namens het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie op elk moment van de kandidaatstellingsprocedure aan een kandidaat een Verklaring Omtrent Gedrag worden gevraagd.

Niet toelaten van kandidaten

4. Het partijbestuur kan besluiten een kandidaat niet verder in de procedure te betrekken, indien een kandidaat duidelijk niet voldoet aan de eisen opgenomen in de profielschets of indien te verwachten is dat deze kandidaat ernstige schade zal berokkenen aan het aanzien van de partij. Een dergelijke beslissing over het niet toelaten van een kandidaat tot de kandidaatstelling dient minstens 5 weken voor de vaststelling van de kandidatenlijst door het congres genomen te worden. Deze beslissing heeft geen opschortende werking voor het opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst en het bekend maken van de ontwerp-kandidatenlijst.
5. De kandidaat op wie een beslissing als bedoeld in lid 3 van toepassing is, wordt daarvan onverwijld schriftelijk op de hoogte gebracht. Daarbij wordt de kandidaat geïnformeerd over de wijze waarop deze een beroep kan indienen bij de beroepscommissie. De kandidaat kan binnen een termijn van 7 dagen na dagtekening van de mededeling als bedoeld in artikel 3 bij de beroepscommissie schriftelijk beroep maken tegen de beslissing om hem of haar niet verder te betrekken in de kandidaatstellingsprocedure.
6. De beroepscommissie toetst of het partijbestuur in redelijkheid tot het oordeel kon komen om een kandidaat niet verder te betrekken in de procedure. De beroepscommissie kan de betrokkene en het partijbestuur in de gelegenheid stellen hun standpunten nader schriftelijk of mondeling toe te lichten.
7. De beroepscommissie doet uitspraak binnen een termijn van ten hoogste 14 dagen na dagtekening van het beroepschrift en maakt deze uitspraak onverwijld schriftelijk kenbaar aan de

betrokkene en aan het partijbestuur. Deze uitspraak is vertrouwelijk en niet vatbaar voor hoger beroep. Als de beroepscommissie niet tijdig een beslissing neemt, is de kandidaat alsnog toegelaten.

8. Indien de beroepscommissie het beroep gegrond verklaart, wordt de kandidatuur van de betrokkene door het partijbestuur terstond in behandeling genomen. De kandidaat wordt vervolgens alsnog op de ontwerpkeandidatenlijst of op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten opgenomen. De aldus gewijzigde ontwerpkeandidatenlijst wordt bekend gemaakt aan de leden voorafgaand aan het congres.

Opstellen ontwerpkeandidatenlijst

9. Het partijbestuur draagt er zorg voor dat bij het horen van de kandidaten de door de kandidaat ondertekende verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen en de inhoud van de erecode worden besproken. Daarvan wordt aantekening gemaakt op de door de kandidaat ondertekende verklaring, waarbij deze aantekening wordt ondertekend door de voorzitter van het bestuur of, indien daarvan sprake is, van de adviescommissie kandidaatstelling of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
10. Het partijbestuur stelt uit de leden die de interne bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben afgegeven een gemotiveerde rangordening op. Deze rangordening vormt de ontwerpkeandidatenlijst.
11. In het geval het partijbestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, dan stelt deze commissie een gemotiveerde rangordening op zoals bedoeld in lid 8. Deze rangordening is het advies aan het partijbestuur. Het partijbestuur stelt op basis van deze advieskeandidatenlijst de ontwerpkeandidatenlijst vast.
12. Indien het aantal kandidaten niet toereikend is naar het oordeel van het partijbestuur om uit de beschikbare kandidaten op een bevredigende wijze een lijst te vormen die voldoet aan de profielschets, dan kan het partijbestuur actief mogelijke kandidaten uitnodigen om beschikbaar te zijn. Dergelijke kandidaten dienen te voldoen aan de vereisten van lid 3.
13. De leden die de interne bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben ingezonden maar niet op de ontwerpkeandidatenlijst geplaatst zijn, worden opgenomen op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten. Indien een kandidaat te kennen geeft niet op de lijst van niet geplaatste kandidaten te willen staan of zich om welke reden ook in enige fase van de procedure terugtrekt, wordt deze niet verder meegenomen in de procedure.
14. Het partijbestuur deelt voor het publiceren van de ontwerpkeandidatenlijst de kandidaat diens voorziene plaats op de ontwerpkeandidatenlijst mee.
15. Het partijbestuur kan na de mededeling aan de kandidaten van hun plaats op de ontwerpkeandidatenlijst de ontwerpkeandidatenlijst bijstellen of aanvullen tot het moment van publicatie.
16. Een kandidaat kan zich terugtrekken tot aan het moment van de vaststelling van de lijst door het congres. Indien de ontwerpkeandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten zijn gepubliceerd, meldt het partijbestuur dit zo spoedig mogelijk aan het congres.
17. Het partijbestuur zendt de ontwerpkeandidatenlijst en de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten minstens drie weken voor het congres dat de kandidatenlijst vaststelt aan alle leden.

18. Nadat het congres het verkiezingsprogramma heeft vastgesteld, bestaat de gelegenheid voor kandidaten om ten opzichte van onderdelen van het verkiezingsprogramma schriftelijk een zwaarwegend voorbehoud te maken. Het congres wordt, voordat het de ontwerp kandidatenlijst in behandeling neemt, op de hoogte gesteld van eventuele voorbehouden. Indien het verkiezingsmanifest van de Partij van Europese Sociaaldemocraten wordt gehanteerd als verkiezingsprogramma, betreft het eventuele voorbehouden op dat verkiezingsmanifest.
19. Het congres stelt uiterlijk zes weken voor de wettelijke kandidaatstellingsdatum de kandidatenlijst vast uit de leden, inclusief de lijsttrekker, die vermeld zijn op de ontwerp kandidatenlijst, dan wel op de alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.
20. Indien het partijbestuur zich laat bijstaan door een adviescommissie, blijft het partijbestuur verantwoordelijk en bepaalt het partijbestuur welke taken en handelingen, zoals weergegeven in de leden 4 tot en met 13 door deze commissie worden uitgevoerd.
21. Van alle kandidaten die geplaatst zijn op de kandidatenlijsten zoals vastgesteld door het congres wordt de verklaring op basis van artikel 1.30. lid 3 van deel 1 van de reglementen (de erecode) mede getekend door de voorzitter van het partijbestuur of als deze zelf geplaatst is op de kandidatenlijst door zijn plaatsvervanger. Afschrift van deze voor de kandidaat en door de voorzitter ondertekende verklaring wordt in handen gesteld van de kandidaat, het origineel wordt door het partijbestuur bewaard.
22. Het partijbestuur vraagt aan de leden op de vastgestelde kandidatenlijst een instemmingverklaring en verzorgt de indiening van de kandidatenlijst met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van de Kieswet. Onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
23. Indien het congres een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie heeft ingesteld, treedt deze commissie in de plaats van het partijbestuur voor de taken en handelingen met betrekking tot het beoordelen van kandidaten en het opstellen van een ontwerp kandidatenlijst, zoals weergegeven in de leden 4 tot en met 13 alsmede 15 en 16.

Artikel 10.10. Het aangaan van een lijstverbinding

Het congres beslist over het aangaan van een lijstverbinding met één of meer andere partijen.

Artikel 10.11. Functioneren van de delegatie en het voeren van voortgangsgesprekken

1. De delegatie in het Europees Parlement en de fractieleden bevorderen de verwezenlijking van de doelstellingen van de partij en in het bijzonder het verkiezingsprogramma, als vermeld in artikel 3.
2. De delegatie in het Europees Parlement en de fractieleden spannen zich in om zo goed mogelijk contacten te onderhouden met de geledingen, de leden en de kiezers van de partij.
3. Met de leden van de delegatie in het Europees Parlement worden jaarlijks voortgangsgesprekken gevoerd door het partijbestuur of, onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur, door een delegatie van het partijbestuur of een daartoe door het partijbestuur aangewezen commissie.
4. De fractievoorzitter kan deelnemen aan de voortgangsgesprekken.

5. De fractievoorzitter verschaft inlichtingen over het functioneren van de leden van de fractie aan het partijbestuur of aan de door het partijbestuur aangewezen delegatie of commissie.
6. Voordat een verslag van een voortgangsgesprek definitief wordt vastgesteld, wordt het betrokken fractielid in de gelegenheid gesteld commentaar op de tekst te geven. Voor zover dit niet leidt tot wijziging van de tekst, wordt het commentaar aan het verslag gehecht.
7. De verslagen van voortgangsgesprekken, evenals het eventueel daarmee verbonden aanvullend commentaar van het lid met wie is gesproken, worden vertrouwelijk ter beschikking gesteld aan het partijbestuur of aan de door het congres ingestelde onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.
8. Bij gesprekken die gevoerd worden in de aanloop naar een nieuwe kandidaatstelling voor het Europees Parlement waarbij het een lid van de delegatie in het Europees Parlement overweegt kandidaat te zijn, kan het partijbestuur of de delegatie of de commissie die namens het bestuur het gesprek voert, een indicatie geven van de steun die hij hierbij kan verwachten.

Toelichting op de statuten 2020

In de statuten en reglementen wordt veelvuldig "hij" gebruikt als bedoeld wordt op een lid van de partij.

1. Algemene opmerkingen

In de statuten worden de hoofdzaken geregeld van de vereniging Partij van de Arbeid.

De naam, de plaats van vestiging, het doel, de middelen. Hoe word je lid, maar ook: hoe komt er een einde aan het lidmaatschap, eventueel in de vorm van een royement. De belangrijkste onderdelen van de organisatie zijn geregeld in de statuten. Deze onderdelen worden in de tekst aangeduid met de term "geleding".

In de partij is het congres het hoogste orgaan. Als het echter gaat om plaatselijke politiek is de afdelingsvergadering het hoogste orgaan. Overal zijn besturen die er voor moeten zorgen dat activiteiten gebeuren, afspraken worden nagekomen enzovoort. Het partijbestuur, het landelijk bestuur dat wordt gekozen door het congres, bestuurt de partij als geheel. Als er een knoop moet worden doorgehakt, en de statuten en reglementen geven geen houvast, dan moet het partijbestuur een uitweg bepalen. Behalve de geledingen binnen de partij, zijn de vertegenwoordigers namens de partij in het publieke domein van groot belang. Een politieke partij is immers een vereniging die mensen levert voor politieke en bestuurlijke functies, hen een programma meegeeft en hen bijstaat als klankbord en tegelijk controleert of ze het wel goed doen.

Al dat soort zaken wordt in hoofdlijnen behandeld in de statuten. Een verdere uitwerking heeft vervolgens plaatsgevonden in de reglementen. Deze reglementen zijn opgedeeld in 10 delen.

Een algemeen deel (deel 1) regelt zaken die algemeen van toepassing zijn in de vereniging, zoals de wijze van vergaderen en het nemen van beslissingen. De daarop volgende delen gaan over de gang van zaken in afdelingen (deel 2) en de gewesten (deel 3). Deel 4 gaat over de landelijke geledingen, zoals congres, partijbestuur en presidium. Zes delen gaan over het deelnemen aan het openbaar bestuur op lokaal, provinciaal, landelijk en Europees niveau. In ieder deel van die zes delen is de gang van zaken geregeld rond de kandidaatstelling voor de verkiezingen van het betreffend vertegenwoordigd lichaam en tevens - voor zover van toepassing - het maken van een verkiezingsprogramma en spelregels rond het deelnemen van de partij aan het dagelijks bestuur.

Bij de inhoud en opzet van de statuten en reglementen gelden de volgende uitgangspunten:

- Het verenigingsrecht, zoals neergelegd in het Burgerlijk Wetboek, is leidend.
- Binnen de vereniging dient zorgvuldig omgegaan te worden met de rechten van de individuele leden.
- Democratie vergt een goede balans tussen macht en tegenmacht en het zo veel mogelijk voorkomen dat belangen en posities conflicteren.
- Bestaande gebruiken en terminologie worden alleen gewijzigd als dat een te motiveren verbetering oplevert, of als het een uitdrukkelijke wens is van het partijbestuur als initiatiefnemer of van het congres.
- De gang van zaken dient bij vergelijkbare procedures (bijvoorbeeld bij kandidaatstellingen) en bij verschillende geledingen van de partij overeenkomstig te zijn. Als van een dergelijke eenvormigheid afgeweken wordt, dan dient deze uitzondering gemotiveerd te worden.
- Statuten en reglementen zijn er vooral om de gang van zaken in de partij te ondersteunen en conflicten te voorkomen. Als er binnen de partij spanning optreedt, moeten teksten direct duidelijkheid bieden.
- Natuurlijk worden voortdurend allerlei beslissingen genomen als uitvloeisel of interpretatie van de reglementen, maar de statuten en reglementen behoren zodanig te zijn dat in de partij verder geen aanvullende spelregels nodig zijn.
- Het is belangrijk dat de statuten en reglementen leesbaar zijn, zo concreet mogelijk en niet voor meer interpretaties vatbaar.

Als een rode draad loopt door de statuten en reglementen dat voor elk partijniveau er een bevoegde vergadering (afdelingsvergadering, gewestelijke vergadering, congres) is en een bestuur. Het bestuur wordt gekozen en ontslagen door de bevoegde vergadering en heeft tot taak de aangelegenheden van

een geleding uit te voeren of te doen uitvoeren. In de praktijk komt het vaak voor dat de in functie gekozen leden van een bestuur het "dagelijks bestuur" vormen. Nergens in de statuten of reglementen is sprake van een dagelijks bestuur, hetgeen impliceert dat dit slechts een informele betekenis heeft. Taken en bevoegdheden worden alleen toegekend aan het bestuur of aan omschreven bestuursleden (voorzitter, secretaris, penningmeester). In de statuten en reglementen wordt verder alleen gesproken over fracties en soms over de fractievoorzitter en fractiesecretaris. Het optreden van een bestuur binnen een fractie is een aangelegenheid van de fractie zelf en heeft in de partij verder geen betekenis.

2. Artikelsgewijze toelichting

Hoofdstuk 1. Algemeen

Artikel 1. De naam en de zetel

Dit artikel behandelt de naam van de vereniging en het recht om de naam te voeren.

Artikel 2. Het doel

Dit artikel behandelt het doel van de Partij van de Arbeid.

Artikel 3. De middelen

Dit artikel behandelt de middelen van de Partij van de Arbeid om het doel te bereiken.

Hoofdstuk 2. De leden

Artikel 4. Het lidmaatschap

Dit artikel behandelt het lidmaatschap van de partij.

In het eerste deel wordt de toelating als lid en als jeugdlid geregeld, de bevoegdheid van het partijbestuur geïnteresseerden als lid toe te laten of te weigeren en leden als lid uit te schrijven, en het benoemt de omstandigheden waaronder het lidmaatschap van de partij niet mogelijk is. Deze incompatibiliteiten (lid 2) dienen te worden onderscheiden van de mogelijkheid iemand als lid te weigeren (lid 3). Een incompatibiliteit staat voor een (politieke) onverenigbaarheid, bijvoorbeeld wanneer een lid op de kandidatenlijst van een andere politieke groepering wordt geplaatst. Het weigeren van de toelating als lid speelt in de situatie waarin te verwachten valt dat betrokkene de partij schade berokkent of zal berokkenen. Het eerste komt hierna nog aan de orde (zie 'dubbellidmaatschap'), voor het weigeren van de toelating als lid zijn meerdere redenen denkbaar. Dit varieert van het herhaaldelijk afgevoerd zijn wegens contributieschuld tot aan het zitting hebben in een gemeenteraad voor een andere partij terwijl de partij daarin ook vertegenwoordigd is. Tegen een dergelijke weigering is geen beroep mogelijk. Dat ontslaat het partijbestuur niet van de verplichting een dergelijke weigering in de richting van betrokkene te motiveren. De uitwerking hiervan treft men aan in deel 1 van de reglementen.

In het tweede deel (4-6) worden de rechten en plichten benoemd die aan het lidmaatschap van de partij zijn verbonden. Onder de noemer ledenrechten wordt het onderscheid in positie tussen leden en jeugdleden uitgewerkt. Onder de noemer plichten staat een verwijzing naar de Integriteitscode van de partij. Het derde deel (7-9) gaat in op situaties waarin een lidmaatschap ten einde komt. Dit varieert van voor de hand liggende en niet aanvechtbare redenen zoals opzegging of overlijden tot een roeyement door het partijbestuur. Omdat het daarbij ook gaat om voor de betrokkene diep

ingrijpende maatregelen, zijn hierbij waarborgen opgenomen om dit zorgvuldig te doen qua argumentatie en procedure.

Dubbellidmaatschap, dubbele loyaliteiten. Een lastige kwestie betreft het weigeren als lid of het royeren van een lid op het moment dat deze actief wordt of blijkt te zijn in een andere partij (lid 2 toelating, lid 9 royement). Als zo iemand op een kandidatenlijst staat of lid is van het bestuur van een andere partij, is overduidelijk dat hij of zij feitelijk kiest voor die andere partij. Ook andere activiteiten in of voor een andere partij verdragen zich echter niet met het lidmaatschap van de partij. Daarmee belanden we in een grijs gebied, waarbij het partijbestuur een oordeel moet geven over concrete gevallen. Overigens is de ervaring dat een betrokkene die wordt aangesproken op een mogelijk conflicterende rol, zelf de conclusie trekt dat hij een keus zal moeten maken: de onheldere situatie werkt immers twee kanten op.

Een soms voorkomende situatie is dat bij het vormen van een college van B&W door andere deelnemende partijen (met name lokale groeperingen) een lid van de partij wordt voorgedragen. Dat hoeft geen bezwaar te zijn als de fractie van de partij of het samenwerkingsverband waarin de partij deelneemt daar geen bezwaar tegen heeft. In verband met dergelijke situaties is aan het partijbestuur de ruimte gelaten concrete situaties op eigen merites te beoordelen. Wel moet het partijbestuur een nieuwe beslissing kunnen nemen als de omstandigheden, op grond waarvan het partijbestuur de uitzondering heeft toegestaan, zich wijzigen (lid 2 laatste volzin).

Er is dus geen algemeen verbod op een dubbellidmaatschap. Alle bepalingen in dit artikel zijn erop gericht te voorkomen dat niet helder is namens welke partij iemand optreedt, indien deze twee of meer partijlidmaatschappen heeft. Als iemand echter in en namens een partij een terughoudende rol speelt, is er geen overwegend bezwaar dat hij meerdere lidmaatschappen combineert.

Hoofdstuk 3. Geledingen van de partij

Artikel 5. Het congres

Positionering en samenstelling

In het eerste gedeelte wordt aangegeven dat het congres het hoogste gezag is in de partij. Alle leden hebben toegang tot het congres en kunnen deelnemen aan de beraadslagingen. De leden van de Kamerfracties en van de delegatie in het Europees Parlement en eventuele bewindspersonen nemen bij alle onderwerpen deel met raadgevende stem, maar mogen niet meestemmen omdat het congres immers mede bedoeld is om hen verantwoording af te laten leggen aan de leden. Het partijbestuur kan ook anderen uitnodigen.

Taak De taken van het congres worden opgesomd, onderverdeeld in een aantal dat onverbrekkelijk aan het congres is opgedragen en een aantal taken die het congres kan uitoefenen. De voorbereiding van een congres,

Dit deel van het artikel betreft de bijeenroeping van het congres en het bepalen van de agenda. Daarin wordt aandacht besteed aan de rollen en taken van partijbestuur, presidium en de leden. De gebruikelijke gang van zaken bij het bepalen van de agenda en de verdere afwikkeling daarvan is als volgt:

1. Het partijbestuur zorgt voor een applicatie op de website van de partij zodat de leden actief kunnen deelnemen aan de voorbereiding. (Deze applicatie wordt ook gebruikt voor de stemmingen op het congres, zie art. 18 van de Statuten.)
2. Het partijbestuur schrijft een congres uit en stelt vast welke onderwerpen men tijdens dat congres behandeld wil hebben. Het kan ook zijn dat onderwerpen geagendeerd moeten worden of zelfs een congres bijeengeroepen moet worden, omdat voldoende leden daar om vragen of omdat de Verenigingsraad dat opdraagt aan het partijbestuur.
3. Middels de applicatie op de website vindt discussie plaats over de door het partijbestuur aangegeven onderwerpen. Ook kunnen alle leden hier nieuwe voorstellen in de discussie inbrengen. De gewesten organiseren voorcongressen met datzelfde doel. Over voorstellen met voldoende steun wordt via de applicatie gestemd.

4. Het presidium maakt hierna een conceptagenda waarop de onderwerpen staan die door het partijbestuur zijn ingebracht, of die daar volgens de stemming voor in aanmerking komen. Verder maakt het presidium per agendapunt een afhandelingsvoorstel over de wijze waarop een agendapunt wordt ingericht.

Gang van zaken tijdens het congres

5. Het congres stelt (aan het begin van de zitting) de agenda vast, alsmede de voorstellen van het presidium over de afhandeling.
6. Het presidium zorgt ervoor dat de agenda wordt afgehandeld zoals afgesproken.

Overig

Congressen kunnen een spoedeisend karakter hebben, vanwege de politieke actualiteit. Hier wordt geregeld op welke wijze het Partijbestuur zo nodig van de reglementen kan afwijken.

Artikel 6. De afdeling

Afdelingen zijn een essentiële schakel in de partij om leden de gelegenheid te geven deel te nemen in de activiteiten van de partij. Dat betreft zowel deelname in de vereniging als de deelname aan lokale politiek. Dat betekent dat in principe alle leden van de partij ingedeeld moeten zijn bij een afdeling en dat er voldoende vertrouwen moet bestaan dat een

afdeling ook daadwerkelijk functioneert en niet alleen op papier bestaat.

In verband hiermee is in de statuten een getalscriterium opgenomen ten aanzien van de minimale omvang van een afdeling (25 leden), al bestaat de mogelijkheid dat het partijbestuur dispensatie verleent aan afdelingen met minder leden, zij het telkens voor een bepaalde periode. Mede door de introductie van dit getalscriterium is het noodzakelijk regels te stellen voor afdelingen die meer dan één gemeente omvatten. Meer dan eerder het geval is geweest, zullen dergelijke afdelingen mogelijk besluiten te werken met onderafdelingen om een geschikte vorm te vinden voor deelname aan de lokale politiek. De mogelijkheid bestaat ook dat in één gemeente meer afdelingen bestaan. Dat vloeit voort uit de aanwezigheid van democratisch gelegitimeerd openbaar bestuur voor dergelijke delen van een gemeente. Tevens bestaat de mogelijkheid leden die in het buitenland verblijven in te delen bij in het buitenland gevestigde afdelingen. Sommige leden die in het buitenland verblijven zijn niet in te delen bij een afdeling. Ook zijn er leden die om zwaarwegende redenen wordt toegestaan om geen deel uit te maken van de afdeling waartoe zij gerekend zouden moeten worden. Leden die niet tot een afdeling behoren worden "algemene leden" genoemd en kunnen geen ledenrechten uitoefenen in en via een afdeling.

De leden van het bestuur van een afdeling worden als regel voor twee jaar gekozen en zijn daarna terstond herkiesbaar. Deze periode van twee jaar is gekozen, omdat met name de voorbereidingen voor gemeenteraadsverkiezingen een periode van ongeveer anderhalf jaar bedragen en het verstandig is als het bestuur dan niet tussentijds van samenstelling wijzigt. De afdelingsvergadering kan besluiten, veelal zal dat gebeuren op voorstel van het bestuur, om leden van het bestuur te kiezen voor vier jaar, waarbij tweejaarlijks verkiezingen voor leden voor het bestuur worden gehouden en telkens een deel aftredend is. In dat geval wordt gewerkt met een rooster van aftreden, waarbij telkens ongeveer de helft van het bestuur aftredend is.

Artikel 7. Het gewest

Het gewest is de benaming voor de partijgeleding op het niveau van de provincies. De politieke taken van een gewest richten zich zowel op provinciale politiek als op het bestuur van waterschappen. In dat laatste geval moet er rekening mee worden gehouden dat de grenzen van een gewest en van de waterschappen niet altijd mooi samenvallen, zodat in de reglementen bepalingen zijn opgenomen om dat verschil op te lossen. Het gewest kan als een geleding waarin de afdelingen in één provincie verzameld zijn, een coördinerende en stimulerende rol spelen in de partijorganisatie. Het gewest heeft een belangrijke rol in het goed laten functioneren van de afdelingen binnen het gewest. tot slot is het gewest verantwoordelijk voor het organiseren van de regionale voorcongressen in de aanloop naar het congres. Hoewel een gewestelijk

bestuur daarover in de praktijk verantwoording schuldig is aan de gewestelijke vergadering, opereren het gewest en het gewestelijk bestuur daarbij binnen de verantwoordelijkheid van het partijbestuur. De leden van het bestuur van een gewest worden als regel voor twee jaar gekozen en zijn daarna terstond herkiesbaar. Deze periode van twee jaar is gekozen, omdat met name de voorbereidingen voor verkiezingen van Provinciale Staten een periode van ongeveer anderhalf jaar bedragen en het verstandig is als het bestuur dan niet tussentijds van samenstelling wijzigt. De gewestelijke vergadering kan besluiten, veelal zal dat gebeuren op voorstel van het bestuur, om leden van het bestuur te kiezen voor vier jaar, waarbij tweejaarlijks verkiezingen voor leden van het bestuur worden gehouden en telkens een deel aftredend is. In dat geval wordt gewerkt met een rooster van aftreden, waarbij telkens ongeveer de helft van het bestuur aftredend is.

Artikel 8. De Politieke Ledenraad

De Politieke Ledenraad is bedoeld om, gevraagd en ongevraagd, advies te geven aan het partijbestuur, de politiek leider, de fracties in Tweede Kamer en Eerste Kamer, alsmede de delegatie in het Europees Parlement over de uitvoering van de programma's en de politieke koers. Daarmee is de vergadering van de Politieke Ledenraad voor dergelijke onderwerpen een soort minicongres. Met dit verschil dat over dergelijke onderwerpen geen besluiten kunnen worden genomen, maar slechts adviezen kunnen worden gegeven.

Net als bij het congres kunnen alle leden deelnemen aan de Politieke Ledenraad. Alle leden hebben ook het recht om voorstellen (inclusief amendementen) en moties voor te leggen. Bij voldoende steun moet zo'n voorstel behandeld worden. Dat wil niet zeggen dat bij het niet bereiken van het vereiste aantal men het niet toch mag behandelen.

Artikel 9. De Verenigingsraad

De Verenigingsraad is de belangrijkste gesprekspartner voor het partijbestuur over organisatorische en financiële aangelegenheden. Daarmee wordt het congres ontlast dat - zeker nu alle leden kunnen deelnemen bij de inhoudelijke onderwerpen - zich daardoor meer kan richten op de politieke inhoud en de politieke strategie. De afgevaardigden in de Verenigingsraad zijn afkomstig uit de besturen van afdelingen en gewesten, omdat bij hen directe ervaring en betrokkenheid bestaat bij de onderwerpen die worden behandeld. Het vergroot ook het draagvlak voor de uitvoering van wat er in de Verenigingsraad wordt besproken en besloten. Naast de afgevaardigden hebben de leden van het partijbestuur toegang tot de vergaderingen, die besloten zijn.

De vergaderingen worden geleid door het presidium.

Anderen kunnen met toestemming van de Verenigingsraad de vergadering bijwonen en mogen het woord voeren. Het gaat daarbij in de praktijk vooral om medewerkers van het partijbureau die de leden van het partijbestuur assisteren. Omdat de Verenigingsraad voor een aantal organisatorische en financiële kwesties de besluiten neemt of dient in te stemmen met bepaalde besluiten van het partijbestuur, is een bepaling opgenomen dat de besluiten openbaar zijn, tenzij de vergadering of het partijbestuur besluit tot vertrouwelijkheid.

Artikel 10. Het partijbestuur

Het partijbestuur bestuurt de partij, maar fungeert in de praktijk als het hoogste orgaan van de partij tussen de zittingen van het congres in. Het partijbestuur bestaat uit 11 leden, waarvan er 4 in functie worden gekozen. Bij de verkiezing van de voorzitter wordt een ledenraadpleging gehouden, mits er minstens twee geschikte kandidaten zijn die voldoende worden ondersteund. Leden van het partijbestuur worden gekozen voor een periode van 4 jaar, waarbij telkens ongeveer de helft elke twee jaar aftreedt.

Artikel 11. Het presidium

Het presidium draagt zorg voor onafhankelijk voorzitterschap van het congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad en is verantwoordelijk voor een goed verloop van de vergadering.

Tevens heeft het presidium een belangrijke taak bij de voorbereiding van deze vergaderingen. Het stelt de agenda op, op grond van de onderwerpen die door het partijbestuur worden aangereikt of waarom vanuit de partij is gevraagd en het kan voorstellen doen over de wijze van afhandeling van agendapunten.

Artikel 12. De beroepscommissie

De beroepscommissie is een onafhankelijk orgaan dat in gevallen die in statuten en reglement zijn omschreven, een uitspraak doet in een geschil. Een dergelijke uitspraak is bindend. De beroepscommissie telt 5 leden. Daarmee wordt bewerkstelligd dat als een lid van de beroepscommissie op een of andere wijze bij een uitspraak verbonden is deze niet betrokken hoeft te worden bij de voorbereiding en het doen van een dergelijke uitspraak. Ook is het niet bezwaarlijk als er enige tijd sprake is van een vacature. Mocht overigens het aantal leden van de beroepscommissie op enig moment minder dan 3 zijn, dan zorgt het partijbestuur voor een tijdelijke aanvulling.

Artikel 13. De politiek leider

De politiek leider is het boegbeeld van de partij. In dit artikel wordt geregeld hoe een politiek leider wordt aangewezen. De politiek leider wordt gelijkgesteld aan de lijsttrekker bij de Tweede Kamerverkiezingen. De positie van politiek leider kan alleen effectief worden bekleed door iemand die lid is van de Tweede Kamerfractie (in de functie van fractievoorzitter) of lid is van een kabinet waarin de partij deelneemt (als minister). Als de politiek leider niet in een dergelijke functie optreedt, is het niet goed mogelijk op te treden als politiek leider.

Het is mogelijk dat een politiek leider zijn positie opgeeft of dat een congres aan de politiek leider deze rol ontnemt. In een dergelijke situatie dient het partijbestuur te beoordelen hoe in de opvolging het beste voorzien kan worden (wat niet betekent dat het partijbestuur de opvolger aanwijst!). Het hangt zo sterk af van de omstandigheden van dat moment en de reden waarom de politiek leider is teruggetreden, dat daarvoor moeilijk vaste regels zijn te formuleren die in de statuten opgenomen kunnen worden.

Een vergelijkbare rol in de lokale politiek of de provinciale politiek is niet in de statuten of reglementen geregeld.

Behalve dat op lokaal of provinciaal niveau de betekenis van een politiek leider minder groot is, verschillen de omstandigheden tussen de afdelingen en provincies nogal. Hiervoor is geen eensluidende gedragslijn te formuleren.

Hoofdstuk 4. Overige bepalingen

Artikel 14. Vertegenwoordigers en bestuurders in het publieke domein

De effectiviteit van de partij wordt in de eerste plaats uitgemaakt door de vertegenwoordigers van de partij in vertegenwoordigende lichamen en bestuurders die daaraan verantwoording schuldig zijn. In dit artikel staat een opsomming van de onderdelen van het openbaar bestuur waarop de partij zich richt. Tevens wordt omschreven dat van de partijgenoten die dergelijke functies bekleden verwacht mag worden dat zij de doelen van de partij dienen, met inachtneming van hun staatsrechtelijke positie. De positie van bestuurders is geëxpliciteerd, waarbij door middel van de formuleringen zowel door volksvertegenwoordigingen benoemde bestuurders (wethouders, gedeputeerden, hoogheemraden) als bestuurders die op andere wijze benoemd worden (leden van het kabinet, burgemeesters, Commissarissen van de Koningin, dijkgraven), zijn bedoeld. Die laatste categorie is "gevangen" door te spreken over bestuurders die "het vertrouwen genieten" van de betreffende vertegenwoordigende lichamen. Al deze bestuurders zijn indirect aan de partij gerelateerd en daardoor zijn

de bepalingen van statuten en reglementen wel degelijk op hen van toepassing. Dat is relevant voor de rechten die zij in de partij genieten, maar ook als grondslag voor de aanvullende contributies die

leden die direct of indirect een door de partij verkregen functie in het publieke domein vervullen aan de partij verschuldigd zijn.

Artikel 15. De geldmiddelen van de partij

In het artikel over de geldmiddelen van de partij worden de contributies, de begroting en de jaarverslaggeving geregeld. De term natuurlijke personen is door het congres van januari 2015 verwijderd uit art. 15. lid 2 sub b om aan te geven dat de partij nu ook giften mag ontvangen van rechtspersonen en andere samenwerkingsverbanden zonder rechtspersoonlijkheid.

Artikel 16. Bemiddeling en toezicht

Met dit artikel wordt de grondslag gegeven voor het treffen van maatregelen of voorlopige voorzieningen door het partijbestuur tegen individuele leden, volksvertegenwoordigers of geledingen van de partij. Het partijbestuur heeft de mogelijkheid hiertoe informatie in te winnen en de verplichting om het lid of de geleding tegen wie een maatregel wordt overwogen te horen. Tevens zijn er situaties die vragen om bemiddeling.

Tegen beslissingen op dit punt staat beroep open bij de beroepscommissie. Slechts in uitzonderlijke situaties is dit anders. Voor die situaties geeft lid 5 de rechtsbasis om bij reglement afwijkend te bepalen.

Artikel 17. Integriteit

Dit artikel regelt dat een erecode geldt voor alle leden van de partij en dat deze niet pas aan de orde is binnen het kader van een kandidaatstelling. Daarnaast blijft het noodzakelijk om in het kader van de kandidaatstelling de kandidaten te vragen een document te ondertekenen inzake integer optreden. Het ondertekenen van de erecode wordt ook verlangd van leden die kandidaat zijn voor een bestuurlijke functie waarvoor hij wordt voorgedragen door een fractie. Het gaat dan bijvoorbeeld om wethouders en ministers.

Af en toe zijn er, in concrete gevallen, kwesties over de vraag wat wel of niet door de beugel kan. Het is wenselijk daartoe een commissie te belasten die hierover een onafhankelijk oordeel kan vellen. Dat kan gevraagd worden door een betrokkene of door een betrokken partijgeleding via een verzoek hiertoe aan het partijbestuur, maar ook door het partijbestuur zelf.

Artikel 18. Besluitvorming in de partij

In dit artikel worden drie kwesties geregeld die alle te maken hebben met besluitvorming in de partij. Ten eerste een kapstokartikel voor de in de reglementen uitgeschreven spelregels bij stemmingen over zaken en personen. Besluiten worden genomen door de deelnemers aan de bevoegde vergadering. Als de in artikel 5 genoemde applicatie gebruikt wordt zijn dat alle via die applicatie ingelogde leden zijn, aanwezig of niet aanwezig. In dat geval is ook stemmen bij volmacht mogelijk. Wordt de applicatie niet gebruikt, dan moet men aanwezig zijn om deelnemer te kunnen zijn, en zijn volmachten dus niet mogelijk. Verder bevat het artikel een bepaling over het treffen van een voorziening door een bestuur in situaties waarin het bevoegde orgaan niet tijdig een beslissing kan nemen. Over een dergelijke voorziening dient een bestuur zich daarna te verantwoorden aan de bevoegde vergadering. Tenslotte is er een kapstokbepaling voor de ledenraadpleging opgenomen. Allerlei regels, zoals het aantal handtekeningen ter ondersteuning van een kandidatuur of de te volgen procedure, worden opgenomen in de reglementen. In het algemeen deel van de reglementen zijn de spelregels opgenomen over het houden van vergaderingen en de besluitvorming in de partij.

Artikel 19. Geestverwante organisaties en werkverbanden binnen de partij

Vanuit de vereniging gezien, hebben de geestverwante organisaties en werkverbanden die functioneren binnen de partij, in de eerste plaats een band met de partij via het partijbestuur. Het partijbestuur keurt de statuten en reglementen van deze neveninstellingen en werkverbanden goed, kent deze een bijdrage toe in verband met het functioneren enz.

Artikel 20. Samenwerking in de Europese Unie In dit artikel wordt geregeld dat en hoe de partij deelneemt aan Europese politiek.

Artikel 21. Uitwerking in reglementen

In dit artikel is geregeld hoe de reglementen gewijzigd kunnen worden en op welk moment wijzigingen van kracht worden. Omdat het kan voorkomen dat bij de toepassing van de statuten en reglementen tegenstrijdigheid optreedt, is bepaald dat de bepalingen van de statuten dan voorgaan op die uit de reglementen. Omdat in de praktijk van alledag voortdurend situaties optreden waarbij afgeweken wordt van de statuten en reglementen van de partij, is een bepaling toegevoegd dat dit niet is toegestaan. Dat betekent natuurlijk niet dat er nooit in strijd met de statuten en reglementen geopereerd zal worden, maar op zijn minst dat als iemand daar bezwaar tegen maakt zo'n afwijkende wijze van opereren geen doorgang kan vinden. Deze bepaling biedt ook een basis voor partijbestuur en beroepscommissie om een oordeel te vellen over een gang van zaken in een concrete situatie die onreglementair is.

Artikel 22. Wijziging van de statuten

In dit artikel is geregeld hoe de statuten gewijzigd kunnen worden en op welk moment gewijzigde statuten van kracht worden.

Artikel 23. Slotbepalingen

Dit artikel kent de ontsnappingsclausule dat het partijbestuur kan optreden in situaties die niet te voorzien waren in de statuten en reglementen. Dat betekent niet dat het partijbestuur naar willekeur kan opereren. Als de statuten en reglementen wel houvast bieden, dan dient het partijbestuur zich daaraan te houden. Tegelijk dient het partijbestuur in een eerstvolgende vergadering van het congres of de Verenigingsraad verantwoording af te leggen over de toepassing van lid 1.

Toelichting op de reglementen

Deel 1. Algemeen deel

1. Algemene opmerkingen

De reglementen bestaan uit een aantal delen, waarbij de meeste delen bedoeld zijn om, in aanvulling op de statuten van de partij, de gang van zaken in bepaalde geledingen (zoals afdelingen of gewesten) of bij belangrijke processen (zoals de deelname aan gemeenteraadsverkiezingen) samenhangend te beschrijven (Deel 1, het algemeen deel, bestaat uit een aantal zaken die een algemene grondslag leggen onder de specifieke delen en uit resterende onderwerpen die niet logisch thuishoren in de andere delen.

De kern van het algemeen deel wordt uitgemaakt door de regels voor het vergaderen in de partij: de orde van de vergadering en de besluitvorming.

In het algemeen deel van de reglementen zijn verder bepalingen opgenomen over:

- de ledenraadpleging;
- het lidmaatschap;
- bemiddeling, toezicht en beroep;
- de geldmiddelen en contributies;
- integriteit;
- overige bepalingen.

2. Artikelsgewijze toelichting

Hoofdstuk 1.1. Bepalingen over de vergaderorde van en de besluitvorming in alle geledingen

Artikel 1.1. Algemene bepalingen (ten aanzien van vergaderorde en besluitvorming)

In dit artikel is geregeld dat een vergadering bezocht moet kunnen worden door iedereen die daartoe bevoegd is, dat de vergadering wordt gevormd door degenen die er daadwerkelijk aan deelnemen en dat stemmen overdraagbaar zijn door middel van machtiging. Je kunt slechts door twee stemgerechtigden worden gemachtigd. In lid 2 is bepaald dat er kan worden deelgenomen aan de vergadering door aanwezig te zijn of de door in te loggen.

Artikel 1.2. Besluiten over de orde van de vergadering

In dit artikel worden drie onderwerpen behandeld over de orde van de vergadering: de agenda, het afhandelingsvoorstel en het "voorstel van orde".

De algemene regel van vergaderingen in de partij is dat de vergadering de eigen orde bepaalt. Een andere algemene regel is dat de deelnemers aan een vergadering op voet van gelijkheid deelnemen. In dit artikel wordt geregeld dat in een vergadering agendapunten kunnen worden opgevoerd en afgevoerd, maar tegelijk is het niet de bedoeling dat in een vergadering zonder vooraankondiging besluiten worden genomen waarvan de niet aanwezigen niet op de hoogte konden zijn. Alleen als de behandeling van de besluiten bij een ingelast agendapunt een spoedeisend karakter heeft, is directe behandeling toegestaan. Het kan zelfs zo zijn dat besluiten moeten worden genomen, terwijl niet tijdig een vergadering is bijeen te roepen die daartoe bevoegd is. In dat geval kunnen daartoe bevoegde geledingen (dat zal bijvoorbeeld bij de afdelingsvergadering het afdelingsbestuur zijn) een besluit nemen, maar dient daarover verantwoording afgelegd te worden aan de bevoegde vergadering. De stemming vindt plaats bij handopsteken, elektronisch of digitaal (app). De drie methodes kunnen niet tegelijkertijd gebruikt worden.

Artikel 1.3. De voorzitter

Een belangrijke rol bij het verloop van een vergadering is die van voorzitter van de vergadering. Hoewel de vergadering vaak zal worden voorgezeten door de voorzitter van de geleding, is dat niet altijd het geval. Indien de voorzitter van de geleding een andere is dan de voorzitter van de vergadering, dan heeft de voorzitter van de geleding geen eigen rol ten aanzien van de orde van de vergadering. Bij vergaderingen van het congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad wordt de rol van voorzitter vervuld door een lid van het presidium.

Artikel 1.4. De uitnodiging voor en verslaglegging van een vergadering

In dit artikel worden regels gesteld over de uitnodiging en verslaglegging van een vergadering. Deze activiteiten zijn in het algemeen de verantwoordelijkheid van de secretaris van de betreffende geleding. Zeker als het gaat om vergaderingen van congres, Politieke Ledenraad of Verenigingsraad kan ervoor gekozen worden deze verslaggeving digitaal te laten plaatsvinden.

Vergaderingen worden soms met een behoorlijke tussenpoos gehouden; het congres vindt over het algemeen slechts eenmaal per jaar plaats. Tot zo lang het verslag niet is vastgesteld, fungeert dan het conceptverslag als verslag en besluitenlijst van de vergadering.

Artikel 1.5. Het tellen van stemmen en het bepalen van de uitslag Er wordt op allerlei manieren gestemd in de partij. Bij handopsteken, schriftelijk, via de telefoon, elektronisch (kastjes), digitaal (app).

De uitslag dient nauwkeurig te worden vastgesteld en weergegeven. Alleen in geval van een stemming bij handopsteken kan volstaan worden met de vaststelling door de voorzitter dat een meerderheid voor of tegen een voorstel is. Essentieel is dat het voor de andere deelnemers dan de voorzitter meetbaar en begrijpelijk moet worden gemaakt wat de uitslag is van een stemming en wat dat betekent voor het voorstel.

In het algemeen volstaat een meerderheid van de stemmen om een voorstel aan te nemen. Bij het bepalen van de uitkomst tellen alleen de geldig uitgebrachte stemmen, waarbij blanco stemmen (die immers wel geldig zijn) buiten beschouwing worden gelaten. In de praktijk spreekt men in plaats van over een meerderheid ook wel over een "eenvoudige meerderheid" of de "helft plus één", maar deze duidingen zijn niet voor ieder even helder en duidelijk. Als er bijvoorbeeld negen geldige stemmen zijn

uitgebracht, waarvan vijf vóór het voorstel en vier tegen, dan is het aangenomen: een meerderheid is vóór.

Bij een gelijk aantal stemmen voor en tegen een voorstel is een voorstel verworpen, tenzij het gaat om het verkiezen van personen: dan moet er immers een keuze gemaakt worden. Voor die laatste situatie is daarom in de artikelen die meer specifiek de verkiezing van personen betreffen, geregeld hoe dit "staken van stemmen" opgelost moet worden. Indien de stemmen staken bij een voorstel dat niet gaat om de keuze tussen personen, is een voorstel dus verworpen. Daarnaast zijn in dit artikel de regels opgenomen indien de stemming plaatsvindt door middel van een webapplicatie. De stemming kan niet tegelijk digitaal (app) elektronisch en bij handopsteken plaats vinden omdat het dan mogelijk is om meerdere keren een stem uit te brengen.

Artikel 1.6. Besluitvorming over zaken

Dit artikel regelt de besluitvorming over alle zaken, voor zover die niet de orde van de vergadering betreffen. Besluitvorming over de orde van de vergadering is geregeld in artikel 1.2. In dit artikel is ook sprake van de situatie dat een geleding een voorstel behandelt dat daarna aan de orde is in de bevoegde vergadering (lid 2). Het gaat dan bijvoorbeeld om de voorbereiding van de besluiten in een congres door een afdelingsvergadering of de voorbereiding van de besluitvorming in een bevoegde vergadering door een bestuur. In een dergelijke voorbereidende vergadering dienen zo veel mogelijk dezelfde regels te gelden als bij de besluitvorming in de bevoegde vergadering.

Het komt voor dat een opdracht, met name aan het bestuur, wordt gegoten in de vorm van een motie. Dat blijkt uit het dictum (de afsluitende uitspraak van een motie) waarin een opdracht is vervat (en dan wordt niet bedoeld op het ter kennis brengen van een uitspraak, maar een opdracht tot een substantiële handeling). In zo'n geval is een dergelijke "motie" feitelijk een voorstel over een zaak en dient ook als zodanig behandeld te worden. Om te bewerkstelligen dat geen verwarring ontstaat als een voorstel, een motie of een amendement is ingediend door meerdere ondertekenaars, wordt de eerste ondertekenaar aangewezen als degene die optreedt namens alle ondertekenaars. Dat neemt niet weg dat deze met medeondertekenaars overleg kan (willen) plegen over het wijzigen of intrekken van een voorstel, motie of amendement. Het voert echter te ver om zulks allemaal te regelen in de reglementen.

Allerhande voorstellen worden tijdig naar de leden gezonden en kunnen leiden tot amendementen, dan wel tot discussies over het voorstel. Dat kan aanleiding zijn voor de geleding of functionaris die een voorstel heeft gedaan om dat voorstel al voor de vergadering waarin het wordt behandeld, aan te passen. Een dergelijk gewijzigd voorstel is vanaf het moment dat het kenbaar wordt gemaakt door de indiener het voorstel dat aan de orde is. Het oorspronkelijk voorstel vervalt daarmee. Indien er inmiddels amendementen ingediend zijn op het oorspronkelijk voorstel, is het belangrijk dat de indieners daarvan zich ervan vergewissen of zij hun amendementen handhaven of willen wijzigen in verband met de

wijzigingen die door de indiener van een voorstel zijn aangebracht.

Indien een deelnemer aan een vergadering een voorstel of een deel ervan wil verwerpen, dan staat het open om op elk tijdstip kenbaar te maken dat hij over dat voorstel of een gedeelte ervan een stemming wil. Een dergelijk voorstel tot verwerping van een voorstel of een deel ervan wordt niet beschouwd als een amendement, maar als een verzoek tot stemming over een (gedeelte van een) voorstel. Waar immers ook sprake is van het in volgorde van verstrekkendheid in stemming brengen van voorstellen, wordt het verzoek om apart over een tekst te stemmen (een zogenaamd schrapvoorstel) niet in die volgorde betrokken. Eerst wordt immers de tekst vastgesteld, op grond van stemming over de

amendementen en eventuele subamendementen, en pas daarna kan aan de orde zijn of een aldus vastgestelde tekst eventueel geschrapt moet worden.

Artikel 1.7. De stemming over zaken

In dit artikel worden regels gegeven over de stemming over zaken, zoals bedoeld in artikel 1.6. In lid 3 wordt de mogelijkheid gegeven om niet alleen over een voorstel als geheel, maar ook over elk onderdeel afzonderlijk te stemmen. Dat maakt het mogelijk om passages, zinnen of zelfs een enkel woord te schrappen, waarbij buiten beschouwing blijft of het schrappen van dergelijke onderdelen in strijd is met het voorstel. Mocht dat laatste wel het geval zijn en het schrappen van een onderdeel wordt door de indieners van een voorstel als destructief ervaren, dan staat het de indieners van het voorstel vrij om dat voorstel terstond in te trekken. Het komt voor dat amendementen worden ingediend met als doel passages, zinnen of zelfs afzonderlijke woorden te schrappen. Dergelijke voorstellen worden beschouwd als een verzoek tot afzonderlijke stemming over het betreffende onderdeel en een dergelijke stemming vindt plaats als de tekst van dat onderdeel is vastgesteld.

Artikel 1.8. Besluitvorming over personen

Dit artikel structureert de verschillende situaties waarin sprake is van de besluitvorming over personen. In dit artikel is ook sprake van de situatie dat een geleding een voorstel behandelt dat daarna aan de orde is in de bevoegde vergadering (lid 2). Het gaat dan bijvoorbeeld om het opmaken van een voordracht bij de verkiezing van een bestuur of commissie of het opstellen van een ontwerp-kandidatenlijst door een bestuur of een onafhankelijke kandidaatstellerscommissie. In een dergelijke voorbereidende vergadering dienen zo veel mogelijk dezelfde regels gevolgd te worden als bij de besluitvorming in de bevoegde vergadering.

Artikel 1.9. De stemming over personen in een vergadering

In dit artikel zijn algemeen geldende regels neergelegd bij stemmingen over personen, met name als het gaat om een stemming in een vergadering. Als sprake is van een ledenraadpleging over personen, dus een stemming buiten de vergadering, gelden de regels als verwoord in artikel 1.15 tot en met 1.18.

Artikel 1.10. De verkiezing als er één positie vervuld moet worden

Dit artikel bevat de regels als het gaat om de verkiezing van een kandidaat als er één positie vervuld moet worden, zoals die van voorzitter of penningmeester.

Artikel 1.11. De verkiezing als tegelijk twee of meer posities vervuld moeten worden

In een aantal situaties dienen meerdere functies in één stemming vervuld te worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om de niet in functie te kiezen leden van een bestuur, het samenstellen van het presidium of de beroepscommissie e.d. Grofweg kunnen zich dan drie situaties voordoen:

- het aantal beschikbare kandidaten is lager dan het aantal te vervullen plaatsen; - er zijn evenveel kandidaten als er plaatsen te vervullen zijn;
- er zijn meer kandidaten dan er te vervullen posities zijn.

In de eerste situatie (die ook kan ontstaan, omdat de vergadering sommige kandidaten niet in de verkiezing wenst op te nemen) worden de beschikbare kandidaten allen zonder stemming verkozen, maar resteren vacatures waarvoor een nieuwe kandidaatstelling geopend moet worden.

Als er evenveel kandidaten zijn als er functies te vervullen zijn, zijn alle kandidaten zonder stemming gekozen. Als er meer kandidaten beschikbaar zijn dan er functies te vervullen zijn, dan dient een stemming gehouden te worden. In dat geval is een stem alleen geldig als er evenveel namen worden genoemd of aangekruist als dat er functies te vervullen zijn. Hiermee wordt stemverzwaring voorkomen.

Artikel 1.12. De stemming bij het vaststellen van een kandidatenlijst

Bij het vaststellen van een kandidatenlijst ligt een ontwerp-kandidatenlijst voor, alsmede een alfabetische lijst van niet geplaatste kandidaten.

Dit artikel regelt de vaststelling van een kandidatenlijst, hetgeen plaats voor plaats gebeurt. Nu kan het voorkomen dat bij een aantal opeenvolgende plaatsen geen tegenkandidaat wordt gesteld. Vooral als de "verkiezbare plaatsen" zijn gepasseerd. Dan kan een voorzitter vragen of bij de nog te

behandelen plaatsen iemand van plan is een tegenkandidaat te stellen. Zo dat niet het geval blijkt te zijn, kan de voorzitter concluderen dat de lijst voor de nog te behandelen plaatsen "bij acclamatie", dus zonder verdere stemming is vastgesteld.

De gang van zaken bij het vaststellen van een kandidatenlijst komt bij elke plaats meestal op het volgende neer:

- a. De voorzitter noemt de plaats die aan de orde is en vermeldt welke kandidaat wordt voorgesteld op die plaats op de ontwerp-kandidatenlijst.
- b. De voorzitter informeert of er tegenkandidaten zijn.
- c. Als dat niet het geval is, concludeert de voorzitter dat de kandidaat die was voorgesteld verkozen is verklaard op de plaats van de kandidatenlijst die aan de orde was. Hij gaat dan naar de volgende plaats en komt weer bij a.
- d. Als er wel één of meer tegenkandidaten worden gesteld, wordt eerst geïnventariseerd welke kandidaten meedingen naar plaatsing op de plaats die aan de orde is. Voordat de beraadslaging begint, concludeert de voorzitter tussen welke kandidaten het gaat.
- e. Eerst wordt aan de deelnemers aan de vergadering de gelegenheid gegeven aanbevelingen te doen met betrekking tot de kandidaten die zijn voorgedragen voor de plaats die aan de orde is.
- f. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die de ontwerp-kandidatenlijst heeft voorgelegd, wordt vervolgens in de gelegenheid gesteld om op de aanbevelingen te reageren en de kandidaat toe te lichten die voorgedragen was op de ontwerp-kandidatenlijst voor de in het geding zijnde plaats.
- g. De voorzitter gaat over tot een schriftelijke stemming (meestal op een gemerkt stembiljet dat aan de stemhebbende leden van de vergadering is uitgedeeld) en vermeldt duidelijk tussen welke kandidaten de stemming wordt gehouden.
- h. Een commissie van stemopneming haalt de stembiljetten op, nadat de voorzitter de stemming voor gesloten heeft verklaard en vervolgens worden de stemmen geteld door de commissie van stemopneming.
- i. De voorzitter van de commissie van stemopneming maakt de uitslag bekend. Als een kandidaat de meerderheid heeft gehaald, concludeert de voorzitter van de vergadering dat de kandidaat verkozen is en gaat hij voor de volgende plaats naar a. Als geen kandidaat een meerderheid heeft gehaald, dan concludeert de voorzitter van de vergadering dat een herstemming nodig is en hij geeft aan tussen welke kandidaten de herstemming zal plaatsvinden.
- j. Deze herstemming vindt terstond plaats, met andere woorden er is geen gelegenheid tot verdere toelichting op of aanbeveling van de kandidaten.
- k. Nadat de voorzitter van de commissie van stemopneming de uitslag van een herstemming heeft gegeven, concludeert de voorzitter van de vergadering of en welke kandidaat verkozen is. Als een kandidaat verkozen is, gaat de voorzitter naar a. voor de volgende plaats.

Een kandidatenlijst is meer dan een volgorde van kandidaten. De lijst is er immers op gericht een fractie te vormen, die zo goed mogelijk in overeenstemming is met de profielschets. Als na het vaststellen van de ontwerp-kandidatenlijst kandidaten wegvallen of de ontwerp-kandidatenlijst wordt gewijzigd door de vergadering, kan zich een situatie voordoen dat het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die de ontwerp-kandidatenlijst heeft voorgelegd zich wil beraden of de ontwerp-kandidatenlijst in de visie van dat bestuur of van die onafhankelijke kandidaatstellingscommissie nog voldoet aan de profielschets. Het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie heeft het recht in zo'n geval wijzigingen aan te brengen in het voorstel, met dien verstande dat er niets meer gewijzigd kan worden aan de plaatsing van reeds door de bevoegde vergadering geplaatste kandidaten.

Vaak zal enige schorsing van de vergadering nodig zijn om dit beraad te doen plaatsvinden. (lid 12) Een dergelijke ingreep in het voorstel voor de nog te behandelen plaatsen op de kandidatenlijst dient niet lichtvaardig genomen te worden en dient gezien te worden als een "noodgreep" om een constructieve behandeling van de resterende kandidatenlijst mogelijk te maken. Het kan gebeuren dat na publicatie van de ontwerp-kandidatenlijst, maar voordat de vergadering plaatsvindt waarop de kandidatenlijst

wordt vastgesteld, een kandidaat zich terugtrekt die door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie als beeldbepalend voor de lijst wordt gezien. Dan bestaat de mogelijkheid een tot dat moment nog niet beschikbare kandidaat te betrekken bij een aangepast voorstel, mits de vergadering vooraf aan de behandeling van de ontwerp-kandidatenlijst expliciet ermee akkoord is dat de nieuwe kandidaat wordt betrokken bij het vaststellen van de kandidatenlijst. (lid 14) Deze bepaling dient gezien te worden als een "noodgreep" om te bewerkstelligen dat de partij op een goede wijze aan de verkiezingen kan deelnemen. Mede om te voorkomen dat een niet door de vergadering gewenste kandidaat plaats na plaats wordt weggestemd, bestaat de mogelijkheid dat de vergadering een op de ontwerp-kandidatenlijst geplaatste kandidaat buiten de besluitvorming plaatst. Dit schrappen van een kandidaat vergt een meerderheid van tweederde van de stemmen, in een schriftelijke stemming. Een dergelijke beslissing is niet mogelijk bij een kandidaat aan wie door de vergadering al een plaats is toegekend.

Artikel 1.13. Het opzeggen van vertrouwen in een persoon in de functie die hij bekleedt

In dit artikel wordt geregeld dat de bevoegde vergadering het vertrouwen kan opzeggen in een functionaris die verantwoording schuldig is aan die vergadering. Op die wijze kan een bestuurslid worden afgezet of kan een gemeenteraadslid worden "teruggeroepen". In de tekst van dit artikel is expliciet sprake van het opzeggen van vertrouwen in een lid ten aanzien van de functie die hij bekleedt. Het gaat dus altijd om de vervulling van een functie en betreft niet een vertrouwen in algemene zin of in de persoon als zodanig. Als dat laatste aan de orde is en de daarbij voorgeschreven relevante invalshoeken zijn aan de orde, dient een vergadering een verzoek tot roeyement te overwegen.

Bij het "terugroepen" van een lid in een vertegenwoordigende functie wordt verder verwezen naar artikel 1.22. lid 12. In de praktijk wordt een beslissing om het vertrouwen in een persoon op te zeggen in een positie een "motie van wantrouwen" genoemd. In het openbaar bestuur wordt ook nog onderscheid gemaakt tussen een dergelijke motie van wantrouwen en de beslissing iemand te ontslaan. Binnen de partij is het echter niet goed mogelijk dat een bevoegde vergadering het vertrouwen opzegt en dat iemand dan toch in zijn positie blijft als niet ook een beslissing wordt genomen hem te ontslaan uit die functie. Daarom is in dit artikel een beslissing tot het opzeggen van vertrouwen gelijk gesteld met het ontslaan uit die functie. Een uitspraak over het opzeggen van het vertrouwen dient zowel de naam als de functie van de betrokkene te bevatten.

Artikel 1.14. Besluitvorming over moties die uitmonden in een gevoel of een verzoek

Moties waarom het hier gaat, drukken een gevoel uit of monden uit in een verzoek. Als een motie uitmondt in een opdracht, gaat het feitelijk om een beslissing over een zaak, gegoten in de vorm van een motie: dergelijke moties vallen onder de bepalingen van de artikelen 1.6. en 1.7. en zijn wel degelijk vatbaar voor amendement.

Het kenmerk van de moties waar het hier om gaat is, dat de vergadering over het betreffende onderwerp geen beslissing kan of wil nemen. Twee voorbeelden van het dictum van de moties waar het hier wel om gaat:

- "spreekt uit dat het onwenselijk is als de fractie hier medewerking aan verleent";
- "nodigt het bestuur uit overleg te voeren te openen met het bestuur van de coalitiepartners om te verkennen ...".

Een onoplosbare kwestie is wat er moet gebeuren als een motie uitmondt in een verzoek en degene aan wie het verzoek wordt gericht doet vooraf aan stemming over de motie een toezegging die overeenstemt met het verzoek. Feitelijk is een motie daarmee overbodig geworden. Het alsnog in stemming brengen en aannemen van een dergelijke motie kan tot uitdrukking brengen dat de vergadering geen vertrouwen heeft in degene die de toezegging heeft gedaan. Toch kunnen indieners of een vergadering er behoefte aan hebben dat de motie toch in stemming wordt gebracht en zelfs komt het voor dat degene tot wie de motie is gericht juist verzoekt om deze in stemming te brengen en aan te nemen (bijvoorbeeld om sterker te staan in onderhandelingen).

Een andere kwestie is of een motie geamendeerd kan worden. In de tekst van dit artikel is ervoor gekozen om dat niet mogelijk te maken. Als andere deelnemers aan de vergadering menen dat de motie niet goed genoeg verwoordt wat uitgesproken zou moeten worden aan gevoelens of wat verzocht moet worden, dan is het beter een voorstel met een andere tekst voor te leggen of tegen de motie te stemmen. Dat neemt natuurlijk niet weg dat de indieners van een motie (binnen de verantwoordelijkheid van de eerste ondertekenaar) het recht hebben de tekst van de eigen motie, gehoord de beraadslaging, aan te passen.

Hoofdstuk 1.2. De ledenraadpleging

Artikel 1.15 tot en met 1.18. Bepalingen inzake de ledenraadpleging

De ledenraadpleging over de keuze van een persoon in een functie mondt, als de ledenraadpleging geldig is, uit in een gekwalificeerde voordracht aan de vergadering die de functie daadwerkelijk invult. Het reglement schrijft een dergelijke ledenraadpleging voor over de keuze van de lijsttrekker bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Eerste Kamer en het Europees Parlement en die van de partijvoorzitter. Daarnaast kan een ledenraadpleging worden gehouden over andere functies, waarbij het altijd moet gaan om een lijsttrekker of een voorzitter, mits vooraf aan de kandidaatstellingsprocedure door de bevoegde vergadering is besloten om een ledenraadpleging te houden. Over de vervulling van andere dan de genoemde functies kan dus geen ledenraadpleging worden gehouden (zoals penningmeester of wethouder). Om als kandidaat toegelaten te worden tot een ledenraadpleging, dient iemand voldoende relevante handtekeningen te overleggen, maar een bestuur of een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie kan ook de geschiktheid beoordelen tegen het licht van de profielschets voor de te vervullen functie. Aan een lijsttrekker of partijvoorzitter worden zwaardere eisen gesteld dan aan andere functies, zodat het niet alleen aan de kandidaat zelf is om te beoordelen of hij geschikt genoeg is voor de rol van lijsttrekker of partijvoorzitter. Indien de geschiktheid van een kandidaat wordt beoordeeld, mag geen acht worden geslagen op diens opvattingen. Deze bepaling is opgenomen, omdat het aan de leden is om te bepalen hoe zij de opvattingen van de kandidaten wegen bij hun oordeel in een ledenraadpleging. Voorkomen moet worden dat kandidaten die geschikt zijn al in een voortraject deelname wordt onthouden, omdat een bestuur of onafhankelijke commissie het politiek of inhoudelijk niet met hen eens is. Deze aanloop naar deelname aan een ledenraadpleging is erg gevoelig en het gaat ook om gevoelige posities. Uit een oogpunt van zorgvuldigheid naar kandidaten is daarom de mogelijkheid geopend om beroep aan te tekenen, indien zij menen dat zij ten onrechte worden uitgesloten van deelname (als kandidaat) aan een ledenraadpleging. Over zaken kan een ledenraadpleging worden gehouden (behoudens uitzonderingen die opgesomd zijn). De uitkomst van een ledenraadpleging over een zaak is een beslissing. Een ledenraadpleging is dus niet bedoeld om een "peiling" te houden onder de leden (artikel 1.18. lid 7).

Een ledenraadpleging kan over een aantal opgesomde zaken niet worden gehouden, los nog van kwesties die in statuten of reglementen zodanig geregeld zijn dat geen ledenraadpleging daarover mogelijk is. Belangrijk is dat er een heldere vraagstelling is en dat de keuze wordt gegeven tussen twee antwoorden die beide realistisch zijn. Dat kan uiteraard ook zijn om voor of tegen een bepaald voorstel te zijn, als maar goed duidelijk is wat het verwerpen van het voorstel dan vervolgens betekent. De artikelen over de ledenraadpleging bevatten overigens bepalingen over de ondersteuning van kandidaten, de minimale deelname om een ledenraadpleging geldig te maken, de wijze waarop de uitslag wordt bepaald e.d. In principe is het ook mogelijk een ledenraadpleging te houden waarbij drie of meer uitkomsten mogelijk zijn en waarbij de leden een voorkeursvolgorde van die alternatieven moeten bepalen. Bij het organiseren van een dergelijke ledenraadpleging is het belangrijk dat de verschillen tussen die alternatieven heel duidelijk zijn voor iedereen, omdat anders onnodige verwarring optreedt. Indien bij een ledenraadpleging over een functie drie of meer kandidaten betrokken zijn, wordt gestemd door de deelnemende leden door een voorkeursvolgorde weer te geven. De uitslag van een dergelijke stemming wordt bepaald via het

systeem van "alternative vote". Op deze manier is het mogelijk een stemming in één keer te houden en toch uit te komen op een kandidaat die minstens de helft van de uitgebrachte geldige stemmen op zich verenigt. Het werkt als volgt.

Elke stemgerechtigde plaatst de beschikbare kandidaten in de volgorde van zijn voorkeur. Op de eerste plaats zet hij dus de kandidaat die hij het liefste in de functie ziet, op de tweede plaats degene die hij vervolgens het liefste heeft als de kandidaat van zijn eerste voorkeur afvalt, enzovoort. Bij het bepalen van de uitslag wordt eerst gekeken naar de eerste voorkeur bij alle geldig uitgebrachte stemmen. Als geen enkele kandidaat meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen heeft behaald, valt de kandidaat met de minste stemmen af. Van de stemmers waarvan de eerste voorkeur wegvalt, wordt vervolgens gekeken wat hun tweede voorkeur is. Die stemmen worden opgeteld bij de betreffende kandidaten in de eerste ronde. Als opnieuw geen enkele kandidaat een meerderheid heeft behaald, dan valt opnieuw de kandidaat af die de minste stemmen op zich heeft verenigd. Bij de stemmers op die vervallen kandidaat wordt gekeken naar welke kandidaat hun volgende voorkeur uitgaat en die stemmen worden bij de betreffende kandidaten opgeteld. Dit gaat zo door tot dat een kandidaat een meerderheid van stemmen op zich heeft verzameld. Als de stemmen erg verdeeld zijn, kan het voorkomen dat pas een winnaar bekend is als er nog maar twee kandidaten zijn overgebleven.

Hoofdstuk 1.3. Het lidmaatschap

Artikel 1.19. Het verkrijgen van het lidmaatschap

In dit artikel zijn uitvoeringsregels opgenomen over de wijze waarop een nieuw lid zich moet aanmelden en de wijze waarop de aanmelding wordt getoetst en verwerkt. Als een lid het lidmaatschap wil beëindigen, doet hij dat ook bij het partijbestuur. Ook een opzegging bij de secretaris van de afdeling of het geven van kennis van het overlijden van een lid bij de secretaris van de afdeling kan worden gezien als opzegging bij het partijbestuur, waarbij de secretaris van de afdeling er zorg voor draagt dat het bericht wordt verwerkt.

Artikel 1.20. Het verkrijgen van de ledenrechten

In dit artikel wordt geregeld dat een toegelaten lid de ledenrechten pas kan uitoefenen als de eerste contributiebetaling binnen is en hij die zelf heeft verricht.

Met het doorlopen van enkele stappen (aanmelding - toelating - betalen eerste contributie) wordt bewerkstelligd dat er in voldoende mate een drempel is voor geïnteresseerden die in een impuls zich hebben aangemeld of mensen die uitsluitend tijdelijk lid willen zijn om bijvoorbeeld een bepaalde kandidaat te steunen in een kandidaatstellingsprocedure.

Artikel 1.21. Plaatsing op een kandidatenlijst

Wie de partij vertegenwoordigt, dient lid te zijn van de partij. Daarop is alleen een uitzondering mogelijk als het partijbestuur toestaat dat iemand wordt geplaatst op een (ontwerp)kandidatenlijst die (nog) geen lid is van de partij of om verklaarbare redenen niet tijdig lid kon worden van de partij.

Hoofdstuk 1.4. Bemiddeling, toezicht en beroep

Artikel 1.22. Bemiddeling en toezicht

In situaties waarin zulke spanningen optreden dat betrokkenen maatregelen vragen of als het partijbestuur zelf overweegt maatregelen te nemen in een bepaalde conflictsituatie, is het veelal wenselijk het conflict te analyseren en na te gaan of in onderling overleg een oplossing te bereiken is. Dit artikel regelt de wijze waarop deze bemiddeling dient plaats te vinden. Natuurlijk is het zeer wel mogelijk dat al eerder stappen zijn gezet om de spanning in kaart te brengen of om er wat aan te doen. Dergelijke eerdere pogingen zullen door een commissie van goede diensten niet genegeerd worden, maar komen niet in de plaats van de voorgeschreven gang van zaken via een commissie van goede diensten. Als de kwestie om meer mensen tegelijk gaat, opent lid 6 de mogelijkheid om toch met één commissie te werken om de procedure transparant te houden.

Artikel 1.23. Het beroep

Dit artikel geeft bepalingen omtrent de vereisten aan een beroep en de mogelijkheid en betekenis van voorlopige voorzieningen die het partijbestuur in een kwestie treft of heeft getroffen.

Artikel 1.24. De beroepscommissie

Dit artikel regelt het functioneren van de beroepscommissie als zodanig.

Hoofdstuk 1.5. De geldmiddelen en de contributies

Artikel 1.25. De contributies

Dit artikel regelt de contributies die voor alle leden gelden en de aanvullende en specifieke contributies voor leden in functies die zij direct of indirect namens de partij bekleden in aanvulling op de algemene contributies. In lid 5 wordt geregeld dat de inkomsten van afdelingen of gewesten uit specifieke contributies bedoeld zijn voor het voeren van campagne. Hieronder kan ook de "permanente campagne" worden verstaan. De groep leden die aanvullende contributies verschuldigd is, is groter dan de groep leden die specifieke contributies verschuldigd zijn. Specifieke contributies, die worden vastgesteld en geheven door afdelingen en gewesten (via de besturen daarvan) komen van de leden van fracties die tot stand zijn gekomen op basis van de door de partij ingediende kandidatenlijst en de bestuurders die op voordracht van een dergelijke fractie benoemd zijn. Het gaat dus in de praktijk om raadsleden, Statenleden, leden van waterschapsbesturen, wethouders en gedeputeerden. Bij de aanvullende contributies gaat het om dezelfde groep, maar dan aangevuld met bestuurders die hun positie mede aan de partij hebben te danken, zoals burgemeesters, Commissarissen van de Koningin e.d. Verder betreft het de leden van de Tweede en Eerste Kamerfractie, de leden van de delegatie in het Europees Parlement, bewindspersonen die door de partij zijn voorgedragen e.d. In de praktijk is het onderscheid tussen de verschillende vormen van contributie voor sommigen lastig. Het is echter vergelijkbaar met de heffing van belastingen: die zijn afkomstig van verschillende organen en hebben een uiteenlopende grondslag. Voor de specifieke contributies geldt dat deze worden vastgesteld (ook de hoogte ervan) door afdelingsbesturen en gewestelijke besturen en dat deze ook verantwoordelijk zijn voor de inning. Vervolgens zijn zij ook verantwoordelijk voor de besteding, met dien verstande dat de inkomsten uit specifieke contributies aangewend moeten worden voor campagneactiviteiten. Indien een afdelingsbestuur of gewestelijk bestuur afziet van het heffen van dergelijke specifieke contributies, dan beschikken zij over minder middelen om campagneactiviteiten te financieren.

Artikel 1.26. Giftenregeling

Art.1.26 lid 1, verwijst naar de Wet Financiering Politieke Partijen. Lid 2 definieert welke bijdragen als gift worden gezien en bepaalt daarmee de reikwijdte van lid 3: verschuldigde contributie wordt niet aangemerkt als gift. Echter, als het bedrag van de bijdrage de verschuldigde contributie (zoals dat is opgenomen in de tabel van het partijbestuur) te boven gaat, dan wordt dat hogere bedrag wel gezien als een gift. Lid 6 geeft aan op wie de bepalingen van toepassing zijn; het artikel is ook van toepassing op afdelingen, gewesten (incl. de daaronder vallende waterschappen) en neveninstellingen. In lid 3 staat welke giften toelaatbaar zijn.

Artikel 1.27. De geldmiddelen en de controle

Dit artikel bevat bepalingen over de afdracht uit de centrale middelen aan afdelingen en gewesten, over het sparen voor en uitkeren uit het gevormde fonds van gelden voor campagnes en nadere regels over de jaarlijkse financiële verslaggeving. In lid 4 wordt vastgelegd dat de geledingen van de partij in principe autonoom zijn in de besteding van de middelen die zij ter beschikking hebben gekregen van het partijbestuur, maar dat zij zich daarbij te houden hebben aan eventuele richtlijnen van het partijbestuur. Dat kan zowel gaan om voorschriften

over de gang van zaken binnen de geleding zelf (over het beheer van de middelen, dubbele autorisatie bij hoge uitgaven, de wijze van controle en verantwoording) als over de relatie met het partijbestuur (het indienen van de begroting en de jaarstukken, het verschaffen van inlichtingen).

Artikel 1.28. Overige bepalingen inzake de geldmiddelen

De partij kent, op het niveau van afdelingen en gewesten, stichtingen om te fungeren als werkgever of om specifieke activiteiten te bekostigen. Het bestuur van dergelijke stichtingen is meestal samengesteld uit het bestuur van de betreffende geleding of andere partijgenoten. Indien direct of indirect inkomsten van een dergelijke stichting voortkomen uit de kas van de partij of regels die de partij stelt, is het noodzakelijk dat het in stand houden of de oprichting van een dergelijke stichting wordt goedgekeurd door het partijbestuur. Als er immers problemen optreden met een dergelijke stichting, dan is de partij deels of ten volle aansprakelijk bij vorderingen of faillissement. Dit vergt bovendien dat er sprake moet zijn van transparantie bij een dergelijke stichting, hetgeen wordt bewerkstelligd door de eis dat over het beheer en de uitgaven van inkomsten die uit de partijkas of op grond van regels van de partij voortkomen jaarlijks verantwoording wordt afgelegd.

Hoofdstuk 1.6. Integriteit

Artikel 1.29 Belangenverstrengeling

Van belangenverstrengeling kan sprake zijn bij de (beoogde) combinatie van een politieke functie namens de partij of een (bestuurs-)functie binnen de partij met een betaalde of onbetaalde functie buiten de partij. Hierdoor kan een situatie ontstaan die ten koste kan gaan van de integriteit van het lid in de ene of de andere functie. De ongewenstheid van belangenverstrengeling is evident, maar de vraag wanneer hiervan nu precies sprake is,

is niet voor alle situaties te geven. Dit kan afhankelijk zijn van de persoon, de omstandigheden en soms ook de voorgeschiedenis. Het is kortom, maatwerk. Belangrijkste uitgangspunt is dat eenieder transparant is over (neven-)functies. Tegelijkertijd is belangenverstrengeling voor de partij een structureel aandachtspunt en moet

het dat ook zijn, zowel ten aanzien van werkelijke verstrengeling, als in situaties waarin de schijn ontstaat dat dit het geval is. De (schijn van) belangenverstrengeling kan zich voordoen op het moment van kandidaatstelling voor een bepaalde positie, maar eveneens wanneer een lid al de twee of meer functies samen bekleedt. Vanwege het maatwerk karakter van de beoordeling en de gevoeligheid van het thema, komt een rol toe aan het

betrokken lid zelf, de aan de situatie gerelateerde vergadering (afdelings- of gewestvergadering) en de commissie Integriteit. Via een verzoek daartoe aan het landelijk partijbestuur kan aan deze commissie advies gevraagd worden:

- vooraan in het proces, bijvoorbeeld ten aanzien van een kandidaat van wie alleen het bestuur nog de naam kent, of
- op een later moment, bijvoorbeeld wanneer een lid al gekozen is en wordt voorgedragen voor of wenst te solliciteren op een andere (partij)functie, of
- wanneer de in of namens de PvdA vervulde functie hetzelfde blijft, maar het lid ander betaald of onbetaald werk overweegt of accepteert.

De rol van de commissie Integriteit is een adviserende. De beslissing of en in hoeverre sprake is van (de schijn van) belangenverstrengeling is in eerste instantie aan het betrokken lid zelf en vervolgens aan de bevoegde vergadering. Een lid kan bij een voor hem/haar negatief uitpakkend besluit van de vergadering in beroep bij beroepscommissie.

Artikel 1.30. De erecode en de verklaring bij de kandidaatstelling Een partij wordt aangekeken op de houding en het gedrag van de leden. Dat is des te sterker het geval als die leden een prominente positie in of namens de partij bekleeden of hebben bekleed. Wie namens de partij een vertegenwoordigende functie in het openbaar bestuur gaat bekleeden, passeert een kandidaatstellingsprocedure, waarin afspraken over het gewenste gedrag ter tekening worden

voorgelegd (de erecode) . Voor alle andere leden is het niet of slecht mogelijk afspraken te maken onder druk van een dergelijke procedure. Het is daarom wenselijk een kapstokbepaling te hebben die een "erecode" toelaat die voor alle leden opgaat. Een en ander richt zich overigens primair op het optreden van een partijgenoot in het (semi-)publieke domein. Tevens zijn de eisen aan partijgenoten niet anders dan die welke gesteld worden aan iedereen die optreedt in het publieke en semipublieke domein; als betrokkenen door de buitenwacht en vanuit de partij worden gezien als lid van de partij, kan de partij hen ook aanspreken op het gedrag in het (semi-)publieke domein. Aan leden van de partij die via een kandidaatstellingsprocedure een functie (willen) bekleden die zij in directe of indirecte zin aan de partij te danken hebben, wordt een verklaring ter ondertekening voorgelegd die behalve de bepalingen van de erecode ook bepalingen bevat die specifiek gericht zijn op het bekleden van een politieke functie. Bij dat laatste kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het opgeven van een zetel die wordt ingenomen in een vertegenwoordigend lichaam na verkozen te zijn op de kandidatenlijst van de partij, als men het lidmaatschap beëindigt of kwijtraakt of uit de fractie wordt gezet.

Artikel 1.31. De Commissie Integriteit

Dit artikel regelt de wijze van werken van de Commissie Integriteit en de benoeming van de leden.

Artikel 1.32. Persoonsgegevens en privacy

De partij vraagt op verschillende momenten van leden persoonlijke informatie op. In het kader van de scouting of kandidaatstelling, maar ook in een register van beschikbare leden voor de vervulling van bestuurlijke functies e.d. Dergelijke informatie wordt zowel schriftelijk als elektronisch vastgelegd. Dit artikel bevat een kapstokbepaling om zorgvuldig met dit soort gegevens om te gaan en om te bewerkstelligen dat een betrokkene kennis kan nemen wat over hem wordt bewaard of opgeslagen.

Hoofdstuk 1.7. Overige bepalingen

Artikel 1.33. De binding aan het verkiezingsprogramma

Dit artikel bevat bepalingen over de binding van leden van de partij in vertegenwoordigende lichamen aan het programma of aan een door de fractie afgesloten akkoord. Tevens biedt dit artikel regels over de wijze waarop een lid in een dergelijke functie of de kandidaat voor een vertegenwoordigende functie een voorbehoud kan maken op een onderdeel.

Artikel 1.34. Evenwichtige vertegenwoordiging

Dit artikel bevat de bepaling dat fracties, besturen, commissies e.d. evenwichtig moeten zijn samengesteld en dat de besturen die hierbij betrokken zijn een actief beleid voeren om deze evenwichtige vertegenwoordiging goed mogelijk te maken.

Artikel 1.35 Onverenigbare functies

Het is vanuit het oogpunt van spreiding van macht in het algemeen niet gewenst dat twee of meer functies in het openbaar bestuur of binnen de vereniging worden gecombineerd. Wettelijk zijn bepaalde combinaties uitgesloten en ook de statuten voorzien in zekere beperkingen. Er reesteren echter nog verschillende combinaties, waarvoor een (gedeeltelijk) combinatieverbod eveneens wenselijk is. Wel is het zaak ons niet met onnodig rigide regels in de vingers te snijden. In bepaalde situaties kan het nodig zijn dat zekere in beginsel onverenigbare functies –tijdelijk– door één persoon worden vervuld. Dit is niet per se onwenselijk, zolang ‘tijdelijk’ maar niet stilzwijgend verandert in ‘structureel’.

Combinatie van functies in het openbaar bestuur worden in de wet reeds beperkt door:

Gemeente:

- lid gemeenteraad: artikel 13 en 15 Gemeentewet
- wethouders: artikel 36b en 41b Gemeentewet
- burgemeester: artikel 67 en 68 Gemeentewet

Provincie:

- lid PS: artikel 13 en 15 Provinciewet
- gedeputeerde: artikel 35c en 40b Provinciewet
- Commissaris van de Koning: artikel 66 en 67 Provinciewet

Rijk/Europa:

- leden Staten-Generaal en Europees Parlement: Wet incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement

De volgende combinaties van functies in het openbaar bestuur en in de vereniging zijn in de statuten al uitgesloten:

- Leden van de fracties in de Eerste en Tweede Kamer en leden van de delegatie in het Europees Parlement, alsmede leden van de partij die deelnemen aan het kabinet kunnen geen lid zijn van het partijbestuur (artikel 10 lid 6).
- Leden van de Provinciale Statenfractie, van het college van Gedeputeerde Staten en van de fractie in het waterschapsbestuur kunnen geen lid zijn van het gewestelijk bestuur of afgevaardigde zijn (artikel 7 lid 6).
- Leden van de gemeenteraadsfractie en leden van het college van B&W kunnen geen zitting hebben in het afdelingsbestuur (artikel 6 lid 10).

Art. 1.35 lid 1 ziet op de onverenigbaarheid van vertegenwoordigende functies.

De termijn van een jaar komt overeen met de periode tussen de verkiezingen van gemeenteraad, Europa en Provinciale Staten/Eerste Kamer.

Direct gekozen vertegenwoordigers zijn leden van de gemeenteraad, van de bestuurscommissie in Amsterdam, de gebiedscommissie in Rotterdam, van de Waterschappen, van de Provinciale Staten, van de Tweede Kamer en van het Europees Parlement. Met deze wijziging worden het combineren van deze functies dus beperkt tot maximaal één jaar. Met de kwalificatie 'bestuurlijke functie op voordracht van een

fractie waarbij verantwoording dient te worden afgelegd aan een Volksvertegenwoordiging' wordt bedoeld een wethouder, een gedeputeerde, een staatssecretaris of een minister.

De term 'functie waarin iemand wordt benoemd en waarbij men voorzitter is van een volksvertegenwoordiging' verwijst naar een dijkgraaf, burgemeester of een Commissaris van de Koning. Van deze bepaling zijn bestuurders van gebieds- en bestuurscommissies uitgezonderd omdat zij lid blijven van dat orgaan.

Lid 2 ziet op de onverenigbaarheid van verenigingsfuncties.

Als bestuur van een bestuurslaag van de partij wordt gezien het afdelingsbestuur en het gewestelijk bestuur.

In functie gekozen bestuurslidmaatschappen in deze bestuurslagen zijn de voorzitter, de secretaris en de penningmeester. Deze functies mogen dus slechts maximaal een half jaar gecombineerd worden. Bij de afweging van de keuze om te komen tot het maximaal kunnen combineren van functies gedurende een half jaar zijn aspecten als machtsverspreiding en het voorkomen van samenloop van belangen afgezet tegenover het hebben van een beperkt aantal (actieve) leden en het aantal functies dat binnen de partij bekleed dient te worden. Zeker in kleine afdelingen. In tegenstelling tot de politieke functies uit het eerste lid is het niet nodig om vanwege verkiezingen de termijn van een jaar aan te houden. De voor partijfuncties aangehouden termijn van een half jaar zou voldoende moeten zijn om een opvolger te vinden, zonder dat bestuursfuncties onbezet blijven. Voor zeer incidentele gevallen is dispensatie door het partijbestuur mogelijk.

Artikel 1.36. De zittingsduur

In principe is er geen bezwaar als iemand een functie in of namens de partij gedurende langere tijd vervult. Bij een aantal functies zijn in de statuten of in de reglementen bepalingen opgenomen, op grond waarvan de zittingsduur in een bepaalde functie wel gelimiteerd is. Als dergelijke bepalingen niet aanwezig zijn, dan is het niet toegestaan op een andere wijze de zittingsduur te beperken. Daar staat tegenover dat als iemand een functie in of namens de partij een langere tijd vervult, het verstandig is om bij de kandidatuur of verkiezing voor een nieuwe periode weer eens kritisch te kijken

of die keuze nog verstandig is. Centraal staan daarin het belang van de partij en het functioneren van het openbaar bestuur. Deze toets vindt plaats nadat iemand minstens 12 jaar een functie heeft vervuld en door kandidaatstelling of verkiezing een nieuwe zittingsperiode aan de orde is.

Als het gaat om het extra motiveren van de wenselijkheid van voortzetting van de zittingsduur van een lid in een bepaalde positie in of namens de partij (bestuurslid, gemeenteraadslid) is gekozen voor een periode van minstens 12 jaar, omdat dit overeenstemt met 3 volle perioden in het openbaar bestuur, bij reguliere verkiezingen.

Artikel 1.37. De jongerenorganisatie

Dit artikel bevat een bepaling ten aanzien van de jongerenorganisatie van de partij.

Artikel 1.38. Leden in dienstverband bij de partij Medewerkers van de partij of van fracties zitten in een bijzondere positie. Als zij bijvoorbeeld medewerker zijn van het partijbureau of van de fracties in Tweede Kamer, Eerste Kamer en van de delegatie in het Europees Parlement, is het niet mogelijk dat zij ook deelnemen in partijbestuur, beroepscommissie, presidium of Verenigingsraad.

In dergelijke situaties worden de rechten van leden die een dienstverband hebben bij de partij beknot om ongewenste vermenging van verantwoordelijkheden te voorkomen.

Op lokaal of regionaal niveau kan het voorkomen dat gronden bestaan voor dispensatie van deze onverenigbaarheid, in een concreet geval. Een dergelijke dispensatie kan op verzoek door het partijbestuur verleend worden, en geldt voor een daarbij te bepalen termijn.

Artikel 1.39. Evenwichtige informatie bij de kandidaatstelling en de besluitvorming over kandidaten

In het kader van de kandidaatstelling voor een plaats op een lijst of voor een functie wordt informatie gevraagd aan een kandidaat. Dit artikel regelt een evenwichtige verzameling van informatie, maar ook dat de informatie die wordt verstrekt aan de vergadering of leden die een keuze maken uit de kandidaten gelijkwaardig is. Tevens wordt geregeld dat een kandidaat die relevante informatie heeft verzwegen of verdraaid uit de procedure kan worden gezet. Uiteraard met een mogelijkheid dat deze beroep aantekent, indien hij meent dat dit ten onrechte is gebeurd.

Toelichting op de reglementen

Deel 2. De afdelingen

1. Algemene opmerkingen

De reglementen voor de afdelingen dienen gelezen te worden in samenhang met artikel 6 van de statuten dat over de afdelingen gaat. Verder wordt gewezen op deel 5 van de reglementen dat gaat over de deelname aan het lokaal bestuur. Verder wordt gewezen op de bepalingen in deel 1 van de reglementen, met name die over de orde van vergaderingen en de besluitvorming.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 2.1. De taken van de afdeling

In dit artikel worden de taken van de afdeling opgesomd. In een grote afdeling, van honderden of meer dan duizend leden, zullen deze taken intensiever kunnen worden aangepakt dan in kleinere afdelingen. Kleinere afdelingen kunnen ervoor kiezen sommige taken samen met omliggende afdelingen te doen of om voor sommige taken aansluiting te zoeken bij een grotere afdeling. Dergelijke samenwerking wordt overgelaten aan de afdelingen. In afdelingen die twee of meer gemeenten omvatten, dient de ledenvergadering een afspraak te maken hoe de lokale politiek wordt behandeld. Er kan voor gekozen worden de lokale aangelegenheden van de verschillende gemeenten te laten bij de ledenvergadering van de afdeling, maar er kan ook voor worden gekozen om lokale aangelegenheden alleen te behandelen met de leden die uit die gemeente

afkomstig zijn. Dat kan ook leiden tot de oprichting van onderafdelingen, op basis van artikel 2.8. Omdat het nogal verschilt of een dergelijke afdeling die meer gemeenten omvat voortkomt uit een nodale structuur (een centrumgemeente waaraan één of meer kleinere randgemeenten zijn toegevoegd) of een plattelandsstructuur (een afdeling opgebouwd uit twee of meer enigszins vergelijkbare gemeenten), is het niet goed mogelijk met een vaste aanpak te werken.

Artikel 2.2. De afdelingsvergadering

In dit artikel is de positie van de afdelingsvergadering ten opzichte van de afdeling vastgelegd. Verder wordt de positie geregeld van leden van de fractie, wethouders en vertegenwoordigers van partijbestuur en gewestelijk bestuur ten opzichte van de afdelingsvergadering en het afdelingsbestuur.

Artikel 2.3. De uitnodiging voor en de verslaglegging van de afdelingsvergadering

In dit artikel is de wijze bepaald waarop de uitnodiging voor afdelingsvergaderingen en de daarbij behorende voorstellen van bestuur of anderen kenbaar gemaakt worden aan de leden. Dit heeft als doel de besluitvorming in de afdelingsvergadering transparant te maken voor de leden, zodat zij optimaal in de positie zijn om deel te nemen aan het besluitvormingsproces tijdens de afdelingsvergadering.

Artikel 2.4. Nadere bepalingen over afdelingsvergaderingen

In dit artikel zijn bepalingen opgenomen over de te houden jaarvergadering van de afdeling, de verkiezing en taken van de kascontrolecommissie en het aanwijzen van, als de afdeling daarvoor afgevaardigden mag aanwijzen, afgevaardigden naar de Verenigingsraad. In welke gevallen de afdeling een afgevaardigde mag aanwijzen voor de Verenigingsraad is uitgewerkt in de artikelen 2.6. De benoemingstermijn voor de leden van het afdelingsbestuur, afgevaardigden, de leden van de kascontrolecommissie en dergelijke is voor alle functies gelijk getrokken op 2 jaar. Voor deze termijn is gekozen als compromis tussen de wens om de organisatorische lasten beperkt te houden (bij een jaarlijkse verkiezing dient het zoeken van geschikte kandidaten, de kandidaatstelling en de verkiezing elk jaar te gebeuren) en de ervaring dat in een vrijwilligersorganisatie een deel van de leden terugschrikt als de benoemingsduur een langere tijd bedraagt.

Artikel 2.5. Het afdelingsbestuur

Artikel 2.5. beschrijft de samenstelling en verkiezing van het afdelingsbestuur en regelt de taken van het afdelingsbestuur. Ook is in dit artikel bepaald dat een lid van het afdelingsbestuur met raadgevende stem aanwezig kan zijn bij de vergaderingen van de gemeenteraadsfractie.

Artikel 2.6. Deelname aan de Verenigingsraad

In dit artikel is de aanwijzing van de (plaatsvervangende) afgevaardigden naar de Verenigingsraad geregeld en de wijze waarop zij verantwoording afleggen.

Artikel 2.7. Lokale afdeling van de Jonge Socialisten

Artikel 2.7. beschrijft de positie van de lokale jongerenafdeling ten opzichte van de afdeling.

Artikel 2.8. Afdelingen die niet samenvallen met één gemeente

In dit artikel is vastgelegd op welke wijze de bepalingen in dit deel van het reglement van toepassing zijn op de situatie waarin er meerdere afdelingen binnen een gemeentegrens opereren of indien een afdeling werkt met onderafdelingen. In dat laatste geval kan een afdelingsbestuur voor één of meer onderafdelingen een bestuurscommissie instellen die de bestuurlijke taken van de onderafdeling vervult. Een dergelijke bestuurscommissie functioneert binnen de verantwoordelijkheid van het afdelingsbestuur.

Deel 3. De gewesten

1. Algemene opmerkingen

De reglementen voor het gewest dienen gelezen te worden in samenhang met artikel 7 van de statuten dat over het gewest gaat. Daarnaast wordt gewezen op deel 6 van de reglementen dat gaat over de deelname aan het provinciaal bestuur en deel 7 van de reglementen dat gaat over de deelname aan het waterschapsbestuur. Verder wordt gewezen op de bepalingen in deel 1 van de reglementen, met name die over de orde van vergaderingen en de besluitvorming.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 3.1. De taken van het gewest

In dit artikel worden de taken van het gewest opgesomd.

Artikel 3.2. De gewestelijke vergadering

In dit artikel is de positie van de gewestelijke vergadering ten opzichte van het gewest vastgelegd en is bepaald op welke wijze de leden uit de afdelingen, leden van de Provinciale Statenfractie, gedeputeerden en vertegenwoordigers van het partijbestuur, alsmede de leden van de Tweede Kamerfractie en de Eerste Kamerfractie die de contacten onderhouden in het betreffende gewest deel kunnen nemen aan de gewestelijke vergadering.

Artikel 3.3. De uitnodiging voor en de verslaglegging van de gewestelijke vergadering

In dit artikel is de wijze bepaald waarop de uitnodiging voor de gewestelijke vergadering en de daarbij behorende voorstellen van bestuur of anderen kenbaar gemaakt worden aan alleleden die woonachtig zijn in het gewest. Dit heeft als doel de besluitvorming in de gewestelijke vergadering transparant te maken voor de leden, zodat zij optimaal in positie zijn om deel te nemen aan het besluitvormingsproces in de gewestelijke vergadering. In dit artikel is ook geregeld dat 10% van de leden in het gewest een agendapunt kunnen agenderen in de gewestelijke vergadering. Artikel 3.4. Nadere bepalingen over gewestelijke vergaderingen In dit artikel zijn bepalingen opgenomen over de jaarvergadering van het gewest en het kiezen van de leden van het gewestelijk bestuur, de kascontrolecommissie.

Artikel 3.5. Het gewestelijk bestuur

Artikel 3.5. beschrijft de samenstelling en verkiezing van het gewestelijk bestuur en regelt de communicatie over en deelname aan vergaderingen van het gewestelijk bestuur door de voorzitter van de Statenfractie, de gedeputeerden, alsmede de voorzitter(s) van de waterschapsfractie(s). Ook is in dit artikel bepaald dat een lid van het gewestelijk bestuur met raadgevende stem aanwezig kan zijn bij de vergaderingen van de Statenfractie en de waterschapsfractie.

Artikel 3.6. Indelen in regio's

Artikel 3.6. beschrijft de bepalingen over het aanwijzen van regio's door het gewest. Een aparte bepaling betreft de instelling van regio's die, al dan niet tijdelijk, ingesteld worden bij de verkiezing van een waterschap. Die bepaling is van toepassing als de begrenzing van een waterschap niet samenvalt met dat van een provincie.

Artikel 3.7. Provinciale afdeling van de Jonge Socialisten

Artikel 3.7. beschrijft de positie van de provinciale jongerenafdeling ten opzichte van het gewest.

Deel 4. De geledingen op landelijk niveau

1. Algemene opmerkingen

De reglementen over de geledingen van de partij op landelijk niveau dienen te worden gelezen in samenhang met de artikelen 5, 8, 9, 10, 11 en 19 van de statuten. Tevens zijn de delen 8, 9 en 10 van de reglementen die de deelname aan de landelijke en Europese politiek behandelen verbonden met dit deel.

2. Artikelsgewijze toelichting

Hoofdstuk 4.1. Het congres (artikelen 4.1. tot en 4.2.)

In artikel 4.1. wordt aangegeven hoe de voorbereiding van het congres dient plaats te vinden. Vervolgens zijn in artikel 4.2. bepalingen opgenomen over de voorbereiding van het congres en de wijze waarop het partijbestuur zorg dient te dragen voor de verslaglegging van het congres.

Hoofdstuk 4.2. De Politieke Ledenraad (artikelen 4.3. tot en 4.4.)

In artikel 4.3. zijn bepalingen opgenomen over de voorbereiding van de Politieke Ledenraad (onder andere de totstandkoming van de agenda en de rol van het presidium hierbij) en wordt de verslaglegging van de Politieke Ledenraad geregeld.

Hoofdstuk 4.3. De Verenigingsraad (artikelen 4.5. tot en met 4.7.)

In artikel 4.5. wordt de aanwijzing van de afgevaardigden voor de Verenigingsraad behandeld. Verder wordt de positie van de afgevaardigden ten opzichte van de geleding die zij vertegenwoordigen geregeld. In artikel 4.6. wordt opgesomd over welke aangelegenheden de Verenigingsraad beslissingen neemt. Dat betreft de goedkeuring van het werkplan van het partijbestuur en de jaarrekening die beide eerst door het partijbestuur zijn vastgesteld. Omdat de Verenigingsraad het recht heeft van amendement op de begroting, stelt het de begroting vast op voorstel van het partijbestuur.

In artikel 4.8. wordt de verslaglegging van de vergaderingen van de Verenigingsraad geregeld.

Hoofdstuk 4.4. Het partijbestuur

Artikel 4.8. beschrijft de taken van het partijbestuur.

Artikel 4.9. geeft, aanvullend op de statuten, nadere regels voor de verkiezing van de leden van het partijbestuur. De voorzitter wordt gekozen via een ledenraadpleging. Als die niet kan worden gehouden, bijvoorbeeld omdat er maar één kandidaat is, of als deze geen geldige uitslag geeft door een te lage deelname, dan wijst het congres een voorzitter aan. Iemand kan zich alleen kandidaat stellen als hij ten minste 100 handtekeningen overlegt van partijleden die de kandidatuur steunen. Als handtekeningen bij controle moeten worden afgekeurd, bijvoorbeeld omdat het gaat om een handtekening van iemand die geen lid is, dan krijgt een kandidaat de gelegenheid extra handtekeningen te verzamelen. Wie niet genoeg handtekeningen heeft als ondersteuning, kan niet toegelaten worden tot de ledenraadpleging.

Artikel 4.10. borgt het inzicht in de uitkomsten van de besluitvorming door het partijbestuur.

Hoofdstuk 4.5. Bepalingen over andere landelijke geledingen

Artikel 4.11. Het presidium

Artikel 4.11. beschrijft de taken en de werkwijze van het presidium.

Een belangrijke taak van het presidium, naast het voorzitten van het congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad, is het aan de vergadering voorstellen van een agenda met bijbehorende afhandelingsvoorstellen. Tweejaarlijks dient het presidium een verslag van haar werkzaamheden in bij het partijbestuur; dit wordt ter kennis gebracht aan het congres.

Artikel 4.12. Geestverwante organisaties en werkverbanden binnen de partij In dit artikel worden de status en rechten van de geestverwante organisaties en werkverbanden ten opzichte van de partij vastgelegd. Daarnaast zijn in artikel 4.12. bepalingen opgenomen over het lidmaatschap van partijleden van werkverbanden binnen de partij.

Verder is opgenomen dat de werkverbanden binnen de partij de rechten van partijleden dienen te beschrijven, dat het partijbestuur nadere eisen kan stellen aan het democratisch gehalte van deze werkverbanden en dat er voor partijleden een bezwaarmogelijkheid is tegen het niet toelaten als lid van werkverbanden binnen de partij bij het partijbestuur.

Artikel 4.13. Partij van de Europese Sociaal-Democraten (PES)

In dit artikel is de positie van de partij vastgelegd ten opzichte van de PES. Daarnaast is de vertegenwoordiging van de partij voor het PES-congres geregeld.

Deel 5. Deelname aan het lokaal bestuur

1. Algemene opmerkingen

In deel 5 van de reglementen zijn de bepalingen opgenomen die gaan over de voorbereiding en de deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen, maar ook wat daarna komt: de collegevorming en het functioneren van de gemeenteraadsfractie.

Het is essentieel dat een afdeling ruim voor de verkiezingen vaststelt of men wil deelnemen, hoe men wil deelnemen en wat daarvoor allemaal moet gebeuren.

Een belangrijke vraag waar men direct in het begin al voor geplaatst wordt, als wordt deelgenomen aan de verkiezingen, is: hoe komen we aan kandidaten en hoe maken we een goede kandidatenlijst? In principe stelt het afdelingsbestuur de ontwerp-kandidatenlijst op, geeft leden de gelegenheid zich te kandideren en gaat op zoek naar kandidaten en doet verder alle voorbereidingen om een ontwerp-kandidatenlijst te maken die aan de afdelingsvergadering wordt voorgelegd.

Direct aan het begin kan ook gekozen worden voor een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die dan de taken van het afdelingsbestuur overneemt. Vooral als een afdelingsbestuur veel onervaren leden heeft of als er veel leden van het afdelingsbestuur zelf kandidaat zijn of nauwe betrekkingen onderhouden met kandidaten, is het verstandig een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie in te stellen. Als dat goed uitkomt, kunnen in die commissie ook partijleden van buiten de afdeling benoemd worden. Als het aantal leden van het afdelingsbestuur dat kan deelnemen aan een kandidaatstellingsprocedure minder dan 3 bedraagt, dient altijd een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie te worden gevormd. Dit kan ook op een later moment blijken dan bij het vaststellen van de procedure.

Een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie wordt ingesteld door de afdelingsvergadering, die ook de leden ervan benoemt, en rapporteert rechtstreeks aan die zelfde afdelingsvergadering met een ontwerp-kandidatenlijst. Als eenmaal de verkiezingen zijn geweest, komt vaak de zo gevoelige periode van het onderhandelen over een college van burgemeester en wethouders. Als de partij aan die onderhandelingen meedoet, is het de verantwoordelijkheid van de fractie die onderhandelingen te voeren. De fractie is immers op pad gestuurd met een verkiezingsprogramma. Als de onderhandelingen leiden tot de deelname van de partij in een coalitie, dan moet de afdelingsvergadering instemmen met die deelname. Het is goed gebruik om een lid van het afdelingsbestuur te betrekken bij het verloop van de onderhandelingen (maar dat blijft binnen de verantwoordelijkheid van de fractie) en dat de afdelingsvergadering tussentijds op de hoogte wordt gehouden van het verloop van de onderhandelingen, maar het is niet de bedoeling dat de afdelingsvergadering "mee gaat onderhandelen". Als de behoefte bestaat boodschappen mee te geven ten Behoeve van die onderhandelingen, dan moet dat vooraf aan de onderhandelingen gebeuren. Bij de vraag of de afdelingsvergadering instemt met de deelname van de partij op grond van het onderhandelingsresultaat, gaat het er om dat het eigen verkiezingsprogramma ondergeschikt wordt

aan het coalitieakkoord. De gemeenteraadsfractie kiest daarvoor, maar het moet ook een keuze zijn van de afdelingsvergadering.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 5.1. De gemeenteraadsfractie

In dit artikel wordt aangegeven dat de kandidaten die verkozen zijn op een lijst van de partij met elkaar in de gemeenteraad de fractie van de Partij van de Arbeid vormen. Er zijn uiteenlopende lokale situaties waarbij de partij nauw samenwerkt met andere partijen of waarbij de partij deelneemt in een lokale politieke groepering. In dat geval geldt die gemeenschappelijke fractie of de fractie van die lokale groepering zoveel mogelijk als fractie van de partij en zijn daarop zo veel mogelijk de bepalingen van toepassing die gelden voor een fractie van de partij.

Artikel 5.2. De taken van het afdelingsbestuur bij de deelname aan het lokaal bestuur

De rol van het afdelingsbestuur bij de deelname aan de lokale politiek is van groot belang en vraagt de uitvoering van verschillende en uiteenlopende taken. De afdelingsvergadering kan er bij sommige taken voor kiezen, al dan niet op voorstel van het afdelingsbestuur, om taken in handen te geven van een commissie die door de afdelingsvergadering zelf wordt gevormd. Ook het afdelingsbestuur kan zich voor taken laten bijstaan door partijgenoten van buiten het bestuur.

Artikel 5.3. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

In dit artikel wordt geregeld dat een afdelingsvergadering tijdig een aantal beslissingen neemt over de deelname aan en voorbereiding van de verkiezingen. Als deze beslissing niet wordt genomen, dan liggen alle voorbereidende handelingen bij het afdelingsbestuur en is er geen sprake van een ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker. Als het op voorhand wel duidelijk is dat de afdeling deelneemt aan de gemeenteraadsverkiezingen met een eigen lijst van de partij, ligt het voor de hand de stappen in lid 2 en 3 in één vergadering te nemen. Dat hoeft niet op een aparte vergadering, maar het kan meegenomen worden in de vergadering waar ook de begroting van de afdeling voor het volgende jaar wordt voorgelegd, in het laatste kwartaal van het jaar. Een punt van aandacht is of de lijsttrekker eerder wordt verkozen dan bij het vaststellen van de kandidatenlijst. Indien in de voorbereiding ervoor wordt gekozen de lijsttrekker eerder te kiezen, kan dat gebeuren via een ledenraadpleging, maar ook door een ledenvergadering die eerder wordt gehouden dan die waarop de kandidatenlijst wordt behandeld.

Artikel 5.4. De besluitvorming over het verkiezingsprogramma

Om deel te kunnen nemen aan verkiezingen is het noodzakelijk een verkiezingsprogramma te hebben. In dat programma wordt weergegeven wat in algemene zin het beleid is dat de partij wil voeren in de gemeenteraad, terwijl ook over specifieke onderwerpen een standpunt wordt ingenomen. Het verdient aanbeveling dat bij het maken van een ontwerpverkiezingsprogramma de balans wordt opgemaakt hoe het staat met de uitvoering van het lopende verkiezingsprogramma. Het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld door de afdelingsvergadering en dient als houvast voor de fractie die gaat optreden in de gemeenteraad. Als kandidaten voor de gemeenteraad bij één of meer onderdelen een voorbehoud maken (lees: een ander standpunt hebben en daarnaar willen handelen), dan moeten zij dit (schriftelijk) bekend maken aan de afdelingsvergadering voordat deze de ontwerp-kandidatenlijst gaat behandelen. Als in een zelfde vergadering eerst het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld en vervolgens de ontwerp-kandidatenlijst in behandeling wordt genomen, kan het lastig zijn om een voorbehoud schriftelijk bekend te maken. In dat geval dient een kandidaat het voorbehoud in elk geval helder aan de afdelingsvergadering mondeling toe te lichten en dient daarvan in de notulen melding te worden gemaakt.

Artikel 5.5. Profielschets en kandidaatstelling

In dit artikel wordt bepaald dat de afdelingsvergadering een profielschets moet vaststellen voordat de kandidaatstelling begint. De profielschets biedt inzicht aan geïnteresseerde kandidaten, maar biedt ook het houvast voor het afdelingsbestuur (of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie) en de afdelingsvergadering bij het vaststellen van de (ontwerp)kandidatenlijst. Gedurende een bepaalde periode wordt geïnteresseerden de gelegenheid gegeven zich kandidaat te stellen. Die kandidatuur kan niet eerder in behandeling worden genomen dan nadat een kandidaat voor een bepaalde datum een
bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode heeft ondertekend.

Artikel 5.6. De ledenraadpleging over de lijsttrekker

Als een afdelingsvergadering besloten heeft een ledenraadpleging te houden over het vervullen van de positie van lijsttrekker, dan geeft dit artikel de bepalingen die daarbij in acht genomen moeten worden. Overigens dient men ook goed kennis te nemen van de bepalingen die hierover zijn opgenomen in deel 1, het algemeen deel van de reglementen.

Als er geen beslissing of niet op tijd een beslissing is genomen over een dergelijke ledenraadpleging, dan wordt deze niet gehouden. Ook als zich kandidaten melden voor die positie, ook als ze zelfs al voldoende handtekeningen blijken te hebben verzameld, dan is er geen sprake van. Hiervoor geldt dat spelregels niet kunnen veranderen tijdens de rit. Het is wel mogelijk dat een voorgenomen ledenraadpleging moet worden afgeblazen, omdat er niet minstens twee kandidaten zijn die aan de vereisten voldoen en ook voldoende handtekeningen hebben verzameld. Als er een ledenraadpleging is over de positie van lijsttrekker, dan dienen de bepalingen in acht genomen te worden die bij elke keuze over personen bestaan. Het kan soms heel gevoelig liggen om een kandidaat te moeten weigeren wegens onvoldoende geschiktheid om die positie te bekleden, maar het accepteren van een ongeschikte kandidaat die wel wordt verkozen kan op een later moment tot een hoop ellende leiden.

Artikel 5.7. Het voorbereiden en opstellen van de ontwerpkandidatenlijst

Het afdelingsbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie begint de werkzaamheden die moeten leiden tot een ontwerpkandidatenlijst met een verzameling kandidaten die de
bereidverklaring en de verklaring op basis van de
erecode hebben ondertekend en met een profielschets. Het kan zijn dat na de aanmelding of op enig moment daarna blijkt dat er onvoldoende kandidaten beschikbaar zijn of dat het gewenste evenwicht op de kandidatenlijst onvoldoende bereikt kan worden. Het afdelingsbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is dan in de gelegenheid
actief op zoek te gaan naar geschikte kandidaten. In het uiterste geval, als een kandidatenlijst onvoldoende namen bevat en daarmee het risico aanwezig is dat zetels onbezet kunnen blijven, kan de afdelingsvergadering besluiten om leden die hebben deelgenomen aan de werkzaamheden bij het opstellen van de ontwerpkandidatenlijst onderaan de kandidatenlijst te plaatsen. De afdelingsvergadering bepaalt, binnen de wettelijke normen, hoeveel kandidaten daadwerkelijk op de kandidatenlijst
geplaatst worden. Als er meer kandidaten beschikbaar zijn dan er plaatsen zijn op de ontwerpkandidatenlijst, dan komen de overige kandidaten op de (alfabetische) lijst van niet geplaatste kandidaten. De afdelingsvergadering kan bij het vaststellen van de lijst gebruik maken van alle beschikbare kandidaten. Kandidaten kunnen zich terugtrekken totdat ze op de lijst geplaatst zijn. Het komt vaak voor dat kandidaten die niet op de ontwerpkandidatenlijst geplaatst zijn of die naar hun smaak niet hoog genoeg zijn geplaatst terstond niet meer beschikbaar willen zijn. Dat dient gerespecteerd te worden, al beperkt het wel de keuze van de afdelingsvergadering. Mede in verband hiermee is in het reglement opgenomen dat de ontwerpkandidatenlijst pas definitief is als die naar de leden wordt gezonden. Tegelijk is het niet verstandig een kandidatenlijst zo lang mogelijk te

maken. Het verdient aanbeveling op de kandidatenlijst (en dus om te beginnen op de ontwerp-kandidatenlijst) alleen kandidaten te vermelden waarvan het vertrouwen bestaat dat zij voldoende geschikt zijn om gemeenteraadslid te zijn. Zowel door opvolging als de lage voorkeursdrempel dient er immers rekening mee gehouden te worden dat elke kandidaat in aanmerking kan komen om een gemeenteraadzetel te bezetten. Wie kandidaat is of nauwe betrekkingen met een kandidaat onderhoudt, kan niet zitting nemen in het afdelingsbestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die een ontwerp-kandidatenlijst voorbereidt en vaststelt. Als het de bedoeling is dat het afdelingsbestuur deze werkzaamheden op zich neemt, maar het aantal beschikbare bestuursleden zakt beneden 3, dan dient alsnog een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie te worden gekozen door de afdelingsvergadering (artikel 5.2.). Het is overigens geen bezwaar als bestuursleden deel uitmaken van een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie.

In het kader van de gesprekken met kandidaten wordt door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de erencode besproken met een kandidaat. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de voorzitter van bestuur of commissie.

Artikel 5.8. De besluitvorming over de ontwerp-kandidatenlijst

In dit artikel staan de bepalingen over de wijze waarop de kandidatenlijst vastgesteld moet worden in de afdelingsvergadering.

Dit artikel kan niet worden losgezien van de bepalingen over dergelijke besluitvorming die zijn opgenomen in deel 1 van de reglementen, met name hetgeen in de artikelen 1.10. en 1.12. daarvan is geregeld. Als het afdelingsbestuur zich heeft laten bijstaan door een commissie bij het opmaken van de ontwerp-kandidatenlijst, dan zal het bestuur bij het presenteren en toelichten van de lijst zich kunnen laten bijstaan door de commissie. Maar deze commissie kan niet in de plaats komen van het afdelingsbestuur dat ten volle de verantwoordelijkheid draagt. Als in een afdeling door grote doorstroming weinig ervaring bestaat met een vergadering waarin een kandidatenlijst wordt vastgesteld, kan het aanbeveling verdienen om de vergadering te laten leiden door een ervaren partijgenoot die op geen enkele manier betrokken is geweest bij de kandidaatstelling, zelfs van buiten de eigen afdeling. Als de voorzitter zelf betrokken is bij de kandidaatstelling, is het ook beter een ander de vergadering te laten leiden waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld. Als de kandidatenlijst is vastgesteld, zorgt het afdelingsbestuur voor de verdere afwerking, zoals het indienen van de kandidatenlijst.

Artikel 5.9. De lijstverbinding

Het kan wenselijk zijn om een lijstverbinding aan te gaan met één of meer andere partijen die deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. De belangrijkste overweging is dat dit voor de partijen die deelnemen aan de lijstverbinding mogelijk een extra zetel kan opleveren op grond van de uitslag. Een dergelijke beslissing, of een lijstverbinding wordt aangegaan, is aan de afdelingsvergadering. De afdelingsvergadering kan ook de opdracht meegeven aan het afdelingsbestuur om met andere partijen het gesprek aan te gaan over een lijstverbinding.

Artikel 5.10. De positie van de lijsttrekker

Indien een afdeling heeft besloten tot het houden van een ledenraadpleging over de verkiezing van de lijsttrekker, dan levert de (geldige) uitslag een lijsttrekker op. In dit artikel zijn bepalingen opgenomen welke rechten een lijsttrekker heeft. Indien, wat meestal het geval zal zijn, er geen ledenraadpleging wordt gehouden, maar de lijsttrekker pas bekend is bij de vaststelling van de kandidatenlijst, kan toch al wel in dezelfde geest gehandeld worden. Als immers de ontwerp-kandidatenlijst naar de leden is gezonden, is ook sprake van een lijsttrekker die het recht heeft aan de afdelingsvergadering advies te

geven bij de vaststelling van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst. Overigens kan de lijsttrekker ook in een eerdere ledenvergadering benoemd worden, zie art. 5.3. lid 4.

Artikel 5.11. De vorming van het college van burgemeester en wethouders

De collegevorming is een zaak van de gemeenteraadsfractie. De fractie onderhandelt, draagt wethouderskandidaten voor enzovoort. Als de onderhandelingen over een nieuw college van B&W zijn afgerond, legt de fractie verantwoording af aan de afdelingsvergadering, en krijgt de afdelingsvergadering de gelegenheid om al dan niet in te stemmen met toetreding tot het college van B&W. Die instemming is belangrijk, omdat immers het verkiezingsprogramma voor een deel wordt vervangen door het coalitieakkoord. Als in een afdeling behoefte is aan het geven van advies over de te voeren collegeonderhandelingen, dan dient een dergelijk advies voorafgaand aan de onderhandelingen te worden meegegeven aan de gemeenteraadsfractie. Als het er niet naar uit ziet dat de partij deelneemt in een college van B&W, dan kan met de bepalingen in dit artikel terughoudend worden omgegaan.

Van een kandidaat die wordt voorgedragen door de fractie om verkozen te worden tot wethouder wordt verlangd dat deze de erecode ondertekent. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de fractievoorzitter.

Artikel 5.12. Het functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

Vanaf de installatie van de nieuw verkozen gemeenteraad, is het afdelingsbestuur verantwoordelijk om de gemeenteraadsfractie, de afzonderlijke fractieleden en eventuele wethouders te volgen. Een belangrijk aspect daarvan betreft het voeren van voortgangsgesprekken, die de gelegenheid geven over en weer te reflecteren op de ontwikkeling van een raadslid of een wethouder.

Artikel 5.13. Slotbepalingen

In het laatste artikel wordt geregeld dat zo veel mogelijk op grond van dit reglement wordt gehandeld bij gemeentelijke herindeling en andere afwijkende situaties.

Deel 6. Deelname aan het provinciaal bestuur

1. Algemene opmerkingen

In deel 6 van de reglementen zijn de bepalingen opgenomen die gaan over de voorbereiding en de deelname aan de Statenverkiezingen, maar ook wat daarna komt. De collegevorming en het functioneren van de Statenfractie. Het is essentieel dat een gewest ruim voor de verkiezingen vaststelt of men wil deelnemen aan de verkiezingen voor Provinciale Staten, hoe men wil deelnemen en wat daarvoor allemaal moet gebeuren. Een belangrijke vraag waar men direct in het begin al voor geplaatst wordt, als wordt deelgenomen aan de verkiezingen, is: hoe komen we aan kandidaten en hoe maken we een goede kandidatenlijst? In principe stelt het gewestelijk bestuur de ontwerp-kandidatenlijst op, geeft de gelegenheid aan de leden zich te kandideren en gaat op zoek naar kandidaten en doet verder alle voorbereidingen om een ontwerp-kandidatenlijst te maken die aan de gewestelijke vergadering wordt voorgelegd. Direct aan het begin kan ook gekozen worden voor een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die dan de taken van het gewestelijk bestuur overneemt. Vooral als een gewestelijk bestuur veel onervaren leden heeft of als er veel leden van het gewestelijk bestuur zelf kandidaat zijn of nauwe betrekkingen onderhouden met kandidaten, is het verstandig een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie in te stellen. Als het aantal leden van het

gewestelijk bestuur dat kan deelnemen aan een kandidaatstellingsprocedure minder dan 3 bedraagt, dient altijd een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie te worden gevormd. Dit kan ook op een later moment blijken dan bij het vaststellen van de procedure.

Een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie wordt ingesteld door de gewestelijke vergadering, ook qua samenstelling, en rapporteert rechtstreeks aan die zelfde gewestelijke vergadering met een ontwerp-kandidatenlijst. Als eenmaal de verkiezingen zijn geweest, komt de gevoelige periode van het onderhandelen over een college van Gedeputeerde Staten. Als de partij aan die onderhandelingen meedoet, is het de verantwoordelijkheid van de Statenfractie die onderhandelingen te voeren. Als de onderhandelingen leiden tot de deelname van de partij in een coalitie, dan moet de gewestelijke vergadering instemmen met deelname. Vaak komt het voor dat een lid van het gewestelijk bestuur wordt betrokken bij het verloop van de onderhandelingen (maar dat blijft binnen de verantwoordelijkheid van de fractie) en dat de gewestelijke vergadering tussentijds op de hoogte wordt gehouden van het verloop van de onderhandelingen, maar het is niet de bedoeling dat de gewestelijke vergadering "mee gaat onderhandelen". Als de behoefte bestaat boodschappen mee te geven ten behoeve van die onderhandelingen, dan moet dat vooraf aan de onderhandelingen gebeuren. Bij de vraag of de gewestelijke vergadering instemt met de deelname van de partij op grond van het onderhandelingsresultaat, gaat het er om dat het eigen verkiezingsprogramma ondergeschikt wordt aan het coalitieakkoord. De Statenfractie kiest daarvoor, maar het moet ook een keuze zijn van de gewestelijke vergadering.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 6.1. De Statenfractie

In dit artikel wordt aangegeven dat de kandidaten die verkozen zijn op een lijst van de partij met elkaar in Provinciale Staten de fractie van de Partij van de Arbeid vormen. Het kan voorkomen dat de partij met andere partijen in één fractie samenwerkt of zelfs een gemeenschappelijke kandidatenlijst voert met andere partijen.

Artikel 6.2. De taken van het gewestelijk bestuur bij de deelname aan het provinciaal bestuur

De rol van het gewestelijk bestuur bij de deelname aan de provinciale politiek is van groot belang en vraagt de uitvoering van verschillende en uiteenlopende taken. De gewestelijke vergadering kan er bij sommige taken voor kiezen, al dan niet op voorstel van het gewestelijk bestuur, om taken in handen te geven van een commissie die door de gewestelijke vergadering zelf wordt gevormd. Het gewestelijk bestuur kan zich voor taken laten bijstaan door partijgenoten van buiten het bestuur.

Artikel 6.3. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

In dit artikel wordt geregeld dat een gewestelijke vergadering tijdig een aantal beslissingen neemt over de deelname aan en voorbereiding van de verkiezingen. Als deze beslissing niet wordt genomen, dan liggen alle voorbereidende handelingen bij het gewestelijk bestuur en is er geen sprake van een ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker. Omdat in alle provincies het gebruikelijk is met een eigen lijst van de partij deel te nemen aan de verkiezingen voor Provinciale Staten, ligt het voor de hand de stappen in lid 2 en 3 in één vergadering tijdig te nemen. Dat hoeft niet in een aparte vergadering, want dat kan de vergadering zijn waar ook de begroting van het gewest voor het volgende jaar wordt voorgelegd, in het laatste kwartaal van het jaar. Een punt van aandacht is of de lijsttrekker eerder wordt verkozen dan bij het vaststellen van de kandidatenlijst. Indien in de voorbereiding ervoor wordt gekozen de lijsttrekker eerder te kiezen, kan dat gebeuren via een ledenraadpleging, maar ook door een gewestelijke vergadering die eerder wordt gehouden dan die waarop de kandidatenlijst wordt behandeld.

Artikel 6.4. De besluitvorming over het verkiezingsprogramma

Om deel te kunnen nemen aan verkiezingen is het noodzakelijk een verkiezingsprogramma te hebben. In dat programma wordt weergegeven wat in algemene zin het beleid is dat de partij wil voeren in Provinciale Staten, terwijl ook over specifieke onderwerpen een standpunt wordt ingenomen. Het verdient aanbeveling dat bij het maken van een ontwerpverkiezingsprogramma de balans wordt opgemaakt hoe het staat met de uitvoering van het lopende verkiezingsprogramma. Het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld door de gewestelijke vergadering en dient als houvast voor de fractie die gaat optreden in Provinciale Staten. Als kandidaten voor een plaats op de kandidatenlijst bij één of meer onderdelen een voorbehoud maken (lees: een ander standpunt hebben en daarnaar willen handelen), dan moeten zij dit (schriftelijk) bekend maken aan de gewestelijke vergadering voordat deze de ontwerp-kandidatenlijst gaat behandelen. Als in een zelfde vergadering eerst het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld en vervolgens de ontwerp-kandidatenlijst in behandeling wordt genomen, kan het lastig zijn om een voorbehoud schriftelijk bekend te maken. In dat geval dient een kandidaat het voorbehoud in elk geval helder aan de gewestelijke vergadering mondeling toe te lichten en dient daarvan in de notulen melding te worden gemaakt.

Artikel 6.5. Profielschets en kandidaatstelling

In dit artikel wordt bepaald dat de gewestelijke vergadering een profielschets moet vaststellen voordat de kandidaatstelling begint. Deze profielschets biedt inzicht aan geïnteresseerde kandidaten, maar biedt ook het houvast voor het gewestelijk bestuur (of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie) en de gewestelijke vergadering bij het vaststellen van de (ontwerp)kandidatenlijst.

Gedurende een bepaalde periode wordt geïnteresseerden de gelegenheid gegeven zich kandidaat te stellen. Die kandidatuur kan niet eerder in behandeling worden genomen dan nadat een kandidaat voor een bepaalde datum een bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode heeft ondertekend.

Artikel 6.6. De ledenraadpleging over de lijsttrekker

Als een gewestelijke vergadering besloten heeft een ledenraadpleging te houden over het vervullen van de positie van lijsttrekker, dan geeft dit artikel de bepalingen die daarbij in acht genomen moeten worden. Overigens dient men ook goed kennis te nemen van de bepalingen die hierover zijn opgenomen in deel 1 van de reglementen. Als er geen beslissing of niet op tijd een beslissing is genomen over een dergelijke ledenraadpleging, dan wordt deze niet gehouden. Ook als zich kandidaten melden voor die positie, ook als ze zelfs al voldoende handtekeningen blijken te hebben verzameld, dan is er geen sprake van. Hiervoor geldt dat spelregels niet kunnen veranderen tijdens de rit. Het is wel mogelijk dat een voorgenomen ledenraadpleging moet worden afgeblazen, omdat er niet minstens twee

kandidaten zijn die aan de vereisten voldoen en ook voldoende handtekeningen hebben verzameld. Als er een ledenraadpleging is over de positie van lijsttrekker, dan dienen de bepalingen in acht genomen te worden die bij elke keuze over personen bestaan. Het kan soms heel gevoelig liggen om een kandidaat te moeten weigeren wegens onvoldoende geschiktheid om die positie te bekleden, maar het accepteren van een ongeschikte kandidaat die wel wordt verkozen kan op een later moment tot een hoop ellende leiden.

Artikel 6.7. Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst

Het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie begint de werkzaamheden die moeten leiden tot een ontwerp-kandidatenlijst met een verzameling kandidaten die de bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben ondertekend en met een profielschets. Het kan zijn dat na de aanmelding of op enig moment daarna blijkt dat er onvoldoende kandidaten beschikbaar zijn of dat het gewenste evenwicht op de kandidatenlijst onvoldoende bereikt kan worden. Het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is dan in de gelegenheid actief op zoek te gaan naar geschikte kandidaten. De gewestelijke vergadering bepaalt,

binnen de wettelijke normen, hoeveel kandidaten daadwerkelijk op de kandidatenlijst geplaatst worden. Als er meer kandidaten beschikbaar zijn dan er plaatsen zijn op de ontwerp-kandidatenlijst, dan komen de overige kandidaten op de (alfabetische) lijst van niet geplaatste kandidaten. De gewestelijke vergadering kan bij het vaststellen van de kandidatenlijst gebruik maken van alle nog beschikbare kandidaten. Kandidaten kunnen zich terugtrekken totdat ze op de lijst geplaatst zijn. Het komt vaak voor dat kandidaten die niet op de ontwerp-kandidatenlijst geplaatst zijn of die menen niet hoog genoeg geplaatst te zijn terstond niet meer beschikbaar willen zijn. Dat dient gerespecteerd te worden, al beperkt het wel de keuze van de gewestelijke vergadering. Mede in verband hiermee is in het reglement opgenomen dat de ontwerp-kandidatenlijst pas definitief is als deze wordt toegezonden aan de afdelingen en de afgevaardigden. Tegelijk is het niet verstandig een kandidatenlijst zo lang mogelijk te maken. Het verdient aanbeveling op de kandidatenlijst (en dus om te beginnen op de ontwerp-kandidatenlijst) alleen kandidaten te vermelden waarvan het vertrouwen bestaat dat zij voldoende geschikt zijn om Statenlid te zijn. Zowel door opvolging als de lage voorkeursdrempel dient er immers rekening mee gehouden te worden dat elke kandidaat in aanmerking kan komen om een zetel in Provinciale Staten te bezetten. Wie kandidaat is of nauwe betrekkingen met een kandidaat onderhoudt, kan niet zitting nemen in het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die een ontwerp-kandidatenlijst voorbereidt en vaststelt. Als het de bedoeling is dat het gewestelijk bestuur deze werkzaamheden op zich neemt, maar het aantal beschikbare bestuursleden zakt beneden 3, dan dient alsnog een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie te worden gekozen door de gewestelijke vergadering (Artikel 6.2.). Het is overigens geen bezwaar als bestuursleden deel uitmaken van een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. In het kader van de gesprekken met kandidaten wordt door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de eencode besproken met een kandidaat. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de voorzitter van bestuur of commissie.

Artikel 6.8. De besluitvorming over de ontwerp-kandidatenlijst

In dit artikel staan de bepalingen over de wijze waarop de kandidatenlijst vastgesteld moet worden in de gewestelijke vergadering. Dit artikel kan niet worden losgezien van de bepalingen over dergelijke besluitvorming die zijn opgenomen in deel 1 van de reglementen, met name hetgeen in de artikelen 1.10. en 1.12. daarvan is geregeld. Als het gewestelijk bestuur zich heeft laten bijstaan door een commissie bij het opmaken van de ontwerp-kandidatenlijst, dan zal het bestuur bij het presenteren en toelichten van de lijst zich kunnen laten bijstaan door de commissie. Maar deze commissie kan niet in de plaats komen van het gewestelijk bestuur dat ten volle de verantwoordelijkheid draagt. Bijna altijd verdient het aanbeveling dat een vergadering waarin een kandidatenlijst wordt vastgesteld, geleid wordt door een ervaren partijgenoot die op geen enkele manier betrokken is geweest bij de kandidaatstelling. Als de voorzitter zelf betrokken is bij de kandidaatstelling, is het ook beter een ander de vergadering te laten leiden waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld. Als de kandidatenlijst is vastgesteld, zorgt het gewestelijk bestuur voor de verdere afwerking, zoals het indienen van de kandidatenlijst.

Artikel 6.9. De lijstverbinding

Het kan wenselijk zijn om een lijstverbinding aan te gaan met één of meer andere partijen die deelnemen aan de verkiezingen voor Provinciale Staten. De belangrijkste overweging is dat dit voor de partijen die deelnemen aan de lijstverbinding mogelijk een extra zetel kan opleveren op grond van de uitslag. Een dergelijke beslissing, of een lijstverbinding wordt aangegaan, is aan de gewestelijke vergadering. De gewestelijke vergadering kan ook de opdracht meegeven aan het gewestelijk bestuur om met andere partijen het gesprek aan te gaan over een lijstverbinding.

Artikel 6.10. De positie van de lijsttrekker

Indien een gewestelijke vergadering heeft besloten tot het houden van een ledenraadpleging over de verkiezing van de lijsttrekker, dan levert de (geldige) uitslag een lijsttrekker op. In dit artikel zijn bepalingen opgenomen welke rechten een lijsttrekker heeft.

Indien, wat meestal het geval zal zijn, er geen ledenraadpleging wordt gehouden, maar de lijsttrekker pas bekend is bij de vaststelling van de kandidatenlijst, kan toch al wel in de zelfde geest gehandeld worden. Als immers de ontwerpkandidatenlijst aan de afdelingen en de afgevaardigden is gestuurd, is ook sprake van een lijsttrekker die het recht heeft aan de gewestelijke vergadering advies te geven bij de vaststelling van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst. Overigens kan ook besloten worden dat de lijsttrekker op een eerdere ledenvergadering benoemd wordt, zie art. 6.3. lid 4.

Artikel 6.11. De vorming van het college van Gedeputeerde Staten

De collegevorming is een zaak van de Statenfractie. De fractie onderhandelt, draagt kandidaat-gedeputeerden voor enzovoort. Als de onderhandelingen over een nieuw college van Gedeputeerde Staten zijn afgerond, legt de Statenfractie verantwoording af aan de gewestelijke vergadering, en krijgt de gewestelijke vergadering de gelegenheid om al dan niet in te stemmen met toetreding tot het college van Gedeputeerde Staten. Die instemming is belangrijk, omdat immers het verkiezingsprogramma voor een deel wordt vervangen door het coalitieakkoord.

Als in een gewest behoefte is aan het geven van advies over de te voeren collegeonderhandelingen, dan dient een dergelijk advies voorafgaand aan de onderhandelingen te worden meegegeven aan de Statenfractie. Als het er niet naar

uit ziet dat de partij deelneemt in een college van Gedeputeerde Staten, dan kan met de bepalingen in dit artikel terughoudend worden omgegaan.

Van een kandidaat die wordt voorgedragen door de fractie om verkozen te worden tot gedeputeerde wordt verlangd dat deze de erecode ondertekent. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de fractievoorzitter.

Artikel 6.12. Het functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

Vanaf de installatie van de nieuw verkozen Provinciale Staten, is het gewestelijk bestuur verantwoordelijk om de Statenfractie, de afzonderlijke fractieleden en eventuele gedeputeerden te volgen. Een belangrijk aspect daarvan betreft het voeren van voortgangsgesprekken, die de gelegenheid geven over en weer te reflecteren op de ontwikkeling van een Statenlid of een gedeputeerde.

Artikel 6.13. Slotbepalingen

In het laatste artikel wordt geregeld dat bij afwijkende situaties zo veel mogelijk op basis van dit deel van de reglementen wordt geopereerd.

Deel 7. Deelname aan het waterschapsbestuur

1. Algemene opmerkingen

In deel 7 van de reglementen zijn de bepalingen opgenomen die gaan over de voorbereiding en de deelname aan de waterschapsverkiezingen, maar ook wat daarna komt. De vorming van het dagelijks bestuur en het functioneren van de waterschapsfractie. Het is essentieel dat een gewest ruim voor de verkiezingen vaststelt of men wil deelnemen aan de waterschapsverkiezingen, hoe men wil deelnemen en wat daarvoor allemaal moet gebeuren.

Een belangrijke vraag waar men direct in het begin al voor geplaatst wordt, als wordt deelgenomen aan de verkiezingen, is: hoe komen we aan kandidaten en hoe maken we een goede kandidatenlijst? In principe stelt het gewestelijk bestuur de ontwerpkandidatenlijst op, geeft de leden de gelegenheid zich te kandideren en gaat op zoek naar kandidaten en doet verder alle voorbereidingen om een ontwerpkandidatenlijst te maken die aan de gewestelijke vergadering wordt voorgelegd. Direct aan

het begin kan ook gekozen worden voor een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die dan de taken van het gewestelijk bestuur overneemt. Vooral als een gewestelijk bestuur veel onervaren leden heeft of als er veel leden van het gewestelijk bestuur zelf kandidaat zijn, is het verstandig een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie in te stellen. Als het aantal leden van het gewestelijk bestuur dat kan deelnemen aan een kandidaatstellingsprocedure minder dan 3 bedraagt, dient altijd een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie te worden gevormd. Dit kan ook op een later moment blijken dan bij het vaststellen van de procedure.

Omdat de meeste gewesten te maken hebben met twee of meer waterschappen, is het extra belangrijk om bij het begin van de procedure dit soort zaken goed te overdenken en praktische keuzes te maken. Als het daarbij gaat om waterschappen die in twee of meer gewesten liggen, is het noodzakelijk dat onderling overleg gevoerd wordt hoe de zaken worden aangepakt. Als gewerkt wordt met een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie dan moet die worden ingesteld door de gewestelijke vergadering, ook qua samenstelling, en rapporteert rechtstreeks aan die zelfde gewestelijke vergadering of aan een vergadering waarin de afdelingen zijn vertegenwoordigd die liggen in het gebied van het waterschap.

Als eenmaal de verkiezingen zijn geweest, komt de gevoelige periode van het onderhandelen over een dagelijks bestuur van het waterschap. Als de partij aan die onderhandelingen meedoet, is het de verantwoordelijkheid van de waterschapsfractie die onderhandelingen te voeren. Als de onderhandelingen leiden tot de deelname van de partij in een coalitie, dan moet de gewestelijke vergadering instemmen met deelname. Een dergelijke beoordeling kan door de gewestelijke vergadering worden overgelaten aan het gewestelijk bestuur. Als de behoefte bestaat boodschappen mee te geven ten behoeve van die onderhandelingen, dan moet dat vooraf aan de onderhandelingen gebeuren. Bij de vraag of de gewestelijke vergadering (of het gewestelijk bestuur) instemt met de deelname van de partij op grond van het onderhandelingsresultaat, gaat het er om dat het eigen verkiezingsprogramma ondergeschikt wordt aan het coalitieakkoord. De waterschapsfractie kiest daarvoor, maar het moet ook een keuze zijn van de gewestelijke vergadering (of het gewestelijk bestuur).

Een belangrijk verschil met alle andere verkiezingen en de bepalingen die daarbij worden gesteld, is het monistisch karakter van het waterschap. De dagelijks bestuurders, behoudens de dijkgraaf, zijn en blijven lid van het "algemeen bestuur" van het waterschap. Allerlei bepalingen die bij de dualistische situatie van het lokaal bestuur en het provinciaal bestuur zijn opgenomen in de reglementen, zijn niet van toepassing bij de deelname aan het waterschapsbestuur of zijn net wat anders geformuleerd.

Van oudsher doen er zogenaamde functionele lijsten mee aan de verkiezingen van een waterschapsbestuur. In de tijd dat politieke partijen niet aan deze verkiezingen deelnamen was het gebruikelijk dat partijgenoten via die functionele lijsten verkozen konden worden. Inmiddels is het in de meeste waterschappen gebruikelijk dat de PvdA zelfstandig of in samenwerking met één of meer andere politieke partijen meedoet aan de waterschapsverkiezingen.

Artikel 4 van de Statuten en artikel 1.21 van de Reglementen is dus onverkort van toepassing op waterschapsverkiezingen, uiteraard inclusief de mogelijkheden voor dispensatie.

De begrenzing van waterschappen komt zelden overeen met die van de gewesten. In deze reglementen zijn daarom bepalingen opgenomen die het mogelijk maken voor een gewestelijk vergadering om aangelegenheden te delegeren naar de samenwerking van afdelingen in een regio binnen het gewest dat overeenkomt met het gebied van een waterschap. Verder zijn bepalingen opgenomen die ertoe strekken de samenwerking van gewesten vorm te geven als een waterschap in twee of meer gewesten ligt.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 7.1. De waterschapsfractie

In dit artikel wordt aangegeven dat de kandidaten die verkozen zijn op een lijst van de partij met elkaar in het waterschapsbestuur de fractie van de Partij van de Arbeid vormen. Het kan voorkomen

dat de partij met andere partijen in één fractie samenwerkt of zelfs een gemeenschappelijke kandidatenlijst voert.

Artikel 7.2. De taken van het gewestelijk bestuur bij de deelname aan het waterschapsbestuur

De rol van het gewestelijk bestuur bij de deelname aan de waterschapspolitiek vraagt de uitvoering van verschillende en uiteenlopende taken. De gewestelijke vergadering kan er bij sommige taken voor kiezen, al dan niet op voorstel van het gewestelijk bestuur, om taken in handen te geven van een commissie die door de gewestelijke vergadering zelf wordt gevormd. Het gewestelijk bestuur kan zich voor taken laten bijstaan door partijgenoten van buiten het bestuur.

Artikel 7.3. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

In dit artikel wordt geregeld dat een gewestelijke vergadering tijdig een aantal beslissingen neemt over de deelname aan en voorbereiding van de verkiezingen. Als deze beslissing niet wordt genomen, dan liggen alle voorbereidende handelingen bij het gewestelijk bestuur en is er geen sprake van een ledenraadpleging over de positie van lijsttrekker. Als het op voorhand duidelijk is dat zal worden deelgenomen aan de waterschapsverkiezingen, ligt het voor de hand de stappen in lid 2 en 3 in één vergadering tijdig te nemen.

In gewesten die te maken hebben met twee of meer waterschappen verdient het aanbeveling om via de instelling van aparte onafhankelijke kandidaatstellingscommissies of adviescommissies van het gewestelijk bestuur de kandidaatstellingsprocedures van de verschillende waterschappen gescheiden te houden. Het houden van een ledenraadpleging over een lijsttrekker is een algemeen instrument in de partij. Gelet op de weinig geprofileerde positie van de waterschappen dienen zeer goede redenen aanwezig te zijn om een ledenraadpleging te houden in het kader van de verkiezing van de lijsttrekker bij waterschapsverkiezingen.

Indien in de voorbereiding ervoor wordt gekozen de lijsttrekker eerder te kiezen, kan dat gebeuren via een ledenraadpleging, maar ook door een gewestelijke vergadering die eerder wordt gehouden dan die waarop de kandidatenlijst wordt behandeld.

Artikel 7.4. De besluitvorming over het verkiezingsprogramma

Om deel te kunnen nemen aan verkiezingen is het noodzakelijk een verkiezingsprogramma te hebben. In dat programma wordt weergegeven wat in algemene zin het beleid is dat de partij wil voeren in het waterschapsbestuur, terwijl ook over specifieke onderwerpen een standpunt wordt ingenomen. Het verdient aanbeveling dat bij het maken van een ontwerpverkiezingsprogramma de balans wordt opgemaakt hoe het staat met de uitvoering van het lopende verkiezingsprogramma.

Het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld door de gewestelijke vergadering en dient als houvast voor de fractie die gaat optreden in het waterschapsbestuur.

Als kandidaten voor een positie op de kandidatenlijst bij één of meer onderdelen een voorbehoud maken (lees: een ander standpunt hebben en daarnaar willen handelen), dan moeten zij dit (schriftelijk) bekend maken aan de gewestelijke vergadering voordat deze de ontwerp-kandidatenlijst gaat behandelen. Als in een zelfde vergadering eerst het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld en vervolgens de ontwerp-kandidatenlijst in behandeling wordt genomen, kan het lastig zijn om een voorbehoud schriftelijk bekend te maken. In dat geval dient een kandidaat het voorbehoud in elk geval helder aan de gewestelijke vergadering mondeling toe te lichten en dient daarvan in de notulen melding te worden gemaakt.

Bij de eerste verkiezingen met lijsten in 2008, heeft de partij ervoor gekozen om een "waterschapsmanifest" te maken en in veel gewesten is dat benut als verkiezingsprogramma voor de afzonderlijke waterschapsverkiezingen. Die mogelijkheid bestaat ook in de toekomst, dat via een gemeenschappelijk waterschapsmanifest, eventueel aangevuld per waterschap met enkele specifieke punten, een verkiezingsprogramma wordt gepresenteerd.

Artikel 7.5. Profielschets en kandidaatstelling

In dit artikel wordt bepaald dat de gewestelijke vergadering een profielschets moet vaststellen voordat de kandidaatstelling begint. Die profielschets biedt inzicht aan geïnteresseerde kandidaten, maar biedt ook het houvast voor het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie en de gewestelijke vergadering bij het vaststellen van de (ontwerp)kandidatenlijst.

Gedurende een bepaalde periode wordt geïnteresseerden de gelegenheid gegeven zich kandidaat te stellen. Die kandidatuur kan niet eerder in behandeling worden genomen dan nadat een kandidaat voor een bepaalde datum een bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode heeft ondertekend.

Artikel 7.6. De ledenraadpleging over de lijsttrekker

Als een gewestelijke vergadering besloten heeft een ledenraadpleging te houden over het vervullen van de positie van lijsttrekker, dan geeft dit artikel de bepalingen die daarbij in acht genomen moeten worden. Overigens dient men ook goed kennis te nemen van de bepalingen die hierover zijn opgenomen in deel 1 van de reglementen. Als er geen beslissing of niet op tijd een beslissing is genomen over een dergelijke ledenraadpleging, dan wordt deze niet gehouden. Ook als zich kandidaten melden voor die positie, ook als ze zelfs al voldoende handtekeningen blijken te hebben verzameld, dan is er geen sprake van. Hiervoor geldt dat spelregels niet kunnen veranderen tijdens de rit. Het is wel mogelijk dat een voorgenomen ledenraadpleging moet worden afgeblazen, omdat er niet minstens twee

kandidaten zijn die aan de vereisten voldoen en ook voldoende handtekeningen hebben verzameld. Als er een ledenraadpleging is over de positie van lijsttrekker, dan dienen de bepalingen in acht genomen te worden die bij elke keuze over personen bestaan. Het kan soms heel gevoelig liggen om een kandidaat te moeten weigeren wegens onvoldoende geschiktheid om die positie te bekleden, maar het accepteren van een ongeschikte kandidaat die wel wordt verkozen kan op een later moment tot een hoop ellende leiden.

Artikel 7.7. Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst

Het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie begint de werkzaamheden die moeten leiden tot een ontwerp-kandidatenlijst met een verzameling kandidaten die de bereidverklaring en de verklaring op basis van de erecode hebben ondertekend en met een profielschets. Het kan zijn dat na de aanmelding of op enig moment daarna blijkt dat er onvoldoende kandidaten beschikbaar zijn of dat het gewenste evenwicht op de kandidatenlijst onvoldoende bereikt kan worden. Het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie is dan in de gelegenheid actief op zoek te gaan naar geschikte kandidaten. De gewestelijke vergadering bepaalt, binnen de wettelijke normen, hoeveel kandidaten daadwerkelijk op de kandidatenlijst geplaatst worden. Als er meer kandidaten beschikbaar zijn dan er plaatsen zijn op de ontwerp-kandidatenlijst, dan komen de overige kandidaten op de (alfabetische) lijst van niet geplaatste kandidaten. De gewestelijke vergadering kan bij het vaststellen van de kandidatenlijst gebruik maken van alle nog beschikbare kandidaten.

Kandidaten kunnen zich terugtrekken totdat ze op de lijst geplaatst zijn. Het komt vaak voor dat kandidaten die niet op de ontwerp-kandidatenlijst geplaatst zijn of in hun ogen niet hoog genoeg op de ontwerp-kandidatenlijst zijn geplaatst terstond niet meer beschikbaar willen zijn. Dat dient gerespecteerd te worden, al beperkt het wel de keuze van de gewestelijke vergadering. Mede in verband hiermee is in het reglement opgenomen dat de ontwerp-kandidatenlijst gewijzigd kan worden tot aan het moment dat deze aan de afdelingen en de afgevaardigden wordt gezonden. Het is niet verstandig een kandidatenlijst zo lang mogelijk te maken. Het verdient aanbeveling op de kandidatenlijst (en dus om te beginnen op de ontwerp-kandidatenlijst) alleen kandidaten te vermelden waarvan het vertrouwen bestaat dat zij voldoende geschikt zijn om deel te nemen aan het waterschapsbestuur. Zowel door opvolging als de lage voorkeursdrempel dient er immers rekening mee gehouden te worden dat elke kandidaat in aanmerking kan komen om een zetel in het waterschapsbestuur te bezetten. Wie kandidaat is of nauwe betrekkingen met een kandidaat

onderhoudt, kan niet zitting nemen in het gewestelijk bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie die een ontwerp kandidatenlijst voorbereidt en vaststelt. Als het de bedoeling is dat het gewestelijk bestuur deze werkzaamheden op zich neemt, maar het aantal beschikbare bestuursleden zakt beneden 3, dan dient alsnog een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie te worden gekozen door de gewestelijke vergadering. (Artikel 7.2.) Het is overigens geen bezwaar als bestuursleden deel uitmaken van een dergelijke onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. In het kader van de gesprekken met kandidaten wordt door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de erecode besproken met een kandidaat. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstremming. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de voorzitter van bestuur of commissie.

Artikel 7.8. De besluitvorming over de ontwerp kandidatenlijst

In dit artikel staan de bepalingen over de wijze waarop de kandidatenlijst vastgesteld moet worden in de gewestelijke vergadering. Dit artikel kan niet worden losgezien van de bepalingen over dergelijke besluitvorming die zijn opgenomen in deel 1 van de reglementen, met name hetgeen in de artikelen 1.10. en 1.12. daarvan is geregeld.

Bijna altijd verdient het aanbeveling dat een vergadering waarin een kandidatenlijst wordt vastgesteld, geleid wordt door een ervaren partijgenoot die op geen enkele manier betrokken is geweest bij de kandidaatstelling. Als de voorzitter zelf betrokken is bij de kandidaatstelling, is het ook beter een ander de vergadering te laten leiden waarop de kandidatenlijst wordt vastgesteld.

Als de kandidatenlijst is vastgesteld, zorgt het gewestelijk bestuur voor de verdere afwerking, zoals het indienen van de kandidatenlijst.

Artikel 7.9. De lijstverbinding

Het kan wenselijk zijn om een lijstverbinding aan te gaan met één of meer andere partijen die deelnemen aan de verkiezingen voor het waterschapsbestuur. De belangrijkste overweging is dat dit voor de partijen die deelnemen aan de lijstverbinding mogelijk een extra zetel kan opleveren op grond van de uitslag. Een dergelijke beslissing, of een lijstverbinding wordt aangegaan, is aan de gewestelijke vergadering. De gewestelijke vergadering kan ook de opdracht meegeven aan het gewestelijk bestuur om met andere partijen het gesprek aan te gaan over een lijstverbinding.

Artikel 7.10. De positie van de lijsttrekker

Indien een gewestelijke vergadering heeft besloten tot het houden van een ledenraadpleging over de verkiezing van de lijsttrekker, dan levert de uitslag een lijsttrekker op. In dit artikel zijn bepalingen opgenomen welke rechten een lijsttrekker heeft.

Indien, wat meestal het geval zal zijn, er geen ledenraadpleging wordt gehouden, maar de lijsttrekker pas bekend is bij de vaststelling van de kandidatenlijst, kan toch al wel in de zelfde geest gehandeld worden. Als immers de ontwerp kandidatenlijst naar de afdelingen en afgevaardigden is gezonden, is ook sprake van een lijsttrekker die het recht heeft aan de gewestelijke vergadering advies te geven bij de vaststelling van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst.

Artikel 7.11. De vorming van het dagelijks bestuur

De onderhandelingen over de vorming van het dagelijks bestuur van het waterschap is een zaak van de waterschapsfractie. De fractie onderhandelt, draagt kandidaat-dagelijks bestuurders van het waterschap voor enzovoort. Als de onderhandelingen over een nieuw dagelijks bestuur van het waterschap zijn afgerond, legt de waterschapsfractie verantwoording af aan de gewestelijke vergadering, en krijgt de gewestelijke vergadering de gelegenheid om al dan niet in te stemmen met toetreding tot het dagelijks bestuur van het waterschap. Die instemming is belangrijk, omdat immers het verkiezingsprogramma voor een deel wordt vervangen door het coalitieakkoord. Zeker als er in een gewest meer

waterschappen liggen, kan de gewestelijke vergadering besluiten om de instemming over deelname aan het dagelijks bestuur van een waterschap over te laten aan het gewestelijk bestuur.

Als in een gewest behoefte is aan het geven van advies over de te voeren onderhandelingen bij het vormen van een dagelijks bestuur, dan dient een dergelijk advies voorafgaand aan de onderhandelingen te worden meegegeven aan de waterschapsfractie. Als het er niet naar uit ziet dat de partij deelneemt in het dagelijks bestuur van het waterschap, dan kan met de bepalingen in dit artikel terughoudend worden omgegaan.

Van een kandidaat die wordt voorgedragen door de fractie om verkozen te worden tot dagelijks bestuurder wordt verlangd dat deze de erecode ondertekent. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de fractievoorzitter.

Artikel 7.12. Het functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

Vanaf de installatie van het nieuw verkozen waterschapsbestuur, is het gewestelijk bestuur verantwoordelijk om de waterschapsfractie en de afzonderlijke fractieleden te volgen. Een belangrijk aspect daarvan betreft het voeren van voortgangsgesprekken, die de gelegenheid geven over en weer te reflecteren op de ontwikkeling van een lid van de waterschapsfractie.

Artikel 7.13. Waterschappen die in twee of meer gewesten liggen

Nogal wat waterschappen liggen in twee of meer provincies. Het Waterschap Rivierenland ligt zelfs in vier verschillende provincies, zodat bij de verkiezingen ervan vier gewesten zijn betrokken. Dit artikel regelt dat in zo'n geval de leidende rol ligt bij het gewest waarbinnen de oofdzetel van het waterschap ligt. Als gewesten er onderling niet uitkomen, is geregeld dat het partijbestuur kan bemiddelen en in uiterste instantie kan ingrijpen.

Artikel 7.14. Slotbepalingen

In het laatste artikel wordt geregeld dat bij afwijkende situaties zo veel mogelijk op basis van dit deel van de reglementen wordt geopereerd.

Deel 8. Deelname aan de Tweede Kamer

1. Algemene opmerkingen

Deel 8 van de reglementen bevat bepalingen voor de totstandkoming van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst voor deelname aan de verkiezingen van de Tweede Kamer. Verder zijn bepalingen opgenomen voor het komen tot een lijstverbinding met één of meer andere partijen en het sluiten van een regeerakkoord en deelname aan een kabinet.

Tenslotte zijn regels gegeven over het houden van voortgangsgesprekken met Tweede Kamerleden en bewindspersonen, voor zover zij namens de partij in het kabinet zitten. Deze gesprekken lijken op functioneringsgesprekken of beoordelingsgesprekken, maar zijn toch anders van aard. Een Tweede Kamerlid is volgens de Kieswet immers in persoon gekozen en krijgt een vergoeding van de overheid. De relatie tot de partij is daarom een bijzondere als gevolg waarvan wordt gesproken van voortgangsgesprekken.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 8.1. De Tweede Kamerfractie

In dit artikel is bepaald dat de leden die verkozen zijn op een gezamenlijke lijst onder de naam van de Partij van de Arbeid, samen de fractie in de Tweede Kamer vormen.

Artikel 8.2. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

In dit artikel is de verantwoordelijkheid voor het tot stand komen van een kandidatenlijst voor de verkiezingen van de Tweede Kamer neergelegd bij het partijbestuur. Dit wil overigens niet zeggen dat het partijbestuur dit ook zelf op zich moet nemen. Wel moet zij zorgen dat het gebeurt en dat het ook op een juiste en democratische wijze gebeurt. Daartoe dient het partijbestuur tijdig (18 maanden voor de officiële indiening van de kandidatenlijst) een planningschema te maken en zich daaraan te houden. Alleen bij vervroegde verkiezingen kan van de gestelde termijn worden afgeweken, maar dienen de noodzakelijke stappen wel te worden gedaan.

Artikel 8.3. De voorbereiding van het verkiezingsprogramma

In dit artikel is de verantwoordelijkheid voor de totstandkoming van het verkiezingsprogramma gelegd bij het partijbestuur. Het congres stelt, op voordracht van het partijbestuur, het verkiezingsprogramma vast. De procedure is beschreven in deel 4 van de reglementen.

Artikel 8.4. Het profiel van de Tweede Kamerfractie en lijsttrekker

Essentieel in de kandidaatstellingsprocedure is het opstellen van duidelijke eisen waaraan een fractie in de Tweede Kamer moet voldoen, inclusief de eisen waaraan de afzonderlijke leden, de fractievoorzitter en de lijsttrekker moeten voldoen. Zoals in deel 1 van de reglementen is neergelegd, moet de fractie zo veel mogelijk een afspiegeling zijn van de samenleving. Zo moet gestreefd worden naar een gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen. Tevens dient te worden gestreefd naar een evenwichtige spreiding over de regio's, naar leeftijd en naar diversiteit.

Artikel 8.5. De voorbereiding en opstelling van een ontwerp-kandidatenlijst

Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst kan gebeuren door het partijbestuur of door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Het is de bevoegdheid van het congres om een keuze te maken. Als het congres hierover geen beslissing neemt, dan is het partijbestuur verantwoordelijk. Indien het partijbestuur de verantwoordelijkheid hiervoor draagt, dan kan het zich laten bijstaan door een adviescommissie. In dat geval dient het partijbestuur bij de opdracht aan deze adviescommissie aan te geven bij welke taken en handelingen deze commissie in de plaats treedt van het partijbestuur, onverlet de verantwoordelijkheid die het partijbestuur heeft.

Artikel 8.6. Taken en werkwijze partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst

In dit artikel is omschreven welke de taken zijn voor het partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst. Om belangenverstremming te voorkomen mogen leden van het partijbestuur die kandidaat zijn of nauwe relaties met beschikbare kandidaten hebben, niet bij de bespreking van en besluitvorming over de ontwerp-kandidatenlijst in het partijbestuur aanwezig zijn. Deze relaties kunnen zowel persoonlijke als zakelijke relaties betreffen. Het partijbestuur kan zich laten bijstaan door een adviescommissie die de selectietaak op zich neemt, uitmondend in een advieskandidatenlijst. Dit advies blijft vertrouwelijk, omdat voor het congres en de kandidaten alleen de ontwerp-kandidatenlijst, vastgesteld door het partijbestuur, betekenis heeft.

Artikel 8.7. Ledenraadpleging over de lijsttrekker

In deel 1 van de reglementen zijn de bepalingen voor een ledenraadpleging opgenomen. Hierin is vastgelegd dat de ledenraadpleging tijdig moet gebeuren en wel zo dat de lijsttrekker nog invloed kan uitoefenen op de ontwerp-kandidatenlijst. Daarnaast is vastgelegd hoeveel leden de kandidaat voor het lijsttrekkerschap moeten ondersteunen. Gekozen is voor minstens 100 leden, tweemaal zoveel als voor een lijsttrekker op het lokale niveau nodig is. Bovendien moet de kandidaat als geschikt zijn beoordeeld door het partijbestuur of de door het congres ingestelde onafhankelijke kandidaatstellingscommissie tegen de achtergrond van het profiel van de lijsttrekker. Daarbij mag

geen acht geslagen worden op de opvattingen van de kandidaat over de inhoudelijke koers: dat is aan de leden en later aan het congres om te bepalen of, en zo ja hoe dat een rol speelt bij de aanwijzing van de lijsttrekker. Met betrekking tot de uitslag en de geldigheid van de ledenraadpleging wordt gewezen op deel 1 van de reglementen, artikel 1.18. De kandidaat die de meerderheid van de stemmen behaalt, is de lijsttrekker. Indien geen geldige ledenraadpleging kan worden gehouden (er is ten hoogste één kandidaat of de opkomst is onvoldoende), dan kan het partijbestuur iemand aanwijzen die tot aan het congres dat dan de lijsttrekker aanwijst, de functie van politiek leider vervult. Over het algemeen zal het dan gaan om de al fungerende politiek leider, die mogelijk ook beschikbaar is voor een nieuwe periode.

Artikel 8.8. Bevoegdheden van de lijsttrekker

Dit artikel bevat de bevoegdheden van de lijsttrekker, te weten de kandidaat voor het lijsttrekkerschap die de meeste stemmen heeft gehaald bij de ledenraadpleging.

De lijsttrekker heeft de bevoegdheid zijn invloed uit te oefenen op het conceptverkiezingsprogramma en de samenstelling van de ontwerp-kandidatenlijst voor de Tweede Kamer. Ook tijdens het congres kan hij zijn stem daarover

laten horen. Indien geen ledenraadpleging wordt gehouden, omdat er niet minimaal twee geschikte en in voldoende mate ondersteunde kandidaten zijn, zal degene die op de ontwerp-kandidatenlijst op de eerste plaats wordt gekandideerd vanaf dat moment worden beschouwd als de lijsttrekker die daarmee de bevoegdheden kan uitoefenen

Artikel 8.9. De kandidaatstellingsprocedure

Dit artikel beschrijft de gehele kandidaatstellingsprocedure, zowel in het geval dat het partijbestuur de taak heeft een ontwerp-kandidatenlijst op te stellen, als wanneer dit plaatsvindt door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Een gevoelig onderdeel is het bepaalde in lid 3. Een kandidaat die niet voldoet aan de eisen in de profielschets of

wanneer te verwachten is dat de kandidaat schade zal berokkenen aan de partij, kan buiten de (verdere) selectieprocedure worden gehouden. Dit is een zware beslissing. De betreffende kandidaat kan daartegen bezwaar maken bij de beroepscommissie. Deze uitsluiting dient uiterlijk vijf weken voordat de ontwerp-kandidatenlijst aan het congres wordt gepresenteerd, plaats te vinden. Dan is het immers nog mogelijk om de beslissing van de

beroepscommissie – die binnen 14 dagen moet plaatsvinden - te effectueren. Dat wil zeggen dat de ontwerp-kandidatenlijst nog kan worden aangepast voordat het congres de ontwerp-kandidatenlijst in behandeling neemt. In het kader van de gesprekken met kandidaten wordt door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de eencode besproken met een kandidaat. Als daartoe aanleiding is worden specifieke

afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstremming. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de voorzitter van bestuur of commissie. Iemand kan zich alleen kandidaat stellen als hij ten minste 100 handtekeningen overlegt van partijleden die de kandidatuur steunen. Als handtekeningen bij controle moeten worden afgekeurd, bijvoorbeeld omdat het gaat om een handtekening van iemand die geen lid is, dan krijgt een kandidaat de gelegenheid extra handtekeningen te verzamelen. Wie niet genoeg handtekeningen heeft als ondersteuning, kan niet toegelaten worden tot de procedure. Wie pas in de loop van de procedure wordt gevraagd om kandidaat te zijn, hoeft geen ondersteunende handtekeningen te verzamelen.

Artikel 8.10. Het aangaan van een lijstverbinding

In dit artikel is bepaald dat het congres moet instemmen met het aangaan van een lijstverbinding met één of meer andere partijen.

Artikel 8.11. Deelname aan het kabinet

In dit artikel is bepaald dat het congres moet instemmen met deelname aan het kabinet op grond van het regeerakkoord. In lid 2 is vastgelegd dat vanaf dat moment de Tweede Kamerfractie en de leden daarvan worden gehouden aan het handelen overeenkomstig het regeerakkoord en niet het verkiezingsprogramma, voor zover deze verschillen. Het verkiezingsprogramma blijft gelden voor de onderwerpen die niet in het coalitieakkoord geregeld zijn. Van een kandidaat die wordt voorgedragen door de fractie om benoemd te worden tot minister of staatssecretaris wordt verlangd dat deze de erecode ondertekent. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de fractievoorzitter.

Artikel 8.12. Functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

In dit artikel wordt enige richtlijnen gegeven voor het functioneren van de fractie. Daarnaast is het jaarlijks houden van voortgangsgesprekken met Tweede Kamerleden en eventuele leden van het kabinet, verplicht gesteld. Tevens is in dit artikel vastgelegd de wijze waarop deze gesprekken gevoerd worden en wie daarbij aanwezig zijn. Zowel voor betrokkenen als voor de partij is het waardevol om met vertegenwoordigers van de partij gesprekken te voeren over de gang van zaken en het eigen functioneren, eventueel uitmondend in het aangeven van mogelijke verbeteringen. Zeker met het oog op de verkiezingen is het van belang dat wordt gesproken over mogelijke voortzetting van het Tweede Kamerlidmaatschap. Ook is een bepaling opgenomen dat Tweede Kamerleden één of meer regio's toebedeeld krijgen. Mede daarom is een rol toebedeeld aan het gewestelijk bestuur bij het adviseren over de geschiktheid of het functioneren van kandidaten die aan hun regio verbonden zijn.

Deel 9. Deelname aan de Eerste Kamer

1. Algemene opmerkingen

Deel 9 van de reglementen bevat bepalingen voor de totstandkoming van de kandidatenlijst voor deelname aan de verkiezingen van de Eerste Kamer. Verder zijn bepalingen opgenomen voor het komen tot een lijstverbinding met één of meer andere partijen.

Tenslotte zijn regels gegeven over het houden van voortgangsgesprekken met Eerste Kamerleden. Deze gesprekken lijken op functioneringsgesprekken of beoordelingsgesprekken, maar zijn toch iets anders van aard. Een Eerste

Kamerlid is volgens de Kieswet immers in persoon gekozen en krijgt een vergoeding van de overheid. De relatie tot de partij is daarom een bijzondere als gevolg waarvan wordt gesproken van voortgangsgesprekken. In de reglementen ontbreken bepalingen over een verkiezingsprogramma voor de Eerste Kamer. De fractie in de Eerste Kamer wordt geacht zich te laten leiden door het meest recent vastgestelde verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamer, met inachtneming van een eventueel coalitieakkoord dat door de fractie in de Tweede Kamer is ondertekend.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 9.1. De Eerste Kamerfractie

In dit artikel is bepaald dat de leden die verkozen zijn op een gezamenlijke lijst onder de naam van de Partij van de Arbeid tot lid van de Eerste Kamer, samen de fractie vormen.

Artikel 9.2. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

In dit artikel is de verantwoordelijkheid voor het tot stand komen van een kandidatenlijst voor de verkiezingen van de Eerste Kamer neergelegd bij het partijbestuur. Dit wil overigens niet zeggen dat het partijbestuur dit ook zelf op zich moet nemen. Wel moet zij zorgen dat het gebeurt en dat het ook

op een juiste en democratische wijze gebeurt. Daartoe dient het partijbestuur tijdig (18 maanden voor de officiële indiening van de kandidatenlijst) een planningsschema te maken en zich daaraan te houden. Alleen bij vervroegde verkiezingen kan van de gestelde termijn worden afgeweken, maar dienen de noodzakelijke stappen wel te worden gedaan.

Artikel 9.3. Het profiel van de Eerste Kamerfractie en de lijsttrekker

Essentieel in de kandidaatstellingsprocedure is het opstellen van duidelijke eisen waaraan een fractie in de Eerste Kamer moet voldoen, inclusief de eisen waaraan de afzonderlijke leden, de fractievoorzitter en de lijsttrekker moeten voldoen. Zoals in deel 1 van de reglementen is neergelegd, moet de fractie zo veel mogelijk een afspiegeling zijn van de samenleving. Zo moet gestreefd worden naar een gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen. Tevens dient te worden gestreefd naar een evenwichtige spreiding over de regio's, naar leeftijd en naar diversiteit.

Artikel 9.4. De voorbereiding en opstelling van een ontwerp-kandidatenlijst

Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst kan gebeuren door het partijbestuur of door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Het is de bevoegdheid van het congres om een keuze te maken. Als het congres hierover geen beslissing neemt, dan is het partijbestuur verantwoordelijk. Indien het partijbestuur de verantwoordelijkheid hiervoor draagt, dan kan het zich laten bijstaan door een adviescommissie. In dat geval dient het partijbestuur bij de opdracht aan deze adviescommissie aan te geven bij welke taken en handelingen deze commissie in de plaats treedt van het partijbestuur, onverlet de verantwoordelijkheid die het partijbestuur heeft.

Artikel 9.5. Taken en werkwijze partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst

In dit artikel is omschreven welke de taken zijn voor het partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst. Om belangenverstremming te voorkomen mogen leden van het partijbestuur die kandidaat zijn of nauwe relaties met beschikbare kandidaten hebben, niet bij de bespreking van en besluitvorming over de ontwerp-kandidatenlijst in het partijbestuur aanwezig zijn. Deze relaties kunnen zowel persoonlijke als zakelijke relaties betreffen.

Het partijbestuur kan zich laten bijstaan door een adviescommissie die de selectietaak op zich neemt, uitmondend in een advieskandidatenlijst. Dit advies blijft vertrouwelijk, omdat voor het congres en de kandidaten alleen de ontwerp-kandidatenlijst, vastgesteld door het partijbestuur, betekenis heeft.

Artikel 9.6. Ledenraadpleging over de lijsttrekker

In deel 1 van de reglementen zijn de bepalingen voor een ledenraadpleging opgenomen. Hierin is vastgelegd dat de ledenraadpleging tijdig moet gebeuren en wel zo dat de lijsttrekker nog invloed kan uitoefenen op de ontwerp-kandidatenlijst. Daarnaast is vastgelegd hoeveel leden de kandidaat voor het lijsttrekkerschap moeten ondersteunen. Gekozen is voor minstens 100 leden, tweemaal zoveel als voor een lijsttrekker op het lokale niveau nodig is. Bovendien moet de kandidaat als geschikt zijn beoordeeld door het partijbestuur of de door het congres ingestelde onafhankelijke kandidaatstellingscommissie tegen de achtergrond van het profiel van de lijsttrekker. Daarbij mag geen acht geslagen worden op de opvattingen van de kandidaat over de inhoudelijke koers: dat is aan de leden en later aan het congres om te bepalen of, en zo ja hoe dat een rol speelt bij de aanwijzing van de lijsttrekker. Met betrekking tot de uitslag en de geldigheid van de ledenraadpleging wordt gewezen op deel 1 van de reglementen, artikel 1.18. De kandidaat die de meerderheid van de stemmen behaalt, is de lijsttrekker.

Artikel 9.7. Bevoegdheden van de lijsttrekker

Dit artikel bevat de bevoegdheden van de lijsttrekker, te weten de kandidaat voor het lijsttrekkerschap die de meeste stemmen heeft gehaald bij de ledenraadpleging.

De lijsttrekker heeft de bevoegdheid zijn invloed uit te oefenen op de samenstelling van de ontwerp kandidatenlijst voor de Eerste Kamer. Ook tijdens het congres kan hij zijn stem daarover laten horen. Indien geen ledenraadpleging wordt gehouden, omdat er niet minimaal twee geschikte en in voldoende mate ondersteunde kandidaten zijn, zal degene die op de ontwerp kandidatenlijst op de eerste plaats wordt gekandideerd vanaf dat moment worden beschouwd als de lijsttrekker die daarmee de bevoegdheden kan uitoefenen

Artikel 9.8. De kandidaatstellingsprocedure

Dit artikel beschrijft de gehele kandidaatstellingsprocedure, zowel in het geval dat het partijbestuur de taak heeft een ontwerp kandidatenlijst op te stellen, als wanneer een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie deze taak heeft. Een gevoelig onderdeel is het bepaalde in lid 3. Een kandidaat die niet voldoet aan de eisen in de profielschets of wanneer te verwachten is dat de kandidaat schade zal berokkenen aan de partij, kan buiten de (verdere) selectieprocedure worden gehouden. Dit is een zware beslissing. De betreffende kandidaat kan daartegen bezwaar maken bij de beroepscommissie. Deze uitsluiting dient uiterlijk vijf weken voordat de ontwerp kandidatenlijst aan het congres wordt gepresenteerd, plaats te vinden. Dan is het immers nog mogelijk om de beslissing van de beroepscommissie – die binnen 14 dagen moet plaatsvinden - te effectueren. Dat wil zeggen dat de ontwerp kandidatenlijst nog kan worden aangepast voordat het congres de ontwerp kandidatenlijst in behandeling neemt. Reeds vanaf het moment dat een kandidaat zich meldt via een sollicitatiebrief is er de gelegenheid om aan te geven dat een kandidaat een zwaarwegend voorbehoud heeft ten aanzien van onderdelen van het geldende verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamer en, indien dat van toepassing is, het regeerakkoord dat door de Tweede Kamerfractie is onderschreven. In het kader van de gesprekken met kandidaten wordt door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de ecode besproken met een kandidaat. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de voorzitter van bestuur of commissie. Iemand kan zich alleen kandidaat stellen als hij ten minste 100 handtekeningen overlegt van partijleden die de kandidatuur steunen. Als handtekeningen bij controle moeten worden afgekeurd, bijvoorbeeld omdat het gaat om een handtekening van iemand die geen lid is, dan krijgt een kandidaat de gelegenheid extra handtekeningen te verzamelen. Wie niet genoeg handtekeningen heeft als ondersteuning, kan niet toegelaten worden tot de procedure. Wie pas in de loop van de procedure wordt gevraagd om kandidaat te zijn, hoeft geen ondersteunende handtekeningen te verzamelen.

Artikel 9.9. Functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

In dit artikel wordt het jaarlijks houden van voortgangsgesprekken met Eerste Kamerleden verplicht gesteld. Tevens is in dit artikel vastgelegd de wijze waarop deze gesprekken gevoerd worden en wie daarbij aanwezig zijn. Zowel voor betrokkenen als voor de partij is het waardevol om met Kamerleden van de partij gesprekken te voeren over de gang van zaken en het eigen functioneren, eventueel uitmondend in het aangeven van mogelijke verbeteringen. Zeker met het oog op de verkiezingen is het van belang dat wordt gesproken over mogelijke voortzetting van het Eerste Kamerlidmaatschap. In deel 9 is geen bepaling over het aangaan van een lijstverbinding opgenomen. In een wijziging van de Kieswet is in 2010 geregeld dat bij de verkiezingen voor de Eerste Kamer geen lijstverbinding meer kan worden aangegaan.

Deel 10. Deelname aan het Europees Parlement

1. Algemene opmerkingen

Deel 10 van de reglementen bevat bepalingen voor de totstandkoming van de kandidatenlijst voor deelname aan de verkiezingen van het Europees Parlement. Verder zijn er regels gegeven over het houden van voortgangsgesprekken met Europarlementariërs. Deze gesprekken lijken op functioneringsgesprekken of beoordelingsgesprekken maar zijn toch anders van aard. Een Europarlementariër is volgens de Kieswet immers in persoon gekozen en krijgt een vergoeding van de overheid. De relatie tot de partij is daarom een bijzondere als gevolg waarvan wordt gesproken van voortgangsgesprekken. Bij de deelname aan het Europees Parlement staan de bepalingen in het teken van het opereren in een gemeenschappelijke fractie (Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten) en het deelnemen aan de verkiezingen als onderdeel van de Partij van Europese Sociaaldemocraten.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 10.1. De delegatie in het Europees Parlement

In dit artikel is bepaald dat de leden van het Europees Parlement op een gezamenlijke lijst onder de naam van de Partij van de Arbeid, samen de delegatie vormen. Er wordt gesproken van een "delegatie", omdat de verkozen leden vervolgens deel uitmaken van de fractie van de Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten.

Artikel 10.2. De voorbereiding van de deelname aan de verkiezingen

In dit artikel is de verantwoordelijkheid voor het tot stand komen van een kandidatenlijst voor de verkiezingen van het Europees Parlement neergelegd bij het partijbestuur. Dit wil overigens niet zeggen dat het partijbestuur dit ook zelf op zich moet nemen. Wel moet zij zorgen dat het gebeurt en dat het ook op een juiste en democratische wijze gebeurt. Daartoe dient het partijbestuur tijdig (18 maanden voor de officiële indiening van de kandidatenlijst) een planningsschema te maken en zich daaraan te houden. Alleen bij vervroegde verkiezingen kan van de gestelde termijn worden afgeweken, maar dienen de noodzakelijke stappen wel te worden gezet.

Artikel 10.3. De voorbereiding van het verkiezingsprogramma

In dit artikel is de verantwoordelijkheid voor de totstandkoming van het verkiezingsprogramma gelegd bij het partijbestuur. Overigens is het inmiddels gebruikelijk dat de partij niet een eigen verkiezingsprogramma vaststelt voor de Europese verkiezingen, maar dat het verkiezingsmanifest van de Partij van Europese Sociaaldemocraten fungeert als verkiezingsprogramma. De betekenis daarvan is niet anders dan van een door de partij zelf vastgesteld verkiezingsprogramma, maar de wijze van besluitvorming verschilt aanzienlijk.

Artikel 10.4. Het profiel van de delegatie en de lijsttrekker

Essentieel in de kandidaatstellingsprocedure is het opstellen van duidelijke eisen waaraan de delegatie in het Europees Parlement moet voldoen, inclusief de eisen waaraan de afzonderlijke leden en de lijsttrekker moeten voldoen. Zoals in deel 1 van de reglementen is neergelegd, moet de fractie zo veel mogelijk een afspiegeling zijn van de samenleving. Zo moet gestreefd worden naar een gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen. Tevens dient te worden gestreefd naar een evenwichtige spreiding over de regio's, naar leeftijd en naar diversiteit. Omdat de delegatie een beperkte omvang heeft, is het niet gemakkelijk om aan al die invalshoeken te voldoen, zodat bij de toelichting op de ontwerp-kandidatenlijst aangegeven moet worden hoe een en ander uitpakt.

Artikel 10.5. De voorbereiding en opstelling van een ontwerp-kandidatenlijst

Het voorbereiden en opstellen van de ontwerp-kandidatenlijst kan gebeuren door het partijbestuur of door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Het is de bevoegdheid van het congres om een keuze te maken. Als het congres hierover geen beslissing neemt, dan is het partijbestuur verantwoordelijk. Indien het partijbestuur de verantwoordelijkheid hiervoor draagt, dan kan het zich

laten bijstaan door een adviescommissie. In dat geval dient het partijbestuur bij de opdracht aan deze adviescommissie aan te geven bij welke taken en handelingen deze commissie in de plaats treedt van het partijbestuur, onverlet de verantwoordelijkheid die het partijbestuur heeft. In het kader van de gesprekken met kandidaten wordt door het bestuur of de onafhankelijke kandidaatstellingscommissie de erencode besproken met een kandidaat. Als daartoe aanleiding is worden specifieke afspraken gemaakt met een kandidaat, bijvoorbeeld over het neerleggen van een functie of het voorkomen van belangenverstrengeling. Deze aantekeningen worden ondertekend door de kandidaat en de voorzitter van bestuur of commissie.

Iemand kan zich alleen kandidaat stellen als hij ten minste 100 handtekeningen overlegt van partijleden die de kandidatuur steunen. Als handtekeningen bij controle moeten worden afgekeurd, bijvoorbeeld omdat het gaat om een handtekening van iemand die geen lid is, dan krijgt een kandidaat de gelegenheid extra handtekeningen te verzamelen.

Wie niet genoeg handtekeningen heeft als ondersteuning, kan niet toegelaten worden tot de procedure. Wie pas in de loop van de procedure wordt gevraagd om kandidaat te zijn, hoeft geen ondersteunende handtekeningen te verzamelen.

Artikel 10.6. Taken en werkwijze partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerpkandidatenlijst

In dit artikel is beschreven welke de taken zijn voor het partijbestuur bij het voorbereiden en opstellen van de ontwerpkandidatenlijst. Om belangenverstrengeling te voorkomen mogen leden van het partijbestuur die kandidaat zijn of nauwe relaties met beschikbare kandidaten hebben, niet bij de bespreking van en besluitvorming over de ontwerpkandidatenlijst in het partijbestuur aanwezig zijn. Deze relaties kunnen zowel persoonlijke als zakelijke relaties betreffen. Het partijbestuur kan zich laten bijstaan door een adviescommissie die de selectietaak op zich neemt, uitmondend in een advieskandidatenlijst. Dit advies blijft vertrouwelijk omdat voor het congres en de kandidaten alleen de ontwerpkandidatenlijst, vastgesteld door het partijbestuur, betekenis heeft.

Artikel 10.7. Ledenraadpleging over de lijsttrekker

In deel 1 van de reglementen zijn de bepalingen voor een ledenraadpleging opgenomen. Hierin is vastgelegd dat de ledenraadpleging tijdig moet gebeuren en wel zo dat de lijsttrekker nog invloed kan uitoefenen op de ontwerpkandidatenlijst. Daarnaast is vastgelegd hoeveel leden de kandidaat voor het lijsttrekkerschap moeten ondersteunen. Gekozen is voor minstens 100 leden, tweemaal zoveel als voor een lijsttrekker op het lokale niveau nodig is. Bovendien moet de kandidaat als geschikt zijn beoordeeld door het partijbestuur of de door het congres ingestelde onafhankelijke kandidaatstellingscommissie tegen de achtergrond van het profiel van de lijsttrekker. Daarbij mag geen acht geslagen worden op de opvattingen van de kandidaat over de inhoudelijke koers: dat is aan de leden en later aan het congres om te bepalen of, en zo ja hoe dat een rol speelt bij de aanwijzing van de lijsttrekker. Met betrekking tot de uitslag en de geldigheid van de ledenraadpleging wordt gewezen op deel 1 van de reglementen, artikel 18. De kandidaat die de meerderheid van de stemmen behaalt, is de lijsttrekker.

Artikel 10.8. Bevoegdheden van de lijsttrekker

Dit artikel bevat de bevoegdheden van de lijsttrekker, te weten de kandidaat voor het lijsttrekkerschap die de meeste stemmen heeft gehaald bij de ledenraadpleging.

De lijsttrekker heeft de bevoegdheid zijn invloed uit te oefenen op het conceptverkiezingsprogramma en de samenstelling van de ontwerpkandidatenlijst voor het Europees Parlement. Ook tijdens het congres kan hij zijn stem daarover laten horen. Indien geen ledenraadpleging wordt gehouden, omdat er niet minimaal twee geschikte en in voldoende mate ondersteunde kandidaten zijn, zal degene die op de ontwerpkandidatenlijst op de eerste plaats wordt gekandideerd vanaf dat moment worden beschouwd als de lijsttrekker die daarmee de bevoegdheden kan uitoefenen.

Artikel 10.9. De kandidaatstellingsprocedure

Dit artikel beschrijft de gehele kandidaatstellingsprocedure, zowel in het geval dat het partijbestuur de taak heeft een ontwerp kandidatenlijst op te stellen, als wanneer dit plaatsvindt door een onafhankelijke kandidaatstellingscommissie. Een gevoelig onderdeel is het bepaalde in lid 3. Een kandidaat die niet voldoet aan de eisen in de profielschets of wanneer te verwachten is dat de kandidaat schade zal berokkenen aan de partij, kan buiten de (verdere) selectieprocedure worden gehouden. Dit is een zware beslissing. De betreffende kandidaat kan daartegen bezwaar maken bij de beroepscommissie. Deze uitsluiting dient uiterlijk vijf weken voordat de ontwerp kandidatenlijst aan het congres wordt gepresenteerd, plaats te vinden. Dan is het immers nog mogelijk om de beslissing van de beroepscommissie – die binnen 14 dagen moet plaatsvinden - te effectueren. Dat wil zeggen dat de ontwerp kandidatenlijst nog kan worden aangepast voordat het congres de ontwerp kandidatenlijst in behandeling neemt.

Artikel 10.10. Het aangaan van een lijstverbinding

In dit artikel is bepaald dat het congres moet instemmen met het aangaan van een lijstverbinding met één of meer andere partijen.

Artikel 10.11. Functioneren van de fractie en het voeren van voortgangsgesprekken

In dit artikel wordt het jaarlijks houden van voortgangsgesprekken met Europarlementariërs verplicht gesteld. Tevens is in dit artikel vastgelegd de wijze waarop deze gesprekken gevoerd worden en wie daarbij aanwezig zijn. Zowel voor betrokkenen als voor de partij is het waardevol om met vertegenwoordigers van de partij gesprekken te voeren over de gang van zaken en het eigen functioneren, eventueel uitmondend in het aangeven van mogelijke verbeteringen. Zeker met het oog op de verkiezingen is het van belang dat wordt gesproken over mogelijke voortzetting van het lidmaatschap van het Europees Parlement.

Begrippenlijst

Bijlage van begrippen die in de statuten of reglementen van de partij worden gebruikt

(Alfabetische) lijst van niet geplaatste kandidaten | De lijst van kandidaten die beschikbaar zijn voor een kandidatenlijst of de verkiezing in een enkelvoudige of meervoudige functie waarvoor een voordracht bestaat, en waarbij de betreffende kandidaten niet geplaatst zijn op de ontwerp-kandidatenlijst of op de voordracht. De kandidaten op deze lijst van niet geplaatste kandidaten zijn beschikbaar voor de definitieve keuze door de bevoegde vergadering. De lijst vervalt als de kandidatenlijst is vastgesteld of de vacante functies zijn vervuld. Het is gebruikelijk deze niet geplaatste kandidaten te presenteren in alfabetische volgorde (op achternaam).

Aanvullende contributie | Een extra contributie die gevraagd wordt aan een lid dat een functie bekleedt die hij direct of indirect aan de partij te danken heeft. Een dergelijke extra contributie is in hoogte gekoppeld aan het inkomen dat het lid ontvangt uit de functie op grond waarvan hij de aanvullende contributie moet betalen.

Afdeling | Een afdeling in de partij verenigt de leden die woonachtig zijn in de zelfde gemeente. Het komt voor dat een afdeling meer gemeenten omvat of dat in een gemeente meer afdelingen bestaan.

Afdelingsbestuur | Het bestuur van de afdeling van de partij. Het afdelingsbestuur telt minstens drie leden. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen.

Afdelingsvergadering | De afdelingsvergadering is de vergadering waar alle leden van een afdeling toegang toe hebben en stemrecht.

Afgevaardigde | Degene die namens een geleding, neveninstelling, netwerk e.d. deelneemt aan een vergadering waarin representativiteit gewenst is.

Afhandelvingsvoorstel | Een voorstel over de wijze waarop een agenda of agendapunt wordt afgehandeld. Een dergelijk voorstel kan gaan over de hoeveelheid tijd die de bespreking vergt, de verdeling van spreektijd tussen de indieners van een voorstel en degenen die er over willen spreken, de onderwerpen die specifiek aan de orde worden gesteld, het moment waarop gestemd wordt over een voorstel en de besluiten of uitspraken die verder aan de orde zijn, het mogelijk afvoeren van onderdelen of op later moment bespreken van onderdelen enzovoort.

Algemene leden | Leden van de partij die niet bij een afdeling kunnen worden ingedeeld (over het algemeen betreft dit leden die in het buitenland verblijven) of die om zwaarwegende redenen en op hun verzoek door het partijbestuur niet worden ingedeeld in de afdeling waar zij normaal gesproken bij zouden zijn aangesloten.

Alternative vote | De uitslag van een ledenraadpleging over een functie waarbij drie of meer kandidaten betrokken zijn, wordt bepaald volgens het systeem van "alternative vote". Dit systeem maakt het mogelijk een stemming in één keer te houden en toch uit te komen op een kandidaat die de steun van minstens de helft van de uitgebrachte geldige stemmen op zich verenigt. Het werkt als volgt. Elke stemgerechtigde plaatst de beschikbare kandidaten in de volgorde van zijn voorkeur (zie: stemmen met voorkeursvolgorde). Op de eerste plaats zet hij dus de kandidaat die hij het liefste in de functie ziet, op de tweede plaats degene die hij vervolgens het liefste heeft als de kandidaat van zijn eerste voorkeur afvalt. Bij het bepalen van de uitslag wordt eerst gekeken naar de eerste voorkeur bij alle geldig uitgebrachte stemmen. Als een kandidaat daarbij de meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen op zich verenigt, is hij gekozen. Als geen enkele kandidaat meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen heeft behaald, valt de kandidaat met de minste stemmen af. Van

de stemmers van wie daardoor de eerste voorkeur wegvalt, wordt vervolgens gekeken wat hun tweede voorkeur is. Die stemmen worden opgeteld bij de betreffende kandidaten in de eerste ronde. Als bij het bepalen van de uitslag van deze "tweede ronde" een kandidaat de meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen op zich verenigt, is hij gekozen. Als echter opnieuw geen enkele kandidaat een meerderheid heeft behaald, dan valt opnieuw de kandidaat af die de minste stemmen op zich heeft verenigd. Bij de stemmers op die vervallen kandidaat wordt gekeken naar welke kandidaat hun eerstvolgende voorkeur uitgaat en die stemmen worden bij de betreffende kandidaten die dan nog in de "race" zijn opgeteld. Dit gaat zo door tot dat een kandidaat een meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen op zich heeft verzameld.

Amendement | Een voorstel tot wijziging of aanvulling van een voorstel.

Beginselprogramma | Het door het congres vastgestelde document waarin de ideologische en politieke grondslagen van de partij zijn geformuleerd.

Beroepscommissie | De door het congres samengestelde commissie die uitspraken doet over aan deze commissie voorgelegde aangelegenheden in concrete gevallen binnen de partij waarvoor de mogelijkheid bestaat in beroep te gaan.

Besloten vergadering | Een besloten vergadering is een vergadering waarbij alleen zij die deel uitmaken van de vergadering, alsmede anderen die daartoe door de vergadering worden uitgenodigd aanwezig kunnen zijn. Dat een vergadering besloten is moet niet verward worden met vertrouwelijkheid of geheimhouding. Het is zeer wel mogelijk dat de besluiten of uitkomsten van een besloten vergadering openbaar zijn. De beslotenheid slaat dus alleen op de vergadering (of gedeelte daarvan).

Blanco stem | Een stem die wel is uitgebracht, maar geen keuze bevat voor een standpunt of een kandidaat. Een blanco stem is wel een geldige stem, maar wordt buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van de uitslag.

Campagne | (Ook wel: verkiezingscampagne.) Het geheel van activiteiten in de aanloop naar verkiezingen die er op gericht zijn kiezers te werven. De campagne speelt zich af in de weken voor verkiezingen en is over het algemeen gericht op veel directe kiezerscontacten en het via de media hebben van indirecte kiezerscontacten.

Centrum voor Lokaal Bestuur | Het Centrum voor Lokaal Bestuur (CLB) is de vereniging van leden van de partij die in het lokale, provinciale en waterschapsbestuur en daaraan gerelateerde bestuurslichamen een functie bekleden.

Commissie | Een commissie is een groep mensen die door anderen (een partijgeleding, bijvoorbeeld een partijbestuur of een afdelingsvergadering) wordt samengesteld en van een opdracht wordt voorzien. Een commissie rapporteert aan de geleding die haar heeft ingesteld en functioneert onder de verantwoordelijkheid van de geleding die haar heeft ingesteld.

Commissie van stemopneming (ook wel "stembureau") | Bij het tellen van de stemmen en het bepalen van de uitslag van stemmingen kan de bevoegde vergadering een commissie van stemopneming instellen. Een dergelijke commissie bestaat uit minstens twee leden en wijst onderling een voorzitter aan. De leden van een dergelijke commissie worden aangewezen of verkozen door de vergadering waarvan de stemmen worden opgenomen en geteld. Het is gebruikelijk dat de voorzitter van een vergadering de aanwijzing van de leden van een commissie van stemopneming bevordert en dat daarbij gelet wordt op een evenwichtige samenstelling en in voorkomend geval regionale spreiding van de deelnemers. Het is ongewenst dat in de commissie van stemopneming leden worden

opgenomen die zelf kandidaat zijn of nauw betrokken zijn bij de voorstellen waarover de stemmingen plaatsvinden.

Congres | De geleding van de partij waarin alle leden van de partij kunnen deelnemen. Het congres is het hoogste orgaan van de partij.

Contributie | Een regelmatig te betalen financiële bijdrage die een lid is verschuldigd aan de partij als uitvloeisel van zijn lidmaatschap.

Contributieschuld | Het niet voldoen van de verplichte regelmatige financiële bijdrage aan de partij die voortvloeit uit het lidmaatschap.

Decharge van de penningmeester | Indien de bevoegde vergadering de jaarrekening heeft goedgekeurd, gehoord de kascontrolecommissie en/of de accountant, wordt aan de penningmeester (en via hem aan het bestuur waarvan hij deel uitmaakt) "decharge verleend". Dit houdt in dat het beheer en de boekhouding worden goedgekeurd en dat hij van de verantwoordelijkheid over deze goedgekeurde periode wordt ontheven. Het is niet ongebruikelijk dat de bevoegde vergadering dit onderstreept met een applaus.

Defungeren | Defungeren is een verzamelbegrip van redenen waarom iemand een functie niet (meer) kan vervullen: hij kan ontslag uit een functie hebben genomen of hebben gekregen, hij is overleden, hij kan de functie niet vervullen omdat hij niet langer voldoet aan verplichte voorwaarden die aan het vervullen van de functie zijn verbonden en dergelijke.

Delegatie in het Europees Parlement | Omdat in het Europees Parlement de verkozen leden van de PvdA deel uitmaken van een internationale fractie met sociaaldemocraten, wordt de groep die voor de partij is gekozen de delegatie in het Europees Parlement genoemd.

Dictum | De conclusie van een motie.

Draaiboek | Document waarin de acties, de actoren en de planning zijn opgenomen in het kader van een te doorlopen procedure of de voorbereidingen van een te ondernemen actie.

Eerste Kamerfractie | De leden van de partij in de Eerste Kamer die gekozen zijn op de kandidatenlijst waarmee de partij heeft deelgenomen aan de Eerste Kamerverkiezingen vormen samen de Eerste Kamerfractie van de partij.

Eerste ondertekenaar | Indien een voorstel meer dan één indiener heeft, dat geldt de eerst genoteerde indiener als eerste ondertekenaar.

Erecode | Verzameling normatieve spelregels waaraan partijgenoten in het algemeen, maar zeker die in publieke functies worden geacht zich te houden. Zo dat niet het geval is, dan kunnen zij daarop worden aangesproken en in bepaalde gevallen teruggeroepen uit die functie of geroyeerd als lid van de partij.

Fractie | De leden van de partij in een vertegenwoordigend lichaam die gekozen zijn op de kandidatenlijst waarmee de partij heeft deelgenomen aan de verkiezingen vormen samen de fractie van de partij.

Fractievoorzitter | De fractievoorzitter is een uit en door de fractie gekozen voorzitter. Binnen de partij heeft deze onder meer de taak om de fractie te vertegenwoordigen (met raadgevende stem) in vergaderingen van het bestuur van de geleding die de kandidatenlijst heeft vastgesteld op grond waarvan de fractie is gevormd.

Gebonden stemopdracht ("last") | Van een gebonden stemopdracht wordt gesproken als een afgevaardigde namens een geleding een stem over een onderwerp moet uitbrengen zoals vastgesteld in de geleding die hij vertegenwoordigt. Over het algemeen is in de statuten en reglementen vastgelegd dat afgevaardigden optreden zonder een dergelijke gebonden stemopdracht (voorheen werd het begrip "last" gebruikt). Het wordt namelijk essentieel geacht dat in een vergadering argumenten en standpunten worden uitgewisseld en dat een discussie wordt gevoerd om elkaar te overtuigen.

Geestverwante organisatie of instelling | Organisaties met een zelfstandige rechtspersoon (over het algemeen een stichting, maar het kan ook een vereniging zijn) die aan de partij verbonden zijn worden geestverwante organisaties genoemd. Dat geldt voor de Jonge Socialisten (die een hoge mate van zelfstandigheid hebben en een vereniging zijn), het Centrum voor Lokaal Bestuur (eveneens een vereniging, maar volstrekt verbonden met de partij) en voor neveninstellingen.

Geleding | De partij kent allerlei schakels en organisatorische onderdelen, waarvoor het verzamelbegrip "geleding" wordt gebruikt. Voorbeelden: het partijbestuur, de afdeling, het gewest, de Verenigingsraad, de gemeenteraadsfractie.

Gemeenteraadsfractie | De leden van de partij in de gemeenteraad die gekozen zijn op de kandidatenlijst waarmee de partij heeft deelgenomen aan de verkiezingen vormen samen de gemeenteraadsfractie van de partij.

Gewest | Het gewest is een partijgeleding die een provincie omvat. Alle afdelingen in een provincie maken deel uit van het gewest.

Gewestelijk bestuur | Het bestuur van een gewest. Het gewestelijk bestuur telt minstens drie leden. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen.

Gewestelijke vergadering | De vergadering van het gewest heet gewestelijke vergadering. Stemgerechtigd zijn de leden woonachtig in het gewest en de leden van het gewestelijk bestuur..

In functie kiezen | Bij het samenstellen van een bestuur, is er sprake van dat bestuursleden in functie worden gekozen, indien de bevoegde vergadering apart stemt over de vervulling van een functie. Dat betekent overigens dat bij de kandidaatstelling expliciet de mogelijkheid open moet staan dat een kandidaat beschikbaar is voor dergelijke posities in het bestuur. Over het algemeen gaat het om het in functie kiezen van de voorzitter, de secretaris en de penningmeester. Bij de verkiezing van het partijbestuur gaat het om daarvan afwijkende functies.

Indiener | Een indiener is degene die een voorstel doet. Als er meerdere indieners zijn, dan is het gebruikelijk dat één daarvan (de "eerste indiener" of "eerste ondertekenaar") degene is die het voorstel toelicht en verdedigt, dan wel coördineert tussen de indieners hoe het voorstel wordt toegelicht en verdedigd.

Instemmingsverklaring | Een door een op de kandidatenlijst geplaatste kandidaat te ondertekenen formulier waarin hij verklaart in te stemmen met zijn plaats op die kandidatenlijst.

Interne bereidverklaring | Een door een kandidaat te ondertekenen document, waarin hij verklaart bereid te zijn de positie in te nemen waarvoor hij kandidaat is.

Jonge Socialisten | De Jonge Socialisten (JS) zijn de dragers van het politieke jongerenwerk in de partij. De JS is een zelfstandige vereniging waarvan de statuten goedkeuring behoeven van het partijbestuur.

Kandidaat | Iemand die beschikbaar is voor een functie of plaatsing op een kandidatenlijst, waarover nog geen beslissing is gevallen.

Kandidatenlijst | De lijst van kandidaten, bedoeld om mee deel te nemen aan verkiezingen, in de vorm waarin die definitief is vastgesteld door de bevoegde vergadering.

Kascontrolecommissie | Indien het controleren van de inkomsten en uitgaven, het beheer en de administratie van de middelen niet gebeurt door een externe accountant, is het regel om een kascontrolecommissie in te stellen. Dit is een kleine commissie die wordt gekozen door en uit de leden van de geleding waaraan het bestuur en de penningmeester verantwoording schuldig zijn. De kascontrolecommissie onderzoekt na een boekjaar en als de penningmeester het concept financieel verslag heeft opgemaakt de feitelijke en rechtmatigheid van de inkomsten en uitgaven, alsmede de posten op de balans. Op grond van het verrichte onderzoek brengt de kascontrolecommissie verslag uit aan de geleding die de jaarstukken vaststelt en wel voorafgaande aan de behandeling van het financieel verslag.

Lid van de partij | Een natuurlijk persoon die door het partijbestuur is toegelaten als lid van de partij en daarin de ledenrechten mag uitoefenen.

Lijsttrekker | Degene die als eerste geplaatst wordt op een kandidatenlijst is de lijsttrekker. Over het algemeen is dit degene die de onderhandelingen leidt na verkiezingen en daarna als fractievoorzitter maar soms ook als lid van het bestuur optreedt. Hoewel in formeel opzicht de lijsttrekker de "eerste onder gelijken" is, fungeert deze binnen en buiten de partij als het "gezicht van de partij".

Maand | In de reglementen kan sprake zijn van een periode van 30 of 60 dagen of wordt gesproken over maanden. In het algemeen wordt een maand gelijkgesteld aan 30 kalenderdagen.

Max van der Stoel Stichting (ook wel Foundation Max van der Stoel) | De Max van der Stoel Stichting is de organisatie die zich vanuit internationale solidariteit richt op de ontwikkeling en versterking van democratische waarden, op de ondersteuning van de ontwikkeling van volken en naties en op het onderhouden van de dialoog met geestverwanten buiten Nederland.

Nauwe betrekkingen | Bij situaties waarin mensen elkaar beoordelen, kan het als belemmerend worden gezien als tussen twee of meer betrokkenen "nauwe betrekkingen" bestaan. Dergelijke nauwe betrekkingen kunnen een evenwichtige beoordeling ondermijnen of kunnen voor derden de schijn met zich meebrengen dat oneigenlijke elementen een rol hebben gespeeld bij het oordeel. Van nauwe betrekkingen wordt gesproken als mensen in de persoonlijke of zakelijke sfeer niet vrij staan tegenover elkaar, dit mede naar het gevoel van hen zelf of van de anderen die erbij betrokken zijn. In de persoonlijke sfeer kan het gaan om partners, eerste of tweedelijns bloedverwantschap (moeder - zoon, twee zussen), maar ook mensen waarvan het bekend is dat ze naar elkaar een rancuneuze verhouding hebben. In de zakelijke sfeer kan het gaan om een werkgever - werknemer relatie, maar ook om een opdrachtgeverrelatie of het gemeenschappelijk deel uitmaken van een bestuur of directie.

Netwerk | Een groep mensen (al dan niet lid van de partij) die verbonden en georganiseerd zijn op grond van een bepaald thema en/of op de achtergrond van de deelnemers. Het doel van een netwerk is het onderhouden en bevorderen van de contacten tussen de deelnemers. De organisatorische activiteiten om het netwerk te laten functioneren kunnen worden uitgevoerd door deelnemers aan het netwerk of vanuit de partijorganisatie.

Neveninstelling | Een organisatie met een zelfstandig rechtspersoon (altijd een stichting) die taken uitvoert die verbonden zijn aan de partij.

Onderafdeling | Indien een afdeling twee of meer gemeenten omvat of indien een afdeling functioneert in een gemeente waarbij binnengemeentelijk democratisch gelegeitmeerde volksvertegenwoordigingen besturen, kan de afdeling besluiten onderafdelingen in te stellen voor de afzonderlijke gemeenten binnen die afdeling, respectievelijk voor de deelgemeenten of stadsdelen.

Ondersteunende handtekeningen | Bij een aantal kandidaatstellingen dienen kandidaten handtekeningen te verzamelen van partijleden die hun kandidatuur ondersteunen. Ook als een lid een voorstel wil indienen bij het congres of de Politieke Ledenraad dient hij ondersteunende handtekeningen te verzamelen. Ook in andere gevallen kan iemand steun zoeken bij anderen en daartoe handtekeningen of steunbetuigingen overleggen, maar die zijn dan niet noodzakelijk om een kandidatuur of voorstel toe te laten.

Ongeldige stem | Er is sprake van een ongeldige stem, indien een stem is uitgebracht op een andere wijze dan is voorgeschreven bij de stemming, niet is uitgebracht binnen de tijdspanne die voor de stemming is opgegeven, waarbij uit de wijze van weergeven niet is op te maken op wat of wie een stem is uitgebracht, andere kandidaten of keuzen bevat dan die waartussen de stemming werd gehouden, waarvan de keuze is doorgekrast, waarbij bij een stemming waarin tegelijk meer plaatsen vervuld moeten worden minder kandidaten zijn vermeld dan er plaatsen te vervullen zijn enzovoort, dit alles ter beoordeling van de commissie van stemopneming.

Ontwerpkandidatenlijst | De lijst van kandidaten, op volgorde geplaatst, zoals die wordt voorgelegd aan de bevoegde vergadering ter vaststelling.

Ontwerpverkiezingsprogramma | Het voorstel dat door het bestuur wordt voorgelegd aan de (leden van de) bevoegde vergadering die het verkiezingsprogramma moet vaststellen. De deelnemers aan de bevoegde vergadering worden in de gelegenheid gesteld amendementen in te dienen op de tekst van het ontwerpverkiezingsprogramma.

Oorspronkelijk voorstel | Indien een indiener van een voorstel zijn voorstel wijzigt, ontstaat er een nieuw voorstel. Het eerst ingediende voorstel, dat vanaf het moment dat het is gewijzigd niet meer in die vorm aan de orde is, wordt het oorspronkelijk voorstel genoemd.

Openbare vergadering | Een openbare vergadering is een vergadering waarin iedereen welkom is, met inbegrip van de pers.

Partijbestuur | Het door het congres gekozen bestuur van de partij als geheel.

Permanente campagne | Het buiten verkiezingstijd aangaan en onderhouden van directe contacten met de kiezers of via de media indirecte contacten met de kiezers, mede met het oog op een goede uitgangspositie als er daadwerkelijk campagne gevoerd moet worden vlak voor de verkiezingen.

Platform | Een platform verenigt mensen of biedt hen de gelegenheid om over een bepaald thema of beleidsterrein ideeën en opvattingen uit te wisselen en mogelijk te komen tot adviezen of andere resultaten. De deelname aan een platform wordt primair bepaald door de betrokkenen zelf (dit in tegenstelling tot een commissie).

Politiek leider | Degene die als lijsttrekker is aangewezen bij de Tweede Kamerverkiezingen.

Politieke Ledenraad | Een geleding van de partij, bedoeld om gevraagd en ongevraagd de fracties in de Tweede Kamer en Eerste Kamer, alsmede de delegatie in het Europees Parlement en het partijbestuur te adviseren over politieke en strategische vraagstukken.

Presidium | De door het congres gekozen onafhankelijke geleding die de vergaderingen van congres, Politieke Ledenraad en Verenigingsraad voorbereidt en leidt. Het presidium heeft mede tot taak te bevorderen dat de beraadslaging en besluitvorming transparant en volgens de spelregels gebeuren en dat een evenwichtige inbreng van de deelnemers aan de vergadering mogelijk wordt gemaakt.

Profielschets | Document waarin de vereisten zijn opgenomen voor de samenstelling van een fractie, bestuur, commissie e.d., alsmede de vereisten ten aanzien van de afzonderlijke leden, of als het gaat om de vervulling van een enkele functie de vereisten van degene die deze functie gaat vervullen. Een profielschets heeft zowel als doel dat kandidaten zich kunnen oriënteren op een kandidatuur als dat het de geledingen die voorstellen of voordrachten doen ten aanzien van de vervulling van functies of de geledingen die daadwerkelijk deze functies vervullen houvast verschaft bij het zo goed mogelijk invullen van die functies.

Publiek domein | In de reglementen is sprake van "functies in het (semi-)publieke domein". Het publieke domein betreft het geheel van overheidsgerelateerde instituties en verbanden, zowel in Nederland als internationaal. Het gaat dan om de Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen en direct aan de overheid gerelateerde diensten, alsmede internationale instituties en verbanden zoals de Europese Unie of de Verenigde Naties. Het semipublieke domein betreft instituties en verbanden waarin publieke doelen worden behartigd (die zijn meestal vastgelegd in wetten). Gedacht moet worden aan woningcorporaties, ziekenhuizen, onderwijsinstellingen en belangenorganisaties die optreden in het publieke domein (vakbond, milieuorganisaties e.d.). Bij het bekleden van functies in het publieke domein of semipublieke domein gaat het vooral om de functies met een bestuurlijke verantwoordelijkheid, maar de andere functies (als medewerker of vertegenwoordiger) zijn ook in beeld.

Regio | Als een aantal afdelingen samenwerkt, terwijl het gebied van die afdelingen niet identiek is aan een gewest, wordt gesproken over een regio. In de partij is dat een hulpconstructie.

Resolutie | Een resolutie is een schriftelijke standpuntbepaling van een vergadering. Een resolutie kan een toelichtende tekst hebben of overwegingen bevatten, maar het verdient aanbeveling om alleen de tekst waarin de standpuntbepaling is weergegeven als resolutie aan te duiden.

Royement | Het ontnemen van het lidmaatschap van de partij aan een lid, hetgeen uitsluitend door het partijbestuur kan gebeuren.

Specifieke contributie | Een extra contributie die door het bestuur van de geleding die een lid heeft gekandideerd voor een functie van dat lid kan verlangen. Deze specifieke contributie geldt ook voor bestuurders die zijn voorgedragen door een fractie van de partij. De specifieke contributie wordt afgedragen aan de geleding die het betreft.

Statenfractie | De leden van de partij in Provinciale Staten die gekozen zijn op de kandidatenlijst waarmee de partij heeft deelgenomen aan de verkiezingen voor Provinciale Staten vormen samen de Statenfractie van de partij.

Stemmen met voorkeursvolgorde | Als er drie of meer kandidaten zijn voor een functie of als er meer dan drie uitkomsten zijn rond een zakelijke kwestie, terwijl de stemming in één ronde moet plaatsvinden, dan wordt aan de leden die mogen deelnemen aan de stemming gevraagd een voorkeursvolgorde te bepalen. Een dergelijke wijze van stemmen is in de partij aan de orde bij een ledenraadpleging. De wijze waarop de uitslag van een dergelijke stemming wordt bepaald, is omschreven bij "alternative vote".

Terugroepen | Het terugroepen van een partijgenoot uit zijn functie gebeurt, indien de bevoegde vergadering oordeelt dat een partijgenoot die een functie vervult in het openbaar bestuur (zoals gemeenteraadslid) deze functie niet langer mag bekleden. De vergadering is daartoe alleen bevoegd als de betrokkene een functie vervult door plaatsing op een kandidatenlijst die door de betreffende vergadering is vastgesteld. Aan het terugroepen van een partijgenoot uit zijn functie zijn allerlei bepalingen verbonden, ook ten aanzien van bemiddeling en beroep.

Terugtrekken | Indien iemand een functie bekleedt of kandidaat is voor die functie en te kennen geeft die functie neer te leggen of niet langer als kandidaat beschikbaar te zijn, wordt gesproken van "terugtrekken".

Tweede Kamerfractie | De leden van de partij in de Tweede Kamer die gekozen zijn op de kandidatenlijst waarmee de partij heeft deelgenomen aan de Tweede Kamerverkiezingen vormen samen de Tweede Kamerfractie van de partij.

Verenigingsraad | Een geleding van de partij, bedoeld om over een aantal aangewezen aangelegenheden beslissingen te nemen en daarnaast over organisatorische en financiële kwesties gevraagd en ongevraagd het partijbestuur te adviseren. De Verenigingsraad bestaat uit afgevaardigden, die zitting hebben in de besturen van grote afdelingen, gewesten en regionale combinaties van kleinere afdelingen.

Verkiezingsprogramma | Een document dat wordt opgesteld in de voorbereiding van verkiezingen en waarin de voornemens en beleidslijnen zijn opgenomen die voor de fractie die na de verkiezingen gevormd wordt leidraad zijn bij de politieke opstelling. Het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld door een daartoe bevoegde vergadering.

Verklaring bij de kandidaatstelling | Behalve de bereidverklaring wordt aan kandidaten die kandidaat zijn voor een vertegenwoordigende functie of die in aanmerking komen voor een bestuurlijke functie die zij bekleden op voordracht van een fractie van de partij, een verklaring voorgelegd. Deze verklaring is gebaseerd op de erecode en bevat bepalingen waaraan de partij ieder die een functie bekleedt in het publieke domein aan wil houden.

Vertegenwoordigend lichaam | Een raad van volksvertegenwoordigers die het bestuur vormt van een publiek orgaan of die in de positie is om het bestuur aan te wijzen, te controleren en te ontslaan. Het gaat met name om de Tweede Kamer, de Eerste Kamer, het Europees Parlement, Provinciale Staten, het algemeen bestuur van een waterschap en de gemeenteraad.

Volgorde van verstrekkendheid | Als over het zelfde onderwerp over meerdere moties moet worden gestemd, of indien ten aanzien van een voorstel over meerdere amendementen ten aanzien van het zelfde onderdeel van het voorstel moet worden gestemd, dan vindt een dergelijke stemming plaats in volgorde van verstrekkendheid. Dat betekent dat bij moties eerst het voorstel in stemming wordt gebracht dat het meest vergaand is ten opzichte van de bestaande situatie en dat bij amendementen eerst het amendement in stemming wordt gebracht dat het meest afwijkt van het voorstel.

Volksvertegenwoordiger | Iemand die lid is van een vertegenwoordigend orgaan dat direct of indirect is gekozen door de kiezers.

Voorstel | Teneinde een beslissing te kunnen nemen, is het noodzakelijk dat er een voorstel ligt waarin deze beslissing is verwoord. Een voorstel wordt zo mogelijk schriftelijk ingediend en als het mondeling wordt gedaan, dient het ondubbelzinnig als besluit alsnog schriftelijk te worden vastgelegd. Een voorstel is onverbreekbaar verbonden aan een indiener of indieners van dat voorstel. Het is gebruikelijk

dat de indiener van een voorstel het voorstel te formuleert, het toelicht en daarover de discussie aangaat ten behoeve van de besluitvorming.

Voorstel van orde | Een voorstel dat gericht is op het verloop van een vergadering, bijvoorbeeld over het opvoeren of afvoeren van een agendapunt of om de beraadslaging te stoppen en tot stemming over te gaan.

Waterschapsfractie | De leden van de partij in het bestuur van een waterschap die gekozen zijn op de kandidatenlijst waarmee de partij heeft deelgenomen aan de waterschapsverkiezingen vormen samen de waterschapsfractie van de partij.

Week | In de reglementen kan sprake zijn van een periode van 7 of 14 dagen of wordt gesproken over weken. In het algemeen wordt een week gelijkgesteld aan 7 kalenderdagen.

Werkverband | Een werkverband is een platform of netwerk in de partij dat op grond van statuten en reglementen van de partij rechten kan doen gelden bij beraadslagingen of besluitvorming in de partij. Een werkverband dient door het partijbestuur erkend te worden.

Wiardi Beckman Stichting | De Wiardi Beckman Stichting (WBS) is het wetenschappelijk bureau, verbonden aan de partij. De WBS is een zelfstandige stichting waarvan de statuten goedkeuring behoeven van het partijbestuur.